Сергеи Агындиа

И А Л К А А У

Ажәеинраалакәа

Апҳәынҭшәҟәҭыжьырҭа
Аҟәа 2014

ББК 84 (5Абх) 6-5
А22

Агындиа, С. А.
А 22 **Иалкаау.** Ажәеинраалақәа.
Аԥҳәынҭшәҟәҭыжьырҭа. Аҟәа, 2014. – 448 д.

Аизга ианылеит 60 шықәса зхыҵыз, абаҩхатәра змоу аԥсуа поет Сергеи Агындиа иахьауажәраанӡа иаԥиҵаз иажәеинраалақәа иреиӷьу.

ББК 84 (5Абх) 6-5

© Агындиа, С. А., 2014
© Аԥҳәынҭшәҟәҭыжьырҭа, 2014

ХАРАНТӘИ ИААУА ИОУП ХАРА ИЦО

Аԥсуа жәлар ирыхҭыргаз аибашьра хамшҭыхә ашьҭахь, ҳцьынць адоуҳадаратә аарԥара иқәнакны ианыҟаз, аха уи иаиааины уатцәтәи амшахь ианԥштәыз аамҭазы, ҳагәқәа дырԥсаҳәон баԥхатәрала еитцаҭәы иҭытцуаз асахьаркыратә ԥымҭақәа. Иагьа мыҟәмабареи цьахацьафареи рӡыблара ҳмилаҭ алашәозаргьы, зегьы акоуп, ҳпоет ду ишиҳәаз еипш, «Ажәа амалқәа зегьы ирмалуп», наунагӡа убас иагьыҟалоит. Убри – иԥшьоу, агәыбылреи аԥхарреи зтцоу Ажәа – ахацыркымҭақәа ирыцызтцо ируакуп Сергеи Агындиа ирҿиара.

Имариамызт апоезиа ашҭахь уи иҭалара. Кырцьара илакьылакьуаз ипсҭазааратә мԥа деикәнаршон, акырынтә дыбжьажьо дықәнархон, аха иахьцалакгьы, Цақәашь ақыҭа иалиааз арԥыс данқәыԥшӡаз инаркны идыруан хырхарҭа хадас ишьҭихшаз, игәы-ипсы змеидашаз. Ианакәызаалак Аԥсны иҟало ахынҭаԥынҭарақәа, ахҭыс хьанҭақәа иҽырҟәыҭханы дымгылацт. Аԥхьаԥ рыгәра имгарц залшом апоет гәҭыгьгьала иихәо абарҭ ажәақәа:

Сыҵсадгьыл, улахьынтца азхәыцра
Алу еипш сеикәнаршоит.

Сергеи Агындиа аԥсыуак, зыԥсадгьыл иапатриоту уаҩаԥсык иаҳасабала ихаҿсахьа гәылтәааны иааԥшит Аԥсны иаалырҟьаны аға хәымга данақәла, уи аказааареи аҟамзаареи рҳәааҿы инеины ианхықәгыла. Апоет дыҟан Мрагыларатәи афронт аҿы, аибашьра аԥхьатәи ацәаҳәақәа рахь днеиуан, шьапыла мацара апозициақәа еимидон, акьыԥхь лассы-лассы ианитцон калам цҳафырла иҩуаз астатиақәеи акорреспонденциақәеи. Агәаҕьра ду зҭахыз ижурналисттә усура азгәаҭаны ианашьоуп Аԥсны ажурналистцәа Реидгыла апремиа.

Иҵьоушьартә иҟоуп акырынтә аԥсра абла иҭаԥшхьаз апоет иажәеинраалақәа рҿы имаҷны иахьуԥыло аибашьра атемала иаԥтцоу аҩымҭақәа. Уи иҳәаӡом, иҳәарангьы дыҟаӡам аибашьраан исхызгаз, исылсыршаз жәдыруама ҳәа. Абри аҟазшьа мацара затцәык аибашьраан атәыла ҳарбгеит ҳәа иамхаҽехәало рзы иҿырԥшыгоуп.

Ажәакала, аамҭа аҭахуп абарҭ ахҭысқәа зегьы ахраӡага ркылхразы, зхәыцра тцаулала ҿыц алаԥшҳәааа рытцгаразы, даҽеаӡәы изгәамҭаз ухатәы абаразы, «рҿиаҩцәак» – «ҳаға дҟәыбаса дықәахҭцеит», «ҳтцеицәа ԥсра зқәым ахьӡ рчаԥеит», «аиааира абираҟ ҳхашәыршәыруеит» ҳәа, зны-зынла ишырыҩло акәымкәа.

«Аибашьра аҟнытцәкьагьы ашәҭқәа канӡома?» – дтцаауеит апоет. Азныказ, ари иқьыԥшу зтцаароушәа аԥхьаҩ игәы инаҭар ҟалоит, аха цқьатцәкьа дазхәыцыр, игәаҿынӡа имнеирц залшом арҭ ацәаҳәақәа шаҟа трагедиа рытцбаатәу: рыцҳарас иҟалаз, аибашьра еилнахуам

ашәҭи амыркыцьи, зегьы азеипшуп, ашәҭцәҟьагьы хна-шьаауеит, аибашьра ԥсабарала апшӡара иаӷоуп.

Илахьынтца дақәмыӡбыкәа, ижәҩахыркәа дыдреицьыртә аԥсҭазаара дызцанатцо аидара ҿымҭ агара зылшо усҟактцәҟьа ирацәаҩым. Анцәа ицьшьаны, абри аҵәаҩа ҷыда далхәыдаам Сергеи Агындиа. «Сразҟы сеисом џьара акала, Исзалнахыз мҩак сануп», – иҳәоит иара иажәеинраалақәа руак аҿы.

Ишьтыбжь мыргацәакәа, амцхә дмыҳәҳәацәакәа ауп аԥсуаа ҳдац-ԥашә ытцырхырц, бӷеитцыхрак ҳмоуа ҳҟаларц иашьҭалаз ихы нарықәкны, абас зиҳәо:

Изалшом ус, анцәа дсымаӡамкәа,
Урҭ дара рыда, саргьы симшаӡеит.
Схақәитра сзымхьчо, снапы нарымтцакуа,
Сшьамхнышла сшымгыло уаҳа ирмаҳаӡеит.

Ари ажәҩан ҟьаҟьа ду ургәыбзыӷыр, ҳаргьтцас агәы узырҟәандо иҟаӡам. Дасу иара изшоу ала дцоит рҳәоит, аха устцәҟьа иҟамзар ҟалап. Иҟоуп аҩнутҟатә гәжәажәарақәа, избан, иззы, ҳзыргәаҟуа уи Анцәа ду иоуп избарҭоу.

Баша иауиҳәах апоет «Сыԥсадгьыл улахьынтца азхәыцра, Алу еипш сеикәнаршоит». Ааи, деикәнаршон, деикәнаршоит, аринахысгьы деикәнаршараны дыҟоуп. Ҳарҿиаҩцәа рбиографиаҿы ҳара ҳзышьцылахьоу атрафореттә цәаҳәақәа – «диит абригьы-абригьы ақытан», «Аҟәатәи артцаҩратә институт далгеит», «агазеҭ «Аԥсны ҟапшь» аҿы, ма даҿа редакциак аҿы аусура дала-

геит» ҳәа, аҳәара мацара Сергеи Агындиа иҧсҭазааратә мҩахәасҭақәа ирынӡалом.

Иреиҳау атҵара имоуп, занааҭла дфилологуп, аус иухьеит Аҧсны арҿиаратә еидгылақәа рҟны, ҳџьынцьтәылатә еибашьраан – агазеҭ «Аҧсны» арратә корреспондентс, ианашьоуп «Ахьӡ-аҧша» аорден ахҧатәи аҩаӡареи Аҧсны ажурналистцәа Реидгыла апремиеи. Абарҭқәа зегьы иргәылубаауеит шамахамзар аҧсуа шәҟәыҩҩцәа рбиографиақәа рҿы иуҧымло даҽа ҟазшьак, даҽа ҷыдарак: Сергеи Агындиа – дыҧхӡашауаҩуп, кыр шықәса инеиҧынкыланы аус иухьеит Аҟәатәи абасырҭатә фабрикаҿы ацех аиҳабыс, иахьагьы аҳасабеилыргаратә усқәа инапы рылакуп...

Уажә ҳрызхьаҧшып аҧсуа поезиа аштахь дҭазгалаз, илацәа аныхты инаркны игәаҿы еизоз ацәаҳәақәа:

Апҟақәа еишьҭаланы ицоит,
Ажәҩан ду баша ишанхоит.
Иҧшуп, убригь агәра згоит,
Псҭҳәатцас еикәшоит, зегь еикәшоит.

Атцхәтәан иацитцоит:

Сызхьымӡаз сахьтцәыуом схазы,
Уи сышьҭахьҟа иааиуа ирзыҧшуп.

Ҽырбашақә акәымкәа, апоет гәҭыҕьала ииҳәо иажәақәа угәатцаҟынӡа инеиуеит, иахьатәии, иацтәии, уатцәтәии рҳәаақәа еиҧшьуп, бжьындак рымоуп.

Цәаҳәақәак апҳьаԥ идҳамгалар ҳгәы иауам «Апстазаареи ахызатцәқәаеи» захьзу ажәеинраала аҟнытәи:

Ахызатцәқәа атцх лашьца дырлашоит,
Итцәаатцәаауеит сганахьшәа апша.
Аимара аганахь ажәԥан тҙалашьцоит,
Исыҳәоит: «Уаға ицасгьы уацәца».

Избеит усҟан ажәԥан хәаҿызшәа,
Адгьыл агәы ӡыӡо еисуан атҳара,
Ашәак сгәы иқәыԥуан сан илыбжьушәа,
Мԥак сықәлан сцон усҟан хара.

Иаҳҳәеит ҳәа, абастцәҟьа алеишәа зыцәгьоузеи апстазаара – зны ушьаҳитха, узеитҙамтцуа уҟанатцо, даҿазных, зыпсы ззеивымго ажәԥан ду уахәаҿуа, уан илыбжьушәа зеилкаара уадаԥу бжьык угәы иқәыԥуа, убри абжьы умтцәаанӡа мԥа харак уқәланы уцо? Абартқәа ҳара зеилкаара ҳахьымӡо маӡак рытцатцәахызар ҟалап.

Иааҳгап «Утҙынчым, сара сыпсадгьыл» захьзу ажәеинраала аҟнытәи цәаҳәақәак:

Утҙынчым Сыпсадгьыл, –
уара иумаӡам амаӡа,
Уара акгьы уаҳәаӡом –
урԥашқәа шәаҳәоит.
Итҙынчым сара схьаагьы –
испыртцуам маӡа-маӡа,
Улахьынтца азхәыцра –
алу еипш сеикәнаршоит.

Аԥсадгьыл ҭынчым, уи иахылтцыз атцеигьы дҭынчым, амра гылоит, иҭашәоит, адунеиаҿ зегь еикәшоит, еилаҩеиласуеит, избан, иззы?! Абри адунеиаҿ ҵыхәаԥтцәара змам абарҭ ахынҭаҩынҭаракәа ахьынтәаауа, изызку Анцәа затцәык иоуп издыруа.

Иҟазар ҟалап апоет ихаҭа изгәамҭо, «ҩнытцҟала амца еилашыра далазгало, аха имцаԥшь былраны адәахьы дцәырызго аамҭацк.

Ауаҩы игага дышзахымԥо аиԥштцәҟьа ауп иццынць иақәлаз аҕагьы дивсны дышзымцо. Даараӡа аԥхьаҩ дархәыцыртә иҟоуп ақырҭқәеи аԥсуааи реибашьра алагара шықәсқәак шыбжьаз шеварднаӡераа «арепитициа хада» ианаҿыз аамҭазы, 1989 шықәсазы, Сергеи Агындиа иаԥитцаз ажәеинраала:

Ажәҩан еилгамызт, ихәашьын алакҭа,
Абга еиԥш сыԥхарсны исышьҭан еиҭа!
Срылахеит, изури, сырфоит уажә рацәа,
Аԥсырҭ сара сами, – сишазар Анцәа.

Абгақәа схьымӡарц сшьамхы сҿасыргоит,
Рыламыс ыӡхьеит – ргәазхара иччоит.
Ҿыцны ахьаақәа цәыртцуеит иахьа,
Сыдгьыл ахәрақәа мжьыжькуеит ҩаԥхьа.

Исыхьзеи, сышьҭыхны сагомашь аԥша?
Жәҩанаҿ иабаҟоу зегь збарҭоу ихыԥша?
Аԥсадгьыл сзишеит, сҭәыцны сахым,
Ақәԥароуп иҟоу, издыруеит, саӡәым.

Ажәҩан арӡыӡоит адыд абжьы,
Учҳара хытцма, сыпсадгьыл, уажәы?
Ажәҩан еилгамызт, ихәашьын алакҭа,
Абга еипш сыпхарсны исышьҭан еиҭа.

Абри ажәеинраала иатцбаатәуп ицьоушьаша акы: апоет дыпхарсны дкарцоит, аха ишьҭахьҟа дхьапшӡом иарбан бгоу исыцҳара ҳәа. Дцоит уи имҩа данылаңы дхьампшӡакәа, дымӡызымкуа, абгызқәа рыбжьы илымҳа иштаҩуа. Уи хатцароуп.

Сергеи Агындиа ирҿиаратә пстазаараҿы иалкаау аҭып ааннакылоит илирикатә поезиа. Уи цқьа инҭкааны уанапхьо агәра угоит иахьагьы иқәыпшымҭатә гәаҭеира дышҭагылоу, гәыла дшымеитцажәуа:

«Сыбхашҭзар ҟалоит» захьӡу иажәеинраалаҿы иаҳпылоит иҿыхаау ацәаҳәақәа:

Сгәы амаӡа еипш, сыблақәа рымаӡа стцәахӡом,
Агәнаҳа ыҟазар, идыр, ибызгаӡом.
Иахатәи сыпхыӡ еипш, наҟ бысхасырштырц сҭахуп,
Ҭагалан аҭаазшәа, сгәатца ҭацәуп…

Атцхәтәаны иацитцоит ауаҩра ду зтцубаауа абарҭ ацәаҳәақәа:

Ибдырырц сҭахӡам зны сара исыпсышьахо,
Уи амаӡа сцәызгода, иҟаз са схазы.
Аха мышкызны – бахьыҟам са сацәыпхашьо,
Иаразнак инасхытцып наҟ сыпсы.
Наӡаӡа.

Алирика – лирикоуп, иара аҭыԥ-ҭышә амоуп, иамчу-гьы еиҭаҳәашьа амам.

Иахьа Сергеи Агындиа аԥхьаӡ идигало, ирҿиамҭақәа рҕьырак еидызкыло ашәҟәы «Иалкаау», хымԥада, аԥсуа литературатә ԥсҭазаараҿы ахатә ҭыԥ ааннакылараны иҟоуп. Харантәи иааyа хара дцароуп. Ус ауп ишахәҭоу.

Рауль Лашәриа

МЫШКЫЗНЫ

Уи ажәа сахӡыӡоит сара, –
Ианысҭахыу исзымҳәар ҳәа сшәоит.
Заҟантә изгахьоузеи схы агәра,
Сгәы иҭашәаахьоузеи: «Зегь сҳәоит…»

Апҟақәа еишьҭаланы ицоит,
Ажәҩан ду баша ишанхоит.
Ипшуп, убригь агәра згоит,
Псҭҳәатцас еикәшоит, зегь еикәшоит.

Абзиара уны иасҭоит аӡы,
Иабацои, мышкызны ихынҳәып.
Сызхьымӡаз сахьцәыуом схазы, –
Уи сышьҭахьҟа иааиуа ирзыпшуп…

ААМҬА ШӘХӘЫЦИТ

Аамҭа шәхәыцит шәара, аамҭа,
Хҿыхгас, псҿыхгас иара шоуп.
Ипсыхәоузеи измам хгарҭа,
Дқәасит, дзысит – дагькәабоуп.

Аха аамҭала убригь дыӡрыжәны,
Мчык дазмырхәауа дҟалар,
Пшеи фарҭыни наҟ ихыжьны,
Зегьы шәцасазы деиқәхар,

Усҟан аамҭагь иаратәада,
Иаахынҳәыр – ишцац ицап.
Аӡә дынеыжәнахып гәырҩала,
Ҽаӡәгьы – аамҭа бзиа изшап!..

АԤСҬАЗААРЕИ АХЫЗАҴӘҚӘЕИ

...Ахаҟәитра заԥәык азы аԥсра ауп аԥакы змоу, избанзар усҟан ауаҩы агәра ганы дыҟоуп дшынеибакәу дшымԥсуа.
А. Камиу

Ахызаҵәқәа атцх лашьца дырлашоит,
Иҵәаа-ҵәаауеит сганахьшәа аԥша.
Аимара аганахь ажәҩан ҭалашьцоит,
Исыҳәоит: «Уаҕа ицасгьы уацәца!

Садырсызшәа усҟан саанҿасит,
Аԥсны агеи ашьхеи рыгәҭа –
Исызгәакьаз аҭыԥқәа зегь срылсит,
Издыруадашь инаскьазар суахҭа.

Ах, исызҭодаз ҭынч ахәыцха,
Схаԥы аҵьныш хлаҳәада дшәиит.
Сзеиҭамҵуа сышгылаз сшьаҳитха,
Ашьац иатцәа сшьа наҿашәит.

Избеит усҟан, ажәҩан хәаҿеызшәа,
Адгьыл агәы ӡыӡо еисуан аҭҳара.
Ашәак сгәы иқәыҩуан сан илыбжьушәа,
Мҩак сықәлан сцон усҟан хара...

МАНАНА

Схәаҿеуан усҟан, аҳауа сызхомызт,
Иахьагьы-уахагьы сазхәыцуан Тҟуарчал,
Манана дабаҟаз, лцәаара збаӡомызт,
Уаҟа даансыжьит схьы, сара смал.

Аибашьра аҟнытцәҟьагьы ашәҭқәагь канӡома,
Изҳәада, аԥсҭазаара џьарак иаанҿаст.
Агәы иамырԥхаз ажәақәа ажәоума,
Адыд-мацәысгьы Ҳаԥсадгьыл иацраст.

Издыруеит: сымала адгьылаҿ сшызнымхо,
Сахьцалакгьы лыблақәа сгәыӷра дырҧхоит.
Издыруеит ҵхи-мши адунеи ишаҧымхо,
Схьааи сгәырҩеи сгәаҿы еицҭахоит.

Аха усҟангьы, быҟаз ба бхала,
Сара сцынхәрас, еазәы ҧхыӡ дбала.
Исызгәамҭаӡакәа схьаа зырмжьыжькыз,
Быҟаз, нас, бшыҧшӡоу, блашо беырбала.

ИАЛШОИТ СЫБЛЫР...

Саида Делҧҳа лгәалашәара иазкны

Икьыркьыруеит, аеыхәа кьыркьыруеит,
Ашьац иатцәа ашәит ашьа,
Дыхнымҳәыц аӡиасқәа дрыруеит,
Уажәшьҭа ажәҩанаҿ дшәыҧшаа.

Лнацәкьарақәа абыӷьқәа ирхьысуеит,
Аҧсҭазаараз дырҩегьх шәеиха,
Аҧарцалыкькәа адгьылаҿ еилысуеит,
Дзызгәамҭаз, шәлаҩсны шәца.

Иҭацәыз амҩа ашәҭоуп ианхалаз,
Дабаҟоу, – уи дырҳәазаап цьоукы.
Аеыхәа кәадырны лышьҭа ихылаз,
Имииц асаби дылхьымӡац уажәгьы.

Икьыркьыруеит, аеыхәа кьыркьыруеит,
Даҳгәалашәоит, нас даҳцәызуеит.
Адгьыл даныцны шьҭа дҧыруеит,
Ашарҧаз зны дцәыртцыр, – сбылуеит.

РОЗА

Гагра Абаатәа ауахәама аштәаҿы
Роза Черкьезиаҧха Анцәа диҳәон
ҳажәлар еикәирхарц азы

– Ҳаҭоумҵан, о, Анцәа
Иаҳзымдыруа – агаӡацәа, –
Дматанеиуа Анцәа диҳәон.
Анцәа диҳәон.
Зегь ҳалныҳәон
Гәнаҳа ҳмоурцаз ҩапхьа,
Ишӄа ххьарҧшны уи данҳапхьа,
Лыгәра аагароуп. Лыгәра аагароуп,
Ижәҩан хтырц агара игароу,
Итцегь хдыррала ҳамшәыр,
Иҳахьыр алшоит ҳарҭ машәыр, –
Абас леиҳәоит хыхь Анцәа –
Амшын. Ашьха. Аҧсны. Ашацәа..
Иахьа аҵьнышқәа ҳхаҧазар,
Урҭ ҳ-Аҧсны агәы еиӄәдырҧазар,
Аҳақ шьала ишәатәхоит, –
Даҽеакала ихьшәахоит
Уажәазы Анцәа иҿапхьа сшәоит,
Роза лхала ҳуалқәа лшәоит,
Акгьы збом уи лымч зқәымхо.
Нас Анцәа, дӄатца дзатцәымхо!
Уара улпха-угәыпха,
Иуашьапкуа урзыпха!

АМШЫНИ САРЕИ

Сгәырҩа амчра сыцәнагазаап,
Амшын хықәаҿ схала стәоуп.

Ацәқәырпақәагьы сыржьазаап
Рыцсы еиҭаркуеит, уажә иаапсоуп,

Сеилагама? Мшәан, аргама
Ушьҭа схытцәҟьа сымҟажо.
Мцуп, нас, ирҳәаз агәра згама,
Иарбан сыдгьылаҿ сзыцәшәо?!

Сыцсы лаша цап жәҩантәыла,
Идгьылаҿ бзиабаран исшап.
Цәала-жьыла сара стәыла
Сацыз, сымшрагь азынхап.

Агәырҩа баапсқәа сырцәыхьчо,
Иаҳхылапшхәу илапш схыз.
Издыруеит, сынасыԥ дшахӡыӡо,
Уажә аамҭала сгәатца зхәыз.

Сгәырҩа амчра сыцәнагазаап,
Амшын хықәаҿ схала стәоуп.
Мшәан, иухьзеи? Уаргьы уржьазаап
Сара сеицш, уаргьы уаапсоуп.

Ҩ-ԤСҬАЗААРАК

Ибгәалашәома?
Ҳҩыцьагь ҳгәыкуа зны ҳаипылеит
Амза хыҽҽан ҳгәы ианықәҭәа,
Лыԥха аҭо ажәҩан ҳатцагылеит…

Амза иҳанаҭаз аԥхарра
Ласа хызан ҳаршаҳәшаҳәуан…
Иҳадитцом уаҩԥсы ахара,
Агәқәа рҭахра иаԥыҩлода?!

Ибхабырштит сгәырӷьа, схьаа,
Амза хыҽҽо ҳгәы ианыҟәҭәоз?
Адунеи аҳ дамаӡамкәа
Ҳҩыцьагь иаҳзеипшны ианеицаҳтәыз,
Хашҭра аҟәлаӡом уи аҵх шана…
Адунеи зегь ҳҩыцьа ианаҳтәыз.

АГӘЫ

Иухьзеи, сгәы? Амц иазымиааиз,
Иаачҳа маҷк, уччапшь аартхоит.
Думыргәааан Анцәа – насыԥла иузааиз,
Иҭаххар, усҟан, уцәызҟәа рацәахоит.

Шьҭа иузхоит. Ужьан, нас, уажәраанӡа,
«Уара уда…» – уи башаӡа иҳәоуп.
Агәра угон уи ажәа иахьанӡа,
Аха шьҭа идыруп, ужьоуп, дад, ужьоуп!

Иуцәызаауит, нас, иуцәызран иҟоу,
Улхьымҵәыуан, зны ахьаа уазыргаз.
Уара уанҵәыуоз, иччоз инеиужьны,
Гәхьаас узкымыз, уара уанбылуаз…

Иухьзеи, сгәы? Амц иазымиааиз,
Иаачҳа маҷк, уччапшь аартхоит.
Думыргәааан Анцәа – насыԥла иузааиз,
Иҭаххар, усҟан, уцәызҟәа рацәахоит.

* * *

Аҵх еиҟәаара кьаҿҵас инасшәыхны,
Ссасушәа иахьа амш саҭоуп.
Иамуит уаҳа гәырҩак насхытцны,
Игьежьы-хынҳәуа са сашҭа иҭоуп.

Истҭахыуп сҿыхәа ццышә снаҟәтәан,
Сабду ишьҭақәа схыла еимсырҟьарц.
Исызгәакьоу уи идоуҳа-мчы иамҭаны,
Псымран иччапшь лаша сызкапхарц.

Аха иабаҟоу? Аҟәаршаҩы кыдхаҿоит.
Амрагьы-шьҭа сазырпхацәом.
Цыра-цыра еицыло сгәалаҟәа.
Лакҭахаак схызгаша сааигәа избаӡом.

Сара издыруеит: сшоуп уамашәатцәҟьа
Уажәык, ҿыц еихызгоит са сшьаҿақәа.
Саҭашәымтцан, исзымҳәаргь зегьытцәҟьа,
Хара рышәымҭан уи азы сцәаҳәақәа.

Атцх еиҟәара кьаҿтцас инасшәыхны,
Ссасушәа иахьа амш саҭоуп.
Иамуит уаҳа гәырҩак насхытцны,
Игьежьы-хынҳәуа са сашҭа иҭоуп.

УҬЫНЧЫМ, САРА СЫПСАДГЬЫЛ…

Уҭынчым, сара сыпсадгьыл, –
Уара иумаӡам амаӡа,
Уара акгьы уаҳәаӡом –
урҩашқәа шәаҳәоит.
Иҭынчым сара схьаагьы –
испыртцуам маӡа-маӡа.
Улахьынтца азхәыцра –
алу еипш сеиқәнаршоит.
Умш шара сацгылоит –
ухьаақәа сыма санцо,
Амҩан испыло ахрақәа –
ажәҩанаҿ еилыцьцьоит.

Џьоукы умҩа иахьықәу –
зны иануыхәлаччо,
Умҵан тәарҭак иазгәыҳәны –
ҽеышәала еимдоит.
Ах, дыҟоуп ахаҵа, –
аха ахацәа рхацәа,
Ишыҟоу шыздыруагьы –
изҳәада, рыҧшаара мариам?
Мап! Ужәҩан ду кеикеиуеит –
еикәаҭәуп уқәаҵа.
Ицәыҵатәан иуеихсуа рзы –
уҧсырҭа ҧшаахом.
Уҳаҧы дҭыҵит Абрыскьыл –
иҵысӡом агәашьагьы,
Ҳамҭас хьаак наиҭаны –
дааиӡом дзаҵәӡа.
Абар, Сасрыҟәа ахаҵагьы –
ишьҭыбжь гоит ашьхараҿ
Уразҟы иахӡыӡаауа
иааиуеит рҽеухьыгӡа.
Имҕьаӡаргьы сгәы ахәрақәа, –
сазгом шьҭа хьаацәгьакы,
Нарҭаа еиҵагыланы
иукәыршоуп рнапы...

* * *

Салахеит сызлымҵша
схәыцрақәа рыӡмыжь,
Исыжәло ацәқәырҧақәагьы
зны сырхәаҽуеит,
Амшынаҿ иӡсоит
сызхьымӡаша анышь,
Уи сгәы шахьҵәыуо
хара исыцәцауеит.
Иҟалазеи? Исыхьзеи?

Исзыпшааууам аҭак,
Хәыҷҭцас абла-гәыӷракәа
сгәы рызхьуеит.
Ах, ишҧазури, урҭ рыда
схәарҭамзар иахьак,
Башаӡа, башаӡа спенџьыраҿ
сгәыӷуама ҩапхьа?

Еикәагьежьуеит схәыцракәа,
ҧсгахак ќамҵаӡо,
Ҳаи, абаапс, дырҩегьых
сзызхәыцуа ла лоуп!
Сыбла ихгылоуп
лыччапшь хааӡа,
Сыҧсы мыжда лыцуп,
уи ала сыхьчоуп.

Избада, изаҳада сгәы
ахәҳәабжь маӡа,
Амҩа сахьыҟәу сыҧсҭазаара
хәаԥены?
Избоит, избагәышьоит
ашәҭқәагьы шыканӡо, –
Аапынрак сгәылшәарушь,
ашәҭқәа реипш саргьы?

* * *

Аҳауа еипш бсызхаӡом, схәаԥеуеит,
Амца еипш еилашуеит са сгәы,
Мҩак сануп, аха бышќа схынҳәуеит,
Ах, адунеи санхалт сзатцәны.

Бара быда сымшқәа ҧсыс ирхои,
Сыгәжәажәо сааигәышьоит макьана.
Ирхәыз аҧсаатә еипш, сазкуам адунеи,
Аҳауа еипш бсызхаӡом, схәаԥеуеит…

* * *

Ах, шьыри, сара сыцсыхыр,
Сгәы ахьаақәа зегьы еиқәтәарын.
Быбла самбаӡо сынхытцыр,
Дунеик, о, ма илашарын.

Сызгәалашәо иҟада?
Сдунеи шьҭоуп еиқәтцаа.
Сгәы ахьаа – зхьаада,
Сниасыргьы заа…

Атцх салоуп сымала,
Адәы пшӡагь ҭацәуп.
Хәычҩы-хәычҷла, спышәала,
Сыҽусымҭарц саҿуп.

Сызгәалашәо иҟада?
Сдунеи шьҭоуп еиқәтцаа.
Сгәы ахьаа – зхьаада,
Сниасыргьы заа…

ҬАГАЛАНТӘИ АҚӘА

Зегьы ирымоуп ҿҳәарак-ҿҳәарак,
Иааиуеит уи амш ҳшымгәыгӡо.
Абар ушьҭа атцлақәагь ирцәызуеит быгьқәак,
Еизоит ҳцәызқәа, еицыло-еицыло.

Сгәы нбырхеит, инбырхаӡеит иахак,
Сажәақәа рыгәра бзымго, ибзымго.
Суашәшәыран саҿахеит сара махәҭак,
Ах, ибызгәамҭаӡеит сгәы шпыбжәо.

Сара сеипш акгьы азычҳаӡом апша,
Итцәаауеит иахьықәу адәы, быпшы!..
Игьежьы-хынҳәуа иавоуп зымҩа,
Амацәыс иахьарлашо бхы-бҿы.

Атцхи амши рҳәаа еилагеит,
Ҳзанылом уаҳа урҭ рышьҭа.
Мацәыс еимҟьаран бсахьа нкабеит,
Ах, сбышьҭоуп, сара сбышьҭа.

Дырҩегьых сыцсы ажәҩан иаҿыкәкәеит,
Иазнымкылеит сгәы ахраӡага.
Алаҕырӡқәа, аа, абас икаҭәеит,
Ҭагалантәи ақәа – бышьҭа гәыпжәага!..

* * *

Аилашәшәымҭаз, сабду ихаан еипш,
Ажәҩан инатцаӡит алҩа ашьҭамҭа.
Ицахьоу сахьак сҿеагәҭылакны
Амца сатцхоит, амца апсымҭаз.

Аилашәшәымҭаз аӡыркәиқәа,
Апшыжәла еипш – ихырҟьоит ҳашҭа.
Ажәҩан иныцапсеит аетцә еимхәыцқәа,
Ашареи ахәлареи еилытцуеит хаала.

Атцх иналҩит аҿыхәа иатцәа ашьҭыбжь.
Асар рымҩа нхыҿеап ажәҩан ианысуа!
Ах, шьхаӡыхьшәа сналаҿеанда ашьыжь,
Еиҭах, лабҿаба – жәаа са исхытцуа!

* * *

Ажьа ашьҭеипш икәаратцоит са сымҩа
Бышҟоуп, бышҟа, уи сама иахьцо.
Баб иакәзар, еиқәитцоит апҳә анымҩа,
Бан лыбжьы ааҩуеит ауҭра дахьҭоу.
Бара бцоит, бцоит, бцагәышьоит,
Аха, сгәы аласҟажоит сара акы.
Зны сқәаны, сыпсҭатцаган саугәышьоит,
Сгәы ццышәхан икапсоуп, баатцраҿ ибылны.
Ажьа ашьҭеипш икәаратцоит са сымҩа,
Амзагьы сышьҭоуп сара сахьцо.
Ах, шьыри, банылондаз ибхашҭхьоу сымҩа!..
Сгәы ццышәхан баатцра итцапсоуп ибылны.

* * *

Схы сзымхьчо, схәычҷны амҩа сангылоуп,
Игәхьааганы сатцапшуеит ажәҩан са схала.
Ираҳазеишь? Иӡыҩӡа сышьхақәагь еикәагылоуп…
Ирацәаххыран пҭа еиқәатцәак рхалоит.

Саби лабжышны исгәыдлахьеит зны ахаҳәқәа,
Аха сырзымгеит, храшума сызлиааз? –
Исаҳауам аҭак. Ус сыгәҭыха мҳәакәа,
Иудыруаз сшымцо баша сниас.

Ирҳәагәышьоит: – Ари уара уакәӡам,
Амҩаду ианысны харантә иаауа.
– Мап, сапхьаҟа, сапхьаҟа – сымшқәа еиматцәам,
Ари сара соуп, дад, харантәи иаауа…

АМꙨА САХЬЫҚӘУ…

Амꙩа сахьықәу ак сымҳәац макьана
Исыхоит, исыпхьоит скәыпшра абжьы.
Иааигәоума, ихароума сразҟымꙩа,
Сахьӡома, исыхьӡома анасыԥ лассы.

Ирацәоуп исымоу сара аҳәатәыҳәа,
Хьаа-шәк ирылган сгәатҵа иҭақәоу.
Истәу ашәа хаак ма исзаԥҵарыма,
Иуқәнагоу ашәа, Аԥсны, сызкәыхшоу.

Ирацәоуп исымоу сара аҳәатәы ҳәа,
Урҭ зегь сызҳәома сгәатҵа иҭақәоу.
Истәу ашәа хаак ма исзаԥҵарыма,
Иузыскрын усҟан, Аԥсны, сызкәыхшоу.

Амꙩа сахьықәу ак сзымҳәац макьана,
Исыхоит, исыпхьоит сқәыпшра абжьы.
Иааигәоума, ихароума сразҟымꙩа,
Сахьӡома, исыхьӡома анасыԥ лассы.

РУМЫНИА ИАТҴӘА

Араҟа иатҵәароуп тҵыхәаԥҵәада,
Ишьҭых аиатҵәара иакуп.
Ари адгьыл, ари ажәꙩан
Сшьамдгьыл гәакьеипш сазгәыкуп.

Изусҭцәада иеилатҵәо анаҟа,
Ирыцралаз иарбан мцоу?..
Уашәа-хаа лахҿыхӡа исныруеит,
Насыԥ лашала ирыпхоу.

Иаҿықәуп аԥсабара, аччаԥшь,
Иԥхоит амрагьы кажжы.
Аҿар цәыртцуеит, еиԥшу ахраԥшь,
Аԥсабара аршәҭуеит рыбжьы.

Атәыла иатцәара ахьытцәацара
Избарц сҭахуп зегь сҽахьыгӡа.
Иамоуа уашәахә тцыхәаптцәара
Ишкәакәа-иатцәараз улахьынтца!

БАРА БХЫ БѠАХА

Бара бхы бѡаха, бхы бѡаха,
Быбла еиқәара сҭарԥшы.
Быбла аԥыцьқәагь наҟ бырѡаха,
Нас ашьшьыҳәа баасҿаԥшы.

Сҭынчра сцәыган маӡа-аргама,
Сара снызбмыжьын, сгәы былны,
Ба бхы бѡаха, бхы бѡаха,
Быбла еиқәара сҭарԥшы.

ДНЕИУАН АԤҲӘЫЗБА ГАҾАЛА

Днеиуан аԥҳәызба гаҿала,
Илшәозшәа амшын хықә шьаҿала.
Ахәыцрақәа дрылан, деимдон,
Аацын ацәа хаа лхьыкәкәон.

Илшәын – уи тцкы пшӡак ґрачкәынӡа,
Лцәа-пшӡа ианаалон мыцхәы.
Дхыԥшылон амшын, лыла адхало,
Лнапала еиллыргон лыхцәы.

Илцәыӡи уи апшӡа араӄа,
Лылапш кыдхалартә еипш ас?
Аӄәара иныҟәсыз апша-лас
Еимҵанарсит ахәыцраҟәа дызлаз.

Днеиуан апҳәызба гаҿала,
Илшәозшәа амшын хыҟә шьаҿала,
Ахәыцраҟәа дрылан, деимдон.
Аапын ацәа хаа лхьыкәкәон.

* * *

Уара, атцх, иукуп сара сымш,
Унапы акәыршан апстыхра уаҿуп.
Ашәыр тцлаҟәа изыргәыргьо сылапш,
Псы-пхак рылалан артра иаҿуп.

Саб иаштa сынтытцит шьыжьыказ,
Саамтеипш сныгә-нысуа снаскьон.
Испылон аӡиаскәа еижәхысло,
Зны сӡышон, ҽазныхгьы саапсон.

Сыпстазаара, уа уда акгьы сапсамызт,
Са сыда акы ушапсамызгьы еилкааyп.
Уеидаран успымлазтгьы суаӧхомызт,
Уи ззеилымкааз дрыцҳауп, дҿаҳауп.

Сыпстазаара, баша ус умӧамсроуп,
Шьтахьӄа схьапшит, сызхьымӡазгьы збеит.
О, сышьыжь, сышьыжь, иахьа ҽазнык
 ҳаиниазар –
Сара сгәыграҟәа еитах рыгәра згеит!

БЫГӘҬЫХА

О, уаҳа исабымҳәан быгәҭыха,
Сбыҳәоит, исамҳәакәа иааныжь.
Адәы иахьықәу сара сеыхәа,
Икьыркьыруеит уаха инеиужь.

Аацынтәи схәыцрақәа рҿыхо,
Скәыпшра ансыпхьо пхьаӄа,
Иазныжьыз атцх ҳагәҭыха,
О, ҿымҭкәа ҳаицыз маӡала.

Илаша-лашо аетцәа анцәыртцуа,
Апсабара аныӄоу ипшӡаӡа,
Сбыҳәоит, исабымҳәан быгәҭыха,
Иаачҳа уахак, уахак ма имаӡаз…

Аацынтәи схәыцрақәа рҿыхо,
Сқәыпшра ансыпхьо пхьаӄа,
Шә-маӡак ирылаз ҳагәҭыха,
О, ҿымҭкәа ҳаицыз уаха.

СЕЫХӘА НЕИУАН ИЦЦАКУА…

Пхыӡ избеит, иаха сара
Сцозшәа сеыжәлан ныӄәара,
Сықәушәа амҩа ихараӡоу,
Знысрагь даара ицәгьаӡоу.

Амҩа сықәын, агәыргьа сҿықәын,
Сеыхәа неиуан иццакӡо,
Цьара хықәын, цьара ҿықәын,
Аха снеиуан сымшәаӡо.

Сгәысеанӡамкәа сеы натрысит,
Ихиаалт сыхҭарпа шьқьырyа.
Аҕәра иахо, иахо, исымжәо,
Мҩак ҳанылеит хҧырyа.

Агәра астәарц иҟалозма,
Сымҩа неиуан, уи санын.
Сеы сахнарҟьар ма изуазма,
Сеиқәлымҳаха сгәысеанын.

БГЬЫ ИАЦӘАРОУП

Ага, ашьха бгьы иацәароуп,
Бгьы иацәароуп иахьабалак,
Аҳауа зҩыда гәыҟацагоуп,
Амра сыцуп сахьцалак.

Апарпалыкь хәыч сапхьа ицәыртцын,
Уи апшзара, ааи, сыхнахт.
Бзиабарак сгәаеы ицәыртцын,
Спах-сҳәынча хара сагахт.

Ага, ашьха бгьы иацәароуп,
Бгьы иацәароуп иахьабалак.
Аҳауа зҩыда гәыҟацагоуп,
Амра сыцуп сахьцалак.

* * *

Бқьышәқәа амырхәага иқәыхәмаруа,
Ашьшьыҳәа ҳахьгылоу икапсоит.
Са сахьгылоу ҳанасып кәаруа,
Ахара ицазшәа избоит.

Ашәтқәа ирықәшыз аӡаӡа,
Амра, абар иарбахьеит.
Бҟәымшәышәыз наӡаӡа са сзыҳәа,
Наӡаӡа са сгәы батаххеит.

АМРА АГЫЛАРА…

Шәымҭак шагу ашара шәыҿешәырҭынч,
Шәыҿешәырҭынч, аԥсабара абжьы хаак гоит.
Шәгәы раҳаҭыз аҭлакәа, шәахьгылоу ҭынч,
Еихатыруеит шәӡаракәа, абыгькәа капсоит.

Аҵаракәа, ианбыкәу шәанҿыхо, шәара,
Абнара иахыҵәарц шәа шәыбжьы?
Сгәы аналаҟамгьы исзырго схы агәра,
Игарашәан шәашәа иқәыԥуеит сгәы.

* * *

Саҳәшьа Рита лгәалашәара иазкны.
Сшымгәыгӡоз сышықәсқәа исԥыргалт еиҭымрак,
Алагарҭеи алгамҭеи рҳәаа еилгеит.
Иҭашәеит шьыжьыказ игылаанӡа сымра,
Мамиқәаран ԥсҭҳәакгьы сқәыԥшра иахатәеит.

Схәыцрақәа сдырцәом уахыла, сыгәжәажәоит,
Избоит сара схьаақәа зынӡа ишлабҿабоу.
Сӡамԥаҿ ашьшьыҳәа сылабжыш хьшәашәоит,
Быччабыжь снырԥуеит уажә сгәыгракәа ирыҟәгоу.

Ишәҭеикәаҵәан иаршәҭит агәаҟашәа сашҭа,
Агәил ҟаԥшь шәҭаанӡа патҟәырны икапсеит.
Бқәыԥшра ашьҭа ныкәзит наӡаӡа, ҳа ҳашҭа,
Аԥсҭазаара амахәҭа бгьыцҭҵас баҿшәеит.

ЕИХЬЗАШЬА ЗМАМ

Еихьӡашьа змам иаци иахьеи рыбжьара,
Хәычҭҵас аԥша набжьаҭәыуан ицоит.
Ҿыц ныҟәа амра ахьынап аԥхарра,
Аупа хәылда аҭх иацәшәазшәа аҿеаӡоит.

Исзрыҵымдырит сара урҭ рымаӡа,
Урҭ амшқәа рыхаара ацхаҟәеипш исныртҭ.
Сыпстазаара башьанан, бара агәил хаҿы-пшӡа,
Былапш апырҕы хаагь сара сарҟәит.

Иаци иахьеи срыбжьоуп, сара скарахан,
Слахьынҵа агәыр аҵеипш иҭшәоуп.
Исзеихымгаз сшьаҿа уи џьара ишанхалан,
Шәахәа цҳаушәа ҳаимаздо гәҿыгьрала ипшуп.

Быблакәа сырхыпшылар сыхьҭакызшәа
 сшәаӡыӡоит,
Аӡиас хьшәашәа иалсызшәа сцәа-жьы.
Иаци иахьеи рыбжьара сгәыгра апсы ахабтцоит,
Быблақәа сцәыхьшәашәар, еиқәзырхода сыпсы?

…АТЦХ АЦӘА ХАА ИАНАЛОУ

Атцх ацәа хаа ианалоу
Џьара ианымго шьҭыбжьык…
– Сымза… сыетцәа… ажәҩан иалоу,
Иҟалои шәысзааигәахар хәыҷык?
«Ҳаи!
Иауеи!
Ушпапхамшьо!»
Сгәы иалсит. Атцх агәазы,
Жәа мҳәаӡакәа ауха уаҳа,
Акраамҭа ус уа ҳтәан.
Дысзааигәахан, дхәыҭхәыҭуа
Исалҳәеит: «Угаӡан!»
Ашьшьыҳәа дцеит.
Апша еихсыгьит.
Ицәеит амца…
Ҭцхагәазы
Апша хьшәашәа анас…

АШЬЫЖЬ

Шьыжьтәи аҳауа лбаадо гәыртҭәыла,
Адәеиужьра сыҟәсуеит сласӡа.
Атҵар рашәабжь гоит еинҭәыла,
Сгәатҵаҿ ак хәытхәытуеит маӡа.

Амра ахьышәахәа амҩа ианпсалоит,
Аҿааӡага ҩеиуеит ииатҵәаӡа.
Хәыцра ссирӡак, акәа сынҭалоит,
Сгәатҵа инҭалашоит бсахьа гәыкӡа.

Аԥсабара сҿапхьа сахьак ҭыхуа,
Исыпхьоит, исыпхьоит хара.
Ааԥынра са сҟәыпшра хыхуа
Исацәажәоит: «О, уҟәыпшӡаз уара!»

Шьыжьтәи аҳауа лбаадо гәыртҭәыла,
Адәеиужьра снысҟәсуеит сласӡа.
Атҵар рашәабжь гоит еинҭәыла,
Сгәатҵаҿ ак хәытхәытуеит маӡа.

БАРЕИ САРЕИ

Бареи сареи – изеинымиаз ҩ-ӡиаск,
Псҭазаарак азы аԥсҭазаараҿы ишам.
Иамуит, иҳаҭәамызт иаҳзеипшыз лахьынтҵак,
Ҩ-цаҩк рыбжьара аҵха зыхтҵам.

Ҳҟәыпшра хага ҳахьыҟаӡам цьа инхеит,
Анасыԥгьы ахала шьҭа иҭацәуп.
Амза-ҿа, ҳаччабжь уаха еизнагоит,
Ҳазражәыз ҳамаӡа, утҵәахтәуп, утҵәахтәуп.

Инцәытцаӡан ивтцпрааит ҳамаӡа агәашәҟәа,
Уахь иҭалаз иашәахә шьҭа иҳәатәуп.

Амаӡақәа рымаӡа иартызааит рышәқәа,
Ҳара иаҳмаӡаз аԥсҭазаара ашәҭқәа иртәуп.

Бареи сареи – изеинымиаз ҩ-ӡиаск,
Ԥсҭазаарак азы аԥсҭазаараҿы ишам.
Иамуит, иҳаҭәамызт иаҳзеиԥшыз лахьынҵак,
Ҩ-цаҩк рыбжьара аҵҳа зыхӡам.

ААЦЫНРА АШЫКЬЫМҬАЗ

Аацынра ашыкьымҭаз,
Аԥшжәлеиԥш иҟьаны,
Адунеи иқәԥсоит лыччабжь ҿыԥны.
Уаҩы иимбо, изымҳәо ашәаны.

Саркьалтцас уи лыччабжь гоит,
Сызхьымӡо насыԥны ахара ицоит,
Уи лыччабжь са сзыҳәа ихаацәоуп,
Уи лыччабжь исзымҳәац ашәоуп.

Шәахәатцас лыччабжь ҿыԥуеит ҽыҭ-ҽыҭ,
Саргьы исыҟәшәоит акакала ҿымҭ.
Аԥсабара лҿаԥхьа ҷкәынтцас иҽырбоит,
Сынасыԥ ахара ицошәа збоит.

Уи лыччабжь ҳалал хьаан исзынхоит,
Иҟәымшәышәыз уи лыччабжь схьаа арҕьоит,
Насыԥ иматҵәҟьоуп уи лыччабжь заҳаз,
Насыԥ имоуп лыччабжь агәра згаз.

Аацынра ашыкьымҭаз,
Аԥшжәлеиԥш иҟьаны,
Адунеи иқәыԥсоит лыччабжь ҿыԥны,
Уаҩ иимбо изымҳәо ашәаны.

АМАЗА

Амшын цәқәырпақәа иахьа,
Зынӡа ирылаӡам псы-пхак.
Игәатәеиуеит, игәатәеи,
Исыздыруам, ргәы итәеи?!

Уск̍ан баавалан ахықә,
Ихьӡ бхәан маӡа дыбныққәт.
Амшын быбжьы-хаа анаха,
Ик̍анамтцеит, нас, ҽемырха.

Ик̍амлаӡеит, нас, уамаӡак,
Бзырпхашьазеи ас зынӡак.
Ҷкәына бзиак ихьӡ быҿшәеит,
Амшынгьы гәырҕьан иаацәқәырпеит.

НЕРЕИДА[1]

Нереида, са сгәы зеисуазеи,
Ашьа зыртанык̍әои сдақәа?
Амшын балтцны бзысымбозеи,
Ма, ахас бамоу ацәқәырпа?

Амшын ацәқәырпа зыргәатәеиуеи,
Ас изажәлои ак̍әара?
Сыпра хиаала изырццакуазеи,
Сымҩа бапшумашь бара?

Мратәашәамтәаз сгылоуп схала,
Ишәа-изо сапхьак̍а исзыпшқәо
Шак̍а хьаа, шак̍а гәала,
Сгәы стацәыуоит сеикәашәо.

---

[1]Амшын анцәахәы ипхацәа дыруаӡәкуп Нереида.

Сгәырҩа ду – Амшын иатцәара
У-Нереида лнапы сантца,
Схьаақәа измам тцыхәаптцәара
Стышархәаанза дысхьыгза.

АШАЦӘА ИАНЫРШ03

Н. А.

Ашацәа ианыршоз слахьынтца,
Бара быҟазамызт.
Амҩа сықәломызт сыҽкынтца,
Сыгәгьы сашьтуамызт.

Амҩан акыр аамҭа сыпшын,
Бцәаара збомызт.
Бызхәыцра пхызтцас сарҩашьын,
Шьҭахьҟа сызцомызт.

Сааит аҩныҟа аашлашәшәуаны,
Уахык зны схала.
Ахышә аҟны бтәаны,
Бысзыпшын гәырҩала.

Аамҭа акалашәа иццакуан,
Иахьца ҳамбеит.
Анкьеипш уажәгьы сбызгәыкуан,
Сытҟәа сыбгеит.

...Аха бызбеит, ааигәа бызбеит,
Ҽазәы битәны..
Назаза бзамҩа снаҿыкәкәеит,
Слагырзны...

СХӘЫЦУАН, БЫСХАШҬИТ ҲӘА БАРА…

Л. К.

Ҳамшқәеи ҳатцхқәеи хьампшӡакәа ицеит,
Шьҭа ахааназ ҳазхылашам рышьҭа.
Хынҳәышьа рымаӡам, хьаасгьы исымкӡеит,
Исыцупаз бсахьа ибымҭан.

Изыхҟьаз ҳәа сзымдырӡо, ҭахатцәҟьа снаҭом,
Бызхәыцра аӡхытџреипш сагатцәҟьеит схәаҿны.
Издыруада сеидроу, сгәы-сыпсы зшаҭо,
Бсахьа лаша сыцуп ишызбаз мшаҿны.

Бҭаӡсоит са сгәатца, исхапыруа апҟеипш,
Зымҩа жәҩангәы иалдоу, зхеипш агәра зго.
Ҩапхьа шьыжь сҩагылан сара анкьеипш,
Сҩатцапшып ажәҩан иҳәо: «амш еилгеит!»

Схәыцрақәа исырҭоит, абар, сара гәыҕрак,
Исылартцоит амч ҿыц, наӡаӡа сдырпхоит,
Абас са сахьынӡаҟоу схы еипш быгәра го,
Сыпсҭазаара бануп, иагьсыхьуам, сеиқәхоит!

АБААШ БААГӘАРА

Заур Гындиа иахь

Еснагь ушҟа амҩа сықәуп,
Сымҩа нтцәауа иҟамлаӡеит.
Шә-зтцааракгьы сгәаҿы иҭаӡуп,
Ҭакда зныкгьы сымгьежьӡеит.

Ипшьоу дгьылуп сара сзыҳәа,
Абааш-баагәара цҳас изхыу.
Сгәы сҭатцәыуоит уажәы азыҳәа,
Уҭоурых аицакра ианаҿу.

Шаҟа рхытцуа ахаҳәқәа сразтцааит,
Аҭак ҳәа исырҭаз цьашьахәуп.
Апша мҩасгьы уаҟа итцәаа-тцәааит,
Уи зегь ҳааста еиҳабуп.

Зыҕра зҳауа иарбан цсаатәу
Абааш-баагәара аханы?
Са сгәы иасуеит, са сгәы снархьуеит,
Ицәырҳар пхыӡ баапсык баны.

Еснагь ушҟа амҩа сықәуп,
Сымҩа нтцәауа иҟамлаӡеит.
Шә-зтцааракгьы сгәаҿы иҭаӡуп,
Ҭакда зныкгьы сымгьежьӡеит.

БЫШҞА СНЕИУАН

Сыццакы-ццак бышҟа снеиуан,
Сгәыҕра сыма, сыҽкынтца,
Слахьынтца мҩа, о, банаалон,
Бзиа ҳаибабон маӡа.

Ашьыжь шамҭаз ашәҭқәа брылан,
Ба бырнаалон мреи-шәахәеи.
Сышҟа банааиуаз сышәҭыцхон
Срыцәшәомызт кырцхи-пшеи.

Ожә сахьыббо наҟ бымҩасуеит,
Сара сгәеисыбжь бмырҳа.
Аҟәараҳәа сгәы еитцасуеит,
Нас сзыхҟьазеи, аҭыпҳа?

Сымши сытцхи наҟ иҭрысуеит,
Бышҟа снеиуам сыҽкынтца.
Игәыгәҭаҳажьыз ҳашәҭқәа гәылтцит,
Зны еицылаҳтцаз ҳаизгәыкӡа.

БАРА БАГХЕИТ…

Бара – ибырлашу са схәыцра, –
Бара беипшуп ашәҭ агәылҭра.
Бшааиуаз сабҳәеит бацны аапын,
Ашәа хаак соурц бара ибымҭан.

Игьагьаӡа амза жәҩан икыдуп,
Сахьцалакгьы былапш сыцуп.
Ирыгхоит сышықәсқәа еишьҭала,
Исгәампҳозаргьы саргьы срыцуп.

* * *

Абар, иароун анапқәа,
Ашьшьыҳәа иауеит, иауеит, ақәа.
Аӡыркәи хәыҷ аӡыркәи –
Сыпхыӡ уалоуп, изакәи?

Хәыцрак сыжәлан, сҿанаҳәон,
Аӡыркәи, сушьҭаланы сцон.
Сааигәа ушыҟаз ункабон,
Уцәаара наскьашәа избон.

Адәы уахьцәхалаз узаҵәны,
Са сгәы снархьуан мыцхәы.
Сыпхыӡ изалымҵыз уахазы,
Ақәа умысааит исызгәку.

Уааи са сышҟа, уааи лассы,
Маҷк иааиҭоукып уа упсы.
Сгәы унадтцан са усырпхап,
Нас иануҭаххо зны уцап.

…Разҟыла ҳахьеипшқәоу рацәоуп.

РЫЖӘҨАХЫР ШЬҬЫХНЫ АШЬХАҚӘА

Рыжәҩахыр шьҭыхны ашьхақәа,
Рҩытцра итцышәшәоит апша,
Игъазгъазуеит рхахьы ахрақәа,
Арҩашқәа рытцыҽҽоит рыҽша.

Аӡаӡа, ақәыпшра, аҳалалра,
Сшьа-сда иҭалеит иҭахәхәа,
Амра схалашоит гәыблыла,
Ҩушәа, саҿыхәоит ашәахәа.

Изырҩуеит аиатцәара ҿымҭӡо,
Дунеик акәа сҭаршәуп шьыжьы,
Нашанак сыбла иххалт ихымтцӡо...
Исаҳауеит насып ссирк абжьы!

Ишпапшӡоу апсабара алакҭа хаара,
Насыпк аргама сапхьа илашоит!
Иааимҟьоит сгәыгра еимгеимцарак,
Пшӡарак шыҟоу агәра згоит.

МЫШКЫЗНЫ

Мышкызны...
Бгәы раҳаҭны бшыцәоу хатцак инапаҿы,
Барҿыхап имҩасуа ӡиаск абжьы.
Мышкызны...

Имҩасуа аӡиас уи сара соуп,
Ихышхытцәаз, ихәаҽуа са сгәы абжьоуп.
Мышкызны...

Бшымгәыҕӡо башҭа сҭалап сшәахәаны.
Ацхеипш бгәы снықәҭәап схыхәхәаны.
Мышкызны...

Усҟан, амра ашәахәақәа ргәазхара иччап,
Усҟан бара быблақәа мраҵас илашап,
Мышкызны...

Ажәҩан иазымчҳаз, сқәалаҕырӡны
Баацраҿы скаҭәалап.
Мышкызны...

СЫБХАШҬМА?

Сыбхашҭма?
Уа бнапы сыркы –
Анапқәа иреиҕьу!
Ашьшьыҳәа баасҿапшы
– Бара ипагьоу.

Бареи сареи бзиа ҳагәра еибагон,
Ҳҩыцьагь наӡаӡа ҳапсқәа еилахон.
Гәыҕрак сыман, быгәра згон,
Ҩ-еҵәак кыдын, харантә илашон...

Адәы иацәаҿ ашәҭқәа рыгәҭаны,
Еснагь ҳаицымзи ҳнапқәа еибаркны!
Сыбхашҭма?
Уа бнапы сыркы –
Анапқәа иреиҕьу!

Ашьшьыхәа баасҿапшы –
Бара ипагьоу.
Сыбхашҭма?..

ЗАНА

Бысхасырштәырц сҭахуп сара зынӡа,
Сыччабжьи сцәыуабжьи брыламкәа, бара,
Ес-ҽны,
Ес-минуҭ,
Сара сыцсы сыхшәааанӡа, нас, наӡаӡа...

Избоит ба быблақәа ишырхымтцуа агәырҩа,
Аха, сара акгьы сымчым, исымчым.

Ибхарштә
Сара сшыҟоу
Бхьаа хҽыгамкәан, сшавоу зымҩа.

Са сышьыжь сызцылогьы,
Зана, быда иҭацәуп,
Апсаатә ишәахәогьы, о бара ибызкӡам,
Бара быда
Сыҟаӡам саргьы,
Адунеи хымкаах сгаганы сануп.

Бысхасырштәырц сҭахуп сара зынӡа,
Сыччабжьи сцәыуабжьи брыламкәа бара.
Ес-ҽны.
Ес-минуҭ
Са сыцсы сыхшәааанӡа, нас наӡаӡа...

МШЫНГӘЫЛА ИНЕИУЕИТ

Инахьхьи мшынгәыла инеиуеит,
Нышь хәыцык сгәыгра агара рцысуа,
Ҭынчроуп. Са сгәатца гәаҭеиуеит,
Акәара иныкәсит апшалас гәыкуа.

Ихәытҭхәытуеит апшалас ашьшьыҳәа,
Инаскьацо схәыцра хьанҭыцьқәа рышәшьы.
Ирлашо схәыцрақәа ҷнышкгьы ныхиаалеит
Уажәытцәҟьа апхьан еипш сҭаӡыӡом сцәа-сжьы.

Аҟәарахьы иқәпақәсуеит нышьк иццакы-ццак,
Сгәыҕрақәа ԥсаатәҵас ипыруеит инеиужь.
Аҟәара иқәҩыз шәак сныҩит иныҵак.
Инхьаҵып амшынгьы ҩыцьа ҳаизныжь.

АЗЫПШРА

Бцәырымҵӡои, соупшәыл, уаха уаҳа,
Сааины ара сшыҟоу бымбаӡои?
Иасуеит, иасуеит апшалас ахәхәаҳәа,
Ашьшьыҳәа инасхьысны, бышҟа имцаӡои?

Сҩызцәа аҵьҵьаҳәа уажәы иахьеилоу,
Сара срылтцын, бгәашә ахь сеихоит
Амза ашьшьыҳәа ажәҩан иахьалоу,
Апҭақәа инарылс-аарылсуа изсоит.

Иасуеит, иасуеит апшалас ахәхәаҳәа,
Схәыцрақәа сышьҭырхын, сымтцарсны имцои.
Бцәырымҵӡои, соупшәыл, уаха уаҳа,
Сааины ара сшыҟоу бымбаӡои?

* * *

Ажәҩан еилгамызт, ихәашьын алакҭа,
Абга еипш сыпхарсны исышьҭан еиҭа!
Срылахеит, изури, сырфоит уажә рацәа…
Апсырҭ сара сами, – сишазар Анцәа,

Абгақәа схьымӡарц сшьамхы сҿеасыргоит,
Рыламыс ызхьеит – ргәазхара иччоит.

Ҿыцны ахьаақәа цәыртцуеит иахьа,
Сыдгьыл ахәрақәа мжьыжькуеит ҩапхьа.

Исыхьзеи, сышьҭыхны сагомашь апша?
Жәҩанаҿ иабаҟоу зегь збарҭоу ихыпша?
Апсадгьыл сзишеит, сҭәыцны сахым,
Ақәпароуп иҟоу, издыруеит, саӡәым.

Хақәитрада, иааирада, ашәабжь газом,
Башаӡа игәыгуеит, сыдгьыл сшәиӡом.
Апсырҭ соуп, ижәдыруаз, ишәызҭо агәыхь,
Анцәатцәҟьа сибарҭоуп, дыҟазар хыхь.

Ажәҩан еилгамызт, ихәашьын алакҭа,
Абга еипш сыпхарсны исышьҭан еиҭа!
Сишь, ишәаҳама, асаркьал бжьқәа гоит?
Аалӡга ахықәан ахызатцә капсоит.

Ажәҩан арӡыӡоит адыд абжьы,
Учҳара хытцма, сыпсадгьыл, уажәы?..
Ажәҩан еилгамызт, ихәашьын алакҭа,
Абга еипш сыпхарсны исышьҭан еиҭа!

* * *

Уаха иҭынчуп еиҳа амшын,
Ацәқәырпақәа пхьатәеит.
Аха сгәы амцеипш еилашын,
Хәыцра гәарҭак сҭатәеит.

Гәыҵрак ҳаанагоит зегьы,
Еисуеит ҳдунеигь мшынтцас.
Сызтәаӡом ус сеиқәышьшьы,
Сгәы сапыҩлоит ҿыҩтцас.

Исуалпшьоу аҳақ сартәом,
Саапсара ныпхьацан,
Сдунеи «хагагь» еиқәтәаӡом,
Скыднаҟьоит ҳәатәхамтцан.

* * *

Е. Ш.

Исцәыӡыз атцхқәеи амшқәеи срыхьтцәуом,
Рышьтагь схыпшылом, рымтцәыжәфақәа иргеит.
Слахьынтца исеижьазгьы уаҳа сзапылом,
Сытцла абгьы иатцәа амахә иаҿшәеит.

...Иаха атцхаҿ ҳаицәыӡит хаҭала,
Уи атцх-раз – игәакьаз, зегь реиҳа игәкыз.
Сырхыӡлон быблақәа, иссирӡан акала,
Быблақәа – ибзымҳәоз бымаӡа зхыз.

Дысгәалашәеит усҟан, схәыцрақәа иргәылҟьаз,
Амацәыс дацны ахышәаҿ ипшыз.
Згәамца сызныжьны зуада исыцәдәылҟьаз,
Сгәатцаҿ сгәыҭрақәа ркәицқәа зыблыз...

* * *

Амфа сахьықәу каҭак самҳарц,
Ашьыжь сарҿыхоит асаркьал абжьы.
Ажәфан икыду сыпсы-мра ҭамшәарц,
Зегь зымчу сиҳәоит, сфагылан шьыжьы.

Сыҟоуп, нас, ус сҟалоит сыпсаанӡагь,
Аӷьныш, башаӡа укылатәан упшуп.
Ҳазшаз исиҭаз сыпсахаара угаанӡагь,
Жәфан амра зырлашо илапш хаа схыуп?

* * *

Узбылыз уара дуздырӡом,
Утәоуп ус баша, мцак уцроуп.
Блақәак ухәапшуеит, иҿыртҵом,
Уара узыҳәан зегь маӡоуп.

Имаӡоуп, нас, уртҭ иуарҳәои?
Уаҳа гәнаҳақ ҟарымтцац,
Ус иратәан, иухӡыӡо,
Маӡа, мцада урбылларц.

Атцх иамоуп ахатә гәыґра,
Ацәа рхымло блақәак ччоит.
Маӡа ицәажәо уара угәыґра,
Блақәак унасыԥ рыхьчоит.

* * *

Зегь зымчу, ипшьоу уҭыԥаҿ,
Сыгәҭыха сҳәарц сааины сгылоуп.
Сыцсгьы еивызгоит, гәыґрак сгәытцак,
Дунеи ссирӡак сҭахәхәа салоуп.

Суашьапкуеит! Уара, суҳәоит,
Сырхумбаан, сыдгьыл, сыжәлар.
Сатцәцахә шьҭысхит, саргьы исныҳәоит,
Ҳаиқәхоит Абрыскьыл дызҽыжәлар.

Иҟан, иҟоуп – амра гылоит,
Ацәа-цәашь ӡыҭуа ианлеиуа,
Угәра шызго сиетцәахә кыдлоит,
Слахьынтцамҩа санны сахьнеиуа.

Зегь зымчу, ипшьоу уҭыԥаҿ,
Сыгәҭыха сҳәарц сааины сгылоуп.

Сыцсгьы еивызгоит, гәыграк сгәытцак,
Дунеи ссирӡак сҭахәхәа салоуп!..

* * *

Сыҟан, сыҟоуп сара схала,
Амшын дуӡӡа сҭәицны схуп.
Сразҟы сеисом џьара акала,
Исзалнахыз мҩак сануп.

Сшамкәа сызшаз, ас саниша,
Исызиҭом џьара вба.
Ибозар акәхап уатцәы исыхьша,
Сҭазырхода спара ба?!

Атцх, сгәырҩа сзызтцәаахыша,
Сшудгәжәажәало исыршоит.
Гәы раҳаҭла иухьчаша
Маалыцьк игараҟынтә дыччоит..

Сыҟан, сыҟоуп сара схала,
Амшын дуӡӡа сҭәицны схуп.
Сразҟы сеисом џьара акала,
Исзалнахыз мҩак сануп.

СЫЛАХЬ ЕИҚӘУП

Сара сылахь еиқәуп – избан, иззы?
Сгәы амаӡа издырӡом аӡәгьы,
Бабаҟоу?.. Сбышьҭоуп са инцәытцаӡан,
Атцх лашьцара иалаӡуеит сыцсгьы.

Сара сеипш, былахь еиқәума баргьы…
Ба бшыгәнызго, сара атцхқәа сыршоит.
Са сдагәахеит. Саҳәаӡом акагьы.

«Быблагәыҕрақәа – знык» – сыбзиабара ҳәҳәоит:
«Урымшандаз»…

Атцхгьы мшеит, слахьынтцагь шәиин –
Псеивгартәак, псеивгартәак.
Есминутә бызхәыцра сацыпсуеит, бымшәан,
Аха, ибыхьри, беиқәхап.

Сара сылахь еиқәуп – избан, иззы?
Сгәы амаӡа издырӡом аӡәгьы.
Бабаҟоу?.. Сбышьтәоуп са инцәытцаӡан,
Атцх лашьцара иалаӡуеит сыпсгьы.

АМАӠА

Маӡак ыҟоуп, о, маӡак,
Аӡәгьы изымдыруа зынӡак.
Сара аӡәызатцәык, сарак,
Издыруеит ишыҟоу маӡак.
Уи амаӡа пстҳәала ихҟьоуп,
Анцәа илапшгьы уи иахуп.
Уи здыруа – бареи сареи ҳауп,
Ҳзатцәны ҳашпақәхеи адунеи!

* * *

Сара сҿымтра – итцәахуп сгәаҿы,
Ашьыжь амра шәахәа иацгыло.
Сара сҿымтра – бычча бжь иабжьӡам,
Схьааи сгәырҩеи зегь гәнызкыло.

Сара сҿымтра – итцәахуп сгәаҿы,
Машәыршәа цьара исыцәхытцыр ҳәа сшәоит.
Сара сҿымтра бамоуп бтәаҳәҳәаны,
Илаҕырӡны баатцраҿы иара катәоит.

* * *

Ицьабымшьан,
ас сахьыҟоу сылахь еиқәны.
Бсзымтцаан,
сахьыҟам уатцәтәи амш агәра ганы.

Иҿыбтӡом,
сыжәлалатцаҩ, уажәы ҭынч ба бахьгылоу.
Анаҟәапиа абааҿы ишҿымтроу еипш,
аамҭа иаҿазшәоуп асабрада, сыӡру
сҳаи-деи ыҟамкәа ахаҳәқәа сыхчныртцартәеипш?

Ибымҳәан,
адгьыл сахьықәу кәарак снырсуа
Лабжышуп сыжәҩан иаҿыкәкәаз.
Ҭагалантәи абгьыжәқәа хиаало
исхапцыруеит агәырҩа-шәшьы схартәо.

* * *

Бара баныччо – иацлоит
сгәы ашыра,
Бара баныччо – сеипшуп
сара апсаатә,
Бара баныччо – спеипш
иамоуп антцыра,
Бара баныччо – наунагӡа
сымрагьы пхалап,
Бара баныччо… адунеи ччошәа
збалап!

* * *

Бара бынахыс, са
дсымаӡам
сҿахәҳәаҩык,
Бара бынахыс лыпсы ҭаӡам
даҽаӡә зынӡаск.

Сзатцәуп, сҩызцәа са
сышрылоугьы,
Уахгьы-ҽынгьы – сгәы
штамгылоугьы,
Бара быда, са сгәы амаӡа
рзеилкааӡом,
Бара быда, са
счымазара аӡәгьы
изыхәшәтәӡом.
Бара быда, са
сантцәыуо аӡәгьы
изгәататаӡом…
Бара бынахыс, аитымра
сара
сзатцыттӡом,
Сара сынахыс бара
быҟоуп – са
ажәҩан сзатцаӡом…
О, изылшода,
еикәзырхода шьта
сыцсы?..

АБЛА ЦҚЬАҚӘА

Издыруеит, агәырҩа бымоуп,
Ибдыруеит, агәырҩа сымоуп.
Имаӡоуп,
Имаӡоуп.

Уаҳа акгьы сабҳәаӡом,
Саргьы акгьы сзацтцаӡом.
Бгаӡоуп,
Сгаӡоуп.

Ипшьа ҭыҧу быблаҟәа,
Ипшьа ҭыҧу сыблаҟәа.
Ирбаӡом,
Ирбаӡом.

Быҧшӡара аблаҟәа ччоит,
Сыҧшӡара аблаҟәа ччоит
Гәыҕрада,
Гәыҕрада.

Ихаан уи аҭцх амаӡа,
Ихаауп уа ианеилаҭҵәа.
Блахьынҭцеи,
Слахьынҭцеи.

Бании нахыс быспырҭцуан,
Сании нахыс сыбпырҭцуан.
Брызгәамҭоу,
Срызгәамҭоу?..

Ах, шьыри сыбтәында,
Ах, шьыри быстәында!..
Наӡаӡа,
Наӡаӡа.

Быpхыҧшылоит сыблаҟәа,
Сырхыҧшылоит быблаҟәа.
Аимхәыцҟәа,
Аҵҟьаҟәа…

КАЦИҲАБЛА[1]

Ҩахьхьи, ижәбома, Кациҳабла ахәаны,
Амза амахә иҟәтәоуп илбааны.
Адәҟәа иахьрыкәыршоу аҵьыкахыш хӗьаны,
Уахак иҳәуеит аҽҟәа гәыҳәны.

[1]Паҟәашь ҳаблак иахьӡуп

Мза шәахәацла аԥсабара еибаркуп,
Дгьыли-жәҩани рыԥхызқәа акуп.
Амши-атцхи рыбжьара сара уа сзатцәуп,
Саақәымтцзакәа сзызхәыцуа уахак даҿазәуп…

Иқалаз сыздыруам, ишазом, ишазом,
Ашәҭқәа игәылтцуа шьыжьынза иканзом.
Схәыцрақәа ахьыҟоу, ихароуп, срыхьзазом,
Рцәаара харагәышьоуп, сыбжьгьы раҳазом.

* * *

Гәаныла зны схазы саҕьлоит,
Амҩан ауаа саҩсны ианцо.
Амшқәа еиҭымрак сзааргоит,
Схала сааныжьны сгәы ԥжәо.

Исыхь сыздыруам, сзатцәуп,
Башаза саԥьал сахьыԥшым,
Са стәык ацәаара сазыԥшуп,
Исҭахым, исаҭәам – атәым.

Азиасқәа хышхытцәоит илакьҭо,
Ԥсҭазаарак агәы рызҭаны.
Амш, схы еиԥш, зыгәра зго.
Суҳәоит, исыҭ аҳәатәы.

Гәаныла зны схазы саҕьлоит,
Амҩа ауаа саҩсны ианцо.
Амшқәа еиҭымрак сзааргоит,
Схала сааныжьны сгәы ԥжәо.

АРБАТ ИАХЬА

Арбат иахьа иауан ақәа,
Ирбааӡо исзымдыруа ахаҿқәа.
Аӡәы дгылан амбатә иҳәацәон, –
Егьырҭ ракәзар, иқәгьежьаан икәашон.

Ацәа салахазшәа зназы,
Саақәымҵӡакәа схы сазҵаауан аказы.
Ажәҵарақәа реипш, ҳхы ахьхоу –
Ҳара ҳшыҟоу зынӡаск ирымбаӡоу,

Изшаҭода, зегьы ирхырхуеит рцәа,
Апсадгьыл ду ыҟам, ипҵәазаап аҵхәтәа.
Абас ауп, дад, ишыҟоу џьоукы –
Дара рхақәиҭра уара уазыпшла…

УИ АУЫХА

Банцоз ауыха – сара сыпсит,
Адгьыли ажәҩани рыбжьара сыпсы
Схәаҽаанӡа псаатәҵас иприт,
Нас, иахьцаз имбаӡац аӡәгьы,
Уи аҽны инаркны…

Идыруп, ажәҩан алахь еиқәуп,
Аҵх ҭаҵәуон ишыз сдақәа.
Апсабара алағырӡ рықәҭәон ахәқәа,
Уи аҽны инаркны… уи аҽны…

Сыпсы псаатәны ажәҩанаҿ ипыруа
Амшын иахалеит иччо блақәаны,
Зны ҩнаҭакаҿ агара артысуан,
Даҽазных, амҩа иантәалан изатцәны,
Уи аҽны инаркны… уи аҽны.

Сбыҳәоит, Зана, уаҳа бымтцәыуан бара,
Сдамраҿы исаҳарц сҭахым быбжьы.
Мыцҳәарыла зны схы-сгәы ќаҭәаны,
Ашара бацылеит ꞏеаӡәы битәны.
Уи аꞏены инаркны, уи аꞏены…

АԤСАР УАХЬ

Агәалақәа… агәалақәа… агәалақәа… агәалақәа,
Сыцсадгьыл иахытцуам – аразќаҿы еизгоуп.
Мчыла ирзымгаз, аха изнымтцуа ахәрақәа,
Аԥхыӡ еипш, инрыжьуама? Аишра иаꞏҿзоуп.

Аамҭа аӡиас, латцас сыфара,
Изаќәымтцӡакәа иаꞏҿуп, цсҭазаашьак сымамкәа,
Зны сыбз хтцәауа, рꞏеазышәо сыхәаꞏера,
Сыдгьыл санырхырц, сышьҭак ахымкәа…

Изалшома ус, Анцәа дсымаӡамкәа,
Урҭ дара рыда, саргьы симшаӡеи?
Схақәитра сзымхьчо, снапы нарымтцакуа,
Сшьамхнышгылан сшымгыло уаҳа ирмаҳаӡеи?..

Анцәа ишазаргьы, аԥсуаа цишәаларц,
Шьҭа идыруп, дад, ашьантца ҕәҕәоуп.
Амш ашараз, амра дацылаларц,
Стцеи, сытцәꙍаншьап еснагь дазыхиоуп…

* * *

Атцх еипш, агәырꙍа еиқәатцәа схатәеит,
Ажәꙍан аҿы избом аетцәақәа рышьҭа.
Алу еипш, сыгәгьы даара иааԥсахьеит,
Быгь ꙍеижьуп иқәыԥсоу уажә араќа сашҭа.

Сыԥсҭазаара иагәылган амҩақәа гоуп,
Алагамҭеи алгамҭеи рҳәаа аҟынӡа.
Аԥсҭазаара ԥхыӡуп, аха аԥхыӡгьы хаацәоуп,
Есымша сзызхәыцуа, – исцәыӡыз лҟынӡа.

Еснагь сшьаҳаиҭны, анцәа абас симшеит,
Саԥхьаҟа шәҭыкгьы афҩыхаа наснырып,
Сашҭа сыҟәгылоуп, ашара гәагәоит,
Еизакуа сылшара, сазыԥшуп ашара.

* * *

Ауахәама иахыкны ажәҩан кеикеиуан,
Ажәҵаракәагьы ичҷырчҷыруа иаапсон,
Амра ҭашәомызт, ацыԥхь шеишеиуан,
Быччабжь иҿыцәааз, ԥсымран иҭашәон.

Иҭашәоз аԥсымра уаҳа сазхьуамызт,
Ахызаҵәгьы икылблаан иазгомызт са сгәы,
Амҩа сызҟәызгьы, саиааиуан, сархомызт,
Издыруан, издыруан сышхалоз ахәы.

СЫБХАШҬЗАР ҞАЛОИТ...

Ты меня позабудешь в дали.
И. Бунин

Сгәы амаӡа еиԥш, сыблақәа рымаӡа сҵәахӡом,
Агәнаҳа ыҟазар, идыр, ибызгаӡом.
Иахатәи сыԥхыӡ еиԥш, наҟ бысхашҭырц сҭахуп,
Ҭагалан аҭаазшәа, сгәатҵа ҭацәуп,
Изхарада?..

Идыруп, ажәҩан исцәалаӡыз сымшқәа хынҳәӡом,
Сытҳқәа срыларсуп ижьакцоу ҵәымғны.
Быблақәа зны хәычҭҵас исыхӡыӡоз уаҳа сырбаӡом,
Ахәылԥаз санааиуа арыжәтә сара исылсны,
Избан?..

Седрума, бара шьҭа сыбхашҭзар ҟалоит,
Шаҟантә икапсахьоузеи аҵлақәагьы рыбӷьқәа.
Имҩасуа аӡиасқәа – сылаӷырӡқәа шәаҳәоит –
Ицоит схьаа рызныжьны, урҭ ахәқәа.

Ибдырырц сҭахӡам зны сара исыпсышьахо,
Уи амаӡа сцәызгода, иҟаз схазы.
Аха мышкызны, – бахьыҟам са сацәыпхашьо,
Иаразнак, мшәан, инасхыҵып сыпсы.
Наӡаӡа...

АЖӘҨАНИ АМШЫНИ РЫБЖЬАРА

Ажәҩани амшыни рыбжьара,
Ацнышқәа агәылпраазшәа збоит.
Ргы хәыҷқәа ҭынчым, рыбла ҭыцьцьаара,
Са саигәырӷьауа, сыблақәа ччоит.

Ацнышқәа амшын иаҵәа иахоуп,
Ишәҭыцкәоуп, са сгәатца иҭапсоуп.
Сқәыпшра рҿыхо рышҟа ак сыхоит,
Рышҟа исыхоит сара мчык.

Гәыӷрак сымҭо мцак сыцразҵо,
Иашан дхызар даҽа мшынк.
Ацнышқәа амшын иаҵәа иахоуп,
Ишәҭыцкәоуп, са сгәатца иҭапсоуп.

Амшыни ажәҩани рыбжьара,
Ацнышқәа агәылпраазшәа збоит.
Ргәы хәыҷқәа ҭынчым рыбла ҭыцьцьаара,
Са среигәырӷьоит, сыблақәа ччоит.

СЫНАСЫԤ

Уабаӄоу, уабатцәаху, цьым, уара, сынасыԥ,
Сузхәыцхьеит акыр-мыш, акыр-тцых, инеиԥшьы.
Икатәаахьоузеи шаӄантә рҩашушәа сылагырӡ,
Агәыгра сыман инауӄәсыргоит сыбжьы.

Сзызхьуа, истаху, сгәыгра, иуцу,
Таха сымтәо, иԥшӄараху, игәку.
Сынасыԥ лашахь мран исызкыду,
Сӡызлан ӄәымшәышә, схәыцрақәа зызку.

Истахуп анасыԥ, бжатара зҿыӄәым,
Хатала сызӄәиту, иитәым аӡәгьы.
Абзиабара стахуп, агәыцӄьа итытцуа,
Ҳаԥстазаара назго ҳаидкыла зегьы.

* * *

Изыхәтоугьы изыхәтамгьы зегь мҩасуеит,
Ашьхарахь усӄан абгацьмақәа тәҩасуеит.
Аԥстазаара абгьыц еиԥш, иҿшәаахуеит,
ишьтасуеит,
Аамтатцәӄьа абаӄоу – изысуеит, иӄәасуеит.

Ирызгәамтацгьы, ҳаӄоуп, аҿымтра ҳеагәылаҳәан,
Ари адгьылгьы ҳақәлахьан, амшынгьы
ҳхылахьан,
Зегь гәыла ҳарзыӄан, зегь ԥсыла ҳарзыӄан,
Игылоугьы ирҳәааит, нас – дыӄатцәӄьан, дыӄан.

АГӘХЬААГАРА

Сыԥсы сызтымкаауа бзиа ббаны,
Сгылоуп ашәтқәа рыгәта сыбзыԥшны,

Сыбзиабара рҿыхо аӡаӡаш сҿаԥсоуп
Сааигәа быќам – бызхәыцра саҿӡоуп.

Иԝатцхахаз амра еипш бсахьа гәыкӡа,
Исацәажәоит сгәыгракәа ирыцны маӡа,
Быбзиабара самоуп са сытќәаны,
Сыкәа иҭашьқьыруеит иҿыцу ашәаны.

Саԥхьа быԥшӡаӡа баацәыртцыр уажәык,
Сдунеи зегь арлашон бычҷабжь гәыкӡа.
Ахцәеиужь ибықәугьы сыԥшӡа, иԥаны.
Акакала исыртларын са снатәаны.

Сқәыԥшра баацынрахь иҿыхоит хазы,
Сгәырӷьоит, смаалықьуп, схәычуп уажәазы.
Сгәыӷра амтцәыжәԝақәа срытцак сыркуп,
Сыԥшқа, ба быда сдунеигьы ҭацәуп.

АҚӘЫԤШРА

Абаҳчара сахьытцоу, исықәыԥсоит абӷьыцқәа,
Мԝахәастак сануп, иҳаракуп сыжәԝан.
Шәҭыцқәак каԥсоит – ԥсҭазаарак арыцқәа,
Имԝасуеит сымшқәа иқәыгәӷәо сыжәԝа.

Снеиуеит сықәлан адәы иатцәара,
Иџьашьатәума, нас, ашьац қәацазар –
Изакәузеи, мшәан, ихызхуа сқәыԥшра,
Ааԥын ашыкьбжь са сеилаҳазар?

Слахьынтца амԝахәаста сыдгьыл напсыргәытца,
Икьаҿхоу, иаухоу издыруада сымԝа?
Иҳаракуп, ииатцәоуп сыжәԝан алакытца,
Игәырӷьахәха иԥхоит, иҭамшәаӡо сымра.

Адгьыл апсабара апстазаара ҿыц анатоит,
Ари адунеиаҿ еснагь илашозарц ҳамра
Сара схәыцра пхьаӄа исыхоит, сыргӷьеҩуа,
Сара сқәыпшра ҳәаадоуп, иақәым нцәара.

ААПЫНРА

Ҳашта инталеит илаша-лашо аапынра,
Гәахәара пшзарак снахьыпшит икашьшьы.
Сацәыбналарц стахуп сара азынра,
Сышьта ацәырзуа сыццакуеит шьыжьы.

Сцоит иара ныжьны – цьара ак сыхоит,
Сахьзароуп макьана схықәкы.
Сызхысыз азхәыцра сгәы танарзызоит.
Сымцахә, умыцәан, сымцахә, уеибакы.

Анаӄә хыцуан. Сгәатца хытхытуа,
Сыргәыргьо исхалашоит, насыпк лашо.
Цыс ашәак сныҩуеит харантә иҷырҷыруа.
Сара сгәыгракәа ирыцтцо иахьак.

Амра ҩагылеит, азаза кәеицеит,
Инсыжьит азынра, атцааршә, асы.
Аапын, сыҽусҭоит… Са сӄама цеицеит,
Уразра азыҳәан, иусҭоит сыпсы!

* * *

Ҳапстазаара иеипшуп апхыз хаа,
Амҩан инаҳпылоит – иҳахәлаччан ицоит,
Аапынра апҳацәа ашәыртлақәа рышәтқәа
Ақәатцаҿ сахьгылоу сықәа итапсоит.

Ахра иалӄьаз азиас хышхытцәо,
Амҩа иқәуп, агәахы еиӄәыҷҷо!

Аԥсҭазаара иаиуз амҩахь инаго
Амшын ахь инеиуеит изырц иҳамбо.

Аетцәақәа иреипшуп ҳара ҳамҩахәастақәа,
Зегьы ирнысхьоу дыҟазам, диизом.
Амра иацгыло ашьыжьтәи ашәахәацқәа,
Ахәылԥаз еиҭымхоит, шьыжьынӡа иаҳбазом.

* * *

Былаԥш ԥагьа сара сабаӡом,
Бааигәа сааины сангылоу.
Амшынгьы са сгәеисыбжь аҳаӡом,
Исыздыруам иахьак агәы иалоу.

Аҷнышкәа еилахәмаруеит асеиԥш,
Амшынгьы ааҟәымтӡакәа ирҿаччоит.
Издыруада, урҭ рԥеиԥш,
Аԥәқәырԥқәа ԥшьаала ихьаҳә-хьачоит.

Шаҟа рзымҳәозеи ҳагәқәа,
Иҳацәҭыԥан иҳацәцар ҳәа ишәозшәа.
Ахәлара шырзыԥшу ахәқәа,
Сазыԥшуп гәахәак бара бҟынтәи.

* * *

Ажәтцыс-ҕраҷкәын аҭра ихытцит,
Аҭра ихытцит иԥшӡаӡа.
Ажәҩан иалалт, аԥҭа хытцит,
Амра ԥхоит илашаӡа.

Ажәтцыс гәыргьоит жәҩан иахьалоу,
Жәҩан иахьалоу ишәаҳәауа.
Арха абна бҕьы иатцәароуп,
Абла хызкуа иахьԥыруа.

Ари адгьылаҿ ацәгьа-мыцәгьа,
Ҭыԥ рымҭо дықәын Абрыскьыл,
Адунеи ианырхырц ишьҭа-мышьҭа,
Аҳаԥы дҭаҿархәоит уи даанкыл…

Ажәҵыс ґрачҷкәын аҭра ихыҵит,
Аҭра ихыҵит иԥшӡаӡа.
Ажәҩан иалалт, аԥҭа хыҵит,
Амра ԥхоит илашаӡа.

АҚӘА

Сара саныҟоу, ма саныҟам араҟа,
Раԥхьаӡа схәыцракәа шәахәатцас изқәыԥхо,
Уара угәеисыбжьоуп исныруа, Аҟәа,
Умшын сынӡаалан сцалоит исгәарԥхо.

Усыԥсадгьылуп уара, ара саԥшәымоуп,
Уҩнеихагыла дуқәа сыргылоит еиқәҟаца,
Уԥсабара абжьы иахылҵуа ԥсҭаҵагоуп,
Сцьынцьаҿ сыҵәҩаншьап арсуп иґәґәаӡа…

Уа шьыжьбзиа! Сгара ҵысуеит араҟа,
Салам шәысҭоит имиц ахәычҷқәа!
Уа шьыжьбзиа! Са сықалакь Аҟәа,
Амшын иаԥну сҭоурыхтә баҟақәа.

Сара саныҟоу, ма саныҟам араҟа,
Раԥхьаӡа схәыцрақәа шәахәатцас изқәыԥхо.
Уара угәеисыбжьоуп исныруа Аҟәа,
Амшын сынӡаалан сцалоит исгәарԥхо.

ДЫРҨЕГЬХ, ГӘАЛАРШӘАРОУП...

Ицоит ашықәсқәа ихнымҳәуа ҧсаатәқәан.
Аҧҭақәа ирылаӡуеит Абрыскьыл ирашь.
Ицоит сыҧшаласгьы арантәи иныкәҧраан,
Саҳәшьеитцыб наӡаӡа дахьыцәоу Пақәашь.

Уа аӡаӡаш илгаз уажәы сышьҭақәа збода?
Амрагьы гылеижьҭеи иҵӡозеи иахьа.
Анкьа еиҧш, иахьагьы ацәмаа зсыркуада –
Ҳамхырҭаҿы аҵыруа анҵазарц ҩапхьа.

Дыҟоуп, идыруп, сышьҭақәа ирхыло,
Сытцәҩаншьап иакәхоит – анцәа изырҳа,
Саныҟамло, сцынхәрас аапынра иапыло,
Макьана гәырҩада изызҳауа мшызҳа.

* * *

Сара сажәа – сышьхақәа реиҧш агәра згоит,
Сара сашәа дырҩегьх аапынрахь сагоит.
Са сыҧшӡара, сгәыразра, еиқәнархоит сдунеи
Сгәатцаҿы абзиабара ииуеит иахьеи-уахеи.

Сара сқәыҧшратә – уи макьана ишәмаҳац,
Ашәҭқәа рыҧшӡарагь сгәазхара исымбац.
Ихьаадан, аҧсҭазаара мыцхәы иҧшӡацәан,
Ах, сдунеи хымкых, сҧсаатәызшәа саҭан.

Сгәкы-тцәыкуа ашәҭқәа сгәызуан шьыжьы,
Аҩыцьбара еиҧштцәкьа сҟартцон сырҩышьны.
Ахәылҧаз аӡыркәиқәа срышьҭалан сцон,
Рымца хәыч аҿҳәеиҧш сгәатца арпхон...

Атцхқәа иргәылхәхәа исҭаауан аҧхыз,
Иабаздыруаз сапхьаҟа исоуаз шаҟа цәыӡ.

Сара сажәа – сышьхаҟәа реипш агәра згоит,
Сара сашәа дырҩегьх аапынрахь сагоит.
Са сыпшӡара, сгәыразра еиҟәнархоит сдунеи
Сгәатҵаҿы абзиабара ииуеит иахьеи-уахеи.

* * *

Иацтәи амшаз исцәызыз сыпшааӡом,
Хьаак сымазаргьы, сдунеи иаҳаӡом...
Иааҟәымтҵзакәа илеиуеит ихымкәаӡо аҟәа,
Схәычра сапылоит, ихтуп са сшьапҟәа.

Еиҧшымызт имҩасыз амшҟәа рҟазшьа,
Агәырҕьареи ахьааи спыргалон есымша.
Акы саргәырҕьон, ҽакы сылахь еиҟәнатҵон,
Апстазаара сыман, сиетҵәагьы лашон.

Ушьҭа, уаҳа сышьҭахьҟа схынҳәӡом,
Сышьҭахьҟа исышьҭоугьы са исыхьӡаӡом.
Бзиабарала сыҟан зны сеикәаҭәы,
Аиашазы, ситҵашьыцыртә сыҟамызт ҽаӡәы.

Ацәызҟәа, ацәызҟәа шсымоу схәаӡом,
Исхыпрааз апсаатәҟәа уаҳа шәызбаӡом.
Аамҭа еижьагагьы, аанҿасуам, ицоит
Гәыҕракгьы сыҭо, хәычҭцасгьы сажьоит.

Иацтәи амшаз исцәызыз сыпшааӡом,
Хьаак сымазаргьы, сдунеи иаҳаӡом...
Иааҟәымтҵзакәа илеиуеит ихымкәаӡо аҟәа,
Схәычра сапылоит, ихтуп са сшьапҟәа.

* * *

Бызатҵәра салахеит... Сызрылымтцуа апхызҟәа,
Ирацәахеит сцәызҟәа... Амҩан сызпылашаз,

Раатҵра савахеит… Икәеикәеиуеит аӡыхьқәа,
Адгьыл ахәрақәа… Апсҭазаараз ижәылаз,
Иалшон иҭахаргьы…

Ах, ҧсеивгарҭак… Уа сыпсы ихәаҿуа,
Мрак налаҿеар… пстазаарак соуан,
Нас ҧсаатәҵас… Бгәы ашьҭыбжь сныҩуа,
Гәыҕрак сатәны… Цҳа ҵәрык сныҟәсуан,
Ес иҟалалакгьы…

Аха уаанӡа… Бахьыҟам, срыбжьатцәыуоит
Шҳамла иҭәу… Апсреи нас абзареи…
Сымшқәа аҿурақәа… Сызырхьымӡо еикәшоит,
Сразҟы сагоит… Сырхыган ҿаҩеи-рхеи,
Ихьу-хьууа, ихьу-хьууа,
Исхьаауеит са сгәы!..

* * *

Сыпсҭазаара бысҭан – мап ацәыбкит,
Адәы сыцәхалеит, быда схала.
Шьҭа ҳаиқәшәома? Анцәа идырып –
Сгәы бызхьаауеит, сгәы зыдхала…

Ибымаӡам са сыгәхьаа,
Сыпшаауа бышьҭақәа сшырхугьы.
Сгәыҕра лаша ҿымцәаарц заа,
Сгәы ццышәха ишыблугьы.

Санбызхәыцуа, сапхьа бцәыртцны
Сашҭа, сгәараҿ, избоит бцәаара,
Наунагӡа ҳарҭ ҳанеицәыз,
Иҭахоит дунеик апсабара.

* * *

Аккараҿ ианасуаз апшалас,
Атҵла рымахәқәа шәаҳәон.
Акызатцәык уажә исгәалаз,
Ицахьоу сымышқәа ирзынхон.

Ҵышә-икәара[1] сыпхыӡ иалкәраа,
Схәычра шықәсқәа ирыцны ицон.
Иагахьан уи схәычра сымҵаа,
Сышьҭа ихылан уажә иччон.

Апсҭазаара шамзи лакәтцас,
Сыкәша-мыкәша зегь митәын.
Ажәҩан салалон зны пцаатәтцас,
Адунеи зегь сара истәын.

Нас испылеит, сара аиаша
Шаҟантә скаҳазгьы уара идыр.
Исзылпхон амра шаша,
Сыегьы иақәын акәадыр.

АЗАТҴӘРА

Уи лызатҵәра дзалтцны аамҭак лбом,
Лышьҭахьҟа уадаҩрак… иазымбо блакы…
Мчыла, мчыла қәҵарала… анасыҧ узаагом,
Адәы уахьықәу аамҭала угәатца былны…

Изакәызеи апсҭазаара?.. Издырӡом аӡәгьы…
Башаӡа, баша иумыргәаҟын ухы.
Аамҭа-аамҭала зны жәҩанаҿ, ҳханы,
Иҳазгәамҭаз насыпк уахьтә иаҳзыпшуп.

---

[1] Ҵышә-икәара – Цақәашь иҟоу кәароуп.

Атцхи амши акакала лышьҭахьӄа инхоит,
Изалҳәода, иӄада?.. дафозар агәырҩа…
Лызатцәра дзалымтцуа… лаҕырӡыла дшабоит,
Дызнылаз уи амҩагь дыннажьуеит зымҩа.

Амҩа уахьықәу зны укаҳар ӄалоит,
Аха, усӄан иудыруаз, анцәа уеиқәирхоит.
Ус акәымкәа, иузышьҭымхзар, дад, уара ухы,
Гәыбҕан зуҭода, уинымӡбан ҽаӡәы!..

ВАРЛАМ ШАЛАМОВ ИҨНЫ-МУЗЕИ АҾЫ

Асаркьал бжьы агәы иқәыҩуа
Вологда аӡиас ҭынч ицоит.
Имжьыжькуа, изымҕьаз ухәрақәа,
Ҭагалантәи абҕьқәа рҿапсоит.

Упсҭазаара еибафаран, еикәшаран,
Уашҭа иҭыҩуам хәычҷы бжьык.
Ужәлар рзы Колымантә улашаран,
Избоит ара ушыгьежьыз шьыжьык.

Ихьааго ипшуп апсабара
Заа упсҭазаара ахьҿахтцәаз
Уеипшны амра, алашара,
Ажәала улашоит, ушлашац.

Асаркьал бжьы гәҽантцарала
Ишгац игоит иахьагьы.
Вологда аӡиас зны уахьӡхытцуаз,
Ахықәаҿ сгылоуп уажә саргьы…

* * *

Амҩан игәасҭоит иаапсоу ахаҿсахьақәа,
Гәыла-псыла иҳацу, иаҳзааигәоу ҳара.

Адгьыли-ажәҩани, – ирыбжьахаз агәалақәа,
Аԥсабара ес-ааԥны иаҿнатцы апытра.

Агәашәқәа аартуп, иҟоузеи уаха?
Аԥҭақәа ихылаз аӡәгьы дрыцәшәаӡом.
Амҩа иқәу шәахьтә измамда гәнаҳа?
Аха арҽеишьа, арҽеишьа… ҳазтцаӡом.

Иаҳхылаԥшхәу уажәы имам ҳа ҳаха,
Нас, идыруп, мышкызны зегь ҳаилиргоит.
Изаҳҭода, мшәан, уи азы ахара, ма гәнаҳа,
Ҳаҟанатц, ҳамҩагьы цәгьам-бзиа ҳагоит.

ЦАҚӘАШЬ АЗХӘЫЦРА

Кәана Гындиа игәалашәара иазкны

Уа шьыжьыказ, ашҭа сҭытцуан,
Иаартын усҟан ҳара ҳгәашә.
Хахәы шлакгьы лыԥхала синыҳәон,
Игәаларшәо ҳҗәытә, ха ҳҿатә.

Ихҭарпашқәан пстҳәа гәарҭак,
Ажәҩан хдырҷон харантәы.
Сани саби ишрымазгьы гәалак,
Исыхьтцәыуомызт, иныжь сахьцоз.

Аҳауа салпраа сыԥсаатәны,
Цақәашь сныкәпраан, са сцаӡеит.
Схәычра аԥхызқәа зегь ааныжьны,
Сзышьҭаз саниеит, са сахьӡеит.

Иԥшьоу скәакьҭа, схәычра згартцыз,
Хашҭшьа уқәым ԥхыз узбоит.

Сқыҭа, уныжьны хара изымцаз,
Унышәнапаҿ зны субоит.

САРА СБЫЗШӘА

Инна Аҳашӷҳа илызкны

Сара сбызшәа зегьы ирнаалоит,
Иасырҳәар сылшоит са сҿахәы.
Мра шәахәатцас уи иаԥычоит,
Сыцсы хаара, Аԥсны сыцсы.

Аԥсшәа анысҳәо ашәҭқәа гәылшәоит
Зиаскгьы неиуеит иццакны.
Амшын ҭынчгьы ччапшьк аҿықәлоит,
Аԥшзаӄәаӄәара иазгәышьны.

Ҳбызшәа иаҭатәым, гәынхара,
Уи адырра ҳцәымзааит бзантцы.
Уи ада иаҳзеиҿкааууам ҳанхара,
Ҳаԥсуа шҭаҿ, иахьҭоу ҳаԥсы.

СХЫНҲӘИТ САРА

Александр Анқәаб ихьзынԥылоуп

Схынҳәит сара…
Сықалақь улахь ҭаҷаҷан икажьуп,
Иузыӄалеи уара?
Аԥстҳәа еиқәатцәа узамԥа иаҿаҳәуп…

Схынҳәит сара…
Аамҭа шьаҳитхан игылан иԥшуп,
Иаҿуп ақәоура,
Ҳаргь еиқәатцәан ажәԥан ухакуп…

Схынҳәит сара…
Ахаҳә хьшәашәа аӡамҩақәа шуеит
Иаҳәо ашьоура,
Ахәыцқәа реиҭымра хьаан иҟалеит.

Схынҳәит сара…
Сызҵаара дырган угәҭа сгылоуп,
Наунагӡа ара,
Иухапыруа цсаатәны упхыз салоуп,
Схынҳәит сара…

* * *

Пацәашь иауз асы ауыха сашьит,
Машәыршәа исымаз ахьаа асгәы ианыкәҭәа.
Жәҩанаҿгьы аеҵәақәа рыбла ҭашәит,
Аҩсҭаа Апсны аҟәаҟәа даныкәтәа.

Сгәыгра цха ҵәры сықәсны уаҟа сцон,
Арахь аҳауа еипш апсҭазаара сызхомызт.
Ашацәа исзыршаз сзымдырӡо қәрахьымӡан
сиуан,
Анцәа дынцәан, сыпсы адгьыл иазкуамызт.

Жәҩан иаҿаршәыз аеҵәақәа иаркын рцәашьқәа,
Асакәмал фҩы рхышәшәон сыпсы ашәҭымҭаз
Исхагылаз аҵлақәа ихтызшәа ршьапқәа,
Иссирын урҭ рыпшышьа, асы иахьагәыҵакыз.

Пацәашь иауз асы ауыха сашьит,
Машәыршәа исымаз ахьаа асгәы ианыкәҭәа.
Жәҩанаҿгьы аеҵәақәа рыбла ҭашәит,
Аҩсҭаа Апсны аҟәаҟәа даныкәтәа.

ААПЫН АЗХӘЫЦРА

Атҳ аапынра иазхәыцуеит,
Махәык аналҩаа аӡынтәа.
Инытцакны апсаа еиқәҿыртуеит,
Адәы иқәхарцу зынза.

Атҵла махә уи аздырзом,
Апсра хьшәашәа анапы шаҟьо.
Амра капҳа уаха ицәыртцзом,
Ашәахәа адгьыл иахьыршо.

Аапынроуп зегь зызхәыцуа, –
Адгьыл, атҵла анапҩа.
Аӡиасқәа зпаҩқәа иртысуа,
Амҩа иқәлауа ҩапхьа.

Сара сакәым, аӡәгьы иуздырзом,
Пеипшс иҳамоу, – ҳлахьынтца.
Машәырны адгьыл уаҩ ҳаныцуам,
Ҳцоит ҳдунеи хәыч ҳаҿтагза!

* * *

Апстазаара абнаршәырахь агьежьра стахны,
Ихажәаахьоу цьык амтцан сгылоуп.
Цьанаттәи абаҳчараҿ ииасыз ӡиасны,
Ишәаҳәо ацәыкәбарқәа срылоуп.

Изхьеит аҿышьтақәа аӡиасқәа ирыргоу,
Апшагьы тцәаа-тцәаауеит иахьавоу пшаҳәак.
Абнара инхаз, уажә схәыцрақәа зҟәыгоу,
Иахаҟыруа ажәҩан иалоуп лаҳәак.

Апстазаара схычоитаз, уажәы хәычтцас
Ахчеипш амш схы ылакны сымтцәыуазеит,

Истәым ак саҳәоушәа сара цас, –
Цәгьеи-бзиеи акгьы схазы самыҳәаӡеит.

Апсҭазаара абнаршәырахь агьежьра сҭахны,
Ихажәаахьоу џьык амҵан сгылоуп.
Џьанаҭҭәи абаҳчараҿ ииасыз ӡиасны,
Ишәаҳәо ацәыкәбарқәа са срылоуп.

* * *

Апша апҭақәа пханаҵоит,
Ианааитцнах анапы.
Ажәҩан агәыштца цәҟәыншьоит,
Хыхьӡа схаНы.

Амра, уаапшы ҳамҭакы,
Сахьыпшуп са слахьынтца.
Акгьы саҳәаӡом схазы, –
Сеилкаа, Амра, исызхаҵа.

Ицәоу саапын џьаргьы избом,
Сзатцәны санынха.
Раҳаҭла сыцәар ҟалаӡом,
Саныббылуа бымцаха.

Апхыӡ сахьалоу са сбылуеит,
Иҟоуп ус сразҟы.
Зны бқьышә хаақәа сгәызуеит,
Исхымтцырц сыпсы!

АШЬАПЫШЬҬЫБЖЬ

Сишь! Сишь! Ашьапышьҭыбжьқәа адәахьы игоит,
Аҩныҟа са сыҩналан, апенцьырқәа асыркуеит.
Адәахьы уаҳа асырҳәы леиӡом, атцх лашьцоуп,
Ацгәы еиқәатцәа ахәблы иқәлан акьира иаҿӡоуп.

Сишь! Сишь! Амҩа данылан днеиуеит ҭакәажәык,
Апсҭазаараҿы уи илзымгаз, еидарак датцоуп уажәык.
Лышьҭахьӄа лара дхьапшӡом, цьара иныжьуп лҿара.
Ашәҭ шьытцәрақәа лгәытцакушәа даҿуп уи ацара.

Сишь! Сишь! Атцх иалахысуеит аҿеимаабжь апӄара,
Мҩак дықәуп аҿыҩҷкәын, дазгәышьуеит лбара.
Аха иабаӄоу атцх ҿыжәуп, харак уи дызцом,
Архәараҿы изыпшны игылоу апҳәызба длышьҭӡом…

* * *

Атцх еиқәара салаланы сахьцо,
Гәаныла сиҳәоит Анцәа:
«Амҩан иӄамлааит ацьныш дсыхьӡо,
Лыпхала сымҩапыжәга, сшацәа».

Жәҩанахь упшыр, ихәашьуп алакҭа,
Машәыршәагь икыдыршәылам етцәак,
Сызқәу амҩа насыгӡоит ауп еиҭа,
Изури, цатәыс исымазар харак.

Дырҩегьых, гәаныла пхьаӄа уа сеихоит,
Ашәара шсыцугьы, сызгылом цьарак,
Хысыбжьтцас атцх аҿы сшьапышьҭыбжь гоит,
Акы сыхшәеит шысҳәо испылоит бахәык.

Зиастцас алашьцара салсны сцоит,
Слымҳа иҭасуам аты-ҩарҩар абыжьгьы.
Издыруеит, лассы атцх апсы ахшәоит,
Сычҳара хымтцыр, акгьы сыхьуам саргьы.

* * *

Исзатцымдырит апсабара амаӡа,
Дунеиказ ҿа дунеик сахьыпшуп.

Адгьыл аансыжьуеит зны наунагӡа,
Еилкааауп, нас, ажәҩан сатәуп.

Аха, уаанӡа адгьыл сахьықәу,
Атцыс мҩас абызшәа сҭахуп атцара.

Исыздыруам ҳазшаз сишәиу, синыҳәоу
Апсабара сагәылалан саҿуп ацара.

Реизҳашьа сатцашьыцуа атцлақәа,
Ашьацра инылшьуа снапы...

* * *

Апенцьыр еипш,
атцх ааимҟьан,
Сшьапы хырҟьаҟьа
адәы сцәыбцалт.
Икыдхаҽа ақәа
аура иаҿӡан,
Саргьы аӡәыҳәа
атцлақәа срыцлт.
Сзыхьчоз атцла
амахә анапқәа,
Анык леипш исыхӡыӡон
аҽысхакуа.
Сгәырҩа зызхымгаз
рыцҳа абгъқәа,
Лаҕырӡны сапхьа
икапсон.
Зны аҳауаҿ, –
апсҭазаара злаз,
Ажәҩан ахь
алапш ҭаа архон.

Адгьылаҿ алашьцара
рҿалак,
Бжьыда-шьҭада
ашьшьыҳәа иҭахон.
Ꙩ-разҟык еицыԥсуан
џьарак,
Ажәҩан ныжьны
лбаа ҭцаҟа.
Зы-цшьаны илеиуан
хыхьынтә аӄәа,
Аԥсреи абзареи
рҳәаа еилырго.

* * *

Уажәы лсахьа саԥхьа ара иахьықәу,
Исҭахуп сацәажәарц, нас ҳаибабар,
Ҿымҭ-цсымшьа ус адәы сахьықәу,
Издыруада џьара исаҳаргьы лхабар.

Аӡәгьы дыҟаӡам илыхҭныстцо,
Схәыцра далоуп еснагь – сзеиԥхыӡуа.
Лараӡәк есышьыжь шәахәатцас исхало,
Схьаа дацуп ашәҭқәа анышәҭуа!

Зана – соуԥшәыл, са сгәырҩа ахҿыга,
Еснагь сзызхәыцуа, исгәыҕырҭоу,
Абзиабара аӡиас наҟ са сырга,
Усҟан ихастцап зегьы-зегьы шлабҿабоу!

* * *

Сырҭаахьазшәа араҟа зны,
Харантә саауеит сеиханы,
Здунеи иацәҟьалахьаз аӡәы,
Еиԥш сҿахәы аҳәара сҭахны.

Шәыртцас аетҵә иҿшәаз сеипшны,
Ҭаќа скаршәуп срымбаӡо.
Хьаашәк сгәатцаҿ иҭатцәахны,
Иҳәам ашәак сеахҭынтцо.

* * *

Уи асакараҿ ицын ахьааи апшеи,
Идыруп уи данааломызт амц, аҧаршеи.
Иҧхыӡ хаа уи далан, ҧхыӡла дибон,
Мраҭцас иашәақәа Леила лзы икаҧхон.

Имҩасуаз аҧсаатә деиҿырбон. ашәақәа ихәон,
Иҧсҭазаара зегь зызкыз Леила лашәа иӡбон.
Аетҵәақәа раҳра нкыла Маџьнун[1] дшәаҳәон,
Игәалақәа ицеиҩызшоз аҧшалас гәырҩон.

Иҧсҭазаара мҩасуан ҧшаласк индо,
Ашәақәа ииуаз рхьаақәа џьашьо.
Атцар махәыкаҿ иашәақәа рҭцон, –
Иашәақәа ирыцыҧсыз бзиабарак џьабон.

Уаҳа дызнымсыц дәыкаҿ дыҧшын.
Ахаан иҭамбаӡо иашәа даҿын.
Зныкгьы дзымбацыз уи сивсны сцон,
Леила дицызтҵәуоз, урҭ иашәақәа насыгӡон.

Игәыҭшьаагаз, изатцәра ашәақәа иӡбон,
Изымдырӡо тәылакаҿ ашәала деиқәхон…
Ашәымҭактәи лыбзиабараз иҧсҭазаара иҭиуан,
Ҧшаласыкгьы днызмыжьуаз, уа ишибоз иҧсуан…

---

[1] Маџьнун Каис ибн аль-Мулаввах – VII ашәышықәсазтәи араб поетуп.

* * *

Амра сабиуп, ажәҩан хара иалоу,
Ашәҭ хәыҷқәа рцамҭаз иччоит.
Абзиабара сынасыԥ гара згароу,
Иссирӡоу џьанаҭ ҭыԥк снарбоит…

* * *

Скаҳар сгылоит, скаҳар сгылоит,
Нап сымамзар, бџьар сызкуам.
Шьапыда иҟоу алашә дсыԥхьоит,
Идлаԥса сыԥсҭазаарагь хәарҭам.

* * *

Аӡынра аҵламахә иқәтәан,
Ааԥынра ааира иазыԥшуп.
Амра шәахәа ажәҩан икыдшәан,
Шәыга рацәала икашуп.

Зхала инхаз аӡын агәала.
Ишьҭыԥраaз аԥсаатә иргоит.
Аԥсабара ахатә ҟазшьала
Аамҭа ашьҭақәа азынхоит.

* * *

Итцәаа-тцәаауа адәахьы аԥша аапкит,
Хыдкыларҭа амаӡам шьҭа.
Аҵлакәа ирхьчоз, уа аҵарақәа лаҳәит,
Ашәақәа ҳзызҳәода еиҭа?

Аԥша мҩас, ахага, ус ҟоумтцан,
Аҵлакәа иршәырхыртә рышәтца.
Абыҕьқәа ԥхарсуа иҭоумырхан,
Иумтцацзаргь урҭ рҟазшьа.

Уаапкызшәа уахак уцәхалеит адәы,
Издыруеит агәала ушаршуа,
Аха, издыруада унхыҵыр знык ахәы,
Дуԥыларгьы гәыкала иузыԥшуа.

Иҵәаа-ҵәаауа адәахьы аԥша аапкит,
Хыдкыларҭа амаӡам шьҭа.
Аҵлақәа ирхьчоз, уа аҵарақәа лаҳәит,
Ашәақәа ҳзызҳәода еиҭа?

* * *

Аԥсҭазаараз исымазаргьы сара агәала,
Иҟасҵари, саԥырҵны харак сызцаӡом.
Снеиуеит санылан исызшоу мҩахәасҭала,
Уи ауп слахьынҵамҩа – даҽа мҩак збаӡом!

Срыхҟьашоит сахьнеиуа саԥхьаҟа ахаҳәқәа,
Аха, урҭ срыгәҭасны исырхәашаӡом.
Иацы ԥхыӡла избоз схәыҷра алакәқәа,
Дырҩегь иахьа исԥылан уаҳа срыжьжьаӡом.

Исыцын слахьынҵамҩаҿ акыр аҭагәҭасра,
Зны скаҳаргьы, сҩагылап ҽеазны.
Адгьыл сықәнамгалт ус баша ԥшахьырсра,
Издыруеит, издыруеит ишсымоу аутәы.

Аԥсҭазаараҿ ҭәыцҵас башаӡа смыӡырц,
Сацыз ма ааԥынтәи илеиуа ақәа.
Снеилап цыха ӡыхьны ахааназ сҭамбарц,
Дсаҩсны дымцарц, зны аӡба иакуа.

Аԥсҭазаараз исымазаргьы сара агәала
Иҟасҵари, саԥырҵны харак сызцаӡом.
Снеиуеит санылан исызшоу мҩахәасҭала,
Уи ауп слахьынҵамҩа – даҽа мҩак збаӡом.

* * *

Уахак ажәҩан аетӡә агәытцаҷҷо,
Дыррак насыҭо, исыпхьоит цьара.
Лаӄьалоуп атцх агәы цызжәо,
Аха алаӄьала сеишӡом сара.

Хьааупамшын ду змырҭынчуа,
Ацәқәырпақәа кыднаӄьоит аӄәара.
Анаӄә ныӄәа адгьыл ианықәчуа,
Иааигәахеит ауп ашәҭқәа рыпсра.

Дырга ссирк са сзы инашанан,
Ажәҩан гәы иагәылган игоуп.
Смаалықьны анапсыргәытца снантәалан,
Ссасны жәҩантәылаа сырҭоуп.

* * *

Ах, шьыри! Сара сыпшандаз,
Быбла гәыгракәа сгәызрын.
Ах, шьыри! Сара скәандаз,
Сыхаара бқьышәқәагь скәабарын.

Ах, шьыри! Шьыри, шьыри,
Ах, шьыри! Кәарак смыри!

Ах, шьыри! Сышьха апшалас,
Быхцәы кьларқәа еиланаршәшәоит,
Ах, шьыри! Быпхыз сналас,
Суапа бнытцак са бызгоит.

Ах, шьыри! Шьыри, шьыри,
Ах, шьыри! Кәарак смыри!

Ах, шьыри! Сыцсы аҭыҩра,
Жәҩанынтә мраны исхапхо.

Ах, шьыри! Гәыҕрак аҩытҵра
Шьыри снытцакны сызго.

Ах, шьыри! Шьыри, шьыри,
Ах, шьыри! Кәарак смыри…

* * *

Ажәҩан ԥаула аптақәа зхым,
Аетцә аблақәа – ибыблақәан иччоит.
Уахак урт, издыруеит, са сыртахым,
Дырҩегьых атцх еикәараҿ сыржьоит.

Ажәҩан бахчаҿ ашәтқәа пытуеит,
Ахәыцрақәа срылоуп са скаран.
Амш исаҩсхьоуаҿ бышьта сыпшуеит
Бшьабыста ӡызымкха – сашәа банаалан.

Сыпсҭазаара ҭынчӡам, гәыҕрак сахьыпшуп,
Быда сыҟоуп сгәатца ҭацәны.
Исазҳәода бахьыҟоу, бмаӡоушәа бтцәахуп,
Ахышә аҿы сгылоуп сыбзыпшны.

Лахьынтцак ауп иҟоу, уаҳа акгьы,
Исазҳәаз дызустада: «Баша уеимдоит»?
Агәра згаанӡа уи схаҭагьы,
Етцәак исанаҳәеит: «Лышҟа узгоит…»

АПСАТЦЛАҚӘА

Апсатцлақәа ажәҩан ахь еихоит,
Рызҳашьа пшӡоуп оумашәа.
Цәа-цәашьтцас рымахә аухоит,
Амра ахьрықәпхо раӡыншәа.

Амшын цәқәырпа хәмаруеит аҟәараҿы,
Апсаатә хиаалан хара ианцо.
Апшалас халоит ахәаҿгьы,
Амҩа иахьықәу, абыгьқәа еилыршәшәо.

Араҟа саргьы сҿара шәахәоит,
Саҿуп исызхәозар, зегьы рыгәшәа,
Иссируп апстазаара агәра згоит,
Зны схы збозаргьы схәыцшәа.

АЗЫХЬҚӘА ЧЧОИТ

Ахьыр-хьырхәа аӡыхьқәа ччоит,
Абна ашәтцатәы ашәнатцоит.
Зҿы зыӡәӡәаз, амра цхоит,
Анхаҩы имхы лаитцоит.

Амш ныхәоуп, зегьы хзы, –
Аапынра ҳҭааит шарпазы.
«Инаӡаӡаз, ашьыжь абзырӡы!»
Исеихәон ахәылпаз аӡәы.

* * *

Сыпхыӡ аҟны иччоз быблақәа,
Санҿыха псаатәтцас ипырхьан.
Сызлахаз бызхәыцра ацәқәырпқәа
Ихықәтәаалт аҟәараҿы иаапсан.

Уахагьы апхыӡ хаа сшалаӡоу,
Сеитымны уа схала саанхоит.
Нас, атцх еиқәа сахьагәыларшәу,
Хара схәыцра гәыгракәа сыргоит.

Исзынхаз, бызхәыцроуп, ишпазури?
Сгәы мыждагьы зны иаапсап.

Аха, ууанӡа са сабацари,
Сҵенцьыр икылҧрааз сыҧсаатә?

Издыруада уа аҵәа сахьало,
Бысҭаар, идыр, бызжьаӡом,
Ҳмаалыҟьцәан ажәҩан ҳналалап,
Уаҳа сыҧхыз ахь баамгаӡо.

* * *

Амбулик Казариан изкны

Иҵеит, еиҭаҵеит ихыдоу аҧша,
Иабадыруеи иҟалаз, уи ахҭыҧшша.
Амацәыс мацәысуеит, ажәҩангьы аартуп,
Маҟатҵас иаҿыкәыршоу аҵәаҳәа ҟаҧшьуп.

Сатҵаҧшуеит ажәҩан, иҟоузеи хыхь? –
Адгьылаҿ иҟаҷәоу ишәмоуааит агәыхь.
Иарбан хьаамцоу ахьаа иеимырпы,
Ашәҭ ашәҭымҭаз иҧызҟаз ашьапы.

Аҧсҭҳәаҷәа хытцны ныҟәара ҳәа ицом,
Иҟаҷәоу ҳбарҭоуп, ҳамш еилгом.
Амацәыс хымтцит, иаҟьоит аҟамчы,
Игәаан амшынгьы еисуеит иҵәҷәырчы…

Жәҩанаҿ амацәыс аҿуп апытра,
Ус-ус ааҧынгьы аадгылт ара.
Адгьыл анапсыргәытцаҿ аҧсҭазаара шәҭит,
Иаха атҵхыбжьон Сасрыҟәагьы дхынхәит.

Иҵеит, еиҭаҵеит ихыдоу аҧша,
Иадырма иҟалаз, уи ахҭыҧшша.
Амацәыс мацәысуеит, ажәҩангьы аартуп,
Маҟатҵас иаҿыкәыршоу аҵәаҳәа ҟаҧшьуп.

ХӘӨЫК

Мушьни Зарандиа, Иура Пачлиа,
Жора Ҷыҭанаа, Арушьан Гындиа,
Бабышь Чачхалиа ргәалашәара иазкны

Хә-мӧак ахьеихагалаз, хәӧык еиқәшәон,
Хә-ц̌ьара урҭ рыпсҭазаара аҽашон.
Акәара-ҷҷа аҭцх иалашәҭы ицон,
Урҭ ахацәа рхьызрацарамӧа лакьҭон.

Амза шәахәа ахьаца рымтцан икашит,
Аҽцәа ракәзар, рымӧахь иццакит.
Хә-насыпк иашьҭан, иҟан ишәаҳәартә,
Амӧан иалацәажәон ажәытә-аҿатә.

Апсҭазаараҿ ирмоуртә еипш гәырӧак
Итәамызт ц̌ьара ишәаӡызо рҽыпхьак.
Рлахьынтцамӧа ианын нас гәрагала
Рынасыпгьы рыцныҟәон урҭ қәнагала.

Хә-мӧак иахысыз, хә-ц̌ьара инаскьеит,
Хә-шьхак ирхытцны, кыр ицахьеит.
Ажәӧан ҳәаада еипш рымӧа нтцәаӡом,
Хә-насыпк рпылаанӡа рышьҭахь ихынҳәӡом.

УАХАГЬЫ СЗЫЦӘОМ

Уахагьы сзыцәом аҭцх наскьоит,
Бымца сыцрасын, саҿуп абылра.
Быбла гәыгракәарҿ сызӡсоит,
Иарбан мчу сеиқәзырхара.
Ажәӧан еиқәара аблакәа хтит,
Саркьапҽыхоуп агәыштца тцызблаа.
Аҽышьҭақәа адәаҿы аҭцаа рҭашәит
Амӧа иқәлахьаз урҭ заа.

Дырҩегьых, абар бызхәыцра саҿӡоуп.
Аацын ҭаца – сгәатца иҭашәҭит.
Сааигәа быҟам бахьыҟоу аацынроуп,
Амза шәахәа разы уаха суада арҭәит.

Ари атцх еиқәара, исзалои сара?
Амаалыҟь дыбгәытцакны быҟоуп џьара,
Сышҟа уаҳа бцәыртцуам избоит,
Уаҳагьы сзыцәом атцх наскьоит.

* * *

Еҳ, иараби, слахьынҵа, слахьынҵа.
В. Ахьиба

Сара соуп зегь зхароу,
Акгьы сымӡаӡеит, –
Сгәапхара ссир илашароу,
Бзиа бшызбаз сҳәеит.

Џьоукы ари рхы рыхнахын,
Ижәылеит ицәқәырпан,
Абзиабара лаша сыхнахын,
Уи, са сзы инцәан.

Сразҟы сеисом, иараби,
Ус ислахьынтцан,
Ахәы схалеит: «дабазбари?» –
Ажәҩанахь стцаауан.

Рнапқәа еинырҟьеит апҭақәа,
Иӡсо сханы ихыз,
Уаҳа пшыхак сымҭакәа,
Даацәыртцит сыззыпшыз.

Лыбзиабароуп са исыгәҭыхоу,
Ихәлаз, ма илашаз,
Лыпсы атцаҟоуп еснагь сахьыҟоу,
Иансзырхҙәогьы ауаз.

Аха, уаанӡа сыҟоуп, сыҟа
Сазиашан слахьынтца,
Схынҳәгәышьоит сзыпсу лышҟа,
Ҳаԝныҟа, сыԑӡа.

* * *

Итцәыуоз атцлақәа ԝежьхан,
Алаҕырӡ ишакәабоз иаапшит.
Амшгьы еидара дук иатцан,
Аӡынра агәашәқәагьы аатит.

Ипхьарыларц иаԑуп цьара аҷынҷа,
Ашьхақәа шьҭа ирықәнауит асы.
Шьынтца-кьынтца аӡын аҟынӡа,
Иаачҳа, ҭагалан, абаапсы.

Амши аамҭеи шьҭа ирхареи,
Урҭ еишьҭалан инаскьоит.
– Ҳаи нас, гәаҟрас сзықәшәазеи,
Мшкызны дунеик са сҭанархоит!

* * *

Бара быблақәа – амацәыси алаҕырӡи
Ирыпсадгьылу:
Атцла жәԝахыр иқәкәашо махәи бҕьыци,
Зхьыпшу.
Уа быхцәы, иалатәоу ашьхыцқәа
Ирыҟәшәо?
Ма, амацәыс иаршәаз абҕьқәа
Шыҟапшьхо.

Аӡы иатцәаҿ, амза етцәа хыҷҷалоит,
Быблақәарҿ сараӡәк сҭабаӡом.
Уаҟа схәаҽыр ҳәа бацәшәоит,
Уи акәхап, аӷныҟа сыбгом.

Иҟоуп мӷа дуӡӡак
Зыгәра бго.
Ҭыхәаптцәарада ибыцу бҿара –
Са сҭазырхо.
...Бара быблақәа – амацәыси алаӷырӡи
Еицаҳгәапхо.

* * *

Иҟалаз сыздырӡом, сцәа сҭаӡызоит,
Адунеи хымкаах дуӡӡа сҭаӡом.
Адгьыл зегь сакәшоит, еимыздоит,
Ахьаа еизганы мап, истцәахӡом.

Алгамҭа шыҟоу еилкааны, идырны,
Аӡәк еипш ҳаидгылаӡам, ҳапсаҟьоуп.
Ҳазхылтцыз, Апсадгьыл ааныжьны,
Аӷада абӷацамкыра ҳаҿоуп.

Ус ҳшыҟоу, ҳшыҟоу, ҳшыҟоу
Аамҭа акәаркәашь наҟ иптцәоит.
Са сышдагәоу, ушдагәоу, ҳашдагәоу,
Ҳҿызхша псҭазаарак ҭаҳархоит.

ИЦӘОУ АДӘҲӘЫПШАҾЫ

Ицәоу адәҳәыпшаҿы,
Атцх шәаӡыӡоит,
Аеқәа рыблаҿы,
Амацәыс лашоит.

Аҿымҭреи азатцәреи,
Ашәҭ агәылашәҭит,
Ижәбама, шәнеи
Апша хынҳәит.

Уахак лашьцаран
Ажәҩан иазхгомызт,
Ашьацра илаиан,
Аетцә каҷҷомызт.

Атцх еитцнахын анапкәа,
Ажәҩан ихылеит.
Цәаныррак сҳәынҷо,
Шәа-зыӡак сакуп.

* * *

Иузҳауама? Ашәҭ, упытраамҭа?
Амацәыс ухалашеит, угәкуп.
Узҿыз, саҳәа асҟаамҭа
Апша напаҿ амца еиқәуп.

Урылахеит уахак апхыӡкәа,
Жәҩанаҿ апсҭҳәакәагь шәҭит.
Аӡаӡа цәыкәбар иссирз ацәыӡкәа,
Иубомашь, уара инаузыпшит.

Убзиабаран апшалас уацәкашәазар,
Агәҿыӷь иаумырган уанцо.
Апсҭазаара еижьага уахәҭазар,
Апша напаҿ уцә улашо.
...Апша напаҿ амца еиқәуп...

* * *

Са соуп изба,
Амш аҽатцәахит.

Ашәахәа анкаба,
Атцар рҿеыпхьаркит.
Асы аачхан, –
Адгьыл иалашәҭит.

* * *

Шәымҭак азы ашәҭ анышәҭуа,
Иуҭаххаргьы пхыӡ иузбом.
Жәҩан сакараҿ аетцә анцәыртцуа,
Адгьыл ыцәоуп, ишәаӡом.

Иҟоуп аӡиасгьы анымҩахытцуа,
Шҭакгьы иантысуа игьежьӡом.
Ауаҩ иаамҭа зны данацәыӡуа,
Иашҭаҿ ишьҭа еиқәырхаӡам.

Ауаҩи ашәҭи – урҭ рыбжьара
Хьаа змаӡам аамҭа ӡсоит.
Уа гәахәала аҽеаҭа апсшьара,
Ихааӡа ашәҭ аблақәа еиқәыпсоит.

* * *

Бзиа сбымбаӡеит,
Сара сеипштцәҟьа,
Агәра бымгаӡеит,
Избан, сыхьҟәыршәа?
Иҟалон сеиқәхар,
Сыпсра хьшәахон,
Сыпсы бахьӡар,
Шьаҿак аанхон.
Апхызгьы лабҿабахон,
Арахь баaскьар,
Усгьы ҟалон,
Сыгәра бгар.

Сишь! Анцәа,
Даҳҭоуп ара!
Ахыԥхьаӡара рацәа:
Бара сара

* * *

Владимир Аҳьиба изкны

Уара сҟәыш, уара схага
Ушԥаҟоу, џьымхеит, Вова с-баба?
Уара аҕьиа, уара анага,
Уреиԥшӡам идәықәу зҿырбаба.

Ас мацара хара ҳцарыма,
Амҩаду ҳшану ҳгәеигәеиуа,
Ҳразҟы лашьца ххыццакрыма,
Гәынамӡарак ҳанаргәаҭеиуа.

Баҭу[1] иҳаиҭар џьара ҟәрышьқәак,
Ех, иҳама, иҳама ҳдәықәлап.
Иаанкыланы нас уа ҭцәыцак,
Раԥхьаӡагьы иара даҳныҳәап.

Уа уаныҟам Аҟәа еиҭымхоит,
Гәынамӡала бжьык сыгәныҩлоит.
Аҳәсахәыҵқәа рыгәбылра иугәытцхо
Маӡа-маӡа рышҟа иухоит.

Иубома ажәҩан ухылаԥшуп,
Адгьыл иузнауеит анра.
Узыҿҳәароу уԥсадгьыл узыразуп,
Ҳҩыза гәакьа, излам ҳарамра.

[1] Баҭу Арӡынба

Уара ушыҟоу убас уҟаз,
Уара аиаша, уара агәыраз.
Апсҭазаараҿ ушхагоу ухаган,
Апоезиаҿ упоет наган.

* * *

В. Царгәыш уахь

Амҩа иныжьыз зны ҭагалан
Анапсаргәыҵаҿ са сышәҭуеит.
Сык аургьы еимагылан,
Идыруп, ашҟа са схынҳәуеит.

Уаҟа ианыгоуп ҽыуаҩык ишьҭа,
Иҽыжәу ддыруп, дыццакуеит.
Имҩасуа дреиуам баша-маша,
Дсызхьампшыргьы сизгәыкуеит.

БЫБЛАҚӘА АНЫЧЧАУА

Ҽаӡәы изы – быблақәа аныччауа,
Сара сгәы сҭаҵәыуоит.
Ҽаӡәы изы –бшәахәаны банцәыртцуа,
Схьаақәа ах, имжьыжькуеит.

Ҽаӡәы изы – амш ашара,
Са сдунеи ҭархага.
Ҽаӡәы изы – сгәыҵра еиқәара
Сыцсы хаа ҭыршәага.

Ҽаӡәы изы – наӡаӡа,
Изырхәашьуа сгәаҵа.
Ҽаӡәы изы – иқәымбац аӡаӡа,
Сара сызбылуа амца.

* * *

Сыбзеилымкааит, сара избоит,
Бгәаҿы икыдхаҽеоит аҟәа.
Гәырҩа-хьаак наҟ сагоит,
Пхаррак сырымҭар бнапҟәа.

Бматанеиуа акы бҳәоит,
Сышҟа быҟаӡам зынӡа.
Бхәыцра еипш амшын цәҟәырпоит,
Еиҟәтәаашьак амамкәа шьыжьӡа.

Хьааҟәак еизыбгоит ба бгәаҿы,
Лаҕырӡны бӡамҩа иахьыкәкәо,
Ҳамҭас аӡәгьы ибҭом иҿырпны,
Зегьы ба быкәоуп изҭапсо.

Сыбзеилымкааит, сара избоит,
Бгәаҿы икыдхаҽеоит аҟәа.
Бматанеиуа акы бҳәоит,
Сышҟа быҟаӡам зынӡа.

* * *

И я вижу ее, и теряю ее, и скорблю
И скорбь моя подобна солнцу в холодной воде
Поль Элюар

Сара дызбоит, дызбагәышьоит иахьагьы,
Лҿаҭахьа сыҟәушәа сматанеиуеит саргьы.
Иахьагьы усҟанеипш бзиа дызбауеит,
Иахьа – иаха ииз схәыцраҟәа ԥсуеит.

Усҟан илакә-шаназ даҽа аамҭан,
Усҟан аӡын агәҭа ашәҭҟәа шәҭуан.
Нас, исгәалашәоит… Сгәатца шәахҳәоит,
Нас, исалҳәаз акгьы смаҳаит.

Уи атцхаҿ амза пхон еинаала,
Ах, ныҳәан, исымамызт агәала,
Ных, сыҳәҳәабжь, уаҩпсы иаҳауам,
Ажәҵаракәа шьҭа рҭра рҳауам.

Иацы шәҭҭцас ишәҭны ицәыртцыз апҳәызба,
Иахьа ауп сара дышәҭышха данызба.
Аҿаҭахьа шсыкәыз атәы сҳәахьан,
Сыҟамызт апшатлакә еипш сшәаӡыӡо.

Аха иабаҟоу, ҳазшаз зегь иӡбахьан.
Иамуит, дысзымхьчеит лара слыхӡыӡо.
Амҩа сангылан уажә сыҳәҳәоит,
Ахьшәашәара исылсыз сдақәа ирҭҟьоит.

* * *

Азҵаара шәипхьӡқәа... Сыпсадгьыл иагәыҵакуп
Амаалыкьцәа рпшьала апсҭазаара ркәабахьеит.
Адәы иатцәа иакәшаз аҽыҩ ашәах агәытцачуп,
Икьаҭаз амцеипш, уи апсра затцәык иазынхеит.

Азҵаара шәипхьыӡқәа... зҳәаақәа пшатцас иаарту,
Сгәыҵрақәа рымра – лахьеиқәроуп ирзыпшу,
Сгәыҵра ссиркәа – мҩабжаҿ иркьаҿу,
Лахьынтцала ишәииу, сацьал зхьыпшу.

Азҵаара шәипхьыӡқәа... ашәипхьыӡ згымхаша,
Изблырц сашьҭоуп ирцрасуа ацәашьқәа.
Сгәаҟ-тцәаҟуа сыгәжәажәоит сылабжыш спыҩло,
Сразҟы исзапымгар дунеик ацәҭахоит,
Сара сыпсабара, сара сдунеи!..

* * *

Рауль Лашәриа изкны

Амарҵьа, аҳәаа уахымсын ишәартәоуп,
Акалашәоуп усгьы апсҭазаара шшоу.
Ахыҟәаҿ уаннеилак бжьынцәахәык урбартәоуп,
Инхарцаз узнысыз умҩа шлашоу.

Ууанӡа иҟоу ушыҟәсҟәа ицазоуп,
Аҧсабараҿ аҧсраҟәа урыцын шаҳаҭс.
Ҭыск алаӷырӡ – мшын дук иҭабазоуп,
Зыҟь хҭыс шухҭысхьоугьы уҟәыпшуп зынӡас.

Бжьы-нцәахәык рыхшара аҵҳа узхыртцоит,
Ашәа узырҳәоит еинраало иузгәыкны.
Бжьы-шьха еибаркырак убзиара ахдыртцәоит
Быжь-насыпк узыршоит, быжь-блак узыпшны.

Акәукәугьы ҿнаҭит, издыруада иҟоу?
Акыр ааҧын, акыр лашара збахьоу,
Уатцапшла ужәҩан, бжьынасыпк узызшо,
Бжьы-нцәахәык рылапш уахи-ҿени иззырхоу.

Ухәыцраҟәа уиааины уанырклак уркаран,
Ҳабацәа ргимн ду «Уарада» ҳәала.
Ишыҟамгьы, ҵьымхеит, уара ак ухаран,
Иаҳхылапшхәу уитцапшуа, ишуцәаҩоу уцала.

* * *

А. Лагәлаа изкны

Ишәҭахузеи? Уа хәра мыжда сазымгазар…
Схьаа зырӷьо хәшәы иашьҭада?!
Исҭахын сҭахаргьы, исҭахын сеиҟәхаргьы
Сымҩа нымхарц хьӡыда-шьҭада.

Ишәҭахузеи? Уа хәра мыжда…
Лаҭа ашьхақәа слахьынҵа ианып.
Слахьынҵа самыхәеит: абаапсы сгәаҭа,
Исыцыршаз сазгәыкуп.

Ишәҭахузеи? Уа хәра мыжда… Сынхазар,
Исымчгәышьои, «Уарада» сҳәалап.
Гәаҩак сҭытцны, адгьыл сықәым, –
Сиашара сыхәрақәа арҕьалап.

АЖӘЫЛАРА

Зураб Ҭыжәба игәалашәара иазкны

Агәы пжәацәон ауха Гәымсҭа,
Хәаршҙны инеиуазшәа, ихәашьын,
Ҩахьхьи ҳашьҭахьќа Хыпсҭа,
Гәадула иҳахҙыҙо, иаҳзыпшын.

Атцх лацәеихьшьда ичапшьон,
Хысыбжьыла агәыҭќьа иарга.
Цьара инҿыцәо, цьара илашон,
Ҳара хҵеипш, ҳазгоз пхьаќа.

Ацәқәырпақәа ааќәымтҵакәа иҳәацәон,
Ҳа ҳзы еилкаан уажә рбызшәа.
Еитцагьежь апсреи абзареи еиқәпон,
«Шәааила!» – иаҿуп апсра аҿытра.

Уажәазын ҳазымхәыцҙо ҳуахҭа,
Иаҳдырырц ҳаќам ҳашҭахо,
Ҳнеиуан Гәымсҭа ҳарны еиҭа,
Апсра шьуа, абзара еиқәырхо,

* * *

Аибашьраҿ иҭахаз сашьа Руслан Шьоҭа-иԥа
Гындиа ихьӡынҵылоуп

Уа, дыҟаӡами ахаҭца, –
Дгьыли-жәҩани ҿырҭуан.
Ишәаӡыӡон абна, аҟәатца
Ахызатцәқәа рхысуан.
Аӡы иашьҭаз ашәарахқәа,
Зы цшаара ицомызт.
Адгьыл ианылоз ахәрақәа,
Сыцсы ҭынч идыртәомызт.
Сишь! Махәҭак қәацазар, –
Аԥсҭазаара жәылоит.
Сашьа Руслан уҭахазаргь,
Уҷкәын хәыч дысцылоит…
Уа, дыҟаӡами ахаҭца, –
Уажәы абыгьқәа ҿырҭӡом.
Аԥсуа-шьхақәа рымтца,
Уиоуп, ажәра умыхьӡо.

* * *

Пстазаарак иазхаша ашәақәа узҳәаӡом,
Пстазаарак иазхаша ашәҭқәагь рызхаӡом.
Мҩак сара сзанысыр, нас сыжәбаӡом,
Хәадак наҟ сынхыццыр, сышьҭа нхаӡом.
Пхызқәак уа урылаз, уахак, о, ишаӡом,
Схьаақәа рхьаа сыцрыхоит, еиқәтәаӡом.
Сгәалақәа агәала рыцлоит, агәашәқәа аатӡом,
Абаагәара сара сызҭымтцит, аҭызқәа срышьҭӡом.
Амра цара кыр сыцәхалар, ашәҭеипш сканӡоит,
Сыԥсҭазаара баша хжьагам, ӡиасха илакьҭоит.
Ахызатцәқәа ҭынч сгәатца, исымбаӡакәа идырггон,
Сзыргәыгуаз схәыцрақәа сан лгарашәаҿ иҭахон.

Уа, шәымтцәыуан ауеимада, Гәмысҭа аҵан хәаҽеит,
Жәҩан лаша сыԥсы амадан, Лаҭа са сыблит.

* * *

Аӡы сҿатцәон Гәмысҭа,
Схәаҽуан Кәыдры ахықә.
Сынҭаргьежьуа уа аҳәысҭа,
Аҩны рбылуан Мықә.

Аха, сҽамҭа ашәара,
Сыԥсадгьыл саныҟәт.
Иамраӡакәа аҵх ашара,
Даацәырҟьеит Лакәыт.

Бџьар ззышьҭыхуаз зегьы,
Мрагыларахь еихон.
Иннамкыло ӡгьы-мцагьы
Аԥсҭазаара еиҟәдырхон.

Иҟан, иҟоуп Аиааира,
Абираҟқәа шьҭышәх!
Аԥсадгьыл азы есааира,
Уа, шәгылаз шәеиҟәныхт!

АЦИКЛ

Аԥсҭазаара – уаҟара схыҵуеит,
Сыԥсырҭа хароуп, схарацәоуп…
Саида Делԥҳа

1

Зегь реиҳа зхытцуа, – аԥсҭазаара хароуп,
Ҽыхәак зыруазыруеи адәагәҭан абысҟак?
Пқәызба ссирк дсасны жәҩантәыла даҭоуп,
Аҟамчы шьҭыбжьгьы аҵх иалыҩуеит уахак.

Ихәыцу адунеиаҿ анасыпқәа еиқәхом,
Ажәҩан анапсыргәытцаҿ ацәашьқәа былуеит.
Бзиабарак ыҟоуп, уацәшәаргьы ҟалом,
Ицқьаӡоу қьышәқәак гәилтцас ишәҭуеит.

Итцхәрааз аӡыхьқәа рышьҭа ҭшәахоит,
Адгьыл иазымкит амаалықь быпсы.
Апсҭазаараҿ аҵьалны ахызатцә бызкашәоит,
Баапын агәҭа ибызлеит асы.

Ахьҭа быламларц апсабара аҽебышәнатцеит,
Адгьыл гәаҟ-тцәаҟуа иуазыруан абжьы.
Ибыхьтцәыуоз ашәақәа ркьаасбжьы ҩҩәахеит,
Бдунеи ду иахьтцәыуеит урҭ зегь шьыжьы.

2

Ахызатцәқәа, ахызатцәқәа, ахызатцәқәа ҭҟьоит,
Ажәҩан агәыштца мцапшьла еилыцьцьоит.
Урҭ ракәхап издыруа анасыпқәа шбылуаз,
Апсны жәҩан атцаҟа зуахҭа ҿыцәааз.

Хыҭҟьаран аҽеуракәа атцх еиқәа иазцоит,
Аҭыпҳацәа рыблакәа гәилтцас иканӡоит.
Издыруада иҟоу? Лахьынтцас иҳазшоу?
Ма апсҭазаараҿ ахьаақәа зегьы-зегьы еипшу?

Ахәыцрақәа гәаҟуеит: «иауазар, шәҳахьӡа...»
Аҽыхәақәа рышьҭа дырӡит зынӡа.
Атцх ныҟәа – уа аӡбахә ҳҳәаӡом, –
Жәҩанаҿ ирбаз избахә рызӡом.

Апсҭазаараз зны шәгәалақәа шәҳәала,
Зегь рцасҳәагь аҭацара шәула.
Маӡа мҩақәак рышьҭақәа хдырбоит,
Урҭ ирнысхьоугьы баша иҵьабоит.

3

Аҧсра шәҭит адгьыл анапсыргәыҵаҿ,
Агәил ҟаҧшьқәа рылаҕырӡ анкашы.
Ахызаҵә агәыҵашәазшәа ишәаӡыӡеит ахықәаҿ,
Аҵх рҵәыуахьеит, иашьҭам уцкы.

Еилкаам аҧсҭазаараҿ амацәыс хысуеит,
Ргәы иқәыҷҷоит аҳаҭгәынқәа шьыжьӡа.
Џьныш еиқәаҵәакгьы аҵхаҿ дгәаҭеиуеит,
Псыцқьак деиҩаӡоит дҟым-ҟымуа маӡа.

Мҩак унымҩахыҵыр, ахьаа еилысуеит.
Нас, уҧшааларгьы – гәырҩоуп иузыҧшу.
Имииц асаби иашәахә сдақәа ирҭысуеит
Дад, пхыӡҵас ииасхьеит алахьынҵа иухьыҧшу.

Аҧхызқәа ирзымииааиз, дыртәыртәхьеит
апхызқәа,
Аеҵә аблақәа шьақәхеит уахык иаашанхан,
Аҽыҩҷкәынцәа еивасны, жәҩанахь иҭрысуеит,
Адгьылаҿ анасыҧ бҕьыцқәан икаҧсон.

Аҧсра шәҭит адгьыл анапсыргәыҵаҿ,
Агәил ҟаҧшьқәа рылабжыш анкашы.

4

Бзиабаран аҧсра аблақәа дырхын.
Уаҩ дизымҧшааӡо ҵаашәкәалаҿ дыҧшын.
Лымшқәа лхьымӡо хара днаскьон,
Аҽыхәагь гәаҭеиуа дәык ахь еихон.

Аӡиасқәа илҧылоз, шьҭа иҭабахьеит,
Апҟақәа жәҩан ихылаз, хараӡа ицахьеит,
Ашьхақәа еиқәҿыртуан, ашьхақәа ҧшуп,
Алаҕырӡ икарҭәазгьы, қәаршаҩҵас ихәашьуп.

Хызатцәны атцхаҿ итцәаауеит апша:
«Ажәҩан сакараҿ шәлышьтаз шьҭа…»
Акьаасыбжь гама? Гарак тцысуеит,
Ашәҭқәа ҩапхьа рӡамҩақәа шәҭуеит.

Агәыцқьара ахьыҟам, Аԥсадгьыл ҭахоит,
Ԥсадгьылда ажәлар рымра ҭашәоит.
Адунеи ианыӡаахьоузеи, џьым, шаҟаҩы
Рышьҭамҭа ыҟамкәа изагеи ақәаршаҩы?

Абзиабареи аԥсреи рышьхәа еивтцоуп,
Урҭ анеицым аԥсҭазаарагь бжацәоуп.
Аҽыҩқәа реипш урҭ еивасны ицоит,
Ацәгьеи абзиеи гәатцак еицҭаӡоит…

СҨЫЗА УАХЬ

Е. Ажьиба изкны

Аԥааимбар пҳәызба дтәоуп, –
уара дузыԥшуп.
Арахь, иҟалеи сҩыза
улахь еиқәуп.
Уыччабжь ыҟаӡам,
гәаныла угәырҩоит,
Лааигәа уахьыҟам, –
ҩ-ԥсҭазаарак ҭахоит!

* * *

Аԥсны Афырхатца Арушьан Цьелиа
игәалашәара иазкны

Ушьапы ахьургылаз,
Гәмысҭа ахықәаҿ,
Уԥшуп амҩа уаныԥшыло,
Инагоу уан лҟынӡа,

Аӡы ирхьаз рышьҭақәа,
Урхын ахаҳә шкәакәаҿ,
Ауыха – аашаанӡа.
Зегьы зҭаӡоз,
Зегьы зламӡаз Агәы
Иннажьда?
Атҳх ацамҭаз аӡә дыпшуп,
Аӡә лымала агарашәа лҳәароуп,
Ухы, ахәрыбӷьыц хәыч Апсны ахәра, –
Ухы ныҟәтцан аӡиас – уцәеит.
Аӡиас пхыз уашәнатцеит,
Амра шьҭа уахьазымпшаауа.
Ҭыпҳа ссирк лымаӡа рцәытцәахуа
Нышәынҭрак ашәҭқәа рзылтцәахуан,
Зегьы зҭаӡоз, зегь зламӡаз Агәы,
Шәҭтцас ипытаанӡа...

АПҬА ҞЬАЛА

Ажәҩан иху апҭа ҟьала,
Амра иагәылашәҭуа илашоит.
Исымазаргьы иахьа агәала,
Уи ашәахәа хаа исызнаршоит.

Иарбан мчу апҭа хызцо?
Амра гәыҳалал ҳхапхартә.
Хыхь дыҟоумашь зегь еилызцо,
Мчрак шыҟоу игәра аагартә.

Издыруада, хыхьӡа иҟоу,
Аха игәра шызгац изгалап.
Игәра аагоит ауп ҳауа дшыҟоу,
Дшаҳамбо еиӷьзаргь ҟалап.

Ажәҩан иху апҭа ќьала,
Амра иагәылашәҭуа илашоит.
Исымазаргьы иахьа агәала,
Уи ашәахәа хаа исызнаршоит.

ИЌОУП ААМҬАК

Убас еипш иќоуп аамҭак,
Апќақәа халаны ианцо.
Атцәатцла ианацәызуа быгьқәак,
Ашьацраҿ ауп урҭ ахьҭахо.

Усќан са сахьгылоу сыпшуп,
Ҭагалануп са сыжәҩан иахоу
Ажәҩан иатцәара уа сахьыпшуп,
Издыруеит зны сышҭахо.

Санагәылсуа атцаа, ашәшьы
Абзиабароуп сышьҭахь истынхо.
Апсҭазаараз сќамлароуп смыцхәны,
Сыхьӡ рымҳәартә еимырќьо.

Убас еипш иќоуп аамҭак,
Дунеикаҿ бзиабарак шәҭуеит.
Исылмшозаргьы иахьа оумак
Аапынра сацлабны спытуеит.

Убас еипш иќоуп аамҭак…

* * *

Ихәытцыҷҷаз амацәыс ќьала,
Ахаҳәи ашьантцеи ирҿакшоит.
Сызнымшәо дыруп иахьала,
Исылакьысыргьы иҭахоит.

Сара сҭаӡоит абри сдунеи хәыч,
Ашьшьыҳәа ирӡар урҭ рҧсы.
Иуршыр иҧжәоит ахаҳәгьы,
Усыдымхалан, усҧырҵ лассы!

ИЗБАН, ИАРАБИ?

Избан, иараби?
Бзыҧшӡоу асҟак,
Быблаҿа исарҳәари,
Сызхыҧшыло уахак.

Амза шәахәа хәытҵаҷҷоит,
Иаҳәошәа – шәсырҧхап.
Ҳанасыҧгьы ҳхалашоит,
Ҳгәатҵа шәаҳәартә.

Ах, шьыри! Имшонда,
Имшонда лассы.
Бзиа бшызбатҵәҟьо сызҳәонда,
Ихьшәамхартә уатҵәы.

Атҵх тҵәца, суҳәоит,
Иааҳакәырша унапы,
Атҵх, сақәныҳәоит,
Иара ахатҵкы.

* * *

Салызгода ари атҵх, салызгода,
Амза шәахәа ахьсықәнауа сҭҵас?
Ах, шьыри! Ашәахәақәа сдырҧхонда,
Уатҵәтәи амшцәгьеи аҭҵхлашәи рцас.

Уажәы апхыз хаа акәа стәаршәуп,
Уахазатцәык схы збом са сзатцәны.
Бзиабарак амаӡа пстҳәашны исҿаршәуп,
Сышьтәпааны сагоит ихараны.

Сызлоу зегьы-зегь лакә цьанатәуп,
Апхызқәа рыгәра шысымгогьы, тцаны.
Аетцә рыпхра сыкәа пха итәартәоуп,
Ажәҩан схакнаҳауп агәы тәганы.

Салызгода ари атцх, салызгода,
Амза шәахәа ахьсықәнауа стцас?
Ах, шьыри! Ашәахәақәа сдырпхондаз,
Уатцәтәи амшцәгьеи атцх-лашәи рцас...

* * *

Сыҩнахыби сыҩнашәи еицнатцы,
Сара чымазарак сазгом.
Иацтәи ахьаа иахьагьы иупылоит,
Ахәырбгьыц ақәумтцар заа...

* * *

Апстәазаара мҩасуеит тцакыдан,
Сабитцас ашьыжь узымччар...

* * *

Зны ҕәҕәала укаҳар ҟалоит,
Акаҳара уамышьцылан...

* * *

Апарпалыкьқәа амш хааз иаакылсуеит,
Апхызқәа ирылоуп рымтцәыжәҩақәа ҟьо.
Ирзгәамтәаӡакәа ус атцхгьы аацәыртцуеит,
Иаанрыжьуа пхызқәоуп уртә анцо.

* * *

Сара игәныскылт бара быцшышьа,
Апшӡара анажәуеипш ашәахәа пхашьо,
Еилагоит сшьапқәа, сақәшәом ацашьа,
Бҽалаӡӡан сыччапшь быӄоуп сцьашьо.

Ивҵрааз ахышә иапсаӄьоит сгәеисыбжь,
Сшәон сара ибаҳар ҳәа уи гәырҩаны.
Ажәлаӄьаҩ ижәла иацитцоит иашәабжь,
Аапын шәак ацәгьычра сақәшәом саргьы.

Ашәҭ ангәылшәо сцәырҳалоит сыҭрысны,
Снеилап уаҵәынӡа сцәызқәа пшаауа.
Амҩа сықәыз, ажәҩан салаз, псҭҳәацрышны,
Қәаршаҩҵас сынкыдхаҽан снықәшып бгәаны.

ХАЦА ДЦОН МАНОН

В. Аҧнариа изкны

Уи ауыха хацa дцон Манон,
Азатцәра дагәылсны, хара днаскьон,
Аҳауаҿ аӄамчы бжьы шәаҳәон,
Ахыҭӄьареипш аҽқәа еивасны ицон.

Ихараны наӄ цьара, дрызгәамҭаӡо,
Апоет илагырӡқәа иӡамҩаҿ ихәашон.
Жәҩан аҵкараҿ, уа ргәы мҿыгъӡо,
Аетцә гәарҭа аухантәарак илашон...

Агәырҩаа еиқәатцәа амшын ихыршәлаз,
Ацәқәырпақәа ишьҭкәыцәаа ирыма инаскьон,
Атцх ашамҭаз, шәҭқәак уа ишәҭуаз,
Апсҭазаара ргәы азҭамкәа иканӡон.

Уи ауха хаҵа дцон Манон,
Азаҵәра дагәылсны, хара днаскьон,
Аҳауаҿ аҟамчы бжьы шәаҳәон,
Ахыҵҟьареипш аҽқәа еивасны ицон…

* * *

Ҭина Аҳашпҳа илызкны

Иадвига, иахьа ба былахь еиқәуп,
Пицунда исуеит итәымым апша.
Вильниус быҟазшәа адәахьы быпшуп,
Иеиқәтәомеи цасгьы, иасуа апша.

Иаургьы ҟалоит икыдхаҽа аҟәа,
Иаургьы алшоит убасгьы асы.
Ибааӡарц бҭахымзар, Иадвига бшьапқәа,
Ҳнытцалап аԥсара ибхаршәны бкасы.

Издыруеит араҟа агәҿыгь багаӡом,
Бааигәа сахьыҟоу сегәырҕьоит сара.
Араҟа апхыӡқәагьы ҳтынчра еиқәдыртәом,
Иахьеилашуа мшынтцас баргьы саргьы ҳҿара.

Иахьак иааҟәымтцӡакәа сгәы цнажәаларцаз,
Апша бгәыдкылара иааҟәымтцӡо иаҿуп.
Саргьы акала схы сҟажаларцаз,
Гәи-лапши еицрымшәо бҭынчра иазыпшуп.

* * *

Зегьы рцасазгьы, сара бзиа бызбоит
Иҳақәпхо амреи ҳазлоу ақалақьи рцасазгьы.
Егьырҭ исцәынхаз, исзымҳәаз рхаҿы лашоит,
Иҟоуп агәыграқәа аибашьра адәаҿы иҭахазгьы.

Бзиа бызбоит! Ҳара ҳааныжьны ицақәаз,
Адәыгбақәа рышәқәа аатуаз-иакуаз аҭахызаргьы,
Апҳыӡ хаақәа срылан, сышќа банхынҳәуаз,
Бгәырҕьареи быгәхьаагареи уамак уа
срыламзаргьы.

Бзиа бызбоит аацынреи атцхи рцасазгьы,
Рцасазгьы, амшыни бқьышәқәеи, бара беиҭазҳәо,
Ҳара ирхаштхьоу, адәахьы ақәа анауазгьы,
Аӡәгьы изымбо усќан ҳапсқәа шеилатцәо.

* * *

Базымхәыцлан ус бзиа бызбошәа,
Базымхәыцлан, схәаҿуазшәа быда иахьазы.
Иќалоит аҿаӡәы илкыр сыгәшәа,
Иалшоит сыгәгьы лызхьапшыр ҿаӡәы.

Псаатәтцас сыпстазаара балыпрааит,
Кыр тцуеит…
Быспыларызшәа зны бышәгьы,
Аатуеит.
Уажә ибтахxар – истахxар…
Аха, ҳашәқәа
Ус нак-ааќ…

* * *

Тымитышак цьара иҭытцуаз,
Сацуп ахәыцра аныќәара.
Схәычра апҳызқәа уаха ирылаз,
Иныжьны сызцом тәымцьара.

Ашьха аикаҿ иара сбартаз,
Наунагӡа самаӡаз.

Агәырҩа еипш агәыҕрагь сатцаз,
Сыжәҩан пшьа атцаҟа.

Ақәыцьма хытцны Апсны ианажәлоз,
Имцагәышьеит ҽытцәахра.
Ашҳам хқәа жәҩан: ианақәшәоз,
Саҿгәышьан абылра.

Схәыцра нықәоит, цьарак итәома,
Аштa итaларгьы ашәацьхәацәа.
Амшын цәқәырпоит, агәы ахшәома,
Еснагь иаҿуп акәпара.

* * *

Ус блахаала бысмыхәапшын,
Исылшом уаҳа сылапш бхьымсырц,
Бара быблақәа, ах, исарҳәоит:
– Ублы!
Сбылуеит еиҭа, шьҭа сҭахарц.
Амца сацәшәоит,
Сацәшәоит, имжьыжькыр схьаа,
Зназы иҟаз, зегь исхашҭхьоу,
Сыхәра еиқәҳәалатәуп, мшәан заа,
Ҩапхьа инсылсаанӡа ахьаа ицәгьоу…
Мҩас иҟоу рыла сбыцны сцарын
Сзымтцысӡо, бара бҿапхьа сангылоу…

* * *

Иахьа уи амш аҳәҳәыҳәа итцәыуоит сабитцас,
Шәышықәса уажәы апхьа изгәыдтцан иршьхьаз.
Аамҭа акгьы амыхьӡеит, иахьнымхаз шьаҳиттцас,
Сыпсадгьыл адауапшьқәа роуп тәымцьара игаз.

Лахьынтцоуп узҳәома? Уи амш ацәыртцра,
Аамҭа еикәшараҿ ицәыртцзар, ԥапхьа.
Сишь! Иҟалазеи, дырԥегьх аӡиасқәа рхытцра,
«Ҳашьтпааны ҳагомашь, ҭәицтцас еиҭа».

Иахьа уи амш аҳәҳәыхәа итцәыуоит сабитцас,
Шәышықәса уажәы аԥхьа изгәыдтцан иршьхьаз.
Аамҭа акгьы амыхьӡеит, иахьнымхаз шьаҳиттцас,
Сыԥсадгьыл адауаԥшьқәа роуп тәымцьара игаз.

АҚЬАПҬА

Алашыбжь ықәԥуам уи ашҭа,
Ацәаҟәа ықәҳазшәа иҭацәуп.
Уаанӡа ипхьаӡаз Нцәа тәарҭан,
Уажәы аԥнашәқәа зегьы аркуп.

Ашҭа ду ахәычышьҭыбжь зҭыԥуаз,
Қәатцас агәы иқәҭәо лаҕырӡуп.
Сабитцас амра ахәқәа ирхытцуаз,
Иааҭгылан, игачамкны ипшуп.

Тцакырала уи апшәма ара дхытцзаап,
Ианиба игәыла игәашәқәа аартны.
Атәым шҭа малла иҭәызаап,
Дцагәышьеит иҵьынць ду былны.

Алашыбжь ықәԥуам уи ашҭа,
Ацәаҟә ықәҳазшәа иҭацәуп.
Уаанӡа ипхьаӡаз Нцәа тәарҭан,
Уажәы аԥнашәқәа зегьы аркуп.

* * *

Исыздыруам аиашаз, аҿымҭра зызку,
Ибжьаӡма? Рхабар ыҟам ахацәа.
Ахәлара рыхьӡомашь амҩа иану,
Ма амаалықь иеипш рҽарҭома ацәа?

Икаҳаз дкаҳаит, уахь ауп сахьпшу,
Аӡиасқәа рпаҩқәа ирхыҽҽоит.
Агәырҕьара ҳашьҭнахцәан иаҳбом иаҳзыпшу,
Аҩсҭаагьы харантә даҳхыччоит.

Агәнаҳа иатцоу игәра шәымгацәан,
Ихы уирбозаргь иахьа дпаимбарны.
Аҕәра уахаанӡа аҟамчы умҟьацәан,
Иҟалоит уагаӡаргьы, умтцарсны.

Исыздыруам аиашаз, аҿымҭра зызку,
Ибжьаӡма? Рхабар ыҟам ахацәа.
Ахәлара рыхьӡомашь амҩа иану,
Ма амаалықь иеипш рҽарҭома ацәа?..

АИҬЫМ

Аиҭымгьы икәакәар мбылуазаап,
Кыр иеҳәазаргьы ахәшҭаара.
Иаамҭаӡамкәа ахәычра мажәуазаап,
Апша анатцасуа сҿара.

Ирымҳәаахьеи апсҭазаара еижьагоуп,
Уи ус шакәу агәра згахьеит.
Исзымшәац ауалқәа иахьа срытцоуп,
Сгәыҕра аӡышьҭа ҭабахьеит.

Апсҭазаара, уҿапхьа са сеиҭымуп,
Сани саби сныжьны ицахьеит.
Исзаанхазгьы цәаароуп, пхызуп,
Аха мыч дуны сеиқәнархоит.

АӶӘАРА АНЫЦӘОУ

Аӷәара ыцәоуп уаха,
Схәыцра иаӷәыгоу.
Азыркәиқәа шәеиха,
Мҩакоуп ишәымоу.
Уа џьара шәымпшын,
Шәшзахәо шәца!
Ицәқәырпацәозаргь амшын
Абжьы хҵа!
Ҭышә икәара пшуп,
Агәы раҳаҭзан.
Амза шәахәақәа лашьҭуп,
Акәара аҵан.
Апсызқәагьы рыпсы ршьоит,
Аҵәгәыр иаҿамшәаз.
Зызлангьы уа дшәаҳәоит
Арпыск иихәыцыз.
Ах, ашара ахьзоит
Зегьы анлакәу!
Апхызқәагьы рацәахоит,
Акәара аныцәоу!..

* * *

Азыхь еипш акәапеи ухыршәылазам,
Амшын ду, схәыцреипш уцәқәырпоит,
Амшын ҭыпҳа сыпхызқәа дрылазам,
Уажәы супырҭцны сцоит, сара сцоит.

Уцәқәырҧа агәеисра ашәатцас сыкәа иҭалоит,
Сарҧхоит, нас исыҧхьоит наҟ хара,
Сымҧшӡакәа, сымҧшӡакәа угәы снықәтәоит,
Сан лгареиҧш уаҿуп са сыртцысра.

Аӡыхь еиҧш акәапеи ухыршәылаӡам,
Амшын ду, схәыцреиҧш уцәқәырҧоит,
Амшын ҭыҧха сыҧхызқәа дрылаӡам,
Уажәы суҧыртцны сцоит, сара сцоит.

САРА АҦХЫЗҚӘА РЫГӘРА ЗГОИТ

Сара аҧхызқәа рыгәра згоит,
Аҧсҳа иҿышьҭа аӡы ҭабоит,
Аӡын ааир, шьҭа ихьҭахоит,
Избоит слахьынтцамҩа – сҭанархоит.

Сара аҧхызқәа рыгәра згоит,
Егры сырсны Қәҭешьҟа сцоит.
Схы сазхәыцуамызт аханатә,
Еилсыргомызт ажәытә-аҿатә.

Сара аҧхызқәа рыгәра згоит,
Аҧсҳа иҿышьҭа аӡы ҭабоит,
Аӡын ааир шьҭа ихьҭахоит,
Избоит слахьынтцамҩа – сҭанархоит!

* * *

Лиана Ҭопуриӡе лгәалашәара иазкны

Уи аӡиас мҩасуан уаха, –
Амҩа иқәын шәаӡыӡарак агәытцыҳәҳәа,
Аҟәара иаҳәон: аҷкәынцәа еиқәырха! –
Ашьхақәагьы ус шәымгылан, сыла шәыҽҭаҳәҳәа.

«Сара сӡиасуп, шәаламлан сцәа-сжьы,
Шәымч сықәымхар, амшынахь шәызгоит.
Ахара сышәымҭан, исамхагар шәыпсы,
Ах, сеилызкаауада? Гәыла сыҳәҳәоит».

Ихәашьуп, ихәашьгәышьоуп Гәмысҭа алакҭа,
Ахысбыжькқәа гоит, ишәаҳама ҩапхьа.
Иҭанархоит хызатцәык дунеик ахаҭа, –
Аҧсадгьылаз, аҷкәынцәа, пхьаӻа шәеиха!

Уа, пхьаӻа, ишәыцуп аӡиас абжьы,
Ашара иахьымӡаз, ияаиҭашәк ма шәыпсы.
Шәышьҭахьӻа ияаиуа шәныжьны ицоит,
Рымаалықь, Аҧсадгьыл ду еиқәдырхоит.

* * *

Только моя жизнь и умрет
когда-нибудь для меня воистину.
Никита Стенеску

Сара соуп издыруа – сшыӻам шәыгәҭа,
Сыпсы хаара насхытцны ицап хараӡа.
Инықәпраап ашьыжь, ах, са сыпсаатә,
Сыдгьылтә ҧхызқәа ззымчҳаз зынӡа.

Усӻан пхызтцас хәыцрақәак схалоит,
Ахара сгылоуп, сыдгьыл ҧшьа салкьуп.
Жәҩан аҭкараҿ хыхь сыпсы шьҭалоит,
Уи нахысгьы адгьыл сацәгьычуп.

Сара соуп издыруа – ҩапхьа сшыӻам,
Снышәынтраҿгьы абар, аҭцар пхьарылеит.
Аетцә ракәзар, шьҭа сышьҭа рбарҭам,
Ҿыц аҭцх амш шара инахҭыгәлеит.

Сцәеи-сжьи уск̆ан сыдгьыл игароуп,
Сызхара исзымбацыз сымшқәа гәжәажәоит.
Сишь! Сҿымҭра ахьеꙩбыжь еишьҭала, еишьҭала,
Маӡа сҭынчра агәы иҭацәажәоит.

Сара соуп издыруа – ꙩапҳхьа сшык̆ам,
Снышәынҭраҿгьы абар, аҵар пхьарылеит
Аетцә акәзар, шьҭа сышьҭа рбарҭам,
Ҿыц аҵх амш шара инахҭыгәлеит.

* * *

От невысказанных ими слов,
так тяжелы в гробах тела умерших.
Анри де Монтерлан

Ианык̆аз арак̆а ажәа рызхомызт,
Ицомызт иашьҭалан иахьасуаз пшак.
Апсҭазааразы, рыпсҭазаара апсы ҭәуамызт,
Ашәҭқәагь ирыхьзеи ирзымҳәаӡо ашәак?

Ашьыжь иантцәуоз, иҿыхаз аӡк̆ы иакәны,
Ашьацаҿ хь-еимхәыцха аӡаӡаш лашоит!
Ажәꙩан лаша сасцәаны апстҳәақәа рыҭан,
Амра цәқәырпа ссирха аҳауаҿ ихәашоит.

Ҭынчроуп, ҭынчроуп, игом агарашәа,
Апсҭазаара зегьы ашәа узазҳәом.
Иахьа ус, уатцәы акалагь ук̆аларгьы уеиҭашәан
Узнысхьоу амаақәа зегь рыгәра узгаӡом.

Ицәеит амш, инықәиан аҵх азқәа,
Иаздырӡомызт уаҳа изеипшрахаша аҿеипш!
Имканӡацызт уск̆ан ирзҿырххьаз ашәҭқәа,
Итцәыуоит аҽқәа аҵәыуацәа реипш!

Ианыҟаз араҟа ажәа рызхомызт,
Ицомызт иашьҭалан иахьасуаз цшак.
Апсҭазааразы, рыпсҭазаара апсы ҭәуамызт,
Ашәҭқәагьы ирыхьзеи ирзымҳәаӡо ашәак?

АГӘНАҲА

Иан дшыпсыз, ахәаша лпа издырӡом,
Ажәҩан затцәык ауп иҟоу шаҳаҭс.
Иарҳәаргьы, иҟаитцои аҳәаа дыхрыжьӡом,
Аха, дымтцәыуарызи уи игәы дҭас.

Анцәа, иараби, абас уа дзушеи,
Имаҳартә еипш аҭхәтәантәи ауасиаҭ.
Ицәа ианырызшәа иара дымуазыруеи,
Шьҭа уара уихылапш, уара уи дгәаҭ.

Пхыӡла ма ожәшьҭа иан дизааилап,
Аҩны дныҩныс-ааҩнысны зегь лбарц.
Амаҭацәа ракәзар, рхахәы днахьысып,
Нас иааныжьны, лараӡәк дцаӡарц…

Гәнаҳа уҳәеит ҳәа, еиҳау абаҟоу?
Апа иан дизтцәыуам деитцақьуа.
Гәаҕла ирыпхны аҳәаа ирыбжьажьу,
Иабаҟоу ирзымаатӡац хәшәык еимзырпуа.

САБ ИГӘАЛАШӘАРА ИАЗКНЫ

Избагәышьон, уаҳа дақәгәыҕуамызт имч,
Аха, ацәарҭа дылаиамызт, иҽырҭынч.
Иҩызцәа рызбахә дазтцаауан дгәыкны,
Ашәакгьы аацәыригон, дахьӡомызт аҭхәтәы.

Абас мацара апсцәаҳаи иареи еиқәпон,
Аӡәы датцахаргьы еитҵа, егьи дтҵахон.
Амш агәы ҭынчын, иамамызт аутәы,
Сара сгәатцан усҟан, иауан асы.

Ипеиҳаб сакәын, сара арахь сынхон.
Саб изымшәаз ауалқәа ҳара иаҳзынхон.
Анкьа еипш иҳәомызт, агәашәқәа аашәырты,
Аҭраҿы инаган иҭашәкма са сҿы?

Адгьыл ду ааныжьны, тәылак уи дазцон,
Изымжәыцыз аӡыхьқәагь хәычҵы-хәычла иҭабон.
Аухантәарак даакәымтҵӡакәа иҳәон ашәак,
Ашьыжь зегь анаапш изымҳәаӡеит ажәак.

САРА СХЬАА

Апҭақәа ажәҩан тҵҟьаны ихуп,
Рытцаҟа рытцәаабжь гоит ахәыцқәа.
Ашәада агара артцысра ан даҿуп,
Агәнаҳа иарӡыӡоит Лаҭатәи ахәқәа.

Ани лыпшқеи еибаркны рнапқәа,
Псаатәтцас ажәҩан ду иазцеит.
Амаалыҷь дырпылан ирхигоит ахәқәа,
Лаҭа иазаанхар, рыпсгьы былуеит.

Ақәыцьмақәа ихлымуа абнара илхо,
Иашьҭоуп ифҩышәо, иашьҭоуп ашьа.
Аџьныш имтцәыжәҩа еиқәатцәақәа рхажьуа,
Ижәуеит датцашьшь абарфын-хахәқәа ршьа.

Апҭақәа ажәҩан тҵҟьаны ихуп,
Рытцаҟа рытцәаабжь гоит ахәыцқәа.

Ашәада агара артцысра ан даҿуп,
Агәнаҳа иарӡыӡоит Латҭатәи ахәқәа.

* * *

Аетцә рыблақәа ҭыцьцьоит,
Иссируп атцх омашәа.
Амза ҭәымҭаз икапхоит,
Ашәахәа лаша разынҷәа.

Сазааигәоуп ажәҩан уажә сара,
Ажәеипшь ҭыпхагьы ааигәа цьара
Лыччапшь аркаҷҷоит ахәы,
Сгәы ҭыргәырҕьаауа мыцхәы.

Лыкьыркьырбжь гоит шәаны,
Геи-шьхеи лыччапшь рхыҷчо.
Ахьышәахәақәа еизыӷәшәаны,
Еизызгоит сыкәа иҭапсо.

* * *

Сара сгәырҩон, аамҭа ашьшьыҳәа
Сыгәҭыха цәырнамгарц, ицон, ицон...
Ашәапыцьап рыхқәа шьҭыхӡан, аӡәыҳәа
Сгәырҩа хьаршшо уа исзыпшуан.
Ргәы иалан усӷан бахьысцәыӡуаз,
Имтцәыуозаргь са сеипш еитцақьы.
Лахьеиқәла абаҳчара, ах, сахьытцаз
Исзыпшын рылапш хаа сыхтцаны.
Сыпсҭазаара ашәҭқәа уажә ихырхәом,
Иканӡеит урҭ ишканӡара.
Хь-дачны иҳабжьаз, шьҭа ҳаидн акылом,
Иаҿуп ашьшьыҳәа апытцәтцәара.

ИРХӘЫЦГОУ АҴХ

Абри аҵх ирхәыцгоу, агәырҕьа аччабжь алаӡҩо,
Аӡиас амшынахь иццакуа – ахьтәы гара игараҵо
Ахьтәы шькылқәа дрынгыланы, арпыс џьара иццакуа,
Имҩа иаша данысрыма, игәыҕра еицамк ырласуа.

Иҿыхандаз, ишәаҳәандаз, ихәыцра ссирқәа рҿышьҭыхуа,
Алагамҭеи алгамҭеи ҿырҳасымҭак уи иаҩызхуа.
Аӡиа абла ҭылашоит уа анапоуқәа агәыҵапса,
Ацәа хаа дҭанагало, пҳәызбак еиқәылпсоит лылацәа.

Изса-ӡсоит аӡызланцәа, рыччабжь гәкы шәыцзаауеит.
Ашьхақәа еиқәыӡырҩуа, игылоуп апхыӡқәа рҿыхауа.
Игәаҵа мыцхәы иҭгәырҕьаауан, аҧсабара зегь ӡыӡауеит,
Ажәеиҧшьаа рҭыҧҳацәа рзхәыцра ихшыҩ арҿыхауан.

…Аҽеуырақәа рхырхарҭа – дазгәышьуеит иабаҟоу?
Имҩа иаша даныҧшуеит, ршьамҩа, ршьаркәасҭа,
Иҳаракхеит ашьхақәа, рыжәҩахырқәа пҵаҵаӡа
Бахә ҭакнаҳак инаҵҟьауеит бҕабк атәыҩа хахаӡа.

Иҧсы еиқәаара рҿаҳәуеит, ашьха ҳарак касышқәа,
Рхцәы қамызқәа цыр-цыруеит ӡызлан лаша мыркыцқәа.
Рлымҳа кыдҵа иӡырҩуеит, икәша-мыкәша аҧслышқәа,
Мацәыс еимҟьаран ибауеит, ҭыпҳак лыбла ҭыџьџьарақәа.

Ашьха ӡыхь днаҿыхәалон, амҩа дахьықәыз дкараха,
Ишәырҭаҭа «игәымбылџьбара» дыцәан џьа дқьыпаха.
Изыӡымку ихәыцрақәа, уарҳал пхыӡны ихалауан,
Маҟаҵас илапш ҳәаа, ашьха ӡара инакәшауан.

АИЛАШӘШӘЫМҬАЗ

Аилашәшәымҭаз, амш аԥсымҭаз
Баатҵраҿ ауп са сахьыбылуа.
Иахҳылаԥшу бсахьа имҭан
Сгәатҵаҿ исымоуп итҵәахуа.

Ҩаӡамкьаҭ аҿа-маҿа сылсуа,
Сдаҟәа ирҭалан сарпхоит.
Сгәы мыжда шәҭҭцас игәылтҵуа,
Сыԥсы бызхәыцра еиҟәнархоит.

Сгәатҵаҿ иҭагьежьуеит схәыцра, –
Схәыцра шкәакәа... ба ибызку.
Ба бызхәыцра схәыцраҟәа ирхылтҵуа,
Ицәымзаркыран исзаркуп.

БАРА БЫДА

Бара быда, сымш Гәында,
Изыԥхомызт сымрагьы гәыкны.
Бара быда, схьыбла Гәында.
Иҟаломызт сыдгьылгьы ԥшӡаны.

Бара быда, сымш Гәында,
Иаанхон сыԥсаатә агәҿыҕь иаго.
Бара быда, сымш Гәында,
Сҟаломызт сашәагь агәра зго.

Бара быда, схьыбла Гәында,
Сыԥсҭазаара зынӡа изатҵәуп.
Иаанхон еиҭымӡа, бара быда,
Сытҵх еиԥш сымшгьы ҭацәны.

* * *

Салыргон сара аҽецныхәа,
Уи ауыха салыргон…
Иззеиҿымкааз лгәы аныхәа,
Гәынхәтцыстала лыгәра згон.
Сыхаара, бара беилкаара
Исылнаршон мчы-пшьак.
Бла гәыразкәак рылашара,
Сама ицон алушәак.
Сама ицон са схәынчаны,
Бжь-дунеик рхәаахь сышьтпааны.

* * *

Сара сгәыргьоит ба банызбо,
Соупшәыл, бара сыблеикәаара.
Зыҽены уа банызба инаркны,
Гәтыхак самоуп сыхтакны.
Уахи-ҽени бара сбызхәыцуеит,
Бмаалыкьны сапхьа бцәыртцуеит.
Схәыцра бацуп сахьцалак,
Сара бсыцуп иахьабалак.
Скәыпшуп, сызтәом сгәы каршәны,
Схәыцра балоуп акәа бтаршәны.

* * *

Саапсеит, скарахеит, ах, сызбода, –
Сеипшуп ибылуа ацәашьы.
Бгәы аатцраҿ илахаз, о ахлахәаада –
Ашара аарла иапызгалт сыпсы.

Сцеит сындәылтцны маӡак сгәытцак,
Уаха сыхнымхәырц ӡбаны.
Амҩа сахьыкәыз пшаласк инытцак,
Аршәаа исзасит, сахьцоз сбылны.

Дырҩегьых еснагь еипш амра гылеит,
Амш сацылеит аԥсҭазаараз сгәыхәны.
Акгьы ҟамлаӡазшәа ҳаргьы ҭынч хаиҧылеит,
Аха, ҳгәы ҳҭахәыцуа ҳцеит хаз-хазы.

Иҟалазеи, мшәан? Мчык уахь исыхоит,
Бгәашәаҿ ауп сахьцаз сбылны.
Башҭа санҭытцуаз, ибызгәамҭаз,
Иццышәхааиӡа ибзыҟаз ибызгәыкны.

САН ДАНЫРЖУАЗ АӘНЫ…

Амшгьы ҵәыуоит сара сеипш,
Иаздыруам изеипшрахаша сԥеипш.
Ажәҩан лахазшәа илеиуеит аҟәа,
Саргьы сгылоуп алаҕырӡ сҿыкәкәа.

Иахьарнахыс интҵәеит нас схәычра,
Изалшом, изышәаҳәом шьҭа сҿара.
О, Анцәа ду изуркьаҿи слахьынтца,
Саақәымтцзакәа гәаныла саҿуп аҳәара.

Амшгьы ҵәыуоит сара сеипш,
Иаздыруам изеипшрахаша сԥеипш.
Ажәҩан ахы лахазшәа илеиуеит: аҟәа,
Саргьы сгылоуп алаҕырӡ сҿыкәкәа.

* * *

Акгьы ыҟаӡам, зегьы ԥхызуп,
Аԥсҭазаара аӡиас цоит.
Сара схыршәлоуп уаҟа сҭәыцны,
Амра сыцәхалар, сканӡоит.

Ҿымҭ-псымшьақәа ус сеипхыӡлап,
Ашәҭқәагьы гәылҵлап уа есҽны.
Ашаҵәа исзыршаз са сышықәсқәа,
Иргап ишьҭкәыцәаа иҳаракны.

* * *

Аӡы рхьымсыц бшьапқәа,
Аҟәара бахьықәгылоу,
Амра рықәпхоит ахәқәа,
Псҭазаарак зыгәҭыхоу.

Ипшӡахеит иахьа сдунеи…
Ишәҭит агеи ашьхеи,
Бара уа нцәахәны бкаҷҷеит,
Сбазҵаап игәаӷьны… хара бызгылои?

Зны бааигәоуп ҽазны бхароуп,
Цқьа еилкаам наӡаӡагьы бызтәу.
Аха, идыр сыпсы быҿхәароуп,
Сара, апшӡара азхырхәаԥ…

* * *

Уахагьы бара быда, гәырԥала сшьуп,
Псҭазаара сымам, баша сцьабоит.
Схәыцрақәа псаатәуп, сгәыӷрақәа шәҭуп,
Бара бызхәыцра ахара сагоит.

Зхыҵраны исыжәлеит быгәхьаагара,
Уахатәи аҵхаҽ псҭазаарак ҭахоит.
Сақәшәом изура, сыԥнагьежьуеит суада,
Башаӡа, башаӡа сҿажәкны сшабоит.

Издыруада ҳазшаз иситозаргь псышьацәгьа,
Бара бызиабараз, мап ацәыскуам акгьы.

Аҭахызаргьы исхызааит: амҽеи, ацәацәгьа,
Бахәшоуп наӡаӡа сыхгьы, сыцсгьы.

* * *

Сыцсҭазаара – цырроуп ԥсаатәҵас,
Бара баныҟоу бааигәаны.
Сымши сытҳхи еишьҭоуп еибарҭрыс,
Салоуп ажәҩан сҳаракны.

Зны акы сшашьҭоу – егьи сцәыбналоит,
Сгәаҿы хаҿсахьак ҭцәахуп.
Шшарак сшықәу, гәаҩак сҭалоит,
Са быстәызарц, сҭахуп.

Бареи сареи ашәҭқәа реиԥш ҳаиԥшуп,
Бареи сареи наҟ-ааҟ ҳаизыԥшуп.

Сыцсҭазаара – цырроуп ԥсаатәҵас,
Бара баныҟоу бааигәаны.
Сымши сытҳхи еишьҭоуп еибарҭрыс,
Салоуп ажәҩан сҳаракны.

АХАҚӘИҬРА

Ччаԥшь лашак налаԥхеит сымра,
Илаша-лашо сбираҟ жәҩангәы ианкыдла.
Слымҳа иҭасит иԥшьоу ажәа – Ахақәиҭра,
Иаалашеит, цьым, с-Аԥсны абла.

Ари ажәа анысҭцоит имииц ргәатца,
Рхы-ргәы еитцыхны ирзҳарц ахацәа.
Еснагь аблақәа ччозарц ҳажәҩан аштца,
Дырҩегьых, ашьа карымҭәарц атцеицәа.

Снапы еитцыхуп, ҳәыҳәуп ианыпрааз,
Ажәҩанаҿ аҭынчра амтцәыжәҩақәа аҟьоит.
Ахақәиҭроуп сыжәлар иахьантә ирнаалаз,
Ахақәиҭраз, еснагь еипш, иқәпалоит.

Ччапшь лашак налапхеит сымра,
Илаша-лашо сбираҟ жәҩангәы ианкыдла.
Сгәатца иҭамацәыст ипшьоу ажәа – Ахақәиҭра
Иаалашеит, џьым, с-Апсны абла.

АГӘАШЬА ҬЫСИТ!

Агәашьа ҭысит!
Агәашьа ҭысит!
Ах, Абрыскьыл, Абрыскьыл лахьыцәгьа,
Адгьыл ушхәыҭцаз дҳақәлеит аҕацәгьа,
Ажәҩан ҳҭанасит,
Ҳамшгьы еиласит!
Агәашьа ҭысит!
Агәашьа ҭысит!
Ус-ус лаҕырӡыки лаҕырӡыки неишьҭалеит,
Атцәыуабжь хтыит, иҕьазкны ашҭа иҭалеит.
Иацы аӡә дыпсит,
Иахьа ҽеаӡә дыпсит.
Агәашьа ҭысит!
Агәашьа ҭысит!
Адгьыл шьҭартцеит аӡамҩа цәҕәыхаа,
Атцеира рьшьҭагьы нагоуп иҭҕәыхаа,
Ажәҩангьы шәҭит!
Ашәагьы птит!
Агәашьа ҭысит!
Агәашьа ҭысит!
Абрыскьыл, аиааирахь имҩа аатит,
Ахәура агәашәқәа зегьы акит,

Ҳарҩахеит абираҟқәа!
Ҳарҩахеит абираҟқәа!

ДӘРЫПШЬТӘИ АБАҞА

Уи дқәыпшӡан, аԥсабара данаалон,
Иҳалалӡа иқәыпхон амра ашәахәа.
Пслаҳәҵас ахәы ҳарак дхалон,
Пҳәызбакгьы дылԥылон уаҟа дкахәхәа.

Аха уи амш иамоуит анҵыра,
Ашҭа иатҵәа нижьит зымҩа.
Еибашьра дахьцо иԥсаҭыҩра
Длызхәыцуеит, дазхәыцуеит лҳәаахьа.

Аԥсны харада ахара адтҵоуп,
Ҳақәызхуаз дырԥылеит иаргьы даӡәны.
Аға хәымга ҳадгьыл аӡахәа изахамтцеит,
Ашәарҭа аҿаԥхьа дхьамтцит иаргьы.

Ахызатцә аниқәашәа шьҭахьҟа дымхьаԥшӡеит,
Иан ахцәышла «дықәгылан» ахәы.
Ажәа хаак аҳәаха уаҳагьы имаӡеит,
Уажәы дааин дгылоуп Дәрыԥшь агәаны.

СҨЫЗАК ИАСҲӘОМ ҲАМАӠА

Сҩызак иасҳәом сымаӡа, бымаӡа,
Раида гәышьа, гәышьаӡа.
Аҩны бдәылтцла, бдәылтцла инцәытцаӡа,
Раида гәышьа, гәышьаӡа.
Ҳаваз амшын, бан дҿыхаанӡа,
Раида гәышьа, гәышьаӡа.
Зных снахьысып бӡамҩа пшӡа,

Раида гәышьа, гәышьаӡа.
Уаха ҳгәыхәтәы аныназа,
Раида гәышьа, гәышьаӡа.
Ҳнапкәа еибаркыз ашамҭанӡа,
Раида гәышьа, гәышьаӡа.
Нас бнаскьазгап уа агәашәынӡа,
Раида гәышьа, гәышьаӡа.
Ҳашьҭақәа арӡып ҳамаӡа,
Раида гәышьа, гәышьаӡа,
Сҩызак иасҳәом сымаӡа, бымаӡа,
Раида гәышьа, гәышьаӡа.
Аҩны бдәылҵла, бдәылҵла инцәыҵаӡа,
Раида гәышьа, гәышьаӡа…

* * *

Аҳәса рылаҕырӡ еипш
илеиуеит аҟәа,
Агәы пшқахацәан
иҵәыуоит иахьа.
Аибашьра иннажьыз
иҳашьҭоуп ахқәа,
Анацәа рсаркьал бжьы
гоит ҩапхьа.
Иҟалазеи? Ашәипхьыз
ҭыҩуеит зны ҳгәатца,
Егры ахыҟәаҿ
ҳҭынчра ҭахоит.
Амацәыс иаҿахысуеит
ажәҩан ашҭа,
Адунеи еикәабгар
ҳәа зны ҳшәоит.
Иааҟәымҵзакәа
илеилар аҟәа,

Ҳанацәа рылаӷырӡқәа
шьҭа иҭабоит.
Ҳаанхар ус
ашәы ҳхьыкәкәа,
Псҭазаарада
ҳапсадгьыл шьабоит!

* * *

Быхьӡ пшӡа
сыкәа иҭаршәны исцәахӡом,
Бзиа бшызбатәқәьо
сгәатца иҭаӡуп, исҳәаӡом.
Адәы иатцәараҿ
амза шәахәақәа ҳәуеит,
Атцх сахьагәылапшуа
уахак мыцхәы сгәыкуеит.
Атцх иалапсоуп
аӡыркәиқәа – иаку цәашьқәаны,
Насыҧ лашак еипш
исхапыруеит сахьгылоу сызыпшны.
Апаҭхь скушәа
схәыҭхәыҭуа ныҳәаҿак скуеит.
Сдақәа ирҭахәмаруа
ҩы ҟапшьушәа сгәы былуеит.
Ираҳаҭуп аҳаҭгәынқәа
шьҭа гәырҩак рзыпшӡам.
Ақалақь агәҭан
урҭ ахьыҟоу аандагь хкааӡам,
Адәыпшӡа иқәу
ҽуырак сыпшаауеит,
Уи сынҽыжәлан
ашьыжь сыбзаауеит…

АҚЫҬА НРЫЖЬУЕИТ

Инрыжьуеит иахьа џьоукы ақыҭа,
Ақалақь иазцоит еиханы.
Наунагӡа ианырхуеит урҭ рышьҭа,
Рашҭа ипшу игәыкны.

Аилашәшәымҭаз рқәатца уаҩ дҭалом,
Аӡыркәиқәа ҽырбоит ишҽырбац.
Изҩыдоу аҳауа џьаргьы ибналом,
Аетцәақәа лашоит ишлашац.

Аӡәгьы иамеикуам аҳаҭгәынқәа рҭынчра,
Ҳаҭгәынқәоуп рцьынць, урҭ ирзыпшӡам.
Ашшагьычқәа шьҭа ирцәызхьеит агәҭынчра,
Ацақәа абаҟоу? Апшәма дрыхӡам!

Иеиҭымхаз ақыҭа пшӡа лагырӡышоит,
Ирызхәыцуеит иахыпрааз апсаатә.
Инзыжьыз рлахьынтца мҩа ианызбоит,
Игәынқьуеит ахьаа бжьы уаҳартә.

ГРЫШЬА

Гындиа Грышьа Ҷгьыц-ипа, Ацьынцьтәылатә
еибашьра Дуӡӡа аан фырхапарала дҭахеит
1943 шықәса ноиабр 29 азы. Анышә дамадоуп
Запарожие аобласт Орехово араион Иуркова
ақытантәи аиашьаратә нышәынтрақы

1

Уа узбада ахы анукәшәа,
Аиаҭым – апша затцә тцәаауан,
Апсуа ҷкәын, уара агәымшәа,
Апснынтә ҳашьхақәа узтцаауан.

Ех, уабаҟоу, Грышьа, Грышьа?
Пҳәызбак лаҕырӡыла дхәаҽуан.
Заа ишәҭхьазаарын ашәҭ ипсышаз, –
Апсҭазааразы уи гәырҩан.

Пақәашь азы уара – апхыӡ хаа.
Иурковка наӡаӡа уа уазшан.
Ухьыӡрацамҩа уацәы иҭҕәыхаа
Иулахьынҵамызт – заа уржхьан.

Иҟалазаи?.. Адунеи ду уамкуа
Зеижә аапынра затцәык узшеит.
Ушьҭахь уҷкәын умҩа дхымкәа,
Заанатц умра ҭадыршәеит.

2

О, Иурковка – схьааи сгәырҩеи,
Итцәаауа сцьынцьынтә иасуа апшеи,
Уӡбахә сарҳәозаргьы уахьыҟоу хароуп,
Араҟа угәхьаагара иаркараз са соуп.

Зеижәынтә аапынра абла уҭапшит,
Апсцәаҳа пԥсымҭәгьы заа духьыпшит.
Уқыҭа уацәыӡырц иуман разҟыс,
Уӡбахә уашьеитцыб исоуит ҳәатәыс.

Уара иухьтцәуо рыӡбахә уаҳаӡом,
Сара, иузгәаҟуа, цьаргьы усыниаӡом.
Пақәашь игылоу, импсуа убаҟа,
Усахьа ангәышьоуп уаҟа иҭапҟа...

* * *

Адунеи агәҭыха... Ахәыҷы,
Аетцәақәа жәҩанаҿ иҟәшәароуп.

Аҳауа иалаӡуа апсы
Адгьылаҿ еимхәцха икапсароуп.

Разҟыдароуп башаӡа уаниуа,
Мышкызны быгьтцас укапсоит.
Нцәатцас амра икапхауа,
Ашәахәақәа укәа итапсоит.

Дунеик азы зник уршоит
Еснагь ужәылала ацәкәырпа,
Изҳәо иҟада «заа уцәшоит»,
Мҩак уагозар ахы утарпа.

Адунеи агәтыха… Ахәычы,
Аетцәақәа ажәҩанаҿ иҟәшәароуп…

* * *

Аиатцәара пшӡа – аапын таца,
Мыцхәы иургәырҕьоит иахьа сгәатца.
Аӡамҩа ҟапшьуп атлаҿ аца,
Шәак изҳәатәума ахатца-ихатца?

Апсабара шәтышроуп амш анацло,
Иблахкыгоуп ажәҩан аштца.
Аҳауа зҩыда ухы-угәы анатҟәо,
Изыҟалом уа штак утытцуа.

Аштаҿ ауарҳал иатцәа еитцыхуп,
Амшын цәқәырпоуп хәычтцас ихәмаруа.
Адунеи апшӡарала сара схыхуп,
Аамтак сацуп цәгьала икәаруа.

Аиатцәара пшӡа – аапын таца,
Мыцхәы иургәырҕьоит иахьа сгәатца.

ВИТАЛИ АМАРШЬАН УАХЬ

1

Аԥсҭазаара шузыҟоу уазҳәода,
Лахьынҵала абылра анузшоу?
Уашәа ссирқәа узыназыгӡода?
Ушәоит инхарҳәа угәатҵа ишҭоу.

Ҭынч-мҩа шумоуаз лымкаала,
Уцәа ианырхьан, иуҳәаахьан.
Аҩны ундәылҵыргьы уа ухала,
Амҩан дааупцылоит у-Беслан…

Аԥсҭазааразы аԥсҭазаара уалоуп,
Угәатҵаҿ рҩаштҵас еилашуеит.
Улахьынҵа мҩала ушцац уцалароуп,
Беслангьы ес-ааԥынра дышәҭуеит…

2

Амҩа сықәын снаӡарц Ҵгьарда,
Лаҕырӡтҵасгьы ақәа схьыкәкәон.
Алашьцара сгәырҩа инамда,
Сымҩа сыркьаҿуан, зны иаухон.

Ус сынхалеит ахәы акәаԥра,
Ашҭа аҭалара сацәшәон.
Ирзыхгома ирыхьыз агәаҟра,
Анду илазҳәогьы уаҩ дызбом.

Ауха сыҟан, «ҭынч» ҳаидтәалеит,
Цас иауазшәа, ақәагьы хкәомызт.
Агәаҟра мыжда рашҭа иҭалеит,
Сҿаҳа-дагәаахан, сҿы еилгомызт.

Ашьыжь сцеит, сҭытцит ашҭа,
Ахьааи алаӷырӡи ззыпшыз.
Аԥсабарагь иакызаап ахьҭа,
Адгьыл ҭцаауп иаҿашәыз!

3

Анцәа ишазаап ацәгьа, абзиа,
Маӡа-аргама «еибашьуеит».
Аԥсшәа уазхәогьы зҽеырқьиа,
Агәаӷ игәатцан еилашуеит…

Шьоук аауԥылар, «угәы рыжьжьахуеит»,
Ршьыцра рнымԥшыргьы ауам,
«Аԥсҳа» иҭужьыз ишыхнахуагь,
Рыбз аҿеит урҭ ухәан-схәан.

Уи ишаҿызгьы, ԥсҭаха рнамҭо,
Рыбла аш хыло, иахьцалак,
Уара иҳаутеит даҽа ҳамҭак,
Иргылан уалгеит ҽа-баҟак!

Сызҿу «Уашхәа мақьаԥсыс» ауп,
Ицырцыруеит, ихьӡыркуп.
Жәларык ҳцеицәа рҿахәы зҳәаз ауп,
Ҳдоуҳа иабаашуп, иҳаракуп.

АСАРКЬАЛ АСҨЫ

Уабаҟоу, џьым, асаркьаласҩы, узбаӡом,
Уажәы уанаҭаху сыԥсадгьыл Аԥсны?
Уаҳа алшом, ижәдыр, изӡаӡом. –
Ахыц иакуп аарла аԥсы.
Алаҳәа еиқәатцәа иҭыржәжәоит ажьы,
Агәи агәатцәеи иацрыхарц дара.

Ахьӡцәӄьа ахырхырц иаҿуп иахьагьы,
Ажәытә ҵаула иалсны иааиуа Апсынра.

Апхара хьатцит, ҳалагылоуп асы,
Апсны пшза, Апсны рыцҳа лаҳәит.
Асаркьаласҩы, сухәоит, маҷк уааласы,
Икнаҳау асаркьалқәа рыбжьы ҵар хәаҽит.

Хытӄьаран иахьыкнаҳау, асаркьалқәа ҳәҳәоит,
Аха асаркьаласҩы дабаӄоу? Дцьабоит!

АРИ – САРА СОУП

1

Ари – сара соуп,
Шьыжьы арҩаш бжьы иацҿыхаз.
Ссасны адгьыл саҭоуп,
Шәытҭцас ауп ара сышгәылшәаз.

Ари – сара соуп,
Ашьхыц еипш ашәахәақәа еизызго.
Зны ашьха саҿоуп
Апстҳәа ӄәашқәа роуп сгәы ҭызго.

Ари – сара соуп,
Бжьыда-шьтада, шәашта иҭало,
Иртцысра саҿӡоуп,
Уатцәтәи аҿеипш агара игароу.

Ари– сара соуп,
Сахьииз азы измам гәнаҳа.
Амшқәа реипш слашоуп,
Исылшарызеи уаҳа?

2

Сара исызҳәом: «Зегьы сырдыруеит.
Сара сыда амра ԥхом…»
Цәалашәарак ахы снардыруеит,
Цәалашәарак сагәаԥхом…

Ашәҭ аныԥсалазма сымҩа?
Мап, џьым, ус акгьы сызҳәом.
Исзыҟарҵазаргьы џьара хырҩа,
Сеы агәра саахан иаҿасырххом.

Зны скаҳаит, ҽазны сгылеит,
Агәашә ҭытцырҭа са исзаркын.
Слахьынҵамҩаҿ џьоук сыԥгылеит.
Сымҩа сахырҟьарц баша иԥшын.

Иҟалома, мшәан, амшын уеисыр?
Аҵәқәырԥақәа шшәахәац ишәаҳәоит.
Сцәаҳәа лыԥшаахқәа ргәы еиценсыр,
Рҿахәы шырҳәо агәра згоит.

КӘАШАРОУП

Кәашароуп, кәашароуп.
Ашәахәа шкәакәа каԥсоуп.
Кәашароуп, еикәшароуп,
Амза ачча ԥшь лашоуп.

Кәашароуп, кәашароуп
Ааигәа быҟаӡам, бхароуп.
Кәашароуп, еикәшароуп,
Аҿар срылоуп, аха сзатцәӡоуп.

Кәашароуп, кәашароуп.
Имҩасыз ашықәсқәа ԥхьаӡа.

Кәашароуп, еикәшароуп,
Хәыцрак сагоит хараӡа.

Кәашароуп, кәашароуп,
Зны сқәыпшын, бара нтцәа.
Кәашароуп, еикәшароуп,
Амахә лаҟәуеит аӡынтцәа.

Кәашароуп, кәашароуп,
Сышықәсқәа зыхынҳәуам шьҭахьҟа,
Кәашароуп, еикәшароуп,
Исыхагәышьоит сгәы пхьаҟа

Сшьацәхныслозаргь
Кәашароуп… кәашароуп…
Аамҭа, дад, убас ишоуп…

* * *

Ашьыжь. Амра. Акапхара.
Апсҭазаара. Аччара. Аҿара.
Ашьацра. Амҩахәасҭа. Аҿыҭра.
Ашәҭқәа. Аӡаӡа. Агәыкра.
Агәхьаагара. Апхыӡ. Азҳара.
Аиҵыртцра. Алабжыш. Абылра.
Ажәҩан. Аетцәақәа. Азыхьра.
Амза. Ахәыҭ-хәыҭра. Агәызра.

ҲНЕИХӘАПШИТ

Инцәытцаӡан ҳнеихәапшит,
Сара сгәыргьеит, бара бышәҭит.
Нас ашҭа ҳҭытцит маӡа-маӡа,
Ашәҭқәа ҳрызцеит хараӡа.
Амра хыхьынтә иаҳзыпшит,
Атцар рашәагь аагәыкит.

Ҳгәы хыҭ-хыҭуан, ҳаццакуан,
Ҳамш аблақәа былуан.

Ашьхарахь асыԥсақәа неилӷьрит,
Амшынахь аӡиасқәа ааццакит.
Аԥсҭазаара оумашәа ихаацәан,
Ӷьыцьа ҿымҭӡо ҳаихәаԥшуан.

Инцәыҭцаӡан ҳнеихәаԥшит,
Сара сгәырҕьеит, бара бышәҭит.
Нас ашҭа ҳҭыҵит маӡа-маӡа,
Ашәҭқәа ҳрызцеит хараӡа.

* * *

Уахак аҭҳх сгәыднакылоит,
Бқьышәқәа реиԥш ихааӡа.
Насыԥ лашак ԥхьарылоит,
Ажәӷьан аҳраҿ хараӡа.

Бара быда шьҭа сзаҭцәума,
Исаҳә, аҭҳх, са сҭынха?
Сылхашҭхьазаргь џьашьатәума,
Лызхәыцроуп саргьы исзынха.

Сгәы, иуҭахузеи уаҳа?..

* * *

Сыцгәы шкәакәа,
Насыԥ еиқәаԥҩа.
Ешьреф Агындиа

Уа Џьгьарда инужьыз уцгәы шкәакәа,
Ахьы Ешьреф, Аԥсны џьаргьы испымлеит.

Скылсит ага, салсуеит Аҟәа, –
Амшын гәеиужь сгәырҩа ххалоит.

Ашәахәа каԥсоит Ҵьгьарда, ашәахәа шкәакәа
Гындиаа рашҭа, уа аҭцеи дызхым.
Мшын-нырцә улахьынтцан, уа ажәра шкәакәа,
Харантә лаҳәа еикәатцәак ҳхаҟыруеит.

Ашыҟәсҟәа иҳабжьалаз рытцх шкәакәа,
Чагьам анаӡараҿ ҟаматцас ихшьуп.
Ахьы Ешьреф, уа абырг ԥшӡакәакәа,
Ҵьгьарда уабдуцәа рашҭа ԥшуп.

БЗИА ИЗБО АБЛАҞӘА

Бзиа избо аблаҟәа,
Ирхуп агәырҩа,
Агәалаҟәа, агәалаҟәа
Изырцәымцеит зымҩа.

Аԥшьаҭыԥ изахымтцыз
Сшьаҳитхан сынхеит.
Ԥсаатәтцас исыцыз
Анасыԥ цырхьеит.

Иахьагьы сбылуеит,
Быблаҟәа ргәаҿы.
Лаԥшыла исгәыӡуеит,
Иҟәымшәышәу бхы-бҿы.

* * *

М. А.

Дырҩегьых ипхоит амра шаша,
Ажәҩан абла иатцәа хтуп.
Бара соупшәыл, сгәыргьаҿхәаша,
Сҩыза ибиҭаз ашәҭқәа бкуп.

Дарбан, сеидроу, Анцәа исзишаз,
Бара бакәымкәа, еазәых дыпшу.
Сҩыза изоума бгәы збыцәҭыпаз,
Иахьак башаза ус сбызгәыку.

Сара схьаа, сыгәҿыгь шкәакәа,
Ашәҭқәа рыкәа шәахәак ҭапсоит.
Апсҭазаара ҳзызшаз, насыпшкәакәа,
Ҳашықәсқәа дааҟәымтцзо ипхьазоит.

Дырҩегьых ипхоит амра шаша,
Ажәҩан абла иатцәа хтуп.
Бара соупшәыл, сгәыргьаҿхәаша,
Сҩыза ибиҭаз ашәҭқәа бкуп.

* * *

Сааншәыжь зегьы…
Ҩапхьа иацы, иахьа, уатцәы
Алашара азыркыда?
Изаҳада амузыка абжьы?

Сааншәыжь зегьы…
Апша амахәҭаҿ ихәыҭхәыҭуа,
Акәоурашьҭахь азы ихыҭцуа,
Зегьы нхоит ихьыпшымкәа.

…Сааншәыжь зегьы…
Ари адунеи зны саныҵыр,
Сгәыӷрақәа заа исыцәхыҵыр
Алашара еипш са слашар.

Сааншәыжь зегьы…
Ашҭа уанҭыҵуа агәашә аркымкәа,
Амш узаҵылом – ашәҭ укымкәа,
Инсыжьуеит зегьы – гәырҩак схымкәа,

…Сааншәыжь саргьы.

* * *

Напык аҟны сара сеизгоуп,
Амшын цәқәырпеипш сжәылозаргьы.
Схәыҷра шықәсқәа шьҭа ихароуп,
Схәычушәа еснагь схы збозаргьы.

Зны амра еипш саргьы сынцәоуп,
Уаҵәтәи амш иахьа агәы сыхшәазаргьы.
Ажәҩан икыду аеҵә гәыкцәоуп,
Адгьыл ҳалал кыр иацәыхаразаргьы.

Ах, зны наӡаӡагьы сыцәап –
Гәхьаас ишәымкын шьыжьык сымҿыхаргьы.
Сара сыда агәҿыӷь иагап
Сыззымдыруа ахәыҷқәа, ииран иҟоугьы.

Иҟоузеи нас, дунеик саҭоуп.
Наунагӡа адәы иаҵәа сықәымлозаргьы.
Ҳазшаз имҭан ус иахәҭоуп,
Сыҟоуп иахьазы, хьҭак сакуазаргьы.

* * *

Ецәа ссирк, ҭыпҳа ссирк,
Жәҩанынтә длацәҟәуеит.
Ецәа ссирк, ҭыпҳа ссирк,
Сӡамҩақәа лгәызуеит.

Атҳ ҵәца са сҿалак.
Ес-уаха саауеит.
Ажәҩан ду схы аҵакны,
Хыхь уа сырзыпшуеит.

Аӡәгьы иасҳәом сымаӡак,
Мамзар сгәы пшаауеит.
Ецәа ссирк, ҭыпҳа ссирк,
Схыхӡан сылгауеит…

* * *

Цьон (Фама) Цьынцьал игәаларшәара иазкны

Ҩ-дунеик,
Ҩ-ҳәаак,
Ҩ-хәыцрак,
Еизеит –
Игәаҿы!

Ҩ-жәҩанк,
Ҩ-мшынк
Ҩ-насыпк,
Иазмырлашеит, –
Ихы-иҿы!

Гәытцхак, –
Ҿы-шьҭак,

Псҭазаарак
Иазымҳәеит, –
Иҿахәы!

Цәқәырҧақ.
Псҭҳәақәак,
Гәаҕьжәлак,
Иааилашит
Уа мышкы.!

Даццеит мчык
Дхыҵны хәык,
Хьаа затцәык
Днапыртцит, –
Хәылпазык!

Еилкаарақәак,
Изхәыцрақәак,
Сахьақәак
Амаҳдеит, –
Ажәҩан аҧсы!

БЗИА ИЗБАӠОМ

Бзиа избаӡом иҿыцәаахьоу амца,
Аҳаҭгәынқәа рҭынчра – сеиланагоит.
Исызҳәо дыҟазаргьы сара аҳәатәхамҭца,
Аҧсҭазаара аҵәқәырҧақәа рыгәра згоит.

Еилысхуам, џьым, ашәахьа, аҩаша,
Акаҳуажәрҭаҿ аҩы еилыпхоит.
Инҭыркәкәаны изжәыргьы, уа сызгаша,
Бла гәыҕрақәак сныҳәоит, исгәапхоит.

Еснагь исыпҳхьоит амҩа иаша,
Уи сахьану зны пшак ахы сҭанарпоит,
Ажәҩан икыдло амра шаша,
Бырлаш шәахәала сапҳхьа икәаратцоит.

Бзиа избоит еснагь апша анасуа,
Амшын анжәыло ашәах аҿачы.
Бзиа избоит аҭцар анеилысуа,
Ашәа анцәырырго бнакаҿ шьыжьы.

Бзиа избаӡом ацәа саналоу сеиқәышьшьы,
Сара сымшынуп – ианжәыло ацәқәырпа.
Сыпсҭааааара мҩасӡом икашьшьы,
Сара суаҩуп –зегьы санрымоу рхы сҭарпа.

* * *

Бара бныжьны сара сцар,
Амреи амзеи, ных, ҳрыпшаар,
Апша амҩан цьа иҳахьӡар,
Ҳҩыцьагь иҳауан аҳәатәы,
Инаӡар алшон ҳгәахәтәы,
Бара бныжьны цьаргьы сцом,
Сара сныжьны шьаҿак ҟабтцом,
Амреи амзеи, нас, итцааӡом,
Апша ба беипш ипхашьом,
Зегьы иреиҕьуп уахак ҳаиқәшәар,
Ҳагәқәа рашәа зегьы идҳарҳар,
Иҳатцашьыцрын, ех, аҿар,
Наунагӡа ҩыцьа ҳаизынхар.

* * *

– Адунеиаҿ зегь здыруада?
– Анцәа!
– Нас уи ара имазкуада?
Ахҭыпшшацәа!
– Ахьтәы шькылқәа ирынгылада?
– Уи дуаҩуп!
– Анцәа ду иҭыԥ имазкыда?
– Дшәахәаҩуп!
– Хыла-гәыла еилалада?
–Ҭыҕьӡаа!
– Анацәа рылаҕырӡ иазырблыда?
– Арҳәацәа!
– Анапхгараҿ аҭыԥ зтәыда?
– Атәанчаҩцәа!
Зыла урҭ зегь рҿы зырҭәыда?
– Аматҵура!
– Иахьа абахҭаҿ иҭаркыда?
– Ауаҩра!
– Нас дҳамоума зегь здыруа
Адгьылаҿ ара?
Аӡәы иоуп, уи дыздырҽа:
Анцәа шәизтцаа!..

МЫШКЫ ЕИЦҬАХЕИТ

Аҵьынҵьал Сурам, Чачхалиа Ҭенгиз,
Кәартаа Борис, Аҵьынҵьал Беслан,
Ԥачлиа Гарри, Кәартаа Роман,
Аҵьынҵьал Мераб

Быжь-мҩак еицанысит,
Быжь-цьара рыҽешаны.
Быжь-жәҩанк еицхысит,
Быжь-тҳхык ргәаны.

Быжь-ныхак еиқәҿыртіит:
«Ҳаи, ахацәа, шәааласы!
Ақәыцьмақәа шәзытрысит,
Аха еиқәхароуп Аҧсны!»

Быжь-дунеик еицжәылеит,
Амшын еиҧш, ицәқәырҧаны,
Быжь-хацәак еицжәылеит.
Кац иҳабла аҳәааҟны.

Быжьҩык атцх иахәаҽеит,
Ицон илсны асыршәы.
Быжь-дунеик рыҧсы ахыҭцит,
Аиааира иазгыларц ибаҟаны.

* * *

Сыҧсы ахьаа Александр Бардодым,
Сыцгәы еиқәатцәоуп умҩа хызтцәаз.
Уарҿыхартә ҕәҕәалатцәҟьа ажәҩан дыдрым,
Анаҟәаҧиа амтцан уҭынчӡа уцәаз.

Амшын цәқәырҧеиҧш сгәаҕ еилашлап
Ашьауардын еиҧш сыблақәа хыстыр.
Аҳаҭгәын аҿапхьа схырхәо стәалап,
Аҳаҭгәын млашьы сныҟәҭәалап қәаны.
Сыҧсы ахьаа Александр Бардодым,
Сыцгәы еиқәатцәоуп умҩа хызтцәаз…

АДУНЕИ АҚӘЫПШРА

Адунеи ақәыпшра –
сажәеинраалақәа ирқәыпшроуп,
Ашьац иатцәазар –
сашәақәа змаҳац.

Уи абзиабара абжьы –
аҵхаҿ хәыҭ-хәыҭроуп,
Сеидроу изҳәаз
«ашәҭқәа мышәҭӡац».
Сдунеи зырлашаз
Анцәа ду илпхоуп,
Насыпны исзишеит
шәахәацны скапхарц.
Сыдгьылтә гхақәа, –
апҭақәа иргәыҵахәхәоуп,
Амҩа са сықәитцеит
шәақәак шәаҳарц.
Сымзатә ҩыза
зны дыспцылап,
Сдунеи хымкых
араҟа иҧхарц.
Ашәышықәсқәа рышьҭахь
зны сгәылшәап,
Сыбжьы иазызырҩырц –
хаҭала сзымбац.

* * *

Уа, раида гәышьаӡа, сызҿу хыҭҳәаам,
Суаз ажәа мҳәакәа сара схәарҭам.
Уа, ес-ииуа ирыциуа.
Еҳ, ес-ипсуа ирыцыпсуа.

Уа, раида гәышьаӡа пша напык сакуп.
Сшьа исылтцхьоу уа Гәбаа дәы исзыпшуп.
Кавказ ду ахақәиҭраз ишьҭыхуп анапы,
Ақәыцьмақәа срылаҳәҳәоит наҟ шәа шәеимпы.

Уа, ес-ииуа ирыциуа,
Еҳ, ес-ипсуа ирыцыпсуа,

Сыцсадгьыл алагырӡ Анцәа икәа иҭапсоит,
Аҵьныш ҳазхәаҿеуазгьы шьҭа имҩахь деихоит.

Уа, Ахақәиҭра рхәаҿырц азы сашьа,
Кавказ – шла иахьагьы икарҭәоит ашьа,
Уа, ес-ииуа ирыциуа,
Уа, ес-ипсуа ирыцыпсуа,
Жәҩанынтә абҵьар еснагь иаххакуп,
Ҳазқәыӡуаз Ҳапсадгьыл иахьагьы еимактәуп.

Уа, раида гәышьаӡа, ҳабылра иаҿуп,
Ажәҩангьы зыччом, аблақәа цәаакуп.
Адгьыл ду анапсаргәытца ианыпсалоуп ахтцәацәа,
Ҳазхылтцыз реипш ҳартгьы хҭахарцу, Ҳанцәа?!

ҨАЖӘА ШЫҚӘСА

Ҩажәа шықәса… Апхыӡ ссиркәа.
Ҩажәа шықәса… Ацәыӡ дукәа.
Ашҭа иатцәа иҭытцыз са сҿара.
Уалс исыдыз пхьацара!

Ҩажәа шықәса… Ҳәыҳәи тцыси.
Ҩажәа шықәса… Сҿара сҭымси!
Апсабара қәыпшын, мыцхәы ипшӡацәан,
Апсҭазаара оумак ала ихаацәан.

Ҩажәа шықәса… Исытцыршьааз сҿы.
Ҩажәа шықәса… Сызхымсыц адәы.
Ашықәсқәа иҿыжәлан хара ицахьоу.
Рышьҭа схылар, шьҭа исызбоу?

Ҩажәа шықәса… Агәаҭеира, абылра.
Ҩажәа шықәса… Баша атәара…

Асыԥсақәа тҟәацуеит, ааԥынроуп,
Исыбаргәызеи, шьҭа сҭаацәароуп!

ҬАЛИ БАХЬ

Аԥсҭазаараҿ исымазаргьы сара аҵәыӡ,
Ихаагәышьоуп аҭҳ иалызбаауа аԥхыӡ.
Аԥсҭҳәа быбш далҭцызшәа уи дыссируп,
Дпааимбар ԥҳәызбазар ҟалап, са дсыцуп,

Аԥхыӡ ныҟәаҿ ес-уаха дысзаалоит,
Илабҿабоушәа усҟан сдунеи лашоит.
Лассы-лассы дахьызбо исымоуп насыԥ,
Схахьы цьеи иааип мышкызны сыԥсып.

Ааԥын ҭаца леиԥш дцәыртцыр дышәҭышха,
Еиқәтәап сӡышра исызлаҳәар исыхьша…
Аха, иабаҟоу аҭҳ далԥаан дысзаагом.
Лара лыдагь ари адунеиаҿ сеиқәхом.

Аԥхыӡ ныҟәаҿ ес-уаха дысзаалоит,
Илабҿабоушәа усҟан сдунеи лашоит.
Лассы-лассы дахьызбо исымоуп насыԥ,
Схахьы цьеи иааип мышкызны сыԥсып.

АЗАЗА БЫРЛАШҚӘА РЧАРА

Еимхәыцтцас ашьацра ахәда иахьахаршәу,
Хьы-раӡнушәа аблақәа еикәаԥсоит.
Ажәԙан аԥсҭҳәа црышқәа иахырҿаршәу,
Шьыжь сгылан сахьрытцаԥшуа, исгәаԥхоит.

Ашара иаԥылаз аӡаӡа ԥҟышқәа ргәынхара,
Амра шәахәақәа ԝы-цьбаратцас еилашуеит.

Ашьацраҿ ирымаз аӡаӡа-бырлашқәа рчара
Ҿыц сыпшқахазшәа ицьашьо сырзыпшуеит.

Ирыцҳагәышьоуп ашьыжь шараҿ урҭ анҭахо,
Сгәы рзыбылуеит, мцатҵас сеибакуеит.
Мышкызны зегьы ааныжьны саргьы санцо,
Амш ҵәыуаргьы, апсабара шыҟац иаапшуеит.

АКЫР ИЗҲӘОМА?

Акыр изҳәома, бара бигома,
Атҳх еиқәара иҽалакны?
Аҳабла далоуп, хара дызцома,
Аанда-гәара иҽавакны.

Атҵла махәқәа уахак ирхьызҳсоит,
Аетҵә гәырҩа лабжышқәа.
Аҩыстаа ихылпа цәапшь неихеитҵоит
Икәаҿ ибаларц илаӷырӡқәа.

Ҩ-мҩак дырнуп, уаха дзанымҵуа,
Игәатцаҿ наунагӡа бапшәымоуп.
Ацәашьы икушәа дматанеиуа,
Башҭа уахәама дҭагылоуп.

* * *

Абла гәыӷрақәа ирбаӡом,
Сараӡәк сатцәца шҭацәу,
Сгәы агәеисыбжь лаҳаӡом,
Лара аҩынаҳара иаҿу.

Лыччабжь гәкыра иҿыпуа,
Қаруа лыхушәа икапсоит.
Ла илбарҭаӡам сышбылуа,
Сгәыӷра ҭацәқәа еикәапсоит.

Гəаныла исҳəоит: шьҭа быстəым,
Ахəы ихытцхьеит са сҿара.
Хынҳəра ақəымкəа иара,
Ицеит наунагӡа, ишцара.

БЫХЬЗ СХАШҬИТ

Уа апхыз салоу? Быхьӡ схашҭит,
Ҳқəатцан иаха атамақəа шəҭит.
Быхьӡ сгəалашəарц аетцə аасахəҭхəыҭит,
Ажəҩан агəыштца хəыцраха ихтит.

Ислахьынтцан бара бысцəызырц,
Иблахьынтцан сара сыбцəызырц.
Ипацəан ҳаидызкылоз арахəыц,
Иҳацəшахьан цқьа ҳара ҳанхəыц.

Уажə сабаҟоу? Уажə бабаҟоу?
Ҳҩызцəа еиқəшəаз еизтцаауеит.
Ҳхəҷра шықəсқəа зышьҭа аныҭхьоу,
Санрызхьапшуа сгəы пшаауеит.

Уа апхыз салоу? Быхьӡ схашҭит,
Атамақəа еиҭах ишəҭит…

ҶЫЖЬ

Ҷыжь ҳəа басҳəон банхəыҷыз,
Ашəҭқəа бызҿысхуан ауха ишəҭыз.
Пхыӡ избоит уажəы ҳхəыҷра,
Илакə шанан, усҟан ҳҿара!

Уажəы бабаҟоу Ҷыжь са сызтəыз,
Аацын сеигəыргъоит аҳəаса ишəҭыз.

Ҭагалантәи апша анапы аҟьоит,
Ҳашьҭа схылан, сара сеимдоит

Аамҭа ҳәатәхамҵа ҳныжьны ицеит.
Кырынтә аҵлақәагьы еибахеит.
Сара сабаҟоу, бара бабаҟоу?
Сгәы сызҵаауеит – ихәахәа-чахәоу.

Адәы иатҵәа иқәсны ҳабзиабара цеит…

АГӘАӶЬ

Руслан Гәажәба изкны

Унапы еитҵыхуп,
Угәы цқьа аартуп,
Бжьы-мҩак урынгылоуп,
Бжьы-насыпк узыпшуп.

Мардарак уаҿысхьеит,
Хракаҿ упсушьеит.
Аццышә уагәылсхьеит,
Ҭоурыхк упшааауеит.

Угәаӷьуп ишьҭыху,
Бираҟҵас иухаку,
Амҩа уа уахьықәу,
Уи акоуп узхьыпшу.

Ухатҵара, уцқьара
Иациит, цьым, уҿара.
Уламыс апхарра
Иацыз Апсынра.

Унапы еитцыхуп,
Угәы цқьа аартуп.
Бжьы-мҩак урынгылоуп,
Бжьы-насыԥк узыԥшуп.

ЗАУР ГЫНДИА[1]

Ацикл

Трудная тема, а надо писать
А. Жигулин

1

Ааигәа дыҟаӡам сашьа,
Икартәарц ақәыцьмақәа ишьа,
Ҿаахәыра имоурц дытҟәаны,
Дыргеит далцаан иара Аԥсны.

Уртҭ рус-ҳәыскәа еиқәатцәоуп,
Рҿагыларагьы гәаҕьыуацәоуп,
Ианкыдгыл, ианыԥтцәа ҳгәахы,
Дырҿагылеит имшаҭа ихы.

---

[1] Заур Махаз-иԥа Гындиа, диит Џақәашь ақытан, заанаҭла диуриступ. 1976 шықәсазы далгеит Ҟәбантәи аҳәынтқарратә университет. 1979 шықәсазы Қырттәылатәи ССР-и Аԥснытәи АССР-и рҳәынтқарратә шәартадаратә матцзура (КГБ) аусзуҩцәа ддырбандаҩуеит, дагьтаркуеит Қарт ақалақь аҿы. 1980 шықәсазы Қырттәылатәи ССР иреиҳаӡоу ашьауҕатә коллегиа иус аӡбеит, Асовет мчра аҿагылаҩи амилатҿеилыхҩи ҳәа, ахара идтцаны, насгьы уи аиуристтә практика амҩапгара азин имхын. 1996 шықәсазы Аԥсны Жәлар Реизара ақәтцарала идтцаз ахара ихыхын.

Хрушьчов иԥсасиратә аамҭа аамышьҭахь асоветтә тоталитартә мчра (режим) арепрессиа зызнауз раԥхьаӡатәи аԥсуоуп Заур Махаз-иԥа Гындиа.

Исанаҳәоит сара апша:
«Аҧсынра атҵеи, аҕра-ҭша,
Уиҧырымтцын уи, хрыҩ ҟатцо
Уашьҭаз иҧшаара, уҿекынтцо…»

Ага исанаҳәоит – дыҧшаа.
Ашьха исанаҳәоит – дыҧшаа.
Амза исанаҳәоит – дыҧшаа.
Амра исанаҳәоит – дыҧшаа…

2

Сзалагылом сара Аҟәа,
Агәырҩа шықәыҕәҕәо ас сҟәаҟәа,
Сцаны сашьапкуеит Елыр-ныха:
«О Анцәа ду, уара ма уихәа…»

Иара атәым дгьылаҿ дҭакуп,
Сыла ҭраа сара уахь сыҧшуп.
Мап ацәикырц ахьыҧшымра,
Дхәытцаршьырц ирцәан имра.

Иҧсы ихырхырц уи дыргәаҟуа,
Уаҳа иуҳарбарым ҳәа у-Аҟәа,
Уамажәтцәҟьа изааргеит дыргәамтцуа,
Аха иихәац иҳәоит дымхьатцуа:

«Сара сыҧсадгьыл сазгәыкуп,
Сыцсҭазаарагь иара иазкуп,
Уи азы сузаахәом, сузыршәом,
Уи азы аҧсрагьы сацәшәом.

Ишәасхәоит, ақәыцьмақәа, имӡакәа,
Сыдгьыл ахақәитра мбаӡакәа,
Ислахьынтцазар нас аҧсра,
Абриакоуп сзыцәшәо сара.

Абжьаацны, исзыхааауп сара сылԥа,
Абжьаацны, сықәуп, сара сымԥа,
Абжьаацны, сықәуп сшықәыц сыцҳа...»
Дырҿагылоуп дқәыцха, дкәицха.

3

Узҭиуаз усҟан еипш, иҟоуп уажәгьы,
Цәгьа-бзиак аҿы уанырбо уныҳәаҿа ркуеит.
Ацәгьаҳәаԥ иқәнага дақәмыршәо иахьагьы,
Аиаша иазықәпо рыҿқәа адыркуеит.

4

Адгьыли амреи реипш еикәшоит зегьы, зегьы,
Апсҭазаара аанкылара дарбан изылшо?
Псрашәк урхыцеит, псцәаҳашәк уриааины,
Убахәапшьуп са сзыҳәан, иахьанӡагь улашо.

5

Итцааршәын умԥа, –иуқәнауан асы,
Наунагӡа ушьҭа лаша хнаԥарц.
Ажәԥан аҟынтәи маалықьк ипсы
Ишпасҭаху, иухылапшуа уеиқәнархаларц.

6

Афашисттә бахҭа атым-тышаҿы,
Абрыскьыл иеипш уаҟа уҭцәахуп.
Узыхӡыӡоз уахьынтәыргаз Пақәашь ду ашҭаҿы,
Псуа цәгьаҳәаԥцәак рылапш ахуп.

7

Згәы зыхьуа ашьшьыҳәа шәашҭа ду инҭалоит,
Дырҟажарц ажәала ахахәышла уан.
Апсны атцеицәа, рбираҟқәа ирԥахоит,
Аха, илазырҟәуазгьы акырӡа еиҳан.

Шьоукы цәытцатәаны ашҳам рҿыцыкәкәо,
Уқәхраз амбатә рҿытҵꝃьоит иҳәацәо.
Иахьагьы лақәак уеишуеит аху-хуҳәа,
Аиаша ашәақәа шьҭыхны уанцо.

8

Заур Гындиа иан, Ҭамара Цьыбаҭ-иҧҳа Ҷкадуа-Гындиа,
быҷкәын ажәлар дахьраҕаз азы дҭаркит ҳәа,
анларҳәа, агәыхь лызцәырҵит,
аҵхәтәан иара уи дагьахыҧсааит.

Ацәгьаҳәацәа, ачарҳәацәа,
Урҭ зегь ҵсымҭәрак еиҧнашьит.
Уанрапыза уҩызцәа, уқәлацәа.
Уара уҭакны уан дыршьит.

Ан лыгәнаҳа рызгарыма,
Аматҵуразы з-Аҧсны зҭиуаз?
Иахьырхәымкәа иаанхарыма.
Анцәа ишпеимаҳари суаз!

Иҭарҷаҷоу угәы зхәышәтәуада,
Усꝃан ҳаꝃәытцып, иахьагьы?
Ма гәрыгәгәагак уаҳауанда,
Иуҭахы-иуҭахым уеизгьы.

Дәныꝃала иунурпшгәышьом,
Ихьантыцьӡа узҵоу агәырҩаа.
Аҽакала уара иулшом
Угәырҩа уагаргьы улеиларҩа…

Аҿар анубо уччо, ухәмаруа.
Урабжьоит рыгәқәа азҭаҵо:
«Аҳаҳаи, шәа шәоуп ҳзықәгәыгуа,
Шәа шәоуп ҳазхьымӡаз назыгӡо…»

Уԥьасшьоит сара, суеизгәдууа,
Иабаауго абасҟак алша,
Жәҩан иҟоу сиҳәоит схәыҭ-хәыҭуа:
«Аԥсуа иҩынҩыҟәра изша…»

9

Ирԥеиԥшузеи уԥеицәа, Аԥсны!
Саида Делԥҳа

Аԥсны, утцеицәа рлахьынтца,
Ахцәажәара, о изылшода?
Ерцахә қәыԥсычҳауеит маӡа:
«Еиҭах шәшьык рхамԥонда!..»

Афырхатца хьызқәа рыхтцоуп
Ҳангәаҟуаз ҳарҭ ҳанзыжьыз.
Афырхацәатцәҟьа ҿымҭ-псымшьа итәоуп,
Ианаҭахха зылшара иаԥзыжьыз.

10

Угәалашәара ҭаха унаҭом,
Иақәыгәғәоит ужәҩахыр тсаны,
Уаагәа игылоугь зегь урызгәаҭом,
Ушыҟоу уара уааԥсаны.

Пхыӡ ҭынчк умбац жәашықәсала,
Иахьагьы уҟам угәы азҳаны,
Ааха урҭан лабеилаԥсала,
Ҭхыбжьон уааԥшуазар уцәырҳаны.

Харада ахара здыртцаз уами.
Џьаҳаным иҭытцыз еиқәханы,
Цқьа уахьҳазгәамҭо шьоукы ҳзы ԥсрами,
Данко иеиԥш игылаз аханы.

Аҿымҭра аамҭаз убжьы ҭугеит,
Нарҭаа рыдгьыл ианаҭахха,
Хьыӡла-пшала ууал-пшьа хәнугеит.
Нарҭаа рышьҭра, умшәа-умырҳа.

11

Лассы-лассы уаацәыртцлоит уара Аҟәа,
Унанылоит Аҭынчра Амҩаду.
Ирацәоуп угәы иҭыхо, узыргәаҟуа,
Унатәоит ашьшьыҳәа урызгәду.

Хьӡи-пшеи згым рбаҟа аҿапхьа
Саатла ҽымҭуа, угәырҩо,
Наунагӡа угәы иҭаӡуп рсахьа,
Ҽакы ыҟам, о, угәы зызҩо.

Пшьа-ҭыпуп ари аҭыц... – уцәажәоит,
Ухәыҭ-хәыҭуа ухала уахьтәоу,
Ҩнутҟала убылуа, угәжәажәоит:
«Иаадыраиит ашьаҳитцәа ишәыхәҭоу...»

Кавказ-шла цагьа лашара,
Угәы итцхоит, уамырҭынчуа аразҟы,
Ухәыцуеит еидкылан ҳалшара,
Ианбаҟало ҳаидгыло зегьы.

Гәнамӡала иахьагьы улеиҩеиуеит,
Апсынтәыла лахьеиҟәла еимдо,
Уеилызкаауа пшахькгьы уҿашьҟьыруеит,
Ипсыршьаган, игәыбзыгуа аҽундо.

12

Исхаштуам, хәы-пшӡак ҳаҟәгылоуп,
Сҟәыпшӡан усҟан сара,

Шәҭы-ҵлак сеигәырӷьо садгылоуп,
Уаҿуп уара хҭоурых аҳәара.

Ашьҭахь жәеинраалак цәырганы,
Бжьыӷәӷәала уаԥхьоит, иугәапхо
Жәытангәашәԥхьара уаҟа исзаатны,
Сгәы ашәахәа ҭалоит ирыԥхо.

Уеилашуа жәа-ҟәыӷала усацәажәоит,
Уажәа цаҳә-цаҳәқәа раӡо
Амилаҭ зҵаарагьы цәыругеит,
Усҟан шьоукы ирӡоз мӡо.

«Ажьрацәара, аҭахра, ауара,
Кавказ жәларқәа иҳабжьоу,
Ианаҳцәыӡ, иӡит ҳаԥсуара.
Ҳраипшхоит, иудыруаз, ишыбзоу

Иԥсыз, иқәтцыз ажәларқәа.
Аҭоурых еикәшара иагаз.
Ишәҳәала, ишәмырӡын ҳашәақәа.
Ҳмыртәашьо иахьанӡа ҳаазгаз…»

Аԥсуа қьабзла аԥсуа чара
Ианыруаз аԥсуа итны.
Уа узы иреиӷьу қәҿиаран,
Уақәныҳәон паҭхьла уеазкны.

Усабжьон сқәыԥшра аныԥыруаз:
«Ианаҳцәыӡ ҳ-Кавказра ҳҭахоит…»
Иубон мчеиқәатцәак ҳшарбыруаз,
Уажәақәа мтақәтцаган исзынхоит.

13

Рацхьатәиқәа иахьагьы урацгылоуп,
Уара ушыҟатцәҟьаз уаанхеит.
Хʒырымгала Аԥсны уазгылоуп,
Уи анасыцаз убылхьеит.

Иахьагьы убылуеит, иуцроуп амца,
Уцоит ажәыртра еимгәҳәаны,
Иҿахтцәозаргь атцла амтца, –
Са сыцстазаара хәашьны.

Схымтцуа ушьта, уара «аҳәатәхамтца»,
Сылшара хәыч еизыркәкәаны,
Схы саиааины шәарак сеамта
Сымҩасып уиаша сазгәыкны.

* * *

Дабаҟоу Сасрыҟәа? Абрыскьылгьы дахцәызит,
Ҳацсадгьылаҿ ҳлаҳәуазаргь, ҳара ҳазтахыда?
Амаалықьцәа тарханы, нас аҷыҷмаса цәыртцит
Инаугәыдтцан, Зураб Ачба, уара узшьыда?

Идагәахеит асаркьалқәа, рыбжьы ҳаҳаʒом,
Изырхәашаз дарбану Дырмит ду ибаҟа?
Ахьаа амоуп Аԥсынтәыла ҳаблақәа хтʒом.
Ҳацсқәа тоуп, аха ҳзычча3ом, ҳалахь таҟәаҟәоуп.

Иучҳауазеи, сыдгьыл… уцәа-ужьы иалтцзеи?
Унапсыргәтцаҿ агыгшәыгқәа иртәартахеит.
Ухьчара иахьазгылаз еытцгас изыҟартцозеи,
Ахақәитра узааргазаргь, упстазаара шәартахеит.

Аԥсны рыцҳа, сеидру шьта иулахьынтцоу?
Узыхьчогьы утазырхогьы, дара роуп – утцеицәа.

Издыруада узылашоу, ма тышак уахәхоу?
Иахьа рхы уланыҟәыргоит, џьым, амарҵеицәа…

Нанҳәа 15, 2000

ИАХЬА СЫДГЬЫЛ ЕИҲА ИСБАРҬОУП

Иахьа сыдгьыл еиҳа исбарҭоуп,
Иазхымгаӡо хәрак уи аҵоуп.
Уаанӡа уныҵҵаларгьы қәатҵак,
Насыпк упхьон амҵәыжәҩа утҵак.

Уажәы ипхозаргьы амра шаша,
Иуцылагәышьом шәак узырҳәаша.
Аеҵә аблақәа ара иаххакуп,
Сыдгьыл агәатҵа ҳаҭгәынла иҭәуп.

Амҩа иқәу, абзиара збаша,
Уаҩсны умцан ус баша-маша,
Еснагь Аԥсадгьыл ахьаа угәҭакыз,
Иҿымцәаӡо аԥсҭазаара ацәашьы узакыз!..
Иахьа сыдгьыл еиҳа исбарҭоуп!..

АТҴХ ЕИҚӘАРАҾ

Атҵх еиқәараҿ ахызатҵәқәа сышьҭан,
Исҭахын, исҭахгәышьан урҭ срыцәцарц.
Агаҿа қыҭа сзыҟаларц, исыԥсырҭан,
Ахызатҵә саргәбзыҵуан, пхьаҟа сымцарц,

Аха мчык сара пхьаҟа исыхон,
Сыҟазаарын уахазатҵәык смааԥсарц,
Аҳауа исҿасуаз сыхәда икылхон,
Акгьы сыгмызт ахысыбжь сыхьӡарц.

Сышьҭахь иныжьуп ачаирҭа, ашҭа,
Макьаназ аԥсра зеиԥшраҵәҟьоу сымбаӡац.
Уаҩ, дызхыло иҟоума сышьҭа.
Асгьы иадыруеит, макьана смааԥсаӡац.

Ҳаӷоу ишьҭоуп ҿырҟәыш ҿыргаӡа,
Ахызаҵә, иахьугалакгьы, ԥсроуп.
Аҵх изацәымцаз, сымш наӡаӡа, –
Адунеи аҳәааҿ цьара ишьҭоуп.

САРА СЗАҴӘУП

Сара сзаҵәуп. Сгәы сагоит,
Ишԥасҭаху цьара ԥхаррак.
Амҩа сахьықәу маҷк снаскьоит,
Самырԥхарцу хәшҭаарамцак?

Ҵыскгьы затәушәа иахьа избоит
Иалахазшәа ажәҩан аштца.
Аҵла абыгьқәа шьҭа икаԥсоит,
Аԥсра иаԥыларц изҿаз амтцан!

Сымшқәа ииасхьоу сыҟәшәоит,
Икаԥсахьоу сышьҭахь ирыԥхны.
Аҵх аблақәа лашоит, –
Санаԥыло мрак сгәы рҿыцны.

Схала сыҟоуп, сгәыӷра цшуп.
Схәцреи сареи ҳаизныжьны.
Нас иҟоузеи? Сдунеи ҭацәуп
Сҵәыуарыма, ных, еиужьны?..

ИЗЕИПШРОУЗЕИ?

Изеипшроузеи быпсҭазаара?
Сбазҵаарц сҭахуп,
Быблақәа ирхызбаалом агәырҕьара ашәахәа.
Иацтәи амшеипш, схәыцрақәа, рҿы бҵәахуп,
Дырҩегьых сгәы иснаҭоит
Быспылараша бкахәхәа.

Аха иабаҟоу апхыӡ ссирқәа сыцәцахьетеи,
Пақәашьҟа бшыгьежьуа агәра сызгом.
Схала, сара схала адунеиаҿ сынхоит,
Сшызатҵәу са сыда, аӡәгьы агәра игом.

Ҳашкол ашҭа, зны зыблақәа ччоз,
Уажә еиҭымхеит, ҳара ҳабаӡом.
Шьыжьыказ уа псаатәҵас иҭпрааз,
Цьара ҳалапсоуп, уаҳа ҳхынҳәӡом.

Ари адунеиаҿ алакәқәа рацәахеит,
Сара сзалымтцуа салоуп ҳхәычра.
Апсҭазаара сышкыднаҟьозгьы кыр снаскьахьеит,
Изеипшроузеи быпсҭазаара?
Сгәы базҵааyеит бара.

ИЗДЫРУАДА?..

Мераб Чыҭанаа игәалашәара иазкны

Издыруада абни аеҵәа уакәзар…
Гәында Кәыџниа

Издыруа иҟада
уажәы уахьыҟоу,
Иарбан тәылоу
уа узҭоу?

Инхеит асцена
аԥарда аркымкәа,
Лаӷырӡуп иахьа
уи иаҿыкәкәо.
Иԥшу ууада
аԥша ныҩналоит,
Ҵәыцак шьҭыхтәзар
уа инҭаркәкәа.
Уажәы уахьыҟоу
аамҭа зтәыда,
Нырцәи аарцәи
уззыԥшыда?
Еҵәак салацәҟәуеит
уара уакәзар,
Иҟалоит асценахь
уаха уцәыртцзар?
Салам рысҭоит
жәынгьы ҿангьы,
Иҟалоит сажәа
узынамгӡаргьы.
Ных, аеҵәакәа
шьҭа иԥхьарылоит,
Саатгылт, ҿымҭкәа,
хыхь сыԥшуа…

СЫҞОУП СХАЛА

Сыҟоуп схала, уахак сара схала,
Аԥенцьыр скылԥшны аеҵә сыгәӡуеит.
Зана сышлызхәыцуа аҵәа санҭанагала,
Агәра згоит сыԥхыӡаҿ дызбауеит.
Иҟоуп амшқәа, слызхәыцуам аамҭала,
Аҵәа сеасҭацәар, лараӡәк саалырԥшуеит.

Амҩа сықәлоит сҽыжәлан шьыжьыла,
Схәыҭхәыҭуа лызбахә саз ҵааууеит.

Исыздыруам ашықәсқәа ас изҳабжьала,
Ҳабзиабара ҵсаатәҵас иаҳхыпраан ицеит.
Сҽырҟәышшәа сааиуеит сахьырбо адәахьала,
Сыҵцыхгьы сымшгьы, о, Зана, ибызхьуеит.

Сыҟоуп схала, уахак сара схала,
Аҵенцьыр скылпшны аетцә сыгәӡуеит…

* * *

Ааҧтра ахәҭца иавшәеит амра,
Пшӡала, Пақәашь иахапхоит.
Ашҭа дҭытцит аҭыпҳа Сырма,
Ашәахәа дагәылтцызшәа деикәапхоит.

Сара сақәшәом исҳәо-изуа,
Сҭыҧ сахытцыр сҿаҳахоит.
Снлалышьҭаларгьы уи дахьнеиуа
Акгьы сызлаҳәом, сыпхашьоит…

Арахь салоуп мца еибаркырак.
Сгәы сыцәҭыпоит, сеикәнаршоит
Еснагь дышсымоу сыпхыӡ далак,
Луада ахышәаҿ сыршалоит.

Амҩа иқәу, суҳәоит, сымра,
Сгәырҩа гәаҭан маҷк уааҭгыл,
Абаҭаа иеипш дышьҭыспаап Сырма,
Сҽы снатцаҟьап лара даанкыл.

ААПЫНРОУП

Аапынрами нас ианбыкәу,
Абжьы ансаҳауа акәыкәу.
Абжьынтә абла-шәҭқәа птит,
Ашьхыц ашәҭахь иааццакит!

Ҿыцбарахны ҳаибабароуп,
Аӡиаси амшыни реипш ҳаилатцәароуп.
Ахәыштаараҿ зыбла лашо акәицқәа,
Иеипшуп сгәаҿы ишәаҳәо арахәыцқәа.

Аапынрами, нас, ианбыкәу, ...
Абжьы ансаҳауа акәыкәу.
Абжьынтә абла-шәҭқәа птит,
Ашьхыц ашәҭахь иааццакит!

СЫҚАЛАҚЬ АӃӘА

Атәра ахьымӡҕ уара иухыхуп,
Аха зегьы акоуп – уеиҭымуп,
Сықалақь Аӄәа...

Иуцәыбналаз рыбжьқәа еитцыхцәоуп,
Аҳәса рыгәҭа урҭ фырхацәоуп,
Сықалақь Аӄәа...

Иуцәнымхозшәа џьоук умҩа ианыхуп,
Арахь иабаӄоу, уцәа ухыхуп,
Сықалақь Аӄәа...

Уахьыпшлакгьы дара тәахуп,
Бзиак рҳәаӡом, ашҳам рҿахуп.
Сықалақь Аӄәа...

Аха иҟоуп гәыла иузыҟоу,
Иузҭырхуеит рыцсы ирылоу,
Сықалақь Аҟәа…

Аамҭа мцацәа ас ицарцу,
Анкьа еипш уара умшәҭырцу,
Сықалақь Аҟәа?

БХЬЫ ЕИМХӘЫЦУП

Аҳақьым Манана Ҭарҧҳа илызкны

Бхьы еимхәыцуп, қаруа лыхуп,
Амра шәахәеипш бара бҿыпуеит.
Аҧсҭазааразы уа сҩыза дбыцуп,
Насыҧ имоуп, ах, бышәҭуеит.

Бызҭоу бааҧынра гәыргьаҿҳәашоуп,
Ашәҭ-шьыҵәрақәа тыр-тыруеит.
Иахьа ныҳәоуп, амш мҿышоуп,
Бныҳәаҿагьы мыцхәы идырҭәуеит.

Пшӡароуп иҟоу, шьынтца-кьынтца,
Апарҵалыкь ҩежьқәа цыр-цыруеит.
Бнаскьазго бараӡәк аҩнынӡа,
Ситцашьыцуа, сгәы азҳауеит.

Бызҭоу бааҧынра гәыргьаҿҳәашоуп,
Ашәҭ-шьыҵәрақәа тыр-тыруеит.
Бхьы еимхәыцуп, бқаруа лыхуп.
Насыҧ шәҭы лашан бышәҭуеит.

ВЛАДИМИР АХЬИБА

1

Сҩыза ҳәа сауҳәеит санхәыҷыз,
Ацәашьы сзылашеит унапы иакыз.
Сушьҭалан сцон, мҩак санын,
Уашәақәа рныҩбжьы сазгәыкын.

Саргьы исыман аутәы, аҳәатәы,
«Аинралцәа» сдыртәеит зны сгәашә аркны.
Схы-сгәы сҭасны уа смыҳәҳәеит,
Зны сымрак шылашоз агәра згеит.

2

Иухцәажәон ашҭа агәҭа уқәыргылан,
Амра аблақәа ҧхашьа-ҧхашьон.
Инна[1] иуқәылтҵаз ашәҭқәа шәҭын –
Ашьхыцгьы цеит урҭ иргәылҧраан.

3

Ушьҭа збаӡом анаҟа-араҟа,
Угьежьуа уахьалаз уара Аҟәа,
Иахьак ажәҩан аштца шәшьуп,
Жәандәрыпшьынтә Вова даҳзыпшуп.

4

Улахьынҵамҩа атәы уҳәахьан,
Ахәшәтәыргахь унаргааҥза убылхьан…

5

Жәҩанаҿ уаха аетцәақәа кәашоит,
Урҭ кәашоит рыпсы рхытцааҥза.
Уа Ахьиба иччабжь лашоит,
«Дунеик азы идунеи» дацәызаанза.

---

[1] Апоет Инна Аҳашба.

Уахак уаӄа асасцәа еилдыргоит,
Адгьыл аныҳәаҿа урҭ иркаанӡа.
Саси пшәымеи рыблақәа ччоит,
Амзаҿа икылыпшыз рыцәҭашәааанӡа.

Цәа-цәашьтцас икаххаа еилыпхоит,
Атцх ианаркыз, алашара еишьылӡа.
Амаалықь имтцәыжәҩа уа инкапхоит,
Адунеи дахылапшларц уи наӡаӡа.

Акәашара збарҭоу аҽхәара иагоит,
Адгьыл иахьатцапшуа, ажәҩан аштца.
Зегь ааныжьны ҳазшаз дизцоит,
Апсҭазаареи абзиабареи ирзышәаҳәоз ахатца.

Атцықь… атцықь… Цьара ихысуеит,
Амшын шыӄоу уахь иҭагәыргәыруеит,
Ахьаца амтцан сара сеилысуеит,
Сахьгылоу Ахьиба сизхәыцуеит.

Ақәа исылсуа сцәа ианыруам,
Сшьаҳиҭны сгылоуп иара хкәазшәа.
Апхыӡ салоушәа хәыцрак спыртцуам,
Махәык сатцапшуеит ҿыц избазшәа.

Аҭахызаргь иаапымтцәо ихыслааит,
Атцықь… атцықь… сара сеилысааит.

АНЦӘА ИӃЫНТӘИ

Анцәа иӄынтәи зегь ҳаауеит,
Нас шәара баша шәтцаауеит.
Акака рымоуп зегь аутәы –
Ихаҳтцозар иара иҳәатәы.

Зус алам ҳус рызбоит,
Дара маалықьушәа рхы рбоит,
Акы уаҿызаргьы хәыҷ-хәыҷы,
Иааухагылоит икны рҟамчы.
Баша-маша ҳимшаӡеит,
Иҟаҳҵаша кыр ҳирбеит,
Ҳанӡам адгьыл анапы,
Иҟоуп, џьымхеит, ҳара ҳтәы.
Амҩа иқәу уааццакы,
Ус-пшьак заа уҽазкы!
Анцәа иҟынтәи зегь ҳааиуеит,
Ҭагаланӡа ҳаццакуеит…

АБЗИАБАРА АЕҴӘА

Абзиабара аеҵәа жәҩанаҿ ицәыртцит,
Анцәа илапшушәа иаацырцырит.
Абзиабара аеҵәа ашьхақәа ирхытцит,
Амшын цәқәырпа агәы шьҭытцит.

Абзиабара аеҵәа – ажәҩан ашара,
Апсҭазаараҿы – агәыргьа ччара.
Абзиабара аеҵәа – амза капхара,
Исгәазырпхо адгьылаҿ нхара.

Абзиабара аеҵәа… Ашҭа бҭытцла,
Ашәҭ быбышқәа ҭынч иҟәшәала.
Абзиабара аеҵәа – амза еинҭәыла,
Зызлан лцасазы ашәа ҳәала.

Абзиабара аеҵәа… Уахак ҳнеипцылап,
Быбла гәыгракәагьы аалашап.
Абзиабара аеҵәа… Мҩак ҳаицанылап,
Амза шәахәақәа аапхашьап.

СЫМРАТӘ ҨЫЗА

Сымратә ҩыза слеиҵхыӡлоит.
Гәыҵрак ыҟоуп –зны дсыхьӡоит.
Схәыцра дахьалоу дысцәыӡлоит,
Зызлан ӡаҳкәажә дҿеырбоит!

Сымҩа нагазаргьы ла лыҩнынӡа,
Лаатцраҿ уаҟа сыпсы гҿахоит.
Егьа зузаргьы, ех, аапнынӡа,
Сгәы сазнагар, цьым, сеиқәхоит.

АЦӘАҞӘА АЗЫ АЖӘУЕИТ

Ацәаҟәа аӡы ажәуеит
Аалӡгаҟа илбааны.
Ацәаҟәагьы ҿажәкуеит,
Изышо, аӡба иакны,

Ацәаҟәа апштәы пшӡа,
Лакәтцас еилыцьцьон.
Иааӡеит ҳара хҟынӡа,
Иссирын шьыбжьон.

Цытк ара ишыҟаз,
Ажәҩан ахь иццакит.
Нас идыруп иҟалаз:
Ацәаҟәагь ашоура иакит.

* * *

Еиҵыртцуеит иахьала аби апеи,
Еилалоит, еилытцуеит ахьааи агәырҩеи.
Ажәҩан тцаула ахарантә ирзыпшуп,
Аӡамҩа иаҿытцшәаз гәырҩа лагырӡуп.

Аԥа амҩа дыҟәлон, дыхнымҳәырц шьҭахьҟа,
Анцәа ду диашьапкларц – дыԥшын ԥхьаҟа
Аб иажәаҟәа реиԥш илаӷырӡ ицәынтцәон,
Илаԥш ҳәаа дытцшәааанӡа ишҟа дыԥшуан.

…Мҩак уи данылеит, имҩаҟәа нтцәом,
Ҳазшаз ида ауаа рыгәра игацәом.
Ҳагәнаҳа ҳхихырц диҳәоит уан Анцәа,
Иаргьы дырхыԥхьаӡалоуп аӡәк иматҵуцәа.

Амра иҟәныҳәоит: шьыжьтцас улашаз,
Аԥсны дгьыл ухаумыршҭын, уара узыхшаз,
Аԥсҭазаара уахьагәылсуа агәашәҟәа аартуп.
Зегьы ҳаиԥш уаргьы Анцәа уитәуп.

Еиԥыртцуеит иахьала аби аԥеи,
Еилалоит еилытцуеит ахьааи агәырҩеи.
Ажәҩан тцаула харантә ирзыԥшуп,
Аӡамҩа иаҿытцшәаз гәырҩа лаӷырӡуп.

АԤСРА АДӘЕИУЖЬ

Ари адәеиужь уажә ахьӡ ахыхуп,
Иара иаздырӡом, ажәҩан шәшьуп.
Иҳаҟәлаз аӷа иԥсы ҟымҟымуп,
Ара дымҩамсыц, уи изыԥшуп.

Уаанӡа араҟа ашәҭҟәа иртәылан,
Ҳаскьын етцәаран, амра ччон.
…Ихәыз ашәҭҟәа иҟәгоуп адәеиужь,
Ишәҭуеит аԥсабара аҽеиужь…

РУСЛАН

Руслан Валикәа-иԥа Қапба
игәалашәара иазкны

Алаӷырӡ аҿытцыкәкәоит са сыччабжь
Ҷлоу, Аимара аҳабла анысгәалашәо.
Схәыцра хызатцәны иалалоит ахысыбжь,
Анцәа иоуп издыруа – уи ансхаштуа.

Хаштшьас иҟоузеи? Ҳажәҩан шәшьымзи,
Абџьар ааныркылт, сыцсадгьыл, ухәычҷкәа.
Ахаҟәитра мҩа иахьеи-уахеи ианымзи,
Ирацәаҩуп зышьтақәа ззахымгаз ахәқәа.

Руслан уаҟа длаша-лашон,
Далиаазшәа амра ашәахәа.
Ес-ҽены хәылпшәапшь ипсы ацташәон,
Пҳәызбакгьы дыпшымзи лылаӷырӡ лҿыкәкәа.

Алаӷырӡ аҿытцыкәкәоит сара сыччабжь,
Ҷлоу. Аимара аҳабла пшӡа, ахәра.
Схәыцра хызатцәны иалалоит ахысыбжь,
Анцәа иоуп издыруа иансхаштуа сгәырҩа.

БЦА БЫСПЫРТЦНЫ

Л. К.

Бца быспыртцны, сара сныжьны,
Шьта сыблақәа бырхым.
Гәнаҳак сыжәлоз ашьха ихытцны,
Саргьы сгәытцәҟьа сагарым.

Бцеит сныжьны, иахьак саӡәыкны,
Сымҩа гоуп, сыпшым!

Апстҳәа хәмаруаз хыхь исхыкны,
Қәак аургьы, сбааӡарым!

Исгәалашәоит ишыз ба бӡамҩа,
Атқы ҕрачкәын ибшәыз.
Башәаҳәабжь сара сгәы итыҩуа,
Абаҳчараҿ уа саныпшыз.

Амш анызбзиаз латцара амза,
Апсабара мцхәы игәкын.
Иххаӡа иаркын усқан ацәымза,
Бгәашәахь еснагь сыпшын.

Бца быспыртцны, сара снызьны,
Шьҭа сыблақәа бырхым!
Гәнаҳак сыжәлоз, ашьха ихытцны,
Саргьы сгәытцәқьа сагарым!

СМАТАНЕИУА…

Сматанеиуа сшьамхы
арс са сгылом.
Агәра згоит
еснагь зыгәра згац.
Ашьыжь сцәа ак алашәеит
сгәы аахытхытуан,
Ислахьынтцан иахьа
нас ба бызбарц.
Сцәалашәара смеижьеит,
ус егьықәоуп,
Аргама сгәазыҳәара
қалеит.
Бгәыргьа-чча-ччо
бҩызцәақәак брылоуп,

Бымрашәахәан аҽны
уа бсызкаԥхеит.
Сматанеиуа Анцәа
сара сиҳәап.
Ааԥын ҭацан сан
аҩны былбарц.
Сматанеиуа Анцәа
иҿаԥхьа схырхәап,
Ҳқәыԥшра ҳцәымӡкәа
ҳаицажәырц.

АԤСНЫ АЛАХЬЫНҬА

Иуздырӡом мҩас иузалху,
Ԥша ҕәҕәак усуеит, уҽырҕәҕәа.
Ашәышықәсқәа кыр ирҭысхьоу,
Жәра зқәым сцьынцьтәыла, уара.

Ушыҟац уҟоуп иахьа ушхәугьы,
Уеаҿаауршәуам аҕа ишьацҳәа.
Харантә иԥшгәышьоуп узҭахугьы,
Макьана изанымлацт уԥшаҳәа.

Дырҩегьх, ԥша ҕәҕәак узасыр,
Аа, абааԥс, ԥхьаҟа уеиха!
Бахә ҭакнаҳак знык узаҿысыр,
Адунеи уныќәԥшып уеилыхха.

Аха уаанӡа мҩа ҭагәҭасроуп.
Урылахагәышьеит аҽырбацәа.
Ирмуӡаргьы ашҭа уҭыҵроуп,
Дузылԥхагәышьар хыхьынтә Анцәа.

ШЬАИД

Аибашьра иарлашәыз Шьаид Чыҭанаа изкны

Аԥсҭазаара игәаԥхо дыҟоуп ахаҵа,
Ажәҵарақәа реиԥш имаҭацәа ҷырҷыруеит.
Ишеишеиуеит ажәҩан ду аштҵа –
Иара ибарҭам – зегьы ҳаидыруеит.

Ашҭа уҭалоит, ауарҳал икаршәу.
Иатҵәароуп ааԥын иеиԥшха,
Сеидроу иҟалах, амра дашәу, –
Шьаид дааурылоит зынӡа дыҷҟәынха.

Шықәсы рацәоуп уи дызгәылсыз,
Аха ицроуп, ицәом амца.
Аԥсҭазаара мҩақәа дызнысыз,
Дрынӡамызт шьынтҵа-кьынтҵа.

Хәык дынхытцын, шьхак даҿалеит,
Амҩа ҳақәуп иара иҟынӡа.
Мраҵас ҳаракыракаҿ дканхалеит,
Ҳитцапшуа ҳтәаз ҳаргьы хәылԥазынӡа.

* * *

19-тәи ашәышықәса
амца ацранатцеит уӡамҩа,
Кавказ ду иагәыдтцан
аихсра иаҿӡан.
Иахьагьы ианылеит
изнымтцыц уи ашьамҩа,
Анцәа ду са суҳәоит,
ачечен жәлар ҭоумырхан.

Иацәшәаӡом, нас
ашьарҩаш иахәаҽыр.
Уртҭ ирабашьуа
ишәнаалоит шәыпҳашьар.
Хыхь иҟоу,
мчы змоу уабаҟоу?
Иҟам еснагь еипш,
иҟам ихабар…

ИЗХАРАДА?

Изхарада? Ҳапсадгьыл ду нҳажьит,
Лаҕырӡыла ҳқәабаны ҳхыпсалоуп амшын.
Анцәагьы илапш наҟ ҳатцижьит,
Абзиабареипш ҳгәатцақәа зегь шын.

Изхарада? Иҳазҳәода шьҭа изхараны,
Ари иахьа акәым, ма иацы.
Иссиру ҳапсабара пшӡа ҳамакны,
Ҳақәхраз иазыркыз уа ацәашьы.

Изхарада? Ихәраны инхеит ҳашьҭақәа,
Апсадгьыл иазынхеит ҳанца.
Ҳарнытцит, нас, ҳамҩахәастақәа.
Аҟамчы ҳзымҟьеит апҟаца.

Изхарада? Ҳлахьынтца амаӡа рымаҳдан,
Атәым жәҩан атцаҟа ҳбылуеит.
Ицхлымуа лақәак ҳара иаҳгәыдлан,
Аху-су ҳәа, иахьагьы ишуеит…

ОЧАМЧЫРА

Акомпозитор Оҭар Ферзба изкны

Уа, Очамчыра, Очамчыра,
Улахь еиқәуп, птақәак ухапоуп.

Амца уцразаргь, уа угәашыра
Бзантцык еиқәтәашам – упсы ҭоуп.

Умҩа дангәышьам Казанба Цаца,
Унапсаргәтцаҿы иахьагьы дбылуеит.
Алаҕырӡ ылаҭәоит иахьа уӡаӡа,
Ужәҩанаҿ ҳәыҳәқәак цыр-цыруеит.

Уара сыпшӡа, сбырфын пҭцәаха,
Ан лыхшара иеипш сузгәыкуеит.
Уа уҿы исаҭәамызт сара апшыха,
Исзыпшу мҩакахь сыццакуеит.

Аха изалшом бзанты усхаштырц,
Хара сыҟазаргьы, зны схынҳәуеит.
Сара издыруеит, умра ҭамшәарц,
Ҿыц еиҭа уатцәгьы ушәҭуеит.

Уа, Очамчыра, Очамчыра,
Улахь еиқәуп, пҭақәак ухапоуп.
Амца уцразаргь, уа угәашыра
Бзантцык еиқәтәашам – упсы ҭоуп.

* * *

Атцла амахәқәа хьанҭахоит,
Ҭагалан ианкаҭәо ацәыкәбар.
Ашәыр атцлакәа ирыҿшәоит, –
Уаҳа уазымтцаан рхабар.

Адгьыл анапсаргәытцаҿ еизоит,
Атцәа хаҳа, апатырқал.
Абыгьқәагьы рнышәнап ахь еихоит,
Ирзымшәац цьушьап руал.

Хыхьынтә амра лбаапшуеит,
Апсҭазаара еитцнахырц анапҟәа.
Аҟәацарае апшагьы кәашеит,
Изыҟәымгыло уаҳа ашьапҟәа.

Апсҭҳәа ихугьы аҩы иашьуп,
Иатцаеырбоит ажәҩан агәазхара.
Анхаҩы иеагагьы џьа иахшьуп,
Дцом аапнынӡа рашәара...

АХЬАА[1]

Амацәыс еипш иаахәтцычҷеит,
Апсра аблоуп сызҭапшы.
Адунеи ду сцәылашьцеит,
Сшьа сыкәа ианҭашы.

Са сеиҟәхарц снапы сҟьомызт,
Сеисо сыҟазма сразҟы.
Џьаҳанымҟагь агәашәҟәа аатуамызт,
Сҟьышә ианыҟәкыз сыпсы.

Еимгеимцарак зегьы аӡбон,
Ҳәҳәатәыс илоуан сыпҳа хәычы,
Усҟан сараӡәк зегьы сырнаалон,
Дазхәыцуазма ӡәыр сгәахәтәы.

Аџьныш мӡышәа ааха ансиҭа,
Анцәа дысхылапшит дгәыкны.
Иҟаӡамшәа сҳарҭа-сырҭа
Адгьыл саныӡааyан ҭаны.

[1] Апрель 5, 2000 ш. рзы амашәыр ҕәҕәа ҳаҟәшәеит ашәҟәҩы Анатоли Лагәлааи сареи.

Ирҳәоит, аиашаз, иҟалашоуп,
Уажә хьааук сызмоу сыхҭакны,
Атцх псцәаҳақәа сыршалароуп,
Аиарҭа самоуп иара ахатцкы.

Арыжәтә еипш ахьаа сылсит,
Апсра аблаҿ сҭанасит.
Ус схахьы амра цәыртцит,
Исхажьыз асымҟәыл цсасит.

Сыцсы цсаатәтцас зны исхаприт,
Жәҩанахь сныжьны имыццакит,
Апсҭазаара са сгәы ахоит,
Ахәшҭаара акәиц еипш сымбылит.

Ех, гәышьа, гәышьа – сыхьҭашьит,
Ажәҩан агәатца сҭапшит,
Апсабара аиатцәара тцысит,
Саргьы адгьыл ахь схынҳәит!

Арыжәтә еипш ахьаа сылсит,
Апсра аблаҿ сҭанасит.
Ус схахьы амра цәыртцит,
Исхажьыз асымҟәыл цсасит.

ИҬЫНЧЫЗ УПСЫ

Зураб Иура-иҧа Гындиа игәалашәара иазкны

Абзиабареипш хьаак ҿыхоит,
Амҩа ушықәу сухьыпшуеит,
Ихьанҭыцьӡа са сгәы ак ҭыхоит,
Сбылуеит сыццышәхо, сеилашуеит…

Уани уаби хазы иныжьны,
Уамеигӡеит, цьымхеит, уԥсы хәычҳы
Аԥсынтәыла ԥшьа уаныҟәны,
Уи аразҟы уеоутеит уеҿычҳы.

Ҳамра аблаҟәа мԥхашьарцаз,
Ҳамш аблаҟәа мыблырц.
Ажәҩан лаҕырӡла имшьабарцаз,
Ҳаиатцәахә нхарцаз ишҳазшоу.

Уҩызцәеи уареи шәҭахарала,
Еиҟәшәырхеит аиаша хаҭа Аԥсны.
Иаҳҳылаԥшхәу игәаԥхарала,
Агәра згоит иштынчу уԥсы.

САН ДЗААЗОМ СБАРА

Счымазара еиԥш атҳх еиҟәатҵәоуп,
Ари атҳх иадыруеит сгәырҩа.
Ахәшәтәыртаҿ кыр тҵуеит, сышьтоуп,
Сымш аамҭа саҩсуеит зымҩа.

Сыԥхыӡ иалоу, ара дызбаӡом,
Сан, бзымаауазеи са сбара?
Бара быда схьааҟәа сзыхгом,
Слахьынтца, иашьтадаз сҭархара?

Аӡәгьы издырӡом, цьым аӡәгьы,
Аштa атҳхәан изыԥшу.
Уҟанатц уҟаз, уаха акгьы,
Аԥсҭазаароуп зегьы ҳзызгәыку.

Аха иабаҟоу мцак сыцроуп,
Сара сеиҭымхеит лабҿаба.

Сан лыблақәа наӡаӡа ихҩоуп,
Шьҭа иаазгәышьуода са сбара?

АПОЕТ ЛАША

«Аӡы аҳроуп»[1] сҿара хызхыз,
Адунеи лакә мҩа сзырбаз.
Амра шәахәа ахәы ихытцыз,
Иароуп исҿазырпхаз.

Иҟаз ажәа, иацы ашәа,
Аацынроушәа сгәатцан ишәҭит.
Иамоуа уаҳа сқәыпшра ацәцашьа,
Мҩак снанылан сыццакит.

Амҩан дыспцылт иара и-Жанна
Уи лыпшӡара... ах, схәаҽит.
Сгәы хытхыҭит: Зана... Зана...
Аацын апхызаҿ снеикәаҭәит.

Уаҳа иомоуа сҿара ацәцашьа,
Слахьынтцамҩаҿ цәашьык акит.
Исмоуа наунагӡа хәшәтәышьа,
Апоезиа аштаҿ сҭанасит.

УАЖӘАЗЫ

Амш схыччон,
Ақәа счычон,
Сҭаҭын былуамызт,
Акгьы сҳәаӡомызт.
Амра хытцуан,
Адәқәа ирхьӡон,

[1] Мушьни Лашәриа иеизгакәа руак ахьӡ.

Алашьцара сашәаҳаит,
Аԥҭақәагьы арҳаит,
Амҩан шьыжьнатцы.
Аҵьныш сигарцы,
Зааӡа дҽыжәлеит,
Дагхан дсыжәлеит,
Сгәы нымхарц адәаҿы,
Ирлашьцеит схы-сҿы,
Адунеигьы аалашеит,
Ахәшәтәырҭахь сыргеит,
Уажәазы...
Слахьынтцагьы аачеит...

АЖӘҨАН ЕИУЖЬРАҾЫ

Ажәҩан еиужьраҿы аԥҭақәа хиааланы,
Ицоит урҭ исаҩсны ргәы ак аланы.
Сахьгылоу ҭынч сара сышыҟәсҟәа сыԥхьаӡоит,
Избоит, избагәышьоит, ҭагалан сыхьӡоит.

Ааԥынра ӡыӡымк ҽеуыратцас иснааланы,
Амҩа иҟәуп, цьым, сыԥсы хаара аманы.
Ишәҭуа ашәҭ еиԥш, зны ӡыда сканӡоит,
Адгьыл агәатца арыц еиԥш сҭашәоит.

Скәыԥшӡан зны, шьабысҭатцас сласны,
Аԥсабара сагәылшәҭуан аԥсҭазаара сҭахны.
Схьаақәа хызҽуаз амра шәахәақәа еизоит,
Абзиабара шәахәацҟәан иссирха еикәаԥхоит.

Иахьатәи аԥсҭазаара, ах, ҩтцас сахәаны,
Иныҟәсыргылап атҵәца атцанӡа инҭыркәкәаны.
Ажәҩан еиужьраҿ аԥтакәа ҽырбалап,
Амҩа сахьынӡаҟәу гәыгракәак сыргалап.

АШЬАШЬАЛҚӘА

Ашьашьалқәа
рылагырӡ хәыҷқәа капсоит,
Аҩаршьҭра иҭапсоит,
акыр-кыр иччоит,
Амра иарчыхә-чыхәуеит
иахьа,
Ркьатеах пҵәатҵәҟьоит
ҩапхьа,
Атцаа иахылтцыз,
ашәахәақәа иҭадырхоит,
Уахәапшыр нас
ирҩашха пхьа ицоит,
Ӡиаск анапсаргәытцаҿ
иара ҭахоит...

ГӘҬЫХАК

Гәҭыхак сыгәҭыхан, –
гәҭыхак са сашьҭоуп,
Сызатцәра анаҟә
иалаблырц шьыжьы,
Ажәҩан еиужьраҿ
сгәыграқәа иртәарҭоуп,
Апстҳәа бырлашқәа
гәхьаазгоит мыцхәы.
Дунеи ссиркоуп
хаҭала сзышьҭоугьы,
Уи адунеиаҿ
исыргылон аҳҭынра,
Сеигӡом, ҳәарада,
сыпсы исхоугьы,

Иамуӡар иахҭныстцап
наунагӡа сҿара,
Гәҭыхак сыгәҭыхоуп, –
гәҭыхак са сашьҭоуп…

СӠЫЗА

Афырхацареи ауаӡра нагӡеи злоу
Тариел Џьопуа изкны

Атцх еиқәа иалоуп ацарцалыкьқәа,
Урҭ гәыӷрак рыцуп, урзыпшуеит.
Дырӡегьх ажәӡан иатцамӡырц амаалықьқәа,
Уматанеиуа ашьхарахь упшуеит.

Еибашьроуп, аха ауаӡара цхьацам,
Иҽыжәу фырхатцак, абар, даауеит.
Шә-хьаак хәаҽуазаргьы уара угәатцан,
Ахақәитра лашазы урҭ учҳауеит.

Ацәагьы абаҟоу, иқәлаӡом умцан,
Ашьарӡаш ушалапшуаз, ушҿаз уажәит.
Ҳтцеира ргәырӡа цәгьа атцәца иҭаутәан,
Уӡахан уи ашҳам, ӡышхәатцас иужәит.

Бзантцы аԥсҭазаара ашьхара уалҟьом,
Амаршә укит, аҟазшьақәа утцеит.
Аԥсҭазаара аӡиасгьы шьҭа уазкыдҟьом,
Уфырхатцара амӡа ахара ицеит.

Атцх еиқәа иалоуп ацарцалыкьқәа,
Урҭ гәыӷрак рыцуп, урзыпшуеит.
Дырӡегьых ажәӡан иатцамӡырц амаалықьқәа,
Уматанеиуа ашьхарахь упшуеит.

ШЬАҾА-ШЬАҾАЛА

Шьаҿа-шьаҿала,
Хәыҷ-хәыҷы,
Уа ус унеила,
Уахьӡап угәхәтәы.

Абас сазҳәо срызгәдууп,
Сазыӡырҩуеит урҭ рҳәатәы…
Аҽыжәлара сҽахьазыскуа,
Иҽыжәлахьоу сырзыԥшы.

Шьаҿа-шьаҿала,
Хәыҷ-хәыҷы.
Саргьы снеиуеит,
Сышәхьыԥшы.

* * *

Ихаан аԥхыӡ,
Ихаацәан, аԥхыӡ,
Бқьышәқәа ансцәыӡ,
Ихааҵәҟьан аԥхыӡ.

Аҵх лашьцан,
Еимаада стәан,
Бараӡәк бызбан,
Сҿы быӡәӡәон,
Аӡы схьыкәкәон.

Исыздыруам измааноу,
Схәыцра бзацу.
Еиҳа бааигәоу,

Мамзаргьы бхарацәоу,
Исыздыруам изамааноу.

Шаӄа сымоузеи ацәыӡ,
Исыхьызшәа ашыӡ,
Саналоу апхыӡ,
Бцәаара ансцәыӡ,
Усӄаноуп саныӡ.

БАРА БЦАРА

Бцон бцагәышьон Аӄәа ныжьны,
Сыбзиабара еипш, быцсы аҿҳәаран.
Хәычҵцас сҵәыуомызт сара инеиужьны,
Ара быӄамызт, – шьҭа бхаран.

Ахәычқәеи ашәҭқәеи реипш ҳаипшызаап,
Ҳалаҕырӡқәа еилаҭәозар џьарак.
Быбжьы исаҳаз ҽаӡәы илыбжьызаап,
Сгәы зырхыҭхыҭуаз иахьак.

Ари бара бакәым,– ари сара сакәым,
Ҳагагақәа еиҵылеит ѡапхьа.
Шьҭа бысныҟәуам, баргьы сыбныҟәуам,
Ҳаҿашәазаап аѡысҭаа ицәӄьа.

Дырѡегьх сара соуп пхыӡ бызба...

ИРЫЗДЫРӠОМ

Ирыздырӡом бгәы амаӡа, сгәы амаӡа,
Ҳаихәапшуеит,
Сыпшуп ибшәыбхаанӡа бтцкы ԥшӡа,
Ҳлаҳәуеит.

Атцх гәыраз, иҳазҭаз ҳамҭак,
Иаҳхыпсаауеит.
Ажәҩан икыдхалт аецә гәарҭак,
Исасуеит.

Амш ҳшәыхуп, иаҳшәыз шьыжьӡа,
Ҳаапсахьеит.
Ҳапшуп ҳабзиабара нцәаанӡа зынӡа,
Иҳацәшахьеит.
Амши атцхи нас ҳарпыртцуан
Маӡа-маӡа.
Цьанаҭ бахчахь ҳнымҩахытцуан,
Ҳарҭ ҳаҽӡа.

СА СОУП СГӘЫ АХЬАА ЗДЫРУА

Са соуп сгәы ахьаа здыруа,
Атцх цгәы еиқәатцәа санылаҳәоу.
Бцәаароуп зны-зынла исзымҩахытцуа,
Схала ацәарҭа пха сахьылаиоу.

Усҟан схәыцра мшынтцас ижәылоит,
Сагоит сышьҭкәыцәаа аамҭа исаҩсхьоу.
Сыпшааура дырҩегьх мҩак снанылоит,
Бараӡәк сбышьҭоуп, сзызгәакыу.

Ааигәа бшыҟам апсаатә исарҳәоит,
Усҟан гәыкоуп абылра иаҿу, –
Бсымбаргьы хәқәак сырхалоит,
Адәы снықәапшуеит иҭацәу.

Сызатцәреи сареи атцх наскьаҳгоит,
Амш шароуп ҳаззыпшу, –
Ахьаа мыждагьы сацәыбналоит,
Цәашьтцас гәыҕрак анысзаркы.

САХЬБЫХӘАПШУА АӨЫ САШЬЗОМ

М. К.

Сахьбыхәапшуа аөы сашьзом,
Быблақәа исарҳәоит «ҳагәра умган»,
Уртҭ ирхылаз ақәра збоит,
Ахьаа ирху, сбылуа, ихыхәхәоит.

Аха ибасҳәои? Санқәыпшыз зны,
Мцада сбылуан бара бзы.
Усҟан бара бымраны бкапхон,
Сөыза изыҳәа быблақәа ччон.

Сара сгәыҕуан иахьа, уатцәы,
Шәахәатцас ибҿахәмаруан сыпсы.
Иахьагьы сыпхызаҿ баразәк бызбоит,
Бмаалықьушәа шәакгьы бҳәоит.

Зегьы ахароуп алахьынтца,
Иацәцахьоу дарбану уи цьара.
Бара быда адунеиаҿ схәаҽуеит,
Дырөегьых, уаха пхыз бызбауеит.

* * *

Сдырҿыхом сара уаҳа апхызқәа,
Изжәхьоу атцхқәа ҭынч исхыпсаауеит.
Асырзқәа ирхылаз уаха апсызқәа,
Пстазаарак рыпшаарц исхьыпшуеит.
Адәы иқәыпсоуп сгәахәтәы ацәызқәак,
Уртҭ ирхыпрааз апша тцәаауеит.
Атцх агәы тцызбылаауаз зыркәиқәак,
Рымтцәыжәөа хәычқәа рхьыпсаауеит.
Аптa ихугьы шәазызарак агәытцак,
Ажәөан иатцагьежьуа ахықәахь еихеит.
Ргәы ҭынчымызт сыпхызаҿ кәицқәак,
Шьҭа атцх абаҟоу? Ибылхьеит.

* * *

Атцх шкәакәаҿ
аҽы шкәакәаҟәа ҳәуеит.
Атцх шкәакәаҿ
амза аблаҟәа былуеит.
Атцх шкәакәаҿ
зынӡа иҟаӡам гәырҩа.
Атцх шкәакәаҿ
сзавалом саргьы зымҩа.
Атцх шкәакәаҿ
аҽеҟәа рыда слаҳәуеит.
Атцх шкәакәаҿ
уртҭ рыкьыркьырбжь саҳауеит.
Атцх шкәакәаҿ
артцу бжьыда инхом.
Атцх шкәакәаҿ
...атцх ашәаҟәа еиҟәтәом.
Атцх шкәакәаҿ
тцла махәҟәак тыртыруеит,
Атцх шкәакәаҿ
еимхәыцха алаҳаҟәа шәҭуеит.
Атцх шкәакәаҿ
быҩны аџенцьырҟәа аркуп.
Атцх шкәакәаҿ
быблаҟәа рыда сзатцәуп.
Атцх шкәакәаҿ
цәашьтцас аетцәаҟәа лацәҟәуеит.
Атцх шкәакәаҿ
схәычра апхызҟәа збауеит.
Атцх шкәакәаҿ
аҽы шкәакәаҟәа ҳәуеит.
Атцх шкәакәаҿ
амза ашәахәаҟәа капхауеит.

СЕНТИАБР 10

17 шықәса рнаҩсан, уа шьыжьык,
Ари адунеи лакә уаҭааит, Аԥсар.
Џақәашь шҭакаҿ иаагеит бжьык,
Уа, изхысуамызт ишраҳазгьы ухабар.

Гәырҩа згымыз уандугьы лыблақәа аачхеит,
Ҳашҭа ишықәҭәозгьы ақәа-лаӷырӡы.
Хьыраӡынха амра ашәахәақәа артәеит,
Агәашә ианҭалоз агәылацәа аӡәырҩы.

17 бла шухәаԥшуа амҩақәа урнуп,
17 шьха урҿалан уаҿуп ацара.
Амҩа уахьықәу цҳас са сухуп,
Суцәшәоит, машәыршәа уаҿымҟьарц џьара.

Ҳазшаз сара сиҳәоит: илаԥш ухызарц,
Ухатцоуп, џьым, уԥсадгьылаз убылла,
Уҟоуп егьараан аԥсҭазаара уԥнашәарц,
Ашҭа уҭытцхьеит, умҩала уцала.

Ҩ-ҲӘЫҲӘК

Декабр 14, 1992 ш. рзы Лаҭа авертолиот
иҭаблыз Ликеи Гьаргьи Чачхалиаа
ргәаларшәара иазкны

Ахәшәтәырҭаҿ аԥенџьыр инадтәалт,
Ҩ-ҳәыҳәк рхы еидтца еизгәыкны.
Кыр аамҭа сыблақәа рыдхалт,
Хәыцрак сышьҭнаԥааит, сгәатца хәны.

Зны сшәаӡызоит, сакит ахьҭа,
Сыԥсы сзеивгомызт ҳамҭакы,

Сыбла ихгылеит Лаҭа, Лаҭа,
Ҵәыуабжьк сныҩит иааигәаны.

Ех, анаҵьалбеит, иҟалазеи,
Жәҩанахь изгада амаалықьцәа рыпсы?
Аҵьныш хәымга дызлаиааизеи,
Анцәа ду, уара уҳәатәы?

Ликеи Гьаргьи иахьа иҳәыҳәқәоуп,
Ажәҩан иалыпраауеит ес-шьыжьы,
Аиашьеи аеҳәшьеи ажәҩан еицалоуп,
Рылабжыш сықәҭәеит иахьа қәаны.

АКӘАП

Акәап… акәап… акәап… акәап,
Аҵлақәа ирылшәан икашәоит.
Акәап… акәап… акәап… акәап,
Аилашәшәымҭа амтцәыжәҩа аҟьоит.

Акәап… акәап… акәап… акәап,
Аҩаршьҭрақәа рыҟны еизоит.
Акәап… акәап… акәап… акәап,
Еицәыжәлаз аӡиасқәа ҽырбоит.

Акәап… акәап… акәап… акәап,
Амшын агәы еилашцәоит.
Акәап… акәап… акәап… акәап,
Сыцсы рхәаҽырхәа сшәоит.

Акәап… акәап… акәап… акәап.
Апсҭазаара кәапла аҽашоит.
Акәап… акәап… акәап… акәап,
Сыҟанаҵ бжьы хаак сеиқәнархоит.

Акәаԥ… акәаԥ… акәаԥ… акәаԥ,
Сыԥсҭазаараҿ исзыргылом, о, маԥ.
Акәаԥ… акәаԥ… акәаԥ… акәаԥ,
Аҟәа иаҳәо ашәа сарԥхалап.
Акәаԥ… Акәаԥ…

* * *

Иахьатәи амшаз, сара сныҳәоуп,
Ҳаибадырра – шәҭҵас ишәҭит.
Мшын цәкәырԥоушәа ак сыгәҭыхоуп,
Насыԥ лашала снеикәаҭәит.

Аҵиар баӡыызоуп, быбла хаара
Сашьит, ӡыцьбаран сашьит.
Сышәеыжәу сызҭамлар, башҭа, бгәара,
Ибдыргәышьоз, са слаҳәит.

Аԥсҭазаара шазаргь илашаран,
Бара быда – зегь ашоуп.
Џьоукы иаха ирымаз, о, чаран
Акасы ибхаршәызгьы ԥшьоуп.

ИСЫХЬ СЫЗДЫРУАМ

Иҟалазеи? Исыхь сыздыруам,
Сазхәыцлоит гәаныла.
Сзыҟәшәаз, сеидру, ицәыргам
Исҳәои хыҟәкыла?

Уа, реирашьа, кәарак ацашьа
Сацгәырӷьом, ашамҭаз.
Амӡа иқәу абзиабара збаша,
Бзиарак шәзыԥшыз.

Аха сгәырҕьом, схаҭа сызгәырҕьом,
Сдунеи ааҳәит.
Аԥсҭазаара акгьы аҵәызгом,
«Ҳаи, абаапс, слаҳәит!..»[1]

ЦӘГЬАРАС ИҞАРҴАЗЕИ

Иҟарҵазеи цәгьарас ҭауади аамсҭеи
Рыжәла маҷхартә иахьа Аԥсынтәыла?
Аԥша ҭашәышәуеит рынхареи рҳәысҭеи,
Зны аҟәа иакәабоит лаҕырӡыла.

Инзыжьда еиҭымха Кәазмаа[2] рхәы,
Еидкылан урҭ зҭиида Ҭырқәтәыла?
Малын изызхәыцуаз, иқымқымуан рыԥсы.
Наунагӡа изнымхеит умҳәозар, еинҭәыла.

Хьааур, атом еиԥш итҟәацуа сгәаҿы,
Кәазмаа рхәы ԥшӡа саназхәыцуа.
Мыткәма бжьуп иқәыԥуа уи агәаҿы,
Ашәышықәсқәа рышьҭахьгьы
Арахь уанымԥахыҵуа.

АҴХАҾ АЖӘԤАН ҴӘАХУП

Аҵхаҿ ажәԥан ҵәахуп,
Амза иаҟьоит ашәахәа.
Ԥхыӡ хаак рыгәҭакуп,
Аҵәа иалоу иҭахәхәа.

Зиаскгьы аблақәа ччоит,
Ахықәаҿ аҵлақәа анрызҳа.

[1] В. Ахьиба.
[2] Цақәашь ҳаблак иахьӡуп.

Зызлан хагак дшәаҳәоит,
Атцх ашәҭыц, аҭыпҳа.

Мыцхә анасыҧ гәыкуп
 Агәырҩа ныжьуп хара.
Ҳҭыҧаҿ сара сыҧшуп,
Аҩны быздәылҵру бара?..

Атцхаҿ ҳ-абзиабара ҵәахуп…

АЦӘАЛАШӘАРА

«Сымшра шәзынхааит», –
иҳәеит машәыршәа иҭахара
мышқәак шрыгыз ателеинтервиу
аҟны А. Берзениа

Урҭ амшқәа умазкыда,
Иухаҧартә аҧсымра?
Ырцәи аарцәи ирыбжьысда,
Иугәаҧхартә аҿыжәҵра?

Амҩа уықән уара ушзахоз,
Уацәцарц аҧсра хьшәашәа.
Цәашьык иаҿыкәкәон алаӷырӡқәа –
Иҭахаз ҳцеицәа рашәа.

Шьҭа иҳамчузеи? Иҳалшозеи,:
Амеран – ахацәа рхацәа.
Згәы ҭушьааз уан илаҳҳәозеи,
Иахьа адәы иқәу уҩызцәа?

Урҭ амшқәа умазкыда,
Иухаҧхартә аҧсымра?

Нырцәи аарцәи ирыбжьысда,
Иугәапҳартә аҽыжәҵра?

АЦӘАШЬЫ АЛАҒЫРЗ

Ацәашьы алаҕырӡ… акәап… акәап,
Пстҳәоушәа сдоуҳа иахаҭәоит.
Сгәыҕуан лассы ишап… ишап,
Аха ашара ласуам, игәагәоит.

Ех, ра-ри-ра уа, ра-ри-ра,
Сабду дахьтәоу иааиргоит.
Мшәан, иазгәасҭома сымш иира,
Ашьха аҟәцәахь са сеихоит.

Мчык исылаз сара исылӡаа,
Цәа цәашьушәа исхьыкәкәоит.
Сыцсы хаара ажәеипшь исымцаа,
Сашҭа дҭытцны, днаскьоит.

Ех, ра-ри-ра уа, ра-ри-ра,
Сабду дахьтәоу иааҭирҟьоит.
Мшәан, иазгәасҭома сымш иира,
 Ашьха аҟәцәахь илапш хоит.

Сдоуҳа џырлых идырхәашома,
Сыбгоушәа сылпан саауеит..
Схатцарагьы ма агәы ҭҟьома,
Иамуӡаргьы сҟамчы сҟьалоит.

* * *

– Доусы инцәа дибааит, – иҳәеит,
Сҩыза гәакьа сгәы аннирха.
Анцәа ихыԥхьаӡара уи иррацәеит,
Дарбану сеидру, ихы ззирха?

ААԤЫН БЫШӘЦАНЫ

Иссиру ааԥын бышәцаны,
Аҳалаҟь балоуп быԥшӡаны.
Шәахәатцас быччабжь ҿыԥуеит,
Сҟәыԥшра хапа бызгәашьуеит.

Ах, шьыри! Сгәы сыцәҭыԥоит,
Аҳауа ҟәандеиԥш беимнадоит.
Аԥхыз салоуп, цьара сызхытцуеит,
Бҟьышә ҟәмшәышәаҟәа зны исгәызуеит.

Аԥсҭазаара аԥшӡара баны,
Саҩсны сызцом са бзантцы.
Аԥшӡа аԥшӡа изы ишахьеит.
Сара исылшо – сгәы былуеит.

Иссиру ааԥын лышәцаны,
Аҳалаҟь далоуп уи дышәҭны.
Шәахәатцас лыччабжь ҿыԥуеит,
Сҟәыԥшра хага лызгәышьуеит.

* * *

– Цьоукы быцашьыцуеит, бзыхдырҟьоузеи?
– Ибыздырӡом!
– Сара, исышьҭоуп, сзыхдырҟьозеи?
– Исыздырӡом!
– Бзиа бахьызбо иахырҳәааауазеи?

– Еикәашәоит!
– Еснагь аԝныҟа сзымхынҳәуазеи?
– Сгәы ндырхоит!
– Агәашә рхылак ирпшаауазеи?
– Гаӡарак!
– Уаха итәаны ирхәыцуазеи?
– Џьара цәгьак!
– Аҭел иасуа ирҳәауазеи?
– Ахаҵа дгәашәҭ!
– Абаҳчарахь сара сзырццакуазеи?
– Ишәҭуа ашәҭ!
– Иҟам-ианым зхырҳәаауазеи?
– Ак ҳәатәуп!
– Абарҭгьы уааүп ҳәа, изаҳапхьаӡозеи?
– Иџьашьатәуп!
– Ԝыцьа иеицынхо еилызхуазеи?
– Агаӡара!
– Нас аҳьиаҳәа ирыпсыхәозеи?
– Пхьаҟа апшра!

ИАРАЗӘК БИТӘУП

Амалиа бахь

Иахьа гәырӷьароуп,
Шәаҳәароуп,
Џьоукы еивасны,
Аҳәыпшра иазцасны,
Изҿу кәашароуп.

Иаҳзымбоз лыгәҭыхак,
Хәцраҳәак дҿырхӡан,
Гәҭыхак дыхҭакны,
Дагон дхараны,
Мшынк дынхыӡлон.

Баргьы бхараны,
Бқәыпшрагьы ччоны,
Ибгәалашәоума бҿара?
Иара ида абылра,
Аамҭала иблахьынҵан.

Адунеи ду хазуп,
Маалықьтцас быцшуп,
Ашәақәа ҳәаны,
Шәнапқәа еибаркны,
Иараӡәк битәуп.

АФЫ ҬСЫРКӘКӘОИТ

Атцәца исызтаҭәоу аҩы са иҭсыркәкәоит,
Уи ансылслак сшьапқәа еилагоит.
Нас издырууеит аҩныҟа сызцаӡом,
Бџенцьыр снатцагылоит, акгьы схәаӡом.

Амза аблақәа: еикәапхоит, еилыцьцьоит
Атцх акьатеи пҵәартә еипш иччоит.
Сара сазхәыцуеит хара иныжьу аҳаҭгәын,
Санаҩсуаз абла ҭраа уи сзыпшын.

Аха уаанӡа сгәы иҭахәмаруеит ашәахәа,
Макьана сқәыпшуп, исызҳауеит скахәхәа.
Цәа-цәашьтцас баатцраҿы, ах, сбылуеит
Бнапы ааныскылар, бқьышәқәа пытуеит.

ЖӘАА ШЫҚӘСА БАРА БЫДА

Саҳәшьа Рита 34 шықәса лхыҵуан
февраль 25. 02. 2000 ш. рзы

Жәаа шықәса бара быда,
Жәаантә аӡынра сҭанасуан,

Имҩасыз аацын мшқәа зҭахыда,
Қәа лабжышла са скәабан.

Изысҭахузеи, сқәыпшра мӡышәа,
Инымҵәоз ахьаақәа сырхәаҿуан.
Сызхәапшуазгьы ба бсахьа хьшәашәа,
Ҳаҩны аҭӡамцаҿ агәы пшаауан.

Ес-ҵхыцыпхьаӡа ус ацәа сҿасҭом,
Схәыцра-пхыӡаҿ бсыпшаауеит.
Арахь бабаҟоу бара бцәыртцуам,
Атцх сшахәаҿуа, – ишауеит.

Дырҩегьых, быҟамкәа мҩак санылом,
Исхызгоит сымшқәа сышгәырҩо.
Бцәаара, бсахьа цьара испылоит,
Исцәыӡуа амра анҭашәо.

УАХАК САЛОУП АПХЫЗ

Сгәаҭеиуа уахак салоуп апхыӡ,
Издыруада исымоу шаҟа цәыз…
Махәыкаҿ уа амза бла чапшьоит,
Еидараха аҵлақәа зазоит.

Издыруада уатҵәтәи слахьынтца,
Изеипшрахаша, сахьнеиуа сыҿкынтца.
Насыпк сыпхьозаргь – сыҭрыс сцаӡом,
Гәалак сымазаргьы, изӡаӡом.

Аӡеибафара салаланы сцоит,
Исылшарызеи? Цәаҳәак сҭынхоит.
Амҩа сахьықәу зны сҭахар,
Иҟалоит ишәмаҳаргьы схабар.

Зны сыҟан, сыҟоуп иахьагьы,
Сҭыцаҿ дызгылом аӡәгьы.
Досуы иара итәала дынхоит.
Досуы иара итәала дҭахоит.

ААМҬА ХАГА

Ах, уара ахага,
Аамҭа ҳәатәхамҵа.
Уҿарҳәоит унага,
Ажәҩан ду амҵан.

Агәалакҿа угәыдҵо,
Иуаҩны изцода.
Агәырҕьара анхыҵәо
Иуеиҕьу збода?

– Ус акәым, арс акәым, –
Иузцәырҟьарц ԗеазыркуеит.
Изхароугьы изхарамгьы
Неидгәалан еиқәукуеит.

* * *

Мирон Ахба игәалашәара иазкны

Амшын еипш угәы меисуази,
Сеидру, иуарҳәаз аҵәқәырпақәа.
Ҳауак узымхаӡо умхәаԗеуази,
Урызхьуан амра ашәахәақәа.

Уҟаӡамызт гәата-бҕата,
Еснагь мҩак уқәуп уԗекынҵа.
Апсҭазаарагь араҟа угәаҭа,
Арахь иаркьаҿуан улахьынҵа.

Зны ашҭа ныжьны уацәыбналон,
Улахьынҵамҩа харахарц…
Уажәы адгьыли уареи шәеинаалон,
Наунагӡа шәеицынхарц…

ИҞАЛАЗЕИ?

Иҟалазеи? Абыгьқәа цәажәоит – еибашьроуп,
Ашәҭқәа рзыҳәан ҭахароуп.
Иҟалазеи? Иаашар уаҵәы аацынроуп,
Аҳаҭгәын иқәҭәо лаҕырӡқәоуп.

Иҟалазеи? Ауаа лақәоушәа иаапкит,
Аԥсны ажәҩан ашьа аҿашәит.
Иҟалазеи? Абҵьар ҭҟьан аԥша ҵысит,
Цақәашь акаршәра зегь хьҭакит.

Иҟалазеи? Еибашьроуп, дад, еибашьроуп,
Алаҳәа еиқәаҵәа ҳаԥсадгьыл иаҭоуп.
Ҳлахьынҵамҩа ҳабаго, ҳаба…
Анцәа ду ҳаԥсадгьыл аҳәаақәа еилырга.

Иҟалазеи? Ҳашҭаҿ зны еибашьран,
Уи аныҩбжьы саргәаҟуеит сгәаҵа иҭахан.

АԤСУА ХҾАҚӘА

Лакә дунеик сагәылсит,
Уа наӡаӡагьы сҭанасит.

* * *

Иахьагьы-уахагьы сгәы бҭысуеит,
Амра икыду еипш сбылуеит.

* * *

Сыцсҭазаара еипш, бара быцхызуп,
Уа быцхызаҿ сара сцәахуп.

* * *

Иуқәҿиоит рҳәеит алирика,
Алирикагьы цсҭазаароуп.
Апсҭазаараҿы алирика
Апоетцәа ирҟазароуп.

* * *

Сбылуеит сҳәеит. Сызблыда?
Быблақәа сыҽрыласҳәоит.
Амра шәахәа иахьзарыда?
Ббаҳчараҿ сгәылшәалоит.

* * *

Акакан агәы ѡ-дунеик еицҭазоит.
Ҳара иҳамоу адунеиаҿ ҳаицҭахоит.

* * *

Абнаршәыра амаза – абноуп издыруа.

* * *

Амшын – уччозаргьы,
Угәра згазом.
Амҳацьырцәа иухылазгьы,
Зегь рышьҭа узырхәашом.

* * *

Иабаҟоу ахацәа? – раамҭа цахьеит.
Сышрызхәыцуаз, схаҭагьы сышлеит.

* * *

Ахра иалҟьоит арѡаш кнаҳа,
Иѡагылоит, цхьаҟа ицоит.

* * *

Аӡиас анхыҵ – аҟәара сылаҕырӡ нылаҭәеит.

* * *

Аҵх лашьцаҿы
Ԥшьыблак еицышәҭит.

* * *

– Ара сыҟаӡам сара, сзыԥшаауада?
– Аӡәгьы!

* * *

– Саамҭа мааицзар акәхап иахьагьы?
– Уабацҵакуеи?
– Сыбаҩқәа лартцазҭгьы,
макьанагьы ишсыхәҭамгьы,
– Заа смышәҭуеи?

* * *

Аамҭа ауп шьҭа имыцхәхаз,
Бареи сареи ус ҳаанхеит.
Ақәыԥшроуп цьымхеит иаҳҭынхаз,
Қәоуроушәа ҳҿара ашықәсқәа хыкәкәеит.

* * *

Ацәқәырԥи ацәқәырԥи еинҟьозаргьы,
Зны еихьӡоит, цьарак еицҭахоит.
Аԥша аҳаҭгәынаҿ аҵх ҷаԥшьозаргьы,
Дмаалықьушәа аӡә иблақәа ччоит.

* * *

Ауаҩы затцә, амҩа затцә дануп,
Ауаҩы затцә илахьынтца затцә изыԥшуп.

* * *

Деиқәыхьшәашәа атцааршә даҩызоуп,
Арахь упшыр, сыцҳара игәҭакуп.

* * *

Ажәҩанаҿ апсаатә амтцәыжәҩа аҟьоит,
Иазышьҭымхыз аидара иҭанархоит.

* * *

Аматцура акәзаап аус злоу,
Уҭахызар, аҳәынтцәагьы ануҿаҟьоу.

* * *

Еиҭымтцас сынзыжьыз ҭагалан,
Хәычҷтцас сара сахьтцәуон.

* * *

Апҭа ҟәашқәа ирылпрааит,
Насып лашак аҳәыҳә сзаанагоит.

* * *

Иацтәи амш – бычча пшь сцәагеит,
Иахьагьы уи сахьтцәыуеит…

БАРГЬЫ САРГЬЫ ҲАПХАШЬОИТ

Баргьы бырхашьоит, саргьы сыпхашьоит,
Бла хаала снабыхәапшны сцоит.
Быбла гызмалқәа срымбозшәа ҟартцоит.
Урҭ санырхыпшыло, сыццышәха сыргоит.

Ес-ҽены бызбаларц сара исҭахуп,
Аапынра еипш сыпсҭазаара шәҭларц.

Ех, иаҳзымдырӡо ҳанасыԥ џьа итҵәахуп,
Амҩа ҳақәуп–еснагь иҳапшаауларц.

ЕСНАГЬ СУЗҬОДА

«Еснагь сузҭода?» – быблақәа ирҳәон,
Ибызгәамҭаз усҟан, баатҵраҿ сџьабон.
Мҩа харак бықәлан бнаскьон.
Бызхәцра мра шәахәатцас са сарпхон.

Слахьынтца аӡиас сагәылсны саауеит.
 Аха бара быда исыматцәҟьам насыԥ.
Атцх сыцәхалеит, еҳ иараби, слаҳәуеит,
Бышьҭа сышхугьы, ма зны сыԥсып.

Арахь гәыҕрак сыман аетцәаҿ сыԥшааует.
Сгәеисыбжь атцх иалыҩуа баҳаӡом.
Бычча䷲шь сныҩыр, сышьҭахь сгьежьуеит,
Атцх еиԥш блашәхама, сахьбышьҭоу ббаӡом.

Избан, иҟастцазеи цәгьарас,
Ҽаӡәы биццартә сцас?..

СЫБЛАҚӘА

Сыблақәа быргьычуеит, бымтцарсны быргоит,
Сгәы ишәҭышха ааԥынроушәа ишәаҳәоит.
Бҩызцәа бахьрылаз, брылгоуп уажәы,
Мҩак ҳаицықәлоит ԥшатцас ҳласны.

…Уажә быбла маахырқәа иазааигәоуп сгәы,
Рымца снырыр, сымцои сбылны.
Аетцә еимхәыцқәак быкәа иҭапсоуп,
Урҭ ирызгәамҭац сара аӡәк соуп.

Ишҵасҳәари, иҟалеи? Бзиа бызбацәоит,
Сыҧхыӡ хаа бшалоу атҵхқәа сыршоит.
Сыблақәа быргьычуеит, бымҵарсны быргоит,
Сгәы ишәҭышха аапынроушәа ишәаҳәоит.

* * *

И. Х.

Базымӡырҩын уи аччабжь, Изольда,
Зызланхап акәараҿ зкьатеиах пҵәо.
Атҵх мҩасаҿ уа зышьҭақәа нхода,
Анасып ацыпхьқәа шәахәатҵас инабҿапсо.

Сгәы шәҭны махәык уа иаҿазар,
Ибылшон сҿыбхыр, нас са быстәхон.
Аха иабаҟоу, ҧша ҕьык саршәшәар,
Адгьыл сыхьӡаанӡа уаҟа сеимышәшәон.

Ус егьыҟалеит, амахә саҿшәеит,
Сыччабжь хытҵит… Кыр сгәырҩон…
Махәык изықәмтәаз апсаатә цырхьеит,
Уи нахыс сыпстазаара еикәшон.

Уажә зыччабжь базыӡырҩуада, Изольда?..

ИЧЧО АӠИАС

Иччон аӡиас
харпҵас бара башәтцаны.
Уа иахьак бахьҭаз
амра быхәапшуан харантәы.
Ех, иҟалозҭгьы
цааимбартҵас са сҳәатәы.
Бацәызгон аӡиас,
сыҽгьы дәықәларын ипырны.

Аха иабаҟоу,
сыда ацәқәрпақәа быркәабоит.
Бааигәа аԥсаатәқәагь
ашәа рҳәоит иахьак ишанханы.
Акыр-кыр ҳәа, бычҷабжь
геи-шьхеи зегь ирыхьӡоит.
Саргьы сыҟоуп
аԥсҭазаара ԥхыӡ сгәы азҭаны.
Аԥсҭҳәа ҟәашқәа реиԥш
аӡиас ацыԥхьқәа еилыҽҽоит.
Быбла гәыҕрақәа
сыхәаԥшуеит харантә ихааӡа.
Аӡиаси береи
шәқәыԥшра сатцашьыцны сыԥсуеит.
Ашьха иахаршәу
анаҟә еиԥш сыԥшӡаӡа.
Са сыԥсҭазаара
иаалырҟьан иҿахтцәоит.
Береи аӡиаси
снызьны шәа шәанца!..

УАХЫНЛАТӘИ ГӘҬАХӘЦРАҚӘАК

Атцхи сареи ҳхала ҳаизынхеит,
Аҩны зегьы ыцәоуп иҭахәхәа.
Бзиа дшызбатцәҟьо ла лҿы исымҳәаӡеит,
Сыԥсҭазаара, сышәҭыц, скахәхәа.

Иҟалаз сыздыруам, схы сгәы ахшәеит,
Шәаӡызарак анырит сара сцәа.
Исылшоз ала шәақәакгьы сҳәақәеит,
Исылшаз ибауеит сынцәа.

Амҩа сахьықәу шьарда саапсеит,
Исзымкгәышьеит зегь рыгәшәа.

Сымшқәа иқәыпшыз, ожәык илашьцеит,
Сарҟәыма аԥсҭазаара, аҭызшәа…

Схәыцуеит: сызлахәеи хдунеи?

АЖӘЕИНРААЛА

Иацитцарц иҭахызшәа сыԥсынтԥры,
Исеиҳәон: «Ажәеинраала узыҩзом».
Уеипштцәҟьа сахьымзазаргьы сгәахәтәы,
Истәым сахьынҳала искзом.

Исыцииз ажәеинраала иахылтцит сыԥсы,
Азәы итәы иара ишитәу инхоит.
Иудыруаз, ишыҟатцәҟьоу са стәгьы,
Башаза, баша угәы уахаԥжәоит.

Ашьыцра шулаз аргама избоит,
Слымҳа иҭаҩуеит уара уғызбжьы:
«Ушдуззоу» ҳурбарц уҳәан-сҳәанқәак уҳәоит,
Иуҳәон, иуҳәоит иахьагьы.

Иалухи адунеиажә уа уахьықәу,
Ҿымҭ ушыцхац уцҳала.
Уреихырхәала кыр зыԥхықәу,
Уҿҳәара аанза ус уцала!

АЗИАС

Иахьа исықәм ааԥсарак.
Сзиасыми, сышцац сцоит.
Сыԥхыз ишалоу ааԥынрак,
Сымшқәа ихәлоит, ишоит.

Сшьа иҭархәмаруа сдаҟәа,
Ахыҟә ашҟа снапы сҟьоит.
Ажәҩан згәапхаз сыцәҟәырпа,
Аетҵә рыблаҟәа лашоит!

Усгьы аапсарак са исыҟәымкәа,
Амҩа сымоуп есҷьынгьы.
Сыда сыдгьыл ду нмыжькәа,
Сыда инымхарц иахьа, уаҵәы.

ИАХЬА БАБАҞОУ?

Иахьа бабаҟоу? Бхарацәоуп,
Агәыхь сагоит исиааины.
Аҭхаҿ бызхәыцра хаацәоуп,
Ҳаицәажәошәа ҳаизааины.

...Гәыкала ибасҳәон «сыбтәуп»,
Былаҕырӡ анахьыкәкәоз сӡамҩа.
Сыҧсы бнапҟәа ирыбжьакуп,
Ибысҭоит бара хиамҩа.

Иахьа бабаҟоу? Иахьа бабаҟоу?,
Ажәҩан дагәоуп. Саргьы сдагәоуп...

АҞӘАРААН
Р. Лашәриа иҿырпшны

Аҟыҭа иалырцаз аҟәараан,
Ҭыпда ианыҟәха, Аҟәа иаан,
Афатә азы даара еимдеит,
Акгьы аназымпшаа, иҳәацәеит.

– Уа сахьыҟаз саашьаҩын,
Пахәала ица сазыпшын.

Ашьыжь сацылон сгәыргьатцәа,
Фатәыда инхон хәҩы спацәа.

Ақыҭа салан ана-ара.
Агәылацәа рҿы крысфон сызхара.
Аҩны идәылтцуаз уа шьыжьы,
Ахәылпаз сгәарлон ҩык сҿаршьы.

Сызҿыз сыпшәма илмуӡеит,
Исыхшазгьы иазхоуп рҳәеит.
Иҟастцозеи шьҭа сара?
Хаҳәуп иқәжьу аҟәара.

Гәылак дысҭааргьы сыпхашьеит,
Ара са сзыҳәа ҭып ҟамлеит.
Ных, ных, наҟ, Пақәашьҟа, сцап,
Сызхара Апсар иҟны крысфап...

* * *

Амҩа иқәуп ажьа шкәакәа,
Асы инылпо ицоит, ицоит.
Аутра иҭыгоу аарыхра шкәакәа,
Агәы итцалт – иазгәышьуеит.

Ах, иабаҟоу, фатәык амам,
Абна шыҟоу иццакуеит.
Сишь, шәарыцаҩык ишьҭа нагам,
Атцла гылоуп, абна пшуеит.

* * *

Уаха атцхи сареи ҳаинаалон,
Маӡак еибаҳҳәон акгьы мӡа.
Амза шәахәа псаатәны ихиаалон,
Жәҩан иахькыдыз шарпазӡа.

Зны схәыцрақәа рышә аатыхуан.
Срыма, срыма ицон хара.
Адунеи зегьы мшынны ихыҵуан,
Аҵәқәырҧ сҿатҵәон уа ҵьара.

Схәыҷра мҩахәастҭак санысуан,
Сани саби рыгәра гауа.
Срызхәыццыҧхьаӡа дара сцәыӡуан,
Саргьы срышьҭан сыҧшаауа.

БЫБЛАҚӘА ИСАРҲӘОН

Быблақәа исарҳәон: «Амцхә умжәын,
Иҟалоит заа аҩы усцәашьыр!»
Аҵәцеи сареи ҳаиҩызцәан, ҳаиҧшын,
Сгәатҵан имацәысуан хьаак, акыр.

Еилгашьа рымамызт схьааи сгәырҩеи,
Аӡахәа алаӷырӡқәа саҵәца дырҭәуан.
Срызхьаауамызт ала ҟьалеи аҧшеи.
Уахак амыцхәӡа сгәы ҧшаауан.

Абла гәыӷрақәа збарҭамызт уаха,
Ашәахьоуп аҩыжәра саналага.
Са схала, са схала схы саназынха,
Слахьынҵа исанаҳәеит:
«Цасҳәагьы сышьҭых, хара сга!»

Сара быстәым, быстәым, са быстәым
Ҽаӡәы игәаҿоуп ба бахьыҟоу!
Нас быблақәа исзарҳәои, «амцхә умжәын?»
Мшын тҵаулак схыҧшылошәа зызбои?

Уаха амза аблақәа ҭҭәаауп,
Ибасҳәаӡом уаҳа ажәакгьы.
Шьҭа иҟалаз са сзыҳәан еилкааауп,
Исзыҟатцом быблақәа рҭакгьы…

* * *

В. Ахьиба иҿырпшны

Аца иаԥаӡоит ашшагьыч,
Уа инеины зык иангьыч,
Наҟ иахыпраарын Хыпсҭа
Апшәма инаиҭан апхасҭа.

Аха иабаҟоу? Ҭцис азпшуп.
Иахьазыҳәа амԥа куп.
Ашшагьыч хәыҷ цыр-цыруеит,
Ҭцис ахьықәиоу иазыпшуеит.

Аца инҭасны знык изцар,
Нас избодаз ахабар.
Аца иаԥаӡоит ашшагьыч,
Агәы ҭынчхон знык иангьыч.

* * *

Ҭцис ауп аҳәынапҳ хәыҷ зкыз,
Иахантәарак иззыпшыз.
Нас иныҟәсит уи ахацәа,
Иҭанарӡызеит рацәа ацәа.

Адулапцахь иааиуа шьҭа ижәбарым,
Асаан хыршәҭны ипнаҽрым.
Аҳәынап хәыҷ аҭцхәтәа пҭцәеит,
Ҳаԥнаҭаҿы уи ашә аркхеит.

* * *

Иҟалазеи, дида хаас,
Аҳәынтҵәа дылахартә Махаз?
Дарбан издыруа уи ицәхас,
Акамбашьқәа дгәартҭеит иахьҭатәаз.

АХШ

Амца иатцаз ианаршы,
Абжьы аргон иара «ашшы»
Ачуан иҭытцырц аҭахны,
Идәықәлеит аҽырчны.

Ҭаҟа иҟоу абаӡом,
Изықәшәо сеидру, хара изцом.
Амца атцасыр, агаӡа,
Иналаблы имцои зынӡа.

АЛАСБА

Апшәма адәныҟа идәылицаз аласба,
Атцх азатцәра ишалахаз агәра га,
Игәазтҭаз аетцәақәа хыхьынтә илацәҟәуеит,
Аласба хәычы агәы хәычы еисуеит.

* * *

Аҳәынтцәрапшь хәыч, аҳәынтцәрапшь,
Уадызбалеит хәылпы, ашәапшь.
Амҩа уқәлан иахьак уаауеит,
Уатцәы шьыжьынӡа – узҳауеит.
Тцәит-тцәири, тцәит-тцәири, тцәит-тцәири,
Узхара асы шкәакәа умбари,
Нас уатцамлааит иргылоу ачалт,
Апсар даара иахьак дузгәаҟт.

Амш уагәылҧраан наҟ уцала,
Ухәы ахара цьара иҧшаала.
Ҵәит-ҵәири, ҵәит-ҵәири, ҵәит-ҵәири,
Аӡын бырлаш цқьа умбари.

АЦӘЫКӘБАР АҴӘЫУАРА

Ааҵраҿ итцәыуоит ацәыкәбар,
Ацгәы аҧсы ахазшәа.
Ашә азаасыртуан исаҳар
Ишаҳәоз, агәаҟ, ашәа.

Шьҭа егьагмызт абар, абар
Ихәаҽуан аҩаршьҭан.
Нас сазҵааргьы уа ахабар,
Ирҳәап – баша уашьҭан.

МҨАК СА СЫҚӘУП

Мҩак са сықәуп, мҩак уа сықәуп,
Сахьаго ҳәа сазҵааӡом.
Сылахь еиқәызаргь, зны сгәы шьҭыхуп,
Исыцрасуа агәра згаӡом.

Ахыу-хыуҳәа лаҵас исеишуеит
Сыҧсҭазаара ацәашьы,
Слахьынҵамҩаҿ еснагь сгәаҭеиуеит,
Ҧшакгьы сыцҳауеит исыхьӡаны.

Ауарҳал еиқәатцәа саҧхьа икаршәуп,
Сықәныҟәаны ҧхьаҟа сцоит.
Исыздыруам сзыхьӡо, уи сазхәыцуам,
Сгәыҕра лаша хара сагоит.

Аху-хуҳәа латҵас исеишуеит
Сыҵсҭазаара аҵәашьы,
Слахьынҵамҩаҿ еснагь сгәаҭеиуеит,
Ҵшакгьы сыцҳауеит исыхьӡаны.

АСАРКЬАЛҚӘА РҾЫҬБЖЬЫ

Асаркьалқәа рҿыҭбжьы, –
Аӡаӡа илаԥсо шьыжьы,
Иаха ирцәамыз аҵәашьы,
Сахьугӡома сыгәҭакы?

Дырмит дуӡӡа идоуҳа,
Ашьҭыбжь хаара ансаҳа,
Ажәа еиԥшхеит ашәахәа,
Аԥсны агәҭан ианкаԥха.

Аамҭа ӡиас, ухацкы, –
Иҽыжәу аԥшалас агәыхәҭәы, –
Сара исызуаҳәом «уааццакы»,
Унапы иангәышьоуп сыԥсынҵры.

Амра аҵыԥхьқәа былуеит,
Амза сшаҷаԥшьо слаҳәуеит,
Ажәҩан аблақәа гәыкуеит,
Сышќа амаалыҟь даашуеит.

* * *

Адунеи ду цәқәырԥоит,
Ҳлахьынҵа зыӡбода?
Ашьхақәа рылагӷырӡ мыцхәхоит,
Арха каршәрақәа дырхәашоит,
Шьҭа ҳазбода?

Аԥсабара гәаан аҿаршәшәоит,
Агәы нҳархамашь?
Аӡиасқәа рымҵәыжәҩа еикәаԥсоит,
Ҳаашьҭыхны абҕыжә еиԥш ҳрыԥссоит,
Ҳахәаҿырцу аӡыхәашь?

Адгьыл уаҳа ҳагәра агом,
Ауаҩытәыҩса ҳзымаҟаруеи?
Ажәҩан атҵаҟа ак ҳазхом,
Ҳлашәхама, уаҳа ҿеик ҟаҳҵом,
Абас ҳазгәаҟуеи?

Ҳазҿу аусқәа еилыргатәуп,
Аҿԥныҳәа ҳамго…
Адгьыл ахьаақәа рҕьатәуп,
Ажәҩан агәалақәа хәышәтәтәуп,
Хьӡыда ҳҭамхо.

Адунеи ду цәқәырԥоит,
Ҳлахьынҵа зыӡбода.
Шьоук ҳхьаа рхьаауашәа иҿырбоит,
Аҟәышқәа иҟалаша рбоит,
Аха зтәы иагода?..

* * *

Ҵышә икәара атцх игароуп,
Асаби иеиԥш иҳартцысларoуп.
Уаҟа ахықәаҿ снатәаны,
Ашәак азысҳәоит саагәыкны!

Амза шәахәа хыхь игәылтцуа,
Амахә иныҟәтәоит инкахәыцуа.
Нас са сышҟа илбаапшны,
Абла хнаҩоит ипхашьаны.

Уаха апсаатә ргәы раҳаҭуп,
Рыбжьы ахьымго рыпхыӡ шаҳаҭуп.
Ашьыжь шара, уа ухацкы, –
Маҷк уааҳпеипш, нас уааццакы.

Жәҩан ҳаракыраҿ, апҭа еилысуеит,
Бзиа еибабо реипш иҳалацәҟәысуеит.
Стәоушәа чарак агәҭаны,
Шәак аацәырызгоит саагәыкны!..

* * *

Иҳанаҳәеи апсҭазаара? Апхыӡқәа рыпхыӡ,
Сеидру, мшәан адунеи иаиухьоума ацәыӡ!?
Ажәҩан ипхьоу, уи хыхьӡа днапшит,
Ибзиабара апсыӡ амшын ицәашьит.

Ах, дырзеилымкааит анасыпи алахьынҵеи,
Ари адгьыл данытцит ипшӡаз аҭцеи.
Шьҭа ихьаақәа неихытцны иахьымаара ицап,
Ашәҭқәагьы еиқәҿыртып: «Изыргылада акәап?!»

* * *

Аамҭа аӡырҩаш сыхьнаршоит,
Псыӡқәак уаҟа сшәаць рхәоит.
Аамҭа хымдыр, – иҭацәу,
Сышьҭахь, ахара сурпшру.

Амза гәыраз игьагьаӡа,
Шьҭак ннамыжьырцу ипшӡаӡа.
Аӡиас гәыжәпа зегь архәашоу,
Ма инхомашь апсы шҭоу.

Адгьыл ныҳәоуп, адгьыл нҵәом,
Ашьха ӡыхьқәагьы шьҭа иҭабом.

Адунеи хымкаах – аҭарчеи –
Аԥсны агәҭан шәа ишәымбеи.

Иахатәи аԥхыӡ еиԥш сынтцәаӡом,
Аԥсыӡқәа мгәыцлааит –схәаҿӡом.
Ԥсыуак ишиаҭәоу – ара сыԥсы,
Иаанхоит бираҟтцас Аԥсны!

* * *

Аеҵәқәа рыгәра шәымган,
Схәыцра иалаз, дхарацәан.
Уахак са сзыҳәа ла дынцәан,
Дыгәхьаазгеит, цьымхеит, Шьаридан.

Сыччоушәа рбоит сгәы ҭацәуп,
Ашәҭқәа рыкәаҿ маӡак ҵәахуп.
Амза ахәыцраҿ аԥҭа хшьуп,
Уи сҿы зласырбо мпахьшьуп.

Атцх еиқәара ҿык агәылсуеит,
Схьаа амацәыс ашьклахысуеит.
Дарбан сеидру, сызҟаҭәа, –
Аԥҳәызба, ҵәыцак сызҭаҭәа!

ИАЛАҲХУАДА РЫУА

Виссарион (Сергеи) Ҵәыцьба изкны

Ꙩ-хаҿрак еилаӡꙩоит,
Ахагареи аҟәышреи.
Иузынкылом, ус иацуп,
Цьара рнапы еибаркуп,
Аԥсҭазаареи ашәҭи.

Ҩ-ҳәаак еилаӡҩоит,
Атҵхи амши.
Ажәҩан баша ипшуп,
Аблаҟәа мачҟ ицәаакуп,
Аштәи аҵьынцьи.

Ҩ-дунеик еилаӡҩоит,
Аӡиаси амшыни.
Аҟаза апсабараз дмыцхәуп,
Ишәыгаҟәа тҵәахуп,
Агәыгреи ацәызи.

Ҳамш уаара нтҵәом,
Ажәҩан ду ҭабом.
Ҳапсҭазаара лашәуп,
Ҳгәыграҿ ҳмыцхәуп,
Ҳазшаз ҳаихьыпшуп.

Ҳалызхуада руа,
Ахагареи аҟәышреи?..

АСИДА ГЫЦПҲА ИЛЫЗКНЫ

... Соупшәыл, Асида...
В. Амаршьан

Асида соупшәыл, Асида,
Блахьынтҵамҩа зблыда?
Биашьапкуа быштәазгьы Анцәа,
Ргәахәтәы изахьигӡеи ауаҩшьцәа?

Бара бҟәыпшра цҳак блуп,
Иахьагьы быҟәсырц быгәҭакуп.
Ашәа ззыбҳәо, шьышь-наани,
Ирызҳалароуп уахи-ҽени.

Апсҭазаара хәыч – ҵхызуп,
Азә дыҟазаргьы – егьи дызуп.
Иҟам ихьз лаша рхәалааит,
Бара бымра капҵхалааит.

Асида ауҧшәыл, Асида,
Блахьынтцамҩа зблыда?
Бара бхаҭа бхәыҷны, –
Адунеи балаҧшуеит бзатцәны.

БЫҞАЗАМ ШЫРХӘОЗ

Тебя нет, тебя нет…
Паруир Севак

Иахьа ашәҭқәа ҧшзоуп, иҧшзацәоуп,
Рзамҩақәа рыгәзызшәа игәыкцәоуп.
Азаза абла цқьақәа рмаахыр,
Иҿымшәац абыгьқәа рыжәҩхыр.

Адәы иқәкәашо аапынтәи ашьац,
Бшьапышьҭыбжь макьана ирмаҳазац.
Сыблақәа Аида лааира иазыҧшуп,
Араратгьы харантәи иҳазгәыкуп.

Сара ирылсхьоу ахьааи агәырҩеи,
Быҟазам шырхәоз, машәыршәа бсымбеи.
Макьаназ самхәаҿзац бызиабара ацәқәырҧа,
Сышықәсқәа ишәыхьи, ишәхашәтцартә ахҭарҧа?

Са соуп шьҭа иҟам, дыҟоуп лхаҭа,
Еимаҳкыз дарбану? Ҳаилзыргода шьҭа?
Паруир иуцәызыз сгәатцаҿы дтцәахуп,
Еилкаам изалхәода: «Уара усҭахуп!»

* * *

Артавазд Сарециан иахь

Ҳаи, ҳаи! Ных, ных!
Ажәҵыс зшьыда?!
Ихызҩылаада аҭоурых,
Арарат узтәыда?!.

Алашә иблақәа лашоит,
Атҳх еиқәараҿ, атҳх еиқәараҿ.
Артавазд ухахәы шлоит,
Паруир ибжьы ахьааҿ.

Саргьы аӡәыҳәа стәоуп,
Цьым, сҩыза уҳәааҿ.
Ҳапсҭазаара пхыӡ маӡоуп,
Ҳадгьыл ду ахықәаҿ.

Қәак ауеит, қәак ауеит,
Иарбааӡоит архышьна.
Бжьыда асаркьалқәа хәаҿуеит,
Иақәшәом хьаак апыртшьа.

Ҳаи, ҳаи! Ных, ных!
Ажәҵыс узшьыда?!
Ихызҩылаада аҭоурых,
Арарат узтәыда?!.

* * *

И улетает птицею зима.
Паруир Севак

Ипрыз ӡынраӡам. Сара соуп,
Ҭагалантәи апсаатә – сымҩа хароуп.

Иуҭахызар, сара сышьҭа ухыз,
Атцаа сыжәызтцо, азынратәи аҽыз.

Сызгәылпшуа апстҳәа аблақәа раз3оуп,
Амра ашәахәацқәа мыцхәы игәык3оуп.
Пҳәызбак дыссирха дҭашьқьыруеит амшын,
Абзиабара иаркараз арҧыс уи дылзыпшын.

Мыцхәы саргәырҕьоит сымшқәа руак,
Ах, уабаҟоу – зашәақәа сыцызҳәаз Севак?!
Са сеипш уҧсаатәхан, хара3а уприт,
Убзиабара аҧсыз Севан атцан ихәаҽеит.

Иҧрыз 3ынра3ам. Уареи сареи ҳауп,
Ааҧынра шәҭышха уҧсадгьыл иаҭоуп.

* * *

Баргьы шьҭа баа3ом,
Саргьы шьҭа сыҧш3ом.
Акгьы агым амш хәларц,
Машәыршәагь бцәаара сымбац.

Быгәҭыхан, гәҭыхак зыҩуеит,
Амра с3амҩаҿ ибылуеит.
Аилашәшәымҭа иароуит анапқәа,
Амш иацәыз3ит ашьапқәа.

Уахак даара сгәы пшаап,
Иамуз3ар сыпхыз3аҿ бызбап.
Иҟалоит заацәа ихәлар,
Еиҕьуп ҳаҩныҟа сцалар.

Баргьы шьҭа баа3ом,
Саргьы шьҭа сыҧш3ом!

* * *

Анцәа иситҵеит напынҵак,
Изакәытҵәҟьоу ҵьара исымҳәароуп.
Саатҵагылозаргьы уа хьацак,
Сара сшыҟоу зны сырбароуп.

Ара сыҟоуп сахьцалак,
Гәҭыхас сара саншәымоу.
Изҳәо дҟаларгьы избалак,
Са соуп аҩны иаԥшәымоу.

Шәа шәеипш саԥылоит ааԥынрак
Сеидру, сшыҟатҵәҟьоу срызгәамҭоу?
Исымҭаны уаҟа ашәак
Рҳәарц атҵаракәа еимаркуоу?

Исызнамгӡар снапынтҵа,
Анцәа дазхәыцрушь слахьынтҵа?..

* * *

Уа, сыбжьы адагәа иаҳаӡом,
Уа, изуа алашә ибаӡом,
Шьыжьык иҳацәшааанӡа.
Зных са сдагәан мҩак сануп,
Ҽазных – алашә, сылахь еиқәуп,
Амра ҭашәааанӡа.

Ақыҭа сахьалсуа алақәа шуеит,
Аԥша саҩҟьан иццакуеит,
Гәашәакаҿ саатгылааанӡа.
Сгәы сыцәҟьалеит, иахьак сзатҵәуп,
Хәыкаҿ аҳаҭгәын пшьа сзыԥшуп,
Ашәахәақәа каԥсааанӡа.

Сишь, сишь, салҵит шысҳәо гәырҩак,
Сгәатҵа исыцәҭапсоит лаҕырӡқәак,
Ччапшьк сҿықәлаанӡа.
Схәыцра абахҭаҿ Зана дсызҭакуп,
Сара слықәитҭуп, мыцхәы дгәыкуп,
Ашәқәа сцәатаанӡа.

Слахьынтҵа аҳәҳәабжь азхамҵазт, иҭрысуеит,
Ҩ-дунеик сахьрыбжьагылоу еилацәҟәысуеит,
Цҳак сықәсаанӡа.
Схәыцрақәа адагәеи алашәи ирыбжьоуп,
Ихьтәы еимхәыцха рыгәҭа ибжьапсоуп,
Апааимбар сгәыдикылаанӡа.

* * *

Санбыхәапш акалашәа быблақәа пхашьеит,
Амра иаршәҭыз бӡамҩақәа ҟапшьхеит.
Бызгылозма ашьшьыҳәа маӡак уа итҵәахуа,
Ашәапшь иналпхаз бзиабарак агәы рҭәуа.

Усҟан абаҳчараҿ аҵәа ҟапшь капсон,
Аӡаӡа пҟышқәа ашәҭқәа рҿы ишәаҳәон.
Ҿымҭӡакәа ашьшьыҳәа быҕьқәак натцысит,
Пша хагак сынҽыжәлан бышҟа сыццакит.

Санбыхәапш акалашәа, акалашәа бышәҭит,
Ажәҩан иатҵәара хәычҵас иаагәыкит.
Ашәахәақәеи сареи иаҳзеилан маӡак,
Акы ҟапшьыхын, ишкәакәан урҭ руак.

Исҭахым исзырҳәарц: «Ҳаи, абаапс дыблит,
Зызлан ҳәатәхамтҵа, даанкылан дылгәӡит».
Бгәы аисыбжь зныҩуагь сара соуп,
Уи абжьы ахьхьаҳәа сгәатҵа иҭапсоуп
...Санбыхәапш акалашәа...

* * *

Иаҩыстәаауа ма бара быблаҟәа,
Игәкума сара сыблаҟәа,
Бгәы амаӡа уи – маӡоуп,
Сгәы амаӡа-маӡоуп,
Маӡоуп, маӡоуп, нас, имаӡоуп.

Апстҳәа ҟәашҟәа хиааланы,
Ицоит, ицоит, ицоит.
Ҳара ҳашәа еинааланы
Иаҳҳәоит, иаҳҳәоит, иаҳҳәоит,
Иаҳҳәоит, мратцас ҳлашоит.

Ус быбжьы хаа ныцакны,
Ухала, ухала, уаала!
Алаӷырӡ камҭәарц гәыкаҟны,
Атҳаҿ араӡәк сыпшаала,
Инхәыцакны сыхьӡ ҳәала!

Абаҳча ссир сҩалаӡа,
Уахак, сыпшуп, сыпшуп
Амза шәахәаҟәа пшьаалаӡа,
Бпенцьыр иахшьуп,
Сеипштцәҟьа игәыкуп.

* * *

Бара быда сара сзатцәуп,
Сара сыда бара бхазуп.
Нырцәи аарцәи цҳак хтцатәуп,
Ирымҳәарцаз: «Ҽаӡәы битәуп…»

Апсаатә беипшуп, ихәыз,
«Ашьаркәастa» схылан сцоит,
Иацтәи сашәаҟәа зызкыз,
Сгәырҩа пхызаҿ бтахоит.

Адгьыли ажәҩани ргәырҩак,
Сара изгап исҩытцракны.
Ашьшьыҳәаӡа схәытхәытуа уахак
Ибызҿыстлап нас ихәытцакны.

Аетцәа ргәыкыра сҽалаӡа
Атыпҳа ссир сыбзыпшып.
Атцх еиқәа сҽалаӡҩа,
Баатцраҿ ма схәаҽып.

* * *

Атцла шкәакәа ашәт еиқәатцәа аҿалеит,
Иҟаҳтцарызеи шьта?
Амза шәахәақәа атцеџь ихыпсалеит,
Иҟаҳтцарызеи шьта?
Абырг затцә амҩа затцә данхалеит,
Иҟаҳтцарызеи шьта?
Имиц икьаас бжьы даара ҳаркареит,
Иҟаҳтцарызеи шьта?
Ҳқытақәа ахәажә-цәа рхалеит,
Иҟаҳтцарызеи шьта?
Џьаргьы ҳаиуамкәа мҩакы ҳанхалеит,
Иҟаҳтцарызеи шьта?..

* * *

Касыда, касыда, касыда, касыда
Ажәҩан амтцан – аацын хтуп.
Изҳәада «ах, насыпда, насыпда,
Апстазаара зегьы тацәуп»?

Ажәҩан иалапсоуп уа икәицха,
Уаха атцх мцак ацроуп.
Аҳауа апхыз еипш итәицха,
Штакаҿ тынч иара пшуп.

Аацын гәыраз анапаҿы изҩыда,
Быхьӡ ссируп, ихьӡыркуп.
Слахьынтцамҩагь бара быда,
Ҳашҭа-гәараҿ иҭацәуп.

Ашҭа ҳааҭытцып нас ашьшьыҳәа,
Ҳамцахә мыцәарц инеибакып.
Сымгьажьырц азы схала аҩныҟа,
Маҷк са сбыҳәоит: ҳааццакып!

* * *

Псаатәк аҳауа иалаӡуеит ицеицеиуа,
Лахьеиқәтцала зны адгьыл иазыпшуеит.
Ажәҩан аштца ишьҭхыс изахысма,
Амацәыс каҷҷарҭаҿ цьоукы ажра ржуеит.

Тцаҟа ӡиаск хаҳә ссақәак изырхысма?
Ахы ытцнагеит, аха мшынкаҿ, ихәаҽуеит.
Ашәапшь иҽалак ҽыуаҩ хатцак дцәыртцма,
Пҳәызбак лаатцраҿ иҽышьтыбжь уаҳауеит.

Жәҩануп иҟоу – нас уа еиужьроуп,
Амтцәыжәҩа аныҟәацараз иара хкааӡам.
Иаҭахгәышьоу са сеипш – уи хақәитроуп,
Адгьылаҿ апсаатә цагьақәа пшаатәзам.

* * *

Аамҭа агәҭан – ԥсҭазаароуп.
Руслан Ацьынцьал

Сашҭа аханы ашьаҟа арсуп,
Нхытци-аахытци псҭазаароуп.
Ихту сҳапшьа сашҭа иашьаноуп,
Изхылапшуа, ҳа ҳрацәаҩуп.

Исымазкуада ҳџьынць апхарра,
Санагәылаҳәоу ашьыжь шара?
Санамтџаныҳәо атџх еиқәара,
Исбартахоит ҳазшаз Игәапхара.

Пақәашь сныха – сдунеи агәтан,
Аетџәақәа кәашоит уахак сгәатан.

Абгьы ԥежьқәа лагырӡтџас икапсоуп,
Атџлақәа рыпхыӡ иалоу аапынроуп.
Хәычи-дуи рныҳәаӷа шьтысхуеит,
Шьашәы сиҳәоит, сизгәкуеит.
Шаҳатс иҳамоу икыду амзоуп,
Ашәахәақәа иаҟьо мыцхәы иразуп.

Аамта агәтан – сныҳәара

* * *

В. Анқәаб игәалашәара иазкны

Акгьы шәымҳәан,
Ахатџа дабаҟоу?
Аамтак изшан,
Жәԥанахь дхалоу?

Исыздыруам акгьы,
Еидарак дшатџоу.
Дыҟазарц есқьынгьы,
Иҳаздыруам игәы иалоу.

Адунеи агәтан,
Иҟан пстазаарак.
Ашәышықәса тшәацәан,
Изхәаҽуаз хақәитрак.

Абраскьыл дәыжәлан,
Ирхәашеит хаҳәык.
Ашьхақәа деицгәартан,
Иқәныҳәоит уажәык.

Амшқәа каххаа,
Аԥсадгьыл иазшеит.
Имаӡеит рҳәаха,
Иашәақәа сцәынтцәеит.

* * *

Иахьада уи цәырымтцыцшәа,
Амра цәыртцит акалашәа.
Сашта иантаԥшы иаалашеит,
Аӡаӡа шәтыцқәагь ааԥхашьеит.

Аԥстазаара цәгьа ихыркуп,
Ажәҩан аӡамҩа цьара иқапшьуп.
Цьара изымтәоз иахьеи уахеи,
Аԥша иныҟәнагоит атарчеи.

Абнаҿ атцар ашәа рҳәоит,
Атцлақәа рымахәқәа еилышәшәоит.
Иаблызшәа иахьа ашәаԥшь,
Аҳаскьын гәырҕьан икәашоит.

Сгәырҕьа-гәырҕьо ҳашта стоуп,
Сара сзытҟәазгьы – ааԥынроуп.
Бзантцы исымҳәароуп: «ах, иауеи...»,
Сықәнатц иԥшӡахәыроуп адунеи.

СГӘЫ АНАЛАҞАМ

Сгәы аналаҟам исыхоит Цақәашьҟа,
Снықәыпшырц снеиуеит Куаз-Маа рхәы.
Гәаныла снеиуеит аӡыхь ашҟа,
Сангьы илсыржәхуеит истаз аӡы.

Саб сицны зны ахәы саҿалоит,
Иҳамами аӡынраз амҿы пҟатәны.
Сашьеи сареи амра ҳацәҭалоит,
Аккарагьы ҳатцысроуп ҳагәқәа рґәґәаны.

Ах, схәычҷра наӡаӡа исыцәҟьалаз,
Уаҳа исымбаӡо сыпхыӡаҿ иҭахеит.
Сара, аиҭым, ахәыцрақәа идыркараз,
Сгәыґрақәа аҵець аҵа исыцәҭашәеит.

Зны апсҭазаараз, псҭазаарак сарҿыхон,
Ашьыжь сацгылон аӡәы ҳәа сласны.
Мҵәыжәҩада ажәҩан ахь мчык сыхон,
Аха адгьылаҿ саанхахуан са сзаҵәны.

* * *

Иҟаҳҵарызеи? – Иаҳҟәашьын ҳара ҳхала,
Иҟаҳҵарызеи? – Асакара мҩа ҳананхала,
Иҟаҳҵарызеи? – Амра амшын ахь илбаауан,
Иҟаҳҵарызеи? – Ҩ-пстазаарак еиҿапшуан,
Иҟаҳҵарызеи? – Игазар уаҟа абжьы,
Иҟаҳҵарызеи? – Атцх хәаҽызар шьыжьы,
Иҟаҳҵарызеи? – Идагәахаз асаркьал бжьы гоит,
Иҟаҳҵарызеи? – Амц ныхақәа бгоит,
Иҟаҳҵарызеи? – Амшын цәқәырпақәа еиқәтәом,
Иҟаҳҵарызеи? – Ҳаблақәа атцхаҿ ипхашьом,
Иҟаҳҵарызеи? – Ашәа ҿыцқәа урҭ ирҳәар,

Иҟаҳҵарызеи? – Нас ирымбаргьы ҳхабар,
Иҟаҳҵарызеи? – Хдунеигьы зны илашьцап,
Иҟаҳҵарызеи? – Иаҭаххозар акәап, акәап…
Иҟаҳҵарызеи?..

СГӘЫҴРА ИАҴӘА АҾЫХӘА

Игәаҭеиуеит сгәыҵра иаҵәа аҾыхәа,
Адәахьы сыԥшызар, ааԥынроуп.
Сматанеиуа исҳәоит: «Зана бсыхәа!…»
 Сыӡынтә хәыцраҟәа харацәоуп.

Ашәаԥшь иналҟьеит еимгеимцарак,
Быччабжь хыркы, сгәы ԥшаауеит.
СныҾеҳәатәаргьы хәыштаара мцак,
Баша хәыцроуп, сара слаҳәуеит.

Исыздыруам маӡас уи иаҵо,
Аԥсабара баблоушәа бышәҭуеит.
Бара быҟоуп, сара сгәатцан,
Еснагь ба бҿаԥхьа схәыҷхауеит.

Зана, Зана, исымам ԥсыхәа,
Ишьҭхысаароуп сара сҾыхәа.

КӘЫДЫРҬА

ДырҾегьх Кәыдырҭа,
Иҭагәыргәырит ҳаҭеиҭа.
Атцх аблаҟәа ааԥсоуп,
Еимхәыцха амацәыс ахаԥсоуп.

Аԥсы ҭырхырц иахьа Аԥсны,
Дарбан агәашьа зыртцысы?

Хьаак ыҟоуп, уи ҳзыпшуп,
Аӡиас апанеипш ипжәатәуп.

Кәыдры ахьлеиуа иҳәацәоит,
Даҿа рыцҳарак ҳацәцоит.
Кәыдырҭада сара сҟалом,
Сыпсадгьылаҿ – сҭахаӡом.

ЖӘԤАН ҴАУЛАҾ

Жәԥан ҵаулаҿ
Амра хшьуп.
Жәԥан ҵаулаҿ
Апҭа пшуп.

Игәазырҳагоуп амӡырха,
Ашьац анԥеиуа ииаҵәааӡа.
Атҵаракәа арахь шәааӡа,
Ашәа ҳзышәҳәарц ихааӡа.

Жәԥан ҵаулаҿ,
Амра хшьуп.
Жәԥан ҵаулаҿ
Апҭа пшуп.

Иблахкыгоуп апсабара,
Апша анатҵоу хараӡа.
Иҳазгәакьоуп амра апхара,
Ашәҭқәа анышәҭуа игәыкӡа.

Жәԥан ҵаулаҿ
Амра хшьуп,
Жәԥан ҵаулаҿ
Апҭа пшуп.

* * *

Апстҳәақәа хытцып, инеилытцып,
Акы сацәшәома, аҳаҳаи!
Хьшәашәарак заа инаспыртцып,
Сынтәа аацын шәҭыш анаҳзааи.

Аӡыни аацыни уа ргәалак
Ашәапшь аӡамҩаҿ ирыцәҭахон.
Иканӡаз, ашәҭ гәаҟ, ахәылак
Аетцәеи амза ҭхахеи рџьабон.

Апхыӡ хаа еипш сымшқәа мҩасып,
Сыбжьы анрылҩуа, аҳаҳаи!
Слахьынтцамҩагь џьара иҭагәҭасып,
Сӡиас ахықәахь санзааи.

Сыбзиабара, сыпсадгьыл, ианыгәнукыла,
Утцеи мыш, сшыҟац саанхоит.
Ахьаақәа исыжәлаз хықәкыла,
Сгәы аисыбжь аҿы иҭасырхоит.

* * *

Аӡлагара аӡышьҭа ҭабахьеит,
Ҳгәыла Рафеҭ дызхыз.
Рафида хатца дцахьеит,
Пахәала иашәақәа зызкыз.

Ахәы пшӡа, Куазмаа рхәы,
Мыцхәы пхыӡ избалоит.
Ҳхәычра шықәсқәа, зегьы ҳтәы,
Тцышә икәара иахцәагоит.

Уажәы дыҟаӡам Рафеҭ,
Егьырҭгьы риетцәахә кашәахьеит.

Исзыҟалама, мшәан, акаамеҭ?
Схахәы даараӡа ишлахьеит.

Ардәына еипш, схьаақәа еиқәатцәоуп…

* * *

Апсаатә руалпшьа цырроуп,
 Схьаа рыжәҩа итцак ирзгаӡом.
Ара ишыҟоу, – зназы ихароуп,
Игәхьааган сахьгылоу сырбаӡом.

Ашьха ӡышқәа ашәапшь рҿаҳәуеит
Исыздыруам урҭ маӡак еибырҳәоу?!
Сгәыгреипш зны апсаатә хынҳәуеит,
Аха ирбарҭахомашь сцәаара еиуоу?

Ҩ-ДУНЕИК

Акакан еиҟәшараҿ ҩ-дунеик еицҭаӡон,
Аратцла анапқәа жәҩан ахь еихон.
Иахӡызаауа иҟадаз урҭ рразҟы,
Иалиаан иахьыҟаз адгьыл аҟарҟы?

Аамҭа пшызма, аамҭа еикәшон,
Амахә иалшәаз адгьыл иазынхон.
Игахит ус адыдцәгьа абжьы,
Ажәҩан ихылеит еиқәараз ашәшьы.

Имааибыз ажәларқәа раҳәа еиҿакшон,
Апсҭазаара ашәҭқәа аҵьныш иҟәшәон.
Ахызатцә иабылит дунеи қәыпшк апсы,
Ауыха иауан шьыжьынӡа асы.

Иаанхаз адунеи затцә амшқәа лашьцан,
Азатцәра изалымтцуа аамҭаҿ ихәаҽуан.

Шьала-дала урҭ анҭацәы,
Адгьыл ианыҵцит, иаҳзымбо уаҭцәы.
Иаҳазгәамҭаӡакәа ҩ-дунеик еиҵҭахеит,
Аԥсуа хаҵакгьы – шьҭа дмыцхәхеит.

* * *

Адунеи уаара, аԥсҭазаара нагӡа,
Сымҩа изанышәыԥсалои ашәҭ канӡа?
Исзаҭцымдырит, џьым, урҭ рымаӡа,
Амаӡақәа рымаӡа, исцәызгода рыҽӡа?

Амшқәа иларҵо ашәахәа ԥшӡа,
Сыҩуа сызрышьҭои исыҟәшәааанӡа.
Сеидру, изгәыку амра ҭашәааанӡа,
Сзыгәаҭеиуа саргьы, насыԥк сахьӡааанӡа!

Адунеи уаараҿ, сыԥсгьы уаароуп,
Ихадароу ҭынч аԥшроуп, аԥшроуп.

БЫШПАПШЗОУ

Х.С.

Бышԥаԥшӡоу бара нҵәа,
Анцәа бишазшәа дгәырӷьаҵәа.
Хара сгылан сыбзыԥшын,
Сараӡәк ба бзы смыцхәын.
Ҳәатәы сымаӡам, зегь збоит,
Амра еиԥш быччабжь сгәапхоит.
Ашәҭ еиԥш ишәҭуеит бҿара,
Ах, исыздырам сахьцара.
Аԥсҭазаара убасшәа ишоуп,
Џьара илашьцазаргь, џьара илашоуп.
Адунеи иқәхаз сара, сара
Ислахьынтцан харантә бзыԥшра.

* * *

Сара зны
Хкаарашьҭын,
Аеҵәақәа хәылԥазык
Сырзыԥшын.

Гәынхарак, ԥшӡарак
Сышьҭахь инхон.
Ҳәатәык, нагӡатәык
Аӡышьҭа ҭабон.

Исзымбжьац ҽык,
Сқәыԥшра аркарон.
Ицәаз хаҳәык,
Сышьҭақәа анхалон.

Сызхалар хәык,
Ашьхақәа гәыкрын.
Сашәа уаԥсҵәык,
Иеиԥшхон адәыкрын.

Исымбжьац ҽык,
Сқәыԥшра аркарон.
Ицәаз хаҳәык
Сышьҭақәа анхалон.

* * *

В. Анцупов изкны

Ажәҩан иаҳәон: «Сара дыстәӡам»
Адгьыл ихәаԥшуан – умыццакцәан,
Уи дшьауардынха хыхь дыхӡам,
Амра ихәаԥшит иаалаҟәӡан.

Апҵазаара агәашәқәа зегь аркзам,
Сеидру, иузаатуа нас уашьҭан.
Ахатца дхьатцырц игәы иҭазам,
Жәҩан тцаулаҿ абылра илахьынтцан.

Ажәҩан дазцеит – хара, хара,
Игәаҿы иҭарзны Апсынра
Цьнышқәак драбашьуеит ожәы цьара,
Иҿымцәаарц цьымхеит, ҳхәышҭаара.

Уажәы дабаҟоу? Даҳбазом,
Амца дызблыз, ҳаргьы иҳацроуп.
Анцупов ахымцеипш дбылзом,
Ҳадгьыл еипш – игәра гоуп.

* * *

Иаҳзыҟамтцозаргь зегьы рҭак,
Иахьа иҳамоуп гәыҕырҭак.
Бсымбозаргь сара снапшны,
Бсахьа ҭазуп са сгәаҟны.

Иҟалаз сыздыруам сара нтцәа,
Ашәҭқәа ирхәаҽызаап аӡынтцәа.
Хәыкаҿ апша даас сзыпшын,
Исцәыбналаз тцыпх, хкааршьҭын.

Иахьа иҿыстҭзом, сгәы лашәхеит,
Сгәыҕра апенцьырқәа сцәакхьеит.
Издыруеит, бышҟа шьаҿак ҟатцатәым,
Аха ишпазури, сзанаалом атәым.

Апсабараҿы сара смыцхәым,
Ех, сыбҭахымзаргьы шьҭа егьаурым.
Зны бышәтыцха бгәы сызцон,
Бызхара апхыз хаараҿ снықәыбцон.

Исзыҟамҵозаргьы зегьы рҭак,
Иахьа исымоуп гәыҕырҭак.
Бсымбозаргьы сара снапҵшны,
Бсахьа ҭаӡуп са сгәаҟны.

БЫБЛАҚӘА

Твои глаза – единственная книга дней моих,
что сменяя друг друга уходят.
Изет Сарайлич

Сыԥсҭазаара амшқәа
еихсыршәашәоит.

Уаха амзаҿа
Кыдлаанӡа,

Быблақәа рыӡмыжьаҿ
сыӡсоит.

Шарԥы рбаҕь хәыҷы
Ҿнаҭаанӡа,

Исарҳәо сеидроу,
блақәак пхашьоит.

Абаҳчаҿ агәил
ҟаԥшь шәҭаанӡа,

Сгәы сажьома
цааимбарҵас бсыхьчоит.

Амра шәахәа
Ажәҩан арҿыхаанӡа…

Быблақәа – изымҩыц сашәақәа…

МАЦӘЫСТЦАС СХӘЫЦРАҾ

Мацәыстцас схәыцраҿ баакаҷҷеит,
Амза аҭәымҭаз, амза аҭәымҭаз,
Зных маалықьтцас блацәӄәуеит,
О, атцх ашамҭаз, атцх аԥсымҭаз,
Нас схала сынхахит, сгәыкуеит,
Ашәҭ аптымҭаз, ашәҭ аптымҭаз.
Сыԥсы хаара насхытцны ицеит,
Сҿара шықәсқәа насыԥны иацыз,
Изхҩада ҳабзиабара ашәҭ канӡеит,
Аҭахызаргьы ҳлахьынтца кьаҿыз,
Ас сшынхоз агәра сымгаӡеит,
Хәылԥаз алаԥшҳҩаа ибжьаӡыз.
Мҩак сара сықәуп, ус саауеит,
Иацы акәыз џьысшьоит баныздырыз,
Ҭагалануп, ԥша хагак тцәаауеит,
Мшын нырцәынтәи иаха изхытцыз,
Былаԥш ԥагьаҿ саразәк сышәҭуеит,
Наӡаӡа блахьынтцаҿы изымҩахымтцыз.

БХАРАХОИТ

Еиҳа-еиҳа бхарахоит,
Еиҳа-еиҳа схарахоит,
Амра аблақәа ҳгәаԥхоит,
Амза абла хаа ҳҿаԥхоит.

Бара ибымоуп аҳәатәы,
Саргьы исымоуп аҳәатәы.
Уатцәтәи амш базыԥшны,
Уатцәтәи амш сазыԥшны.

Амра тцәыуом ҳара ҳзы,
Амза зыҷҷом уаха зны.

Насыҧк ҳашьҭоуп зегьы рзы,
Бара бзы, сара сзы.

АМЗА ЛАШОИТ

Амза лашоит уаха ҧшьаала,
Аӡыркәиқәа ҧырҧыруеит.
Ҳаԥуа ҳрышьҭоуп ҳара ҳхала,
Аштa ныжьны ҳцоит, ҳцауеит.

Атҵх ччоит–атҵеира абжьала,
Лакә шаноуп ҳарҭ ҳазҭоу.
Зегьы ҳаицгәырҕьоит ҳабжьы хиаала,
Идҳарбоит адуцәагьы ҳзакәқәоу.

Аӡыркәиқәа… Атҵх акәиццәа,
Аҳауа иахьалаҧсоу ҳрымбоу.
Ианыҧсаларц урҭ аимхәыцқәа,
Ҳнапы еитҵаҳҳуеит инароу.

Аӡыркәиқәа – атҵх акәиццәа,
Аӡыркәиқәа – ахәычра ацәыӡқәа…

АБЛАҚӘА АХЬАА АНЫРХУ

Аблақәа ахьаа анырху,
Урҭ игәыкны изычча зом.
Аацын ашәҭра ианаҿу,
Агәырԥа сымҧан иқәлаӡом.

Дунеикаҿ дунеик ҳаназгәыку,
Ихьатҵуеит усҟан хьаақәак.
Ҳҧеипш ҳаҧхьаҟа иаҳзыҧшу,
Иаҳнарбоит ҳазхымтҵша ҳәаақәак.

Еснагь аблақәа ччаларц,
Ҳрытцоуп ихьантоу еидарақәак.
Ишәымҳәан: «Ҳамшгьы мшаӡац…»
Ҳарҿагыланы ҳцозаргь мардарақәак.

Аха сишь, цқьа шәыпшишь–аапынроуп,
Ашәапыцьап ччапшьк ааҿықәлоит.
Насыпс апстазаараҿ иқоу ҿароуп,
Псуатцеик иныҳәаҿа ныскылоит.

* * *

Аилашәшәымтаз атцар пхьарылоит,
Уртҭ еиқәҿыртуеит: «Шәааласы!..»
Ачынча ашәыб гәыднакылоит,
Хара шәгылан шәазыпшшы.

Иқрымҿрымуеит Дамшәгьы аатцраҿ,
Уажәакәхап ахьтa ианакы.
Инхеит рдәынак уа, ақәатцаҿ,
Ашәч иацрыхоит иццакы.

Аилашәшәымта асахьа тызхуа,
Апсар даҿапшуеит ахәы…
Апсабара аҿапхьа зегь анхырхәо,
Апстазаара сгәапхоит мыцхәы.

АТЦХ ШАНА

Атцх шана, ашықәс шана
Иаха сара пхыӡ избон.
Схы иазысҳәон: Акалашәа сыршама,
Сгәыгра ашәтыцқәа сықәшәон.

Атцх шана, ашықәс шана,
Лакәтцас адунеи лашон.

Схьы еимхәыц пшқарах Зана,
Днышьҭкәыцәаа хара дызгон.

Атцх шана, ашықәс шана,
Нарҭ Сасрыҟәа зны сихьӡон.
Сгәыхәтәы сахьызыгӡаз нашанак
Исцәшаанӡа жәҩанаҿ еикәапхон.

Иаха исыцәҿыжәлаз ашықәс…

Аҿыц

Зегьы ҿыцуп, рҳәеит:
Атцх, амш, апсҭазаара.
Дәыкаҿ аҽқәа нхеит,
Апсуа хатца игәаҳәара.

Зегь ҿыцуп, рхәеит:
Аетцәақәа, ажәҩан, агәапхара.
Сычҟәын ашәак иҳәеит,
Дшаҿыз ипсадгьыл ахьчара.

Зегьы ҿыцуп, рхәеит:
Ҳамра, ҳадгьыл, ҳқәатцара.
Мчык бара бышҟа сагеит,
Сыпсы – с-Зана – сгәахәара.

Зегьы зегь ҿыцуп, рҳәеит:
Наунагӡа Апсны ахақәитра.
Иҳапхаз рҿаҳәатәы ҟалеит, –
Шьыжьла илаша-лашоит ҳамра.

* * *

Атцх ахьаа зегь еизакны,
Ардәына налпрааит асы.
Адгьыл иахаршәыз ас-касы,
Амра ипхьанаршәҭит иаагәыкны.

Агәы ҭынчуп, анапқәа пхоуп,
Апсабара ззыпшу – аапынроуп.
Атла махәқәа ашәахәақәа рыхьшуп,
Хара сгылан сырзыпшуп.

Ишырҳәоз, ишырҳәоз умыццакын,
Ашәҭра иалагеит адәыкрын.
Иахьак дырҩегьых са схәыцын,
Сеылас цагьа хәыцы –сызгәыкын.

Атцх ахьаа зегь еизакны,
Ардәына налпрааит асы.

ЗХЬАА ИАМЫРҬЫНЧУА

Даур Занҭариа игәалашәаразы

1

Адунеи ду мгәааӡеит.
Атцх аблақәа алагырӡ иакәабеит.
Иахьатәи амш ашьа аҿашәуп,
Зус иалгахьоу алуқәа пшуп.
Упсҭазаара уқәра иалагоит,
Ахәыла умшқәа ахәлапсоит.
Амҩа иангылан ипшӡом,
Иуаҩсхьоу уаҩсит, интцәом.
Хьымацәыс еимҟьарак уахшеит,
Имаӡоу ҽеа дунеи дук уазцеит.

2

Уԥсҭазаара гьежьуеит,
Аимхәыцқәа еихаԥсоуп,
Ухәда иахаԥсоуп,
Зных ухынҳәуеит,
Ԥсра хара ыҟам,
Ԥсра ааигәа ыҟам,
Иҟоуп абзиабара –
Уцәам…

3

Аилашәшәымҭаз уԥшуп,
Аҵаракәа ԥхьарылоит,
Ушьапқәа хтуп, –
Ашьацра улаиоит.
Игәхьааугоит уҿара,–
Азаҵәра иаркараз.
Инужьыз ухәышҭаара,
Аибашьра иазмырцәаз.
Адыд-мацәыс абжьы,
Ашәы ашәылоит, –
Иумҳәацыз аҳәатәы,
Амшын иахәаҽеит,
Аилашәшәымҭаз…

4

Алагамҭеи алгамҭеи рҳәаа азыркхьада,
Уахьынтә игьежьыз… иҿы еилгом.
Ацара иаԥсоуп, аԥсраҵәҟьа збахьада,
Уара ишубаз, макьаназы иҳазбаӡом.
Ишԥаҭшәахеи Аԥсны ҟьаҟьа дуӡӡа,
Убзиабара узқәаҭыԥаҿ иҭшәахартә,
Узныдгылом шьҭа уаҳа аҩнынӡа,
Улымҳа кыдтца гарашәак уаҳартә.

5

Угәыґра аҳәыҳә
амҵәыжәҩа анхьыдышьшь,

Утҵәаабжь уцьынць
ацәа иҭнарӡызеит.

Ал уа иақәыз
аҳардан фелдышь,

Аԥсымра анҭашәоз
амахә иацәыӡит.

Агәы иҭатҵәыуоит
аҳапшьа хьшәашәа,

Уҩыза дыҟам,
аҭынчра уцәыӡит.
Алаҕырӡ аҿытцыкәкәеит
уара уашәа,
Иахьа уаргьы
лышҟа уаамҩахытцит.
...Зхьаа иамырҭынчуа
Даур Занҭариа.

МШЫНТЦАС ААМТА ЦӘҚӘЫРПОИТ...

Ҳаԥсадгьылаҿ хык иазымгоз, чарҳәарыла
Урыстәыла иршьыз Аԥсны афырхаца,
Салыбеи (Ака) Зосим-иԥа Арӡынба
игәалашәара иазкны

1

Аԥсабара зыргәаҭеиуа маӡоуп,
Агәыҕрақәа адгьылаҿ икапсоуп.
Аҵьныш ҳабжьара дкәашоит,

Ауаа ршьыцраҿ –дыхәшахоит.
Ҳаблақәа дырхыпшылоит ианахәҭам,
Ргәатҵа дҭалоит гәы зызҭам.

Аӡиасқәа ааҭгылоит ҳамҭакы,
Апсаатә анҵәыуо иаагәыкны.
Афырхатҵа имшқәа ԥшьоуп –
Ижәлар рҿапхьа уи Дынцәоуп.
Уи уаҳа, уаҳа даабаӡом,
Амаалыҟь ипхызеипш дкабаӡом.

Ишәацьҳәара зуша аԥша,
Ауаҩшьҩы алаӷырӡ ихьырша.
Иаирсхьоу аҵәҩанқәа хыжәжәоит,
Илҩатҵә зымҩеиуа икабоит.
Еҳ, ишԥашоу ари адунеи,
Сыпсадгьыл ! Утҵеи ԥшьа дызҭахеи?!

Апсабара зыргәаҭеиуа маӡоуп,
Ҳабгьыжәхан аатҵраҿ ҳкапсоуп.

2

Ахысбыжькәа гоит… Абжьы заҳада?
Иҿаҳадагәоуп иахьатәи ҳамш.
Акәыцьмакәа хьатҵит… Абгасса зааӡада,
Иаҿыхәаз дарбану шьыжьтәи ҳаӡхьампш.
Ҳазҭымсгәышьеит ҳлахьынтца акәара,
Ҳазҿыхәоз ҳӡыхькәа ҭабахьеит.
Амаалыҟь икьаасыбжь иарҿыхоит ашара,
Ҳатҵхкәа иреиӷьыз ҳацәҭахеит.
Уа, шәабаҟоу Апсны ахшара,
Салыбеи апсымҭәкәа дырфахьеит.
Изыхьчо иҟада ҳашҭа-ҳгәара,
Ашҭа ҳазҭымтцуа ҳгәашәгьы адыркхьеит.

Ахысбыжькқәа гоит… Абжьы иацәшәада,
Мап, аӡәгьы, – мӷа лакьҭак ҳануп.
Ҳаизҵаагәышьоит, иаха иҭадырхада,
Ҳазҵапшуа ажәӷан алакҭа хәашьуп.
Ишгац еипш… ахысбыжькқәа гоит…

3

Мшынтцас аамҭа цәқәырпқоит,
Џьоукы пхызтцас ҳканапсоит.
Иҳаздырӡом иахьа иаҳзыпшу,
Ҳапсҭазаара амш анҭацәу.
Апша иҳатцасуа ҳагацәоит,
Амаҷ азыҳәа ҳахәцәырххоит.

Ахатца ихатца даҳбаӡом,
Адыд абжьы ҳаҳаӡом.
Абна илалеит ҳлақәа,
Акәтыжь еилаҳаит аласбақәа.

Аӡы хытцыр апсыз хәаҽып,
Амца ҳацрасыр ҳлахьынтца блып.
Зыпшӡара иақәзыз ҳ-Апсынра,
Иашьҭоу дарбану уҭархара?
Ан ахцәышла ҳлызгәыкуеит,
Шьыжь даапшаанӡа лпа даҳшьуеит.

Сеидру, сеидру иаҳлахьынтцоу,
Ақәыцьма хытцны ҳашҭа ианҭоу.
Апсны атцеицәа рыгәра ҳгаӡом,
Адыд абжьы тцар ҳаҳаӡом.

4

Ицәытцатәан иакәым зҳәада,
Иахьа даныҟам ҳарпыс Ака?!

Абраскьыл ибжьы заҳада,
Ианҳахҭыгәло иахьа акака..

Аԥсуаа ҳашьҭамҭа анымтцырц,
Ахацәа ҕьеӷьқәа ԥхьа инагылеит.
Ҳхәыштаара амца ацәымӡырц,
Нхытци аахытци ҳтцеицәа еицгылеит.

Ибжьы раҳаит очамчыраа, –
Манча диеиԥшха Дәрыԥшь дышгылаз.
Игәырҕьа-гәырҕьеит абжьуаа,
Данырбатцәќьа ахацәа ираԥгылаз.

Лахьынтцан нас зегь ирзеиԥшыз,
Уи дыхәҳахәҭуамзт шьала-дала.
Ишизымдыруазгьы уатцәы иԥеиԥшыз,
Аӡәгьы игәы нирхомызт акала.

Дреиуаӡамызт атәра зԥеиԥшыз, –
Атәра иатцытцыз рзы дхақәитран.
Иаҳҳәагәышьои, илахьынтца иеишыз
Хара диргылеит ҳиқәитцымкәан?.

5

Амза ықәкәашоит инаԥсаргәытца,
Инацәкьарақәа збылуа амца даҭәҳәоит.
Рыбжьқәа гоит ҳашьцәа нхытцаа,
Аҕа иҭыӷраҿ шьҭа дырхәахәоит.

Ахысыбжь рныӷуеит ага-ашьха,
Афырхацәа ҭахоит ажәӷан амтцан.
Ака имам уаҳа аԥшыха, –
Амца ижәитцоит иаҕа дгәаҭан.

Ахызатцә тцәаауеит атцх аҽеатаҭан,
Ахьаа рызныжьны ауаа ирылсуеит.
Еиқәхаз рзы апстазаара ҳамтаҭан,
Ашамтаз дгьыли-жәҩани еилацәҟәуеит.

Амш иҿыхаз, цьым, иаблыда,
Идашшылоит уа пцсыуа хатцак.
Хара ипшызгьы зтәы иагарыда,
Шьыжьнатә ишьтырхуеит уаҟа тцәыцак.

Амза ықәкәашоит инапсаргәытца,
Инацәкьарақәа збылуа амца датәҳәоит.
Рыбжьқәа гоит ҳашьцәа нхытцаа,
Агa итыҩраҿ шьтa дырхәахәоит.

6

Иҳазҳәода апша зыршьыз,
Иахьа итцәыуон аҳатгәынаҿ.
Пшрак ахыркааит ага иеипшыз,
Ихықәгылан сҳәаа ахықәаҿ.

Схьаа хьаа цәыкәбарк ацлеит,
Зиасхоит шьта ианжәыла.
Ҳапсымтәразы ҳапсуарагьы пхаҳтцеит,
Алахь еиқәуп с-Апсынтәыла.

Аҳақ абаҟоу, ицәоуп гәыла,
Апсахыҩцәа рбираҟ иҩахеит.
Аханатә иҟаз гәыла -пцсыла,
Дәрыпшь иабдуцәа дрызнаргеит.

Сишь! Дарбану ишәа-зыҙаз,
Атиҩ иоума ҳаиқәзырхахуа.
Ашәтқәа кны ага ипылаз,
Ҳхәыштаара дыҽҳәатәоуп дшаҳәшаҳәуа.

7

Сеидру, ашәышықәсқәа еибадыру,
Зных иаатҳгылан инеиҿапшит.
Ажәҵыс шкәакәа аҳәаа ихыҵну,
Хьаак сгәатҵан иаашәышәит.

Сишь! Еихаркма, уа иҭарблыша,
Даук дцәырҳан иаха даапшит.
45-шықәса напык ианӡалаша,
Амаалыҟь ипхыӡ еипш ирыблит.

Дарбан, дарбанушь агәнаҳа иатцоу,
Аҭоурых цәҳәыраҿ–иҿеиршәит.
Амшын жәылоит, зныкыр ихьатцхьоу,
Апсуаа ҳлахьынтцагьы – иааилашит.

Сасрыҟәа ишьтан иашьцәа дуқәа,
Иреиҕьыз, иреиҕьӡаз – дырхәаҿеит.
Амчра ззымгаз ауаа гмыгқәа,
Дунеик агәашәқәа адыркит.

Уабаҟоу анцәа?..

АӠӘГЬЫ ИЗДЫРӠОМ…

Аӡәгьы издырӡом илахьынтца,
Ашҭа дҭытцны зных данца.
Уи ашҭа иахьӡуп ахәычҷра,
Наӡаӡа иахьақәым уахь хынҳәра.

Иҳаздырӡом ас ҳазшоу,
Ҳақәшәагәышьоит иҳахәҭоу.
Атцх гәыраз – ауаа рыпхыӡ,
Саагәхьаагала сануцәыӡ.

* * *

Пшак бжьашәышәуеит амҿырӄәара,
Уажәытцәӄьа сашьҭаӡам ахабар.
Зных сызҭытцыр ҳашҭа-ҳгәара,
Сара исыхьтцәыуашт ацәыкәбар.

Амра игылаз, ицоит абас,
Уи иаздырӡом иацәынхаз.
Иаанхода еиҭах – хәычҭцас,
Сыӡбахә дыршап сызҭахқәаз.

Ах, шьыри! Сара сангәыргъоз,
Икыдтцәан илеиуамызт ақәа.
Сқәыпшреи сгәыгреи анеицеыжәлоз,
Апсҭазаара спылон игәыкуа.

Шьҭа исыздырцәом сахьызхытцуа,
Гәыграк сгәытцак сызсоит.
Гәаҳәарак соуеит Зана санлызхәыцуа,
Мчык ла лышӄа сыпханатцоит…

Сдунеи цхызаҿ аӡыркәиқәа лашон,
Сыпхыз хаараҿ наӡаӡа бсыхьчон.
Алакә дунеиаҿ аамҭала ҳаизшан,
Пшак ҳабжьысуеит… ацҳақәа рхәашан.

Сгәыгра атцх иагәылсны ицоит,
Ишысҭахымгьы, шәҭқәак шьҭа
иканӡоит.
Ацәқәырп агәеисраҿ схьаақәа кәашоит,
Сызхьыпшу сыҽуракәа ахара исыцәцоит.

Апсҭазаара рхәыцга, ирцәам ацәашьы,
Апсаатә рыбжьы хаа, аапынраз шьыжьы.

Сызцымлац сымшқәа ҭагалан шәысзыпшы,
Сышықәс ҳәатәхамҵақәа икәадамхааит
шәшьамхы.

Дырҩегьых, бара быда са сзаҵәын,
Схәыцра хагақәа жәҩан ихшьын.
Амҩа ипнашәаз зегьы аашьон,
Ных, ҭагалан ҩежьрак аҵәкапсон.

ХЬААК ҲАЗНЫЖЬНЫ…

Сергеи Константин-иԥа Арӡынба
игәалашәаразы

Агәырҕьеи ахьааи еиԥырҵуеит,
Рыбжьара ԥсҭазаароуп иҭахо.
Иаалырҟьан Ахаҵа даҳцәыӡуеит,
Иԥсымра дарбанушь изхаԥхо?

Издыруеит даҵамызт уи гәнаҳак,
Дымраҵәҟьан, ауаа дрызкаԥхон!
Ихазы акгьы дашьҭамызт ихәыҵак,
Аԥсҭазааразы – аԥсҭазаараҿы дықәԥон.

Аԥҟақәа ажәҩан иалалт иҿыжәлан,
Сеидру рлахьынҵамҩа зеиԥшрахо.
Амшын цәқәырԥақәа иааҟәымҵӡо ижәылон,
Уԥшишь!
Ирыздырӡом ианҭахо.

Абасоуп, абасоуп, шьҭа дыгәҭыхоуп,
Хьаак ҳазныжьны дцахьеит.
Дуаҩ гәыҭбаан ҳаблақәа дрыхгылоуп,
Заа аеҭымра ҳахьӡеит…

* * *

Ҟамчы бжьык бнытцак,
Аҩныҟа бызгап.
Уаха арҩашқәа инхәытцак,
Ҳаӡбахә рҳәалап.

Иахьсымоу сара пшыртәас,
Сгәатцаҿ бышәтлап.
Сынасып мтцәыжәҩа сҿылак,
Хәыштәаарак арпхалап.

Сымра шәапшь лашара,
Сбаҳча агәыгыртәа.
Абзиабара ҟәымшәышә апхарра,
Атцарақәа рытра.

Зана, сыпхыӡ насыпцын,
Бызхәыцра слахьынтцан.
Амшын цәқәырпа сызхытцит,
Аапынра сышәтца.

* * *

Исызгәамтәазакәа хьаак тцаарҷҷо,
Иаҿызаарын ашәтра.
Апстазаараҿы акгьы сылмыршаӡо,
Иашьтан стәархара.

Схьаа хьаак анацлалак,
Имшынха ицәқәырпоит.
Сзықәгылоу махә-ҩак,
Лассы ихжәоит.

Зы-хәашьуп исҿатцәаӡо,
Сеисоит ацәқәырпа.

Бҕа еитцыхрак самраӡо,
Исхартцоит ахҭарҧа.

Иҧша-ҕьуп исыжәлогьы,
Итцнахырц са сдац.
Атцх еиқәоуп исҧылогьы,
Ашьыжь смааҧшӡарц.

* * *

Амацәыс атцаҷҷоит ажәҩан агәы,
Хәылҧазынӡа иҧшуп са схәыштаара.
Аҧсра зымбацкәа ихьаазго рыцгәыҧсы,
Зшәаргәындара иалахаз, ишьҭоуп асаара.

Бна-мҩала мацара имҩасырц зҭаху,
Рыбла ихыҷҷалоит етцәа гәартак.
Шарль де Голль[1] иоумашь ирзыҧшу,
Иааҧсагәышьеит иахькыдгылаз анхаҩ иҽагак.

Амшын хаҳәқәа амшын иагәыдтцо,
Ацәқәырҧақәа дрынтәалоуп иахьа
фырхатцак.
Аҧсадгьыл ахьаа ахәырбҕьыц ахы хызтцәо,
Адгьыл иқәитҭәаз алаҕырӡқәа мбаӡац.

Амацәыс блызаап иахьа еицраланы,
Уаҳа аӡы ажәӡом, уи ааҧсоуп.
Азатцәра адәы иқәгылоуп ишанхаланы,
Ауаҩы игәҭыхақәа зынӡак аҽеакзоуп.

[1] Шарль де Голль – Франциа Ахәбатәи ареспублика ашьаҭаркҩы, аинрал.

* * *

Ӡиастцас аамҭа хышхытцәар ҟалаӡом,
Сыцсы затҵә аамҭеикәшара иҭаӡаӡом.
Зны аацынра сқәыпшреипш аҿеаӡеит,
Амҩа ҳшықәу абыгьҩеижьқәа ҳахьӡеит.

Гәкаҳара аҭахума, амахәқәа еилышәшәоит,
Атҵлақәа рымтцан быгьқәак кәашоит.
Пыцьтцас ашьхақәа ашьашьалқәа рыхшьуп,
Ажәтцаракәа абаҟоу рытратцәкьа ҭацәуп.

Аамҭала ҳлымҳа иҭасуам акәукәу абжьы,
Саркьалтцас игоз аацын шьыжьы.
Мышктәи апсҭазаараҿ апарпалыкьқәа
былхьеит,
Аӡаӡа бырлашқәа рчара рухьеит.

Ҳаамҭеикәшара ҳацкәашо зны ҳанцәыртц,
Ихаацәан усҟан ҳаӡынратәи аҧхыз!
Ҳапсҭазаара аҧхызаҿ ашәҭқәа шәҭуеит,
Дырҩегьых, атамашәҭқәа ҭацара руеит.

ИСЫМЧГӘЫШЬОУЗЕИ…

Исымчгәышьоузеи… Уарада гәышьаӡа,
Сан лылағырӡқәа сызгәыдкылом.
Гәырҩак уамгааит, сыдгьыл сгәыразӡа,
Ҭагалан ажәтцаракәа аакыдгылаӡом.

Исымчгәышьоузеи… Акгьы сашьҭаӡам,
Атцх ауп зны-зынла исныӡбауа.
Схьааи сгәырҩеи рҳәаа ҩашьаӡом,
Сыцсы ауп апсҭазаара иацәыбылуа.

Исымчгәышьоузеи… Адунеи сакара,
Сшықәу ԥслымӡ мꙩак санысуеит.
Аԥша зеиԥхыӡуа сышьха катцәара,
Издыруеит, мышкызны саҿысуеит.

Исымчгәышьоузеи… Исызҭода аԥсшьаха,
Џьоукы лаԥҟьақәак сгәыдыртцоит.
Амзаҿа сыхәаԥшуеит, абла ҭырхаха,
Уахатәи сызатцәра иацкәашоит.

… Исымчгәышьоузеи?

* * *

Анхәа. Мыс икәара,
Х-тцецьк, х-лахьынтцак.
Аӡара еихатыр аԥсабара,
Иахьыкәашо шәахәақәак.

Аӡиас иатцәа амацара,
Зызлан лышьҭак ихуп.
Аԥсабара ашәа хаара,
Ҭцыск аблақәа ирхуп.

Псыӡқәак ирымоуп ачара,
Гәырӷьароуп раҳҭынра.
Аԥсны лаша аԥшӡара,
Игәкуп алакҭа!

Анхәа. Мыс икәара,
Х-тцецьк, х-лахьынтцак.
Есшара хәыҷы хәмарроуп,
Инымтцәаӡо бзантцык.

* * *

Исҭахҳам шьҭа Пацқәашьҟа,
Пацқәашьынӡа ихарацәоуп.
Сара сгәы сыхон Аҟәаҟа,
Сгәыҕра агәашәқәа аартцәоуп.

Ҵышә икәара, Куазмаа апшалас,
Схәыцраҿ ижәылоит, ицәқәырпоит.
Сеы урақәа араҟа ианымҩас,
Срыхьӡома? Урҭ цырӡоит.

Агәҿаҩра шьҭа сан дыкәҿыхом,
Саб дцагәышьом рашәара.
Сахәшьа Рита иахьа дхарҿыхом,
Ҳашҭа иацәызхьеит лхәычра.

Исҭахҳам шьҭа Пацқәашьҟа,
Пацқәашьынӡа ааигәацәоуп.
Сара истәым акгьы сашьҭам,
Апсны агәҭаны сара стәоуп.

* * *

Той, которую выдумал сам.
Н. Тихонов

Амаӡақәа рымаӡа, сгәы амаӡа,
Мра шәахәак далхуп, деикәапхоит.
Еснагь сыпхыз далоуп лҽырмаӡа,
Еиҭагьы, мра шәахәак капхоит.

Сгәыҕра ҭынчӡа агара игароуп,
Ҵыс иатцәак агарашәа аҳәоит.
Схәыцра псаҟьан ажәҩан иалоуп,
Сыбзиабара ацәашьқәа еибакуеит.

Ах, шьыри! Насыԥк ҿнаҭуеит,
Сыԥшуп убжьы ссир саҳарц.
Саамҭа ҽыхәагьы шьҭа иаапсоит,
Иалшома сыԥхыӡ хаа насыгӡарц.

Аӡәгьы битәӡам, са соуп бызхәыцыз,
Дунеи ҿыцк иахьала иаартуп.
Ачҷаԥшь еиԥш апаҭҟәыр игәылҵыз
Слакә ссир аблаҿ иҵәахуп.

* * *

Иҟасҵозеи Кәтол сахьнеиуа,
Сан дысԥылом, саб дысԥылом.
Владимир Аҵнариа

Шьҭа уацәызгода аҵх лашьцара,
Мап уцәнакит ашьыжь шара.
Ухала уалахеит, цьым, угәҭыха,
Уашәа ҭынхоуп Аԥсны зырҿыха.

Абар, дырҩегьых амш ҳазшеит,
Уара наӡаӡаз Кәтолҟа уцеит.
Иуа гәлымтҵәах уа дуԥылоит,
Ешьатҵас Анатоли угәыдикылоит.

Адәы иакәшоит ҽыхәак кьыркьырyа,
Умш ианԥшылоит цьанаҭҟа уахьыруа.
Ухьааи угәырҩеи амш ианԥсалоуп,
Уажәа ашәышықәсақәа ирызцароуп.

Кыр шықәса Кәтолҟа уцон,
Аҟәа алаӷырӡ ца ацәкаԥсон.
Ажәҩан иалшәеит иахьа еҵәак,
Ҳаԥсадгьыл иазгыларц ҽа баҟак.

Аҽыхәа лаша амза шәахәа иагәылаҷҷоит,
Псҭазаароуп аҵх ссир зыхшаз.
Ныҳәаҿоушәа бзиабарак схаҽҽоит,
Сацны сызцом ҳамш иныхшәаз.

Схәыҷушәа гәырҕьарак акәа сҭаршәуп,
Сеидру, исԥеиԥшу, измада еилкааны.
Сгәыҕра ԥшӡа ажәҩан иаҵаршәуп,
Шәахәаҵас џьара икыдтәалам илбааны.

Ԥхызк ауп сыԥхыӡаҿ исыгәҭыхо,
Зиасхаԥ, исаҩсны ак цоит.
Аҵыс ашәоуп ашьыжь сзырҿыхо,
Ҽы ласк сынҽыжәларц сҭаххоит.

Арҭ амшқәеи аҵхқәеи срылаӡоит,
Бзиабароуп ашәҭқәа сгәазырԥхо.
Аԥшалас аӡара па еихышәашәоит,
Агәыҕроуп мраҵас икаԥхо…

* * *

Чтоб твое молчание пело.
Луис Сернуда

Бара бҿымҭра ашәа саҳарц,
Иахьак сашьҭоуп ибжьам амархәац.
Саԥхьа иниасны бсахьа цоит,
Исҳәо сақәшәом, зынӡа схәыҷхоит.

Бара бҿымҭра – аҿымҭра иаркараз,
Ааԥынтәи ашәҭеиԥш асцыраққәа
сыҟәшәоит.
Сеидру, слахьынҵамҩа агәы иалаз,
Сызаҵәра насысны араҟәыбеиԥш саршәашәоит.

Бара бҿымҭра – аӡиас изхытцыз,
Ацәқәырпақәа сҿатцәо аҟәарашҟа сеихоит.
Сдунеи хәыч, сыпсҭазаара иацәызыз,
Наӡаӡатәи бҿымҭраҿ цәыкәбарқәан
 икабоит.

Бара бҿымҭра – имиц сашәа…

* * *

По разному каждого любит судьба.
Паруир Севак

Аамҭа ҽыӷлас амӷа иқәуп,
Иахьыпшгәышьоуп уи ҳразҟы.
Пхызхаак далоуп, ачча иҿықәуп,
Дышәмырҿыхан ицәоу аӡҟы.

Дарбан фырхатцоу злахьынтца иаиааиз,
Насгьы наунагӡа адунеиаҿ инхахьоу.
Ауаӷы рыцҳа атцәӷан иахиааз,
Дарпхагәышьом уи амца дзыҽҳәатәоу.

Ҳақәра ҳафоит ҳшыхып-хыпуа,
Пхьаҟа ҳшеихогьы, зны ихьшәахоит.
Амш ҳацуп ҳаихьыс-еипысуа,
Ҳзықәгәыгуа амрагьы ҳацәҭашәоит.

Маӡоуп аамҭала зегьы ҳхызхуа,
Ҳрызхәыцуеит нырцәӡа ицахьоу.
Иашак ҳшашьҭоу – ҳабла ҭызхуа, –
Цьоукы иҳашьҭархҳәоит «ауоу».

Гызмал икәара ҭабахьеит,
Аӡызланцәа хатца ицеит.

Амра гәытҭбаа зхаԥхо,
Ҭҟәарчал усахьоуп исҿаԥхо.

Сышьҭа уӡаӡаҿ икашуп,
Харантә схәычҷрашықәсқәа сзыԥшуп.
Уԥхыӡ хаараҿы шьыжьы,
Ушҟа сзыгьежьуам бзанцы.

Аԥсҭазаараҿы уара ухылтц,
Сыгәхьааугома сануцәыӡ?
Шьҭа схәыҷума, – сышлахьеит,
Сышықәс ԥхыӡқәа сыцәкапсеит.

Уажә унапоуқәа хараӡа,
Ушьха иаҿаршәуп иԥшӡаӡа.
Игәхьааганы сырзыԥшуеит,
Сгәыҕра ԥсаатәцас иԥырԥыруеит.

* * *

Ҵыси ҳәыхәи, аҵәа еихаҳеи,
Имза ҭәымҭан амахә ихшьуп.
Маҷк бԥенцьыр аԥарда бнахеи,
Кыр ҵуеит аатҵраҿ сыбзыԥшуп.

Исхалашоит амза каххаа,
Абрыскьыл игәашьеиԥш сзатцәуп.
Сааилагәышьоит ҩаха-хаха,
Цәашьтцас абылра саҿуп.

Сара сгәеисыбжь абжьы заҳада,
Аты ҩарҩар ҿнаҭуеит цас.
Уа сара аиаҭым, уа хлаҳәада,
Слаҳәрыма ԥша хаак анас.

Схәычҧреи сқәыпшреи, ацәа шәалтци,
Ҳқәатцан азыркәиқәа цыр-цыруеит.
Апсҭазаара ахылтци аҧылтци,
Бгәашә сылатәан сырзыпшуеит…

* * *

Асас дахь иеипш ҳашҭа иҭалаз,
Аацын абла иатцәа сахьыпшуп.
Адгьыл гәытбаа ацәа иалаз,
Иаачыхә-чыхәит, агәатца шуп.

Амҩа иныкәлеит акәара игартцыз,
Псызкәак абзиабара иазыпшуп.
Апстҳәа быбыш ақәатца иалиааз,
Пштәы хыркыла еихьыпшуп.

Абна илцеит икапа-чапоз,
Бгак шашьтамгьы ашьамхы ласуп.
Амшын цәкәырпа аӄәара ианыпоз,
Ачныш ахакәитраҿ итакуп.

Хьаа-гәыхьда заа иҳазкыдлаз,
Амра шәахәақәа аҩы иашьуп.
Ашәт шьытцәрақәа хазы ишәтыз,
Апсҭазаараҿы харантә ипшуп.

* * *

Ашәаҳәаҩ Вова Кәакәасқьыр
игәалашәара иазкны

Уара уабацеи уеҙаны,
Иҳамҳәаҙакәа уи аены?
Ажәҩан аблақәа цәаакын,
Ҳадгьыл мцацәа узыпшын.

Аҵар уашәақәа нарыгӡом,
Ҳамш усгьы иҧхашьаӡом.
Имҩасуаз аӡиас аахәашьит,
Улахьынҵа ашьа аҿашәит.

Аҧсназы даҽа ныҳәаҿак,
Иузацҵом уаҳа ашәак.
Узхырбаазеи, Анцәа иныс,
Ацәа изалымҵыз аҟарматҵыс?

Ажәҩан еҵәатҵас уҿшәеит,
Ухьаан ҳәеаҧхьа ункабеит.
Уҧсҭазаара аӡиас аахәашьит,
Амза аҭәымҭа ашьа аҿашәит.

Уа, Рарира, сгәы итцхо Наира,
Бысзалымхуа бзалеи сара слира?
Адунеи ҧхыӡаҿ, – уа, Рарира,
Ашәҭқәа збыршанхои, Наира.

Ахьы шәахәа амҩа иантәалоуп,
Быччабжь ӡыхьтцас уа иҧытлароуп.
Уа, Рарира, злахьынҵа бырлашода Наира,
Бара бызцәызда, нас, бызбада, Рарира.

Ах, шьыри! Шәахәатцас бысгәылсуеит,
Сқәыҧшра аҳәааҿ зны бтцәахуп.
Уа бызхәыцраҿ сара сеилысуеит,
Амш еилган, аҧҭақәа хыхь ихшьуп.

Уа, Рарира, сгәы итцхо Наира,
Бысзалымхуа бзалои сара слира?
Адунеи ҧхыӡаҿ, – уа, Рарира,
Ашәҭқәа збыршанхои, Наира?..

* * *

Иаҳзымдырӡо агәы иалаз,
Ақыҭа иалагьежьуан апшалас.
Нын, рыцҳа, адәы ицәхалаз,
Атцх шкәакәа иаман гәалас.

Амаалықь ихы-иҿы ҟәымшәышәуп,
Дахьыцәоу игәы хәычқы мацәысуеит.
Аетцә еилыграа рыбла цәышуп,
Дгьыли жәҩани еилацәҟәысуеит.

Атцла амахә шәырла ихыбуп,
Аҩы иашьызшәа асаара ишьҭасуеит.
Амза гәытбаа харантә ипшыхәуп,
Ҳәыҳәи тцыси «амаца» еицасуеит.

Аҿҳәара артоит жьақәак рчара,
Иазыпшыми ашьыжь шара.
Атцх шана абас изыргәыргьаз,
Шәалагәырӷьааит амш пхара!

* * *

Ҽыҩтцас аӡиас агәыжәла цәгьоуп,
Зны ижәылоит, ҽазны ииаапсоуп.
Иҳәатәхамтцоуп, ишцац ицоит,
Нас, амшын акәаҿ аҽеаӡоит.

* * *

Адунеи ду ахьаа,
Пштәык аҿы еизгоуп.
Снапсыргәытца ахсаала,
Аҳәаақәа ирҭагӡоуп.

Мшынҵас исыцәхытҵыр,
Лаҕырӡны исыцәкаҭәап.
Уи аӡиас узырыр,
Хараӡа уара уцап.

Аха уаанӡа аҵәқәырҧақәа,
Ҵьара еихьӡалап.
Изҽыжәымлаз аҧаԥқәа,
Сҭынчра рыхьчалап.

Адунеи ду ахьаа,
Аҧшқа игәаҿы,
Иеилыргам аҳәаа,
Ажәԥан ахаҿы...

* * *

Сара срымкааит иахьа гәалас,
Амԥа иқәуп сышықәс ҽылас.
Аамҭак соуны аӡиас сырыр,
Иҟалоит усҟан сгәыҕра сцәыԥыр...

Уара аапын – уҧшра ҕраҷкәынӡа,
Сыӡбахә нагишь харҭ ҳаԥнынӡа.
Сгәы ишытҵхо сқыҭа, сҳабла,
Ишхымтҵуа сгәалашәара сыбла.

Ажәҭцыс, ажәҭцыс уара сырҿыха,
Сара аиҭым сузыҟалом стәымха.
Саб иашҭаҿ ҳгәашә аартуп,
Сашьа еитцбы еснагь дысзыпшуп.

КАМАН

Исызгәамҭаӡо зны са сзы ухаран,
Лахьынҵала усызшазаргьы, угәашә адыркуан.
Аԥсуа иԥсала еснагь уа урԥхан,
Сыԥсадгьыл агәеисыбжь Каман, са с-Каман.

Ашьхақәа еиҿапшуеит, гәыла ирԥхоу,
Аҭоурых уанылахьеит кыр инароу.
Арахь имҩахыҵуеит уӡбахә зыншхьоу,
Атәым ара даабаӡом, даабаӡом, мамоу.

Адунеи аархшазар, хьӡыла ухьӡыркуп,
Уԥагьан хара угылам – ауаа рзы угәыкуп.
Аԥсаатәи аӡиаси ухьӡ-ԥшьа рҿакуп,
Уԥхарра нҭаршәны сгәаҵаҿы иҵәахуп.

Уара ууаныжьны харак сцаӡом,
Аԥшьаҭыԥ уансхашҭ сашәагьы зиӡом.
Аԥсҭазаара уацыз ҵыхәаԥҵәарак зықәӡам,
Иуаҭәоу сызхәозар, уаҳа акгьы сҭахӡам.

Сыеҳәатәоуп адгьыл ахәыштаара,
Аеҵәақәа рыла сымца еиқәуп.
Иеигәырӷьаз иахьа сбара,
Сабиҵас ашәахәақәа сызгәыкуп.

Амш ҿыхоуп, аҵар рыбжьы,
Аӡиас цәқәырԥеипш ихыҽеоит.
Сызхысыз ашықәсқәа рҿыҭыбжьы,
Ихәу ԥсаатәҵас џьара иԥхьоит.

Зaa ишәҭызаап атамақәа,
Аацын агәашәаҿ исзыԥшуп.

Иаха ижәылоз ацәқәырпақәа,
Рыгәҭыхақәа аҟәара иахьшуп.

Сара сцәыртцра, сара сҿара,
Сыдгьыл апхызқәарҿ итцәахуп.
Апсҭазаара лаша, ах, сгәыкра,
Сҽыхәа шкәакәа сзыпшуп.

* * *

Владимир Маан игәалашәара иазкны

Хәык аҟынтәи уи лбаапшын,
Иахьак иасуан афырҭын.
Упсҭазаареипш ак хәашьын,
Апсра хьшәашәа узыпшын.

Мҩак ахала агәы пжәацәан,
Хьаак дунеикаҿ иуцәынхон.
Иузымбашаз аӡә дыччон,
Ушьҭа дхыла шәҭқәак иҟәшәон.

Амра баша ус ипхон,
Иӡынрамзи, иугәапхон.
Баша лахьынтцамҩак уазыпшын,
Адгьыл упхьон, уаҭахын.

Иузгәамҭаӡеит зегь шынтцәаз,
Шьҭа иузырҳәозеи ара инхаз!?
Апсҭазаара аҟынтәи, ех, ихтцәаз,
Уара урхыпхьаӡалам иҭахаз…

АШӘАК ЫҞОУП

Баҭу Зосим-иҧа Арӡынба уахь

Ашәак ыҟоуп ҳара ҳазхаштхьоу,
Мраҵас знықыр уқәыпхахьазар, Баҭу?
Жәҩанынтә ецәак сабишәа иччоит,
Сашәа ҿыцқәа шьҭа рдунеи ҽакхоит.

Зны сгәаҵа иҭаршьуаз аамҭала,
Цәқәырпаҵас ижәылоит урҭ акала…
Зыхьуп итцхәрааз, уа Пацәашь,
Сышьҭа дышхызгьы уи агьангьаш.

Сырхаштгәышьон зны санкаҳа,
Аха, унапы суркит – сыцәсырц аҵха.
Сишь, сишь! Схы-сгәы еихыккеит,
Апоезиа аштаҿ сҽыхәа рбеит…

Ашәак ыҟоуп, ҳара ҳазхаштхьоу,
Мраҵас цьаракыр уқәыпхахьазар, Баҭу?..

* * *

Еидтәалан Баграти Тараси[1]
Рыбжьара пша хаак гәыкуеит.
Ианеиқәҿыртуа аси амацәыси,
Қәмарча амшынахь иццакуеит.

Баграт хәыч. Џлоу – Лаганиахә,
Артцаҩы ихаҿра. Ажәа анцәахәы.
Срызхәыцуеит: са сқыта Пақәашьи,
Аҳапы итаҿаҳәоу Абрыскьыл ирашьи.

[1] Тарас Гындиа Баграт Шьынқәба диртцаҩын.

Уара Аԥсны – иузшан лахьынҵак,
Данузгыла ҵеик, цааимбарк.
Ишгац игоит Баграт ибжьы,
Аԥсыуак дзырҿыхо ес-шьыжьы.

Аамҭа, суҳәоит, маҷк уаанҿас,
Баграт даныҟам, даҳхашҭт Тарас.
Амшын жәылоит, мыцхәы иҵәқәырԥоит,
Аҵәқәырԥақәа Шьынқәба иашәа
ргәаԥхоит.

АГӘЫӶРА

Вадим Валери-иԥа Лагәлаа
ихьӡынҩылоуп

Уи амроуп иахьа ара иԥхо,
Уи аӡиас ауп иҳаҩсны ицо.
Уи ажәҩан ауп ҳадгьыл зҷапшьо,
Усҟантәи ҳиааироуп ԥхьаҟа ҳазго.

Уи арԥыс аҩныҟа дмааӡеит,
Уи арԥыс избахә ҳмаҳаӡеит!
Уи арԥыс афырхаҵара дазцеит,
Уи арԥыс ҳгәыӷраҿ даанхеит.

Уи итҵәыуабжь агара иазынхеит,
Уи ичапшь имраны иаҳхаԥхеит.
Уи иқәыԥшра ашәҭқәарҿы ишәҭуеит,
Уи илахьынҵамҩа харантә ҳазгәышьуеит.

Уи ихьаа сгәаҵаҿы итҵәахуп,
Уи изхәыцра агәашәқәа аартуп.
Ԥсҭазаароуп аԥсҭазаараҿы ҳҭазырхо,
Наунагӡагьы агәыӷроуп ҳзыхьчо.
Уи арԥыс аҩныҟа дмааӡац…

* * *

Шьыжьымҭанк зны сбышьҭалан сцап,
Шьыжьымҭанк аӡаӡаҿ бышьҭақәа
сыҟәшәап.
Сбыхьӡарц шпастахыз, аха сызхьымӡаз,
Сгәыгра ашәҭқәа быгәхьаагараҿ ипшӡаз.

Лахьынҵала ус иҳаҭәан ҳаршеит,
Апааимбарцәа усҟан акгьы рымҳәаӡеит!
Сара банызба бысгәапхеит, бысгәапхеит,
Бара саныбба сыбгәапхеит, сыбгәапхеит.

Уажә гәаныла исҳәоит ҳаи, ных, ных,
Ацәа саламхарц шьыжь заа сшәырҿых.
Сааигәа быҟоушәа бахьыҟоу снапшлап,
Исылшои уаҳа, ашәала бсырпхап.

Аха, атцх еиқәараҿ бсызхымго схәаҽлап,
Срыцҳашьо амза шәахәа уа иҷапшьалап.
Абасоуп, џьымхеит, аамҭа еикәшоит,
Сызатцәра цагьа слахьынтцамҩаҿ ишәаҳәоит.

***

Ажәҩан – ари сара соуп,
Адгьыл сабду дахьышьҭоу цәарҭоуп.
Аеҵәақәа исарҳәо сазҵааӡом,
Пхызк ауп иҟоу – сацәшәаӡом.

Амшын цәқәырпа схьаа зху,
Избарҭо дарбанушь са сышхәу.
Ақәа цәыкәбарқәак канапсоит,
Ашара иацгылаз зегь аапсоит.

Ахәыҷы иччабжь амш апштәы,
Тәамҩахә зқәым ан гәыкы.
Агәкамыжьра пхьа цара,
Ҭагалан – Аҧсны чарак аура.

Мрак игыло зегьы зырпхо,
Ҳазшаз иоуп аҧсҭазаара ҳгәазырпхо.
Гәыҕрак ҽыжәуп ҳахьӡаӡом,
Уи ашьҭа ихугьы даапсаӡом.

***

Те, у кого душа холопья,
Лишь за развязку любят сказки.
Т.Бек

Адгьыл хәышҭаара хара изыҽҳәымтцыз,
Аҧсабара ашәыгақәа зегь ҳцәынтцәеит.
Жәаха зны аӡиасқәа имҩахытцыз,
Нырцә ҳазмырын, аарцә ҳанхеит.

Иасуа пшак ҳаҟәшәоит, ҳапссоит,
Ҳтанаргылоит мшәан уашьҭа ҳкәал.
Гәаҕк еилашуа хара иацоит,
Цәымҳатцас изымпытцшәаз аҳәынтқар имал…

Аҧсадгьыл алахьынтцазы зыҧсы тцаахаз,
Аҳаҧы лашьцаҿ рбираҟқәа цәаакуеит.
Ацҳа тцәыры бзиабаран ихыз, –
Ҳзықәымсырц ашьапқәа тцыркаауеит.

Зхы-зҿы змызәзәац лакәқәак еиҭарҳәоит,
Иреиҧшуп ҟәартқәак акәҷышь змааӡац!
Ашәи ҳашьҭартцоит, акы хырҭәалоит,
Иҟоу здыруада? Макьана имшаӡац…

* * *

Амаӡақәа рымаӡа акгьы еилкааӡам,
Хьаак ахәычҵы ишҟа имҩахытцит.
Адунеи хәыҷ усгьы агәашәқәа аркӡам,
Псҭазаарак заацәа иахцәыӡит.

Хьаада ажәҩан хыхьынтә иаҳзыпшуп,
Амра аӡамҩақәа зны иҟапшьхоит.
Пхыз хаак ҳалоуп, арахь ҳмыцхәуп,
Акәаԥ зыргылода, аамҭа еикәшоит.

Ажәлаҟьаҩ иаҳзиҟьаз ҳамшқәа ҳаҟәшәоит,
Ҳрылоуп атцхқәа аетцәақәа идыркараз.
Апша анасуа быгьқәак ҽышәшәоит,
Ирыцҳахеит ҳлахьынтца адәы ицәхалаз.

Ахәычҵы маӡа адунеи маӡа датцәахит,
Дмыцхәызма? Сеидру уи аҭак ҟазтцо.
Аӡыхь итцхәраaз ҳашьхақәа ирцәыӡит,
Саркьал бжьуп зны зегь иаҳҭынхо.

* * *

Апсҭазаара аҿытбжьы иахьа исгәылсит,
Схәыҷреи сқәыпшреи рцәаара сырбо.
Издыруада, схьаа маҷк уааццакыр,
Дысгәалашәап, бзиа избоз, Раџь Капур.

Ахааназгьы исҭахымызт иҟам-ианым,
Слахьынтцамҩаҿ аиаҭым, издыруеит саӡәым.
Сымза шәахәақәа сышықәсқәа
дыршәшәоит,
Ашьацра иахьылашәо шьыжьынӡа ишлоит.

Сыбзиабара тʼла амахәқәа пытцәтцәоит,
Хаарак иќаз сыпхызаҿ интцәоит.
Сабду Пахәала иҽылас цагьа Кәац,
Сара сыда уи азбахә цьеи ирҳәап.

Цсаатәтцас цсыцқьақәак жәҩанахь
ипырхьеит,
Сызатцәреи схьааи сќәашза сырбылхьеит.
Асалам шәќәқәа сқәыпшрахь исышьтуеит,
Сыќанатц, са сыќанатц атак сазыпшуеит…

* * *

Аира мшы, амш ныҳәа,
Аштa итытцхьеит сҽыхәа!
Кац иҳабла сара сыпхыз,
Чыжь дабаќоу, слахьынтца уцәыз?!

Амра кацеи сышықәс шәшьыра,
Ухықәгылахьоума шьтa ахшьыра.
Амза ыцәоуп, атцх шәшьуп,
Ашьацра аблақәа цәаакуп.

Ашьыжь ҿыхаа, ашьыжь хьшәашәа,
Сахьақәак нужьит исгәалашәаша.
Аалзга ухықәаҿ азыжь сызтaз,
Жәаха исарҳәеит уи штaбаз.

Иахьа исҿатцәозаргьы уа уцәқәырпа,
Апстазаара исытцанаҳәоит уқәпа.
Амшын иху аґбеипш са сызсоит,
Сышықәс хагақәа сыкәа итaпсоит…

* * *

Азатцәреи аипырцреи рҳәаа еивҵоуп,
Аӡыхьқәа рхьаа амшынаҿ инырҵәоуп.
Аиаҭымра апхызаҿ ашәҭқәа шәҭуеит,
Гәыҕрак сҿыжәнатцан саман иаауеит.

Амза цышәырччоит, исалацәӷәуеит еҵәак,
Иахьатәи амшгьы исыламҳәит рацәак.
Амшын цәқәырпеипш схәыцрақәа хара сыргон,
Аамҭа еикәшараҿ, са зны схарахон.

Ашьац иахьшуп аӡаӡа аашьақәа,
Ҭынчрак иалҷҷоит зны ацәашьқәа.
Амҩа иангылоу бзиак зҳәаша,
Ситцашьыцӡом ус баша-маша.

Сзатцәны сынхозаргьы сара схаҭа,
Слахьынтца, тцәыцақәак сызҭаҭәа.
Атцхи амши еипшны сырбоит,
Схьааи сгәырҩеи схазы исыӷәшәоит...

* * *

Акгьы ҿыцӡам, дырҩегьх ажәҩан шәшьуп,
Акәашара иаҿушәа апша амахәқәа аршәшәоит.
Акәтаҕь еимазкыз ацгәы еиқәатцәақәа пхатцатәуп,
Мамзар, агәыхь зызтцысыз цьоукы ҳацәҭахоит.

Уажәы еидара хьанҭоуп уи дызтцалаз,
Маркоу доллару пхызла руак иӷәшәоит.

Шьыжьнатцы атәым бызшәа амҩан иаркараз,
Дҿажәкит хымпада ӡы хьшәашәак дахәоит.

Иуадаҩу амц ӷьычкәыр зтцыхәа изымкуа,
Гәы-шьамхыла дтаӡсоит, уа дҽырбоит.
Иуаҩра иҽыжәнахыз, ииаша ӡыӡымкуа,
Алашьцара ицәалаӡуеит, ашьҭа нкабоит.

Дзыцәагәышьом, дытцоуп цьоукы рқәатца,
Агәнаҳа иатцоу ӷьычкәыраа рҳәаа ихьчоит.
Ашьашьалқәа кыдыршәылоуп иҩны атца,
Акәытқәа изыртцаз акәтаӷьқәа цыгәқәак ирфоит…

* * *

Аапын ашәқәа аатит,
Ашәҭқәа рыблақәа цәаакит.
Атцх еиқәара иахшаз, –
Шьыжьӡа амроуп икапхаз.

Былапш хаара сазгәышьит,
Иахьа заацәаны саапшит.
Аӡаӡа илган бышьҭа игаз,
Сыпсы хаароуп уи зықәшәаз.

Сгәыгра псаатәтцас инаприт,
Бзиабарак аблақәа хтит.
Адәы иатцәарахь саныпшы,
Ҽыхәак инҽыжәлеит сыпсы.

Схәыцра балазаргьы бхарацәоуп,
Шәыттцас ажәҩан бысзаҿоуп.
Ашәахәақәа реипш сбызгәыкуеит,
Сгәатцан быбзиабара шәҭуеит…

* * *

Аацынроуп. Ашьац иатцәаӡа,
Иаур ацсата, иҭалап сыцсы.
Иахҭааз асас, ипшӡаӡа,
Ажәтцыс, ажәҩан уалал уцырны.

Схәычҷушәа дырҩегьых сухьыпшуп,
Адәы иатцәа, сыпхызқәа раҳҭынра.
Ашәахсҭеипш сышьҭақәа унуп,
Аӷәара иқәызцәаахьоу сҿара.

Иаур ацсата, ашьац иатцәара,
Атамашәҭ ґраҷкәынӡа еикәапсоит.
Ибыбышӡа ацсҭҳәақәа ирхытцит акатцәара,
Сышлара аацынра цхыз узбоит.

Аацынроуп, ашамҭазы схынҳәуеит,
Слахьынтцамҩаҿ алашара сзырбаз.
Сгәаҿы қәапсатак сзауеит, –
Дыпсаатәхеит сан, сзыхшаз.

* * *

Ҳара дахҭәуп, – рҳәеит,
Ихьӡала атцәца ркуеит!
Иахьеидтәалоу иашшуеит,
Ирыцымныӷәаз, ирыцәгәышуеит.

Ирҳәагәышьоит ишухшаз,
Уара уиаша, уара ууаз.
Дара ракәхап изурҳәаз,
Ажәлар агәаӷра ианҭашәаз.

Мҩак иҟоу, урҭ ануп,
Рааигәа игылоу зегь шәииуп.
Уцынхәрас ҽаӡәы дырҿакуп,
Арахь ҳазшаз иухьыпшуп.

Амҩа иахьықәу, ҳаршәиуеит,
Акы аныруа, ҳаршәиуеит.
Ҭеик дымгыларц, ҳаршәиуеит,
Адунеи ҳаныӡаарц, ҳаршәиуеит.

Анцәа ду харантә ушыпшыз,
Исзеилымкааит ҳара ҳазтәыз.
Еилыргатәыс иусҭом ҳара ҳус,
Ҳахьынӡаҟоу ҳусқәа ҳарҿыз…

* * *

В мире сегодня существует 19 памятных мест,
носящих его имя – Первого Президента Ичкерии
Джохара Дудаева.
Газета «Версия» №12, (335) 2005 г.

Зны ҳдагәоуп, зны ҳлашәуп,
Зны ҳанацәа ашәы ршәуп.
Маалықьтцас адунеи разуп,
Атҳх аблақәа ацәашьы рзакуп.

Асаркьалқәа руаз абжьы,
– Урыстәыла иқәыҩуеит ес-шьыжьы.
Аҧсра хьшәашәа аҿыҭыбжьы,
Амш иахәаҽуеит хәылпазы.

Ичкериа абаҟоу? – ааигәаӡоуп,
Ҟәараан еиқәатцәала ажәҩан хҟьоуп.

Ахатца ихатца дҭархоуп,
Ахатца нага шьҭа дхароуп.
Маалыҟьтцас адунеи разуп,
Атцх аблаҟәа ацәашьы рзакуп.

* * *

Ҳразҟы иахыкәласуаз ҟәараанҟәак,
Ицгәеиҟәатцәан ҳхәыштаара иҿҳәатәахуп.
Аҧсырҭа аҧшаҳәа – иҟәымсыц ӡагәадарҟәак,
Рҭаҷкәым ратцәан ус иркыхуп.

Уажә шьыци-хырхәеи, хы ҭацәыки,
Цгәажә дук аатцраҿ еизалоит.
Аҿаҳа-дагәеи нас цыркьы-лашәыки,
Ҟәараан бызшәала ак рҳәаҟәоит.

Ҳҭоурых иагәылгоу арахәыц шкәакәа,
Ҳатцла иҟәтәоу Абраскьыл итцыс.
Бжамаалыҟь-бжацьныш дҳамбаӡакәа,
Иабцьар аҟәикит, Анцәа иныс.

Цәҟьарас икыдтцаз аҧсуаа ҳсаркьалҟәа,
Иеихсуаз «Чвени митцаа» драшьоуп.
Аҧсны иугәылартцоз алтә салҟәа,
Бжамаалыҟь-бжацьныш ивараҿ ишьҭоуп…

* * *

Снапсыргәытца аҧстҳәа антәалоуп,
Аҧааимбар иҧхыӡ еиҧш илашоу.
Сымшҟәа гәыҕрак рылаҧсоуп,
Амра шәахәеиҧш иласу.

Уа мшыбзиа, слахьынтца шкәакәа,
Стцыс иатцәа, сгәатца иҭыпраахьоу.

Уа хәлыбзиа, са сызхьымӡакәа,
Жәҩанаҿ аецә ссирқәа ицәахьоу.

Уа мшыбзиа, сымш шана,
Сытцх еиқәа бқьышә иацәапшьу.
Сыпхыӡ иалоу Зана, Зана –
Сгәыҕра махәқәа ирықәпраахьоу.

Адунеи ссир, ҳапсҭазаара хага,
Ҳаччабжь адгьыл иахьықәлашо.
Идырым, идыру ҳамҩа нага,
Сықәуп слахьынҵа ссир сакәыхшо.

* * *

Етцәак жәҩанаҿ илацәҟәысроуп,
Маӡак сымоуп, – истцәахыроуп.
Схы сашьҭоуп, сыпшаауеит,
Сымза шәахәоушәа сыхьҭакуеит.

Апсҭазаара сыпхыӡеипш еикәшоит,
Схәыцраҿ бзиабарак кашуеит.
Схәыцрақәа ҽыртӡом, ипшуп,
Амш аӡамҩақәа ҟапшьуп.

Издыруеит, дыҟоуп сызгәапхо,
Ашәахәа деипшуп деикәапхо.
Схьаа гәилқәа канӡоит,
Издыруеит, мышкызны слыхьӡоит.

Адунеи пхыӡаҿ зегь маӡоуп,
Сыдгьылтә хьаақәагь хаацәоуп.
Схы сашьҭоуп, сыпшаауеит,
Гәыҕрак сышҟа илацәҟәуеит.

* * *

Сгәы ахьаа бжьы зхәаҽуада,
Амаалықь аԥсҭҳәа иҽалак даншәаҳәо?
Аӡаӡа алаӷырӡқәа еизакны изыҟәшәада,
Амра ашәахәа ссирқәа анацәкаԥсо?

Уахыкгьы аҵх ҽыҩҵас изыӡымкуеит,
Маӡа харак агәыӷрақәа анцәҟәыншьоз.
Сеидру изакәу, – слахьынҵа хҭаскуеит,
Шәҭқәак среиԥхыӡуеит ааԥынраз ишәҭқәоз.

Сара сыда быхьӡ ҽаӡәы иҳәама,
Сышьҭрақәлан, сқәыԥшраҿ бсыԥшаауеит.
Сҭаҿаҳәоуп сызҭымҵуа быбзиабара ауахәама,
Адәны ҿааихак амамкәа ақәа ауеит.

Ацҳа-ҵәры насыԥла зны снықәсит,
Сышьҭахь инықәлаз, дагазаап аӡы.
Аԥша ҟәандеиԥш сышықәсқәа насхысит,
Сыҵәҩаншьап арсуп, сацәшәом иахьазы.

* * *

Аҳәса ркалҭ иахьчоз ахаҵа,
Длеины дхәыҵатәан ақәаҵа.
Дырзынкылом, уажә далҵит ацәа, –
Икыхуп иҭаҷкәым хәыҷ раҵәа.

Џьоукых дцәыҵатәан дрыгәҭасуеит,
Дызхылҵыз аршәаа дырзасуеит.
Згәылацәа иреихсуаз Амаалықьцәа рҵеи,
Жәаха еизаракаҿ дымқьақьеи.

Уи идыруеит ишьтәу, иныхтәу,
Зураб Ачба абџьар шиқәктәу.

Ҳазшаз дааишьҭит апааимбар иаша,
Иараӡәк иоуп издыруа иҟалаша.

Дрыцҳасшьоит, агәаҟ, арыцҳа,
Ихшыҩ ҭахьшәашәеит акәыцҳа.
Джьапшқоуп, дхәыҵатәан – джәылоит,
Ашәаргәындацәеи иареи еипҳныҩлоит.

* * *

Уи абжьы хаа иахьа изаҳада,
Ашьацра ишылатәаз, ма избада.
Хара аӡынра ныжьны ҳашцахьоу,
Аапын иҳанаҳәоит мрала ирпхоу.

Ара дырҩегьых сара схәычҳуп,
Сыпра шкәакәа амшын ихуп.
Ҵыс иатцәакгьы ашәа аҳәоит,
Бағырқәак ашьацраҿ икәашоит.

Сыпхыӡ далоуп хара ицахьоу,
Исыздыргәышьом шьҭа дсызгәыкуоу.
Сыпсы сыхшәаанӡа лыхьӡ сҳәалоит,
Лаатцраҿ сгәығракәа ҽырбалоит.

Аапынра ықәкәашоит адунеи,
Зегь рӡамҩа иатцәоуп, – изыниеи.
Аӡаӡа еимхәыцқәа еилыцьцьоит,
Уамашәа апсҭазаара пшӡахоит.
... «Аапынроуп, дад, аапынроуп».

* * *

Машәыршәа акгьы ҟамлаӡеит,
Адагәа дыщдагәаз дынхаӡеит...

Аиашеи ахәахәеи ааибуам,
Ҳазшаз ишҟагьы инапҵшуам.

Иарбан гәнаҳароу изхьыпшу,
Ма ғәғәалатҵәҟьа аҩы иашьу.
Сеидру, хымдырк игәра ргаӡеит,
Ас жәбахьоума? – иқәпаӡеит.

Илагыларгьы хҵеицәа ршьа,
Уажәгьы ирԥсахуам рҟазшьа.
Дара ракәхеит зегь зтәу,
Арахь ирызгәаҭом ишҟьашьу.

Машәыршәа акгьы ҟамлаӡеит,
Шьҭа идыруп адунеи мааҳәӡеит.
Дырҩегьых даҳхылапшуеит ҳазшаз,
Дҟамларцаз ҳабжьара илашәхаз.

* * *

Ҳаԥсуа ажәа агара «Алашара»,
Сишь! Ишәаҳама? Ҩынҩыжәи жәаба ахыҵит.
Дырмит Ду иашәа капхара,
Мацәысҵас ҳашҭа иҭахысит.

Ҳазыԥшуп ҳажәҵыс ес-шара,
Ҩымҭа ҿыцқәоуп иацымҩахыҵуа.
Уи ажәабжь ссиркәа ргәарпхара,
Рхәышҭаара ҳаҿеҳәатәоуп ҳзыҿеҳәымҵуа.

Уи ҳапсҭазаараҿы доуҳатә саркьалуп,
Ҳгәатца арҿыхоит аҿыҭыбжьы.
Ҳпоезиа аӡыхь уа иаӡыхтарҭоуп,
Апроза ашәҭырҭа, ҳгәыхәтәы.

Ҳаԥсуа ажәа агара «Алашара»,
Сишь! Ишәаҳама? Ҩынҩыжәи жәаба ахытцит.
Уи ҳаԥсҭазаараҿы доуҳа мра каԥхароуп,
Ҳгәатцанӡа инеит, ҳгәатцан иҭытцит.

* * *

Уа иҟалазеи, иҟала,
Ҳазҭиуаз нымхеит рымала.
Анцәа иахь рхы дырхеит,
Иҳамҭақәак рхала иршеит.

Абас уҟоуп иахьа Аԥсны,
Иахьӡо дарбан уа уԥсы?!

Уа, ҳаимыртцәоит, уаха-саха,
Аӡәгьы имаӡам ҳа ҳаха.
Ацәгьа разҳәо да дыртәуп,
Реишәа-чарагь қьафла иҭәуп.

Абас уҟоуп иахьа Аԥсны,
Иахьӡо дарбан уа уԥсы?!

Уа уԥсуазар ргәы иҭасуеит,
Ҳазҭиша амаца еицасуеит.
Ухатцоуп, шьҭа рышьҭа ухыла,
Аҟәрышьаз ҳанааихәо ҳгәыла.

Абас уҟоуп иахьа Аԥсны,
Иахьӡо дарбан уа уԥсы?!

Аинралтә поетк ддырбзоит,
Иигъычыз асаанқәа ицәгьа рҳәоит.
Аԥсны рыцҳа, уа хәашабга,
Урфагәышьоит иахьа абга.

Абас уҟоуп иахьа Аԥсны,
Иахьӡо дарбан уа уԥсы?!

* * *

Уеилагамзаргьы уеилагароуп,
Аԥсҭазаара агара игароуп.
Амза ҳхылаԥшуеит ҳҷаԥшьо,
Атцх ҳагәылсуеит ҳаԥхашьо.

Саркьалтцас ажәҩан ҳзыԥшуп,
Абзиабара атцеџь ахь илашьҭуп.
Мҩак ҳанызаргьы илакьҭо,
Анцәа иҳаумырдырын ҳахьҭахо.

Дгьыли жәҩани зны иҭацәуп,
Гәыгрк ахалаӡа иԥшуп.
Ианаалада, џьым, аԥаршеи,
Адунеиаҿ знык ҳрымшеи.

Зны ҳәыҳәтцас ҳразуп,
Ҳанеиԥыртцлак ҳҿаҳәатәуп.
Ҳхы иаҳзаҭаӡом гәыбҕан,
Башаӡа ҳаиҩызара ҭашәмырхан.

Уеилагамзаргьы уеилагароуп,
Ҳаԥсҭазаара агара игароуп...

* * *

Урҭ атцеицәа ҳрымҭиӡацызт,
Ҳара ҳацәгьа рымҳәаӡацызт.
Иҳамбозаргьы шьҭа бзантцы,
Ажәҩан иамадоуп рыԥсы.

Иазыркуада урҭ рцәашьы,
Ҳаилатәазар, ҳаиқәышьшьы.
Жәҩанаҿ иӄоу дҳаҳаӡом,
Ишҳақәыхәлазгьы ҳбаӡом.

Аҩынаҳа, аҩы ҭаҭәа,
Атцәца шьҭихуеит ҳазҭиуа.
Дахыҽхәаны ажәа иҳәоит,
Ҳтцеицәа рыбаҩқәа ирхәашоит.

Аӡәы иҳәоит иахьа ауаз,
Аибашьраан зшьамхы кәадаз.
Абас ҳаӄоуп, абас ҳаауеит,
Ихымкәаӡо қәак ҳзауеит.

* * *

Дҳашҳашуа амҩа дықәуп,
Дрыхьӡаларц ладеи ҩадеи.
Уа, матцуралагьы ла дхыхуп,
Апсны имҩапылгоит аҭырчеи.

Дызлатәоу гәам псабароуп,
Лара лоуп зегь зырҽееи.
Мыцҳәаҩ иныха дахатәароуп,
Еивылгарц ахьааи агәырҩеи.

Аха иабаӄоу, гәнаҳак лыцгылоит,
Шҳамуп лынасып зхәаҽеуа.
Аапынреи ҭагалани шьҭа еипылоит,
«Ақәра лышьҭоуп лызҿыҭуа».

Ушьҭахь унапшны, зны уаахәыцроуп,
Иарбан шәахәацу иузкапхауа.
Апсҭазаара, хәыч пхыӡ шьыцроуп,
Идыртәуп уетцәахәгьы шҭахауа…

АРА СЫҞАӠАМ САРА

Ара сыҟаӡам сара, –
Сыԥсы Зана илыҿҳәароуп.
Илҭахӡамшәа збоит сбара,
Дыԥсҭҳәа шкәакәоушәа дхароуп.

Ажәҵыс, ажәҵыс, жәҩан иху,
Сшьыцугома сахьзаҵәахаз?
Дубома саԥхьа сгәы иҭаку,
Сыбзиабара сымпыҵԥаа изгаз?

Ҵәыцак шьҭызхуа сыӡбахә рҳәоит,
Ҳардан ҩуп иржәуа инҭаркәкәа.
Қәак аургьы лассы ихкәоит,
Стәагәышьоуп схала сыхьҭакуа.

… Ара сыҟаӡам сара.

АҞӘАРААНҚӘА РАЦӘАХЕИТ

Ах, аҟәараанқәа рацәахеит,
Ҳ-Аԥсны аҟәараанқәа ирҿаҟәеит.
Ақалақь ахь зегь еихеит,
Кәаԥ еиқәаран ҳархәаҽуеит.

Амаҵуразы рыԥсы рҭиуеит,
Рыцҳа, бағырқәакгьы ҵаркуеит.
Иубоит ирымамшәа агәырҩа,
Арахь иқәтәоуп амахә-ҩа.

Хьаас иркым урҭ рыхьӡ зҿамшәо,
Бга ссак рышьҭоуп иҵыхәаршәшәо.
Акырынтә кыргьы ҳачҳахьеит,
Атцх еиқәарагь – ҳазшахьеит.

* * *

Солнце – жизнь. Солнце – красная смерть.
Егише Чаренц

Аԥсҭазаареи аԥсреи еилатцәеит сгәаҿы,
Руак – ԥхарроуп, егьи хьшәашәароуп ахәаҿы.
Амра ашәахәа хаа агара артцысуеит,
Ԥхызк ауп иҟоу – ахҭарԥа шьқьыруеит.

Амацәыс рхыҷҷалоит – сышьҭақәа икабо,
Избарҭоу иҟада ажәҩан сшатәхо?
Уаха исахәыҭхәыҭуа, с-Ӡызлан бхатцкы,
Изшәыбтцаз дарбану ибшәыбхыз бытцкы?

Схәыцра амаӡа еиԥш баргьы бмаӡоуп,
Иҽыжәтцыз асас уаха сыбҭоуп…
Амза ацасазы сара сгәы ҟатцала,
Ҳамаӡа зны изҳәаша шәак рыцәӡала.

Амра ахаҿы цқьа ԥхашьан иҟаԥшьхеит,
Сышықәс ҽуырақәа ԥсҭҳәатцас ишлахьеит.
Амҩа анацәхыԥаҿ Зана дысзыԥшуп,
Ҭыс ԥшӡак гәаҭеиуа харантә иаҳзыԥшуп.

УЛЖЬАӠОЗАР

Улжьаӡозар, улжьаӡоит,
Сылҭахушәа сыхьӡ лҳәоит.
Сара башаӡа уа сыԥшыз,
Бысзалхуам бахьалоу сыԥхыӡ.

Аԥхыӡ абаҟоу? Иаха исцәынтцәеит,
Аԥшқа ихәмаргеиԥш сылжьаӡеит.

Сҳәыҳә ҟәымшәышә хара дԥырӡеит,
Лышьҭа сызхымло сынхаӡеит.

Сыбжьаӡозар, сыбжьаӡоит,
Сыбҭахушәа сыхьӡ бҳәоит.
Иаҭахызар анаҟә хыз,
Зана – сгәатцаҿы бтцәахыз.

ҲАРА УАТЦӘЫНӠА ААМҬА ҲАМОУП

Ҳара уатцәынӡа аамҭа ҳамоуп,
Ҳԥишәаларц адәы ҳақәитцеит ҳшаны.
Қәыцьмак ҳавоуп – уи ҳарамуп,
Ицҳарц иаҿыхуп ҭыԥк ԥшааны.

Аҩны иаху ҳара ҳазҿуузеи,
Ихә ытцаххуеит ауаҩы дҭины.
Иаҳхагылоу, цьым, ирхузеи, –
Аҭыԥаз иантцәыуо илеимаҭәаны.

Аԥсны лаша, акгьы ухьӡом,
Урымҭиуазар, ргәы ԥшааны.
Утцеицәа згьытцәҟьа ишәа-зыӡом,
Ачарҳәаҩцәа пхартцашт ирҳаны.

Ҳара уатцәынӡа аамҭа ҳамоуп,
Ажәҩан ҳзатцаԥшуеи ҳаизаны.
Иахьа ҳазну Ахақәитра иамҩоуп,
Ҳацҳа хаҳамжәар ҳгьашкны.

Аха уатцәынӡа, уатцәынӡа,
Ех, уацәынӡа уацәынӡа…

ҲӘАТӘЫС ИУМОИ?

Ҳәатәык шимам ибаӡом,
Ауаҩра ацәқәырпаҿ дхәаҽӡом.
Уашҭа дҭалар дузҭцаӡом,
Гәхьаас аӡәгьы уи ҳаикӡом.

Ирҳәарызеишь ҳәа дыпшуп,
Аӡыхь дызхыпшылогьы хәашьуп.
Дзеилаҳауа иара – ҟапшьуп,
Игәатцагьы шҳамла иҭәуп.

Упшыхыр, ахшыҩ ҳиртцоит,
Аҩсҭаа иқәыцьмеипш дкәаратцоит.
Аҟәрышь еипш иламыс ицәынтцәоит,
Игәыла лапшыла дыхиртцәоит.

Ҳәатәыс иумои? Уеилкаахеит,
Уажәа лыпшаахқәа уцәканӡеит.
Аиҩызара агәашә уцәаккхьеит,
Ухала анҭытц унхаӡеит.

* * *

Сара сахьыҟоу хьаас ибымаӡам,
Бара бахьыҟоу хьаас исымаӡам…
Ҳабжьара иҟоу ҿароуп, былроуп,
Ҳазгәампхаз аетцәақәа рыкәа ҳҭапсоуп…

Быблақәа исарҳәеит ибтцәахуаз бымаӡа,
Сыблақәа ибарҳәеит ихәытцаҳәҳәаз сымаӡа…
Ҳазҭагылаз аапынра ашәҭқәа шәҭуеит,
Атцаҿ аӡыркәиқәа ҳчара руеит.

Аӡиас хага – сқәыпшра ашьамхы,
Апсҭазаара рхәыцга, асаркьалқәа ргәыхәтәы…
Мышкызны издыруеит, сымра шҭашәо,
Ишпасҭаху бсықәшәарц шәыртцас
санкашәо…

Издыргәышьоит зны сыпхыӡаҿ баныӡ,
Уаҳа исылшарым, исызҭода сцәыӡ…
Сгәыҕра аҿуыра сныжьны иццакуеит,
Иаартым сдунеигьы ашәқәа сцәакуеит.

* * *

Амаахырқәа заа ишәҭуеит,
Иҟалазеи, сгәы пшаауеит.
Сан, мышкызны бызбауеит,
Саб, иахьак асы сзауеит.

Шәа шәахьыҟоу хараӡоуп,
Адгьыл хьшәашәоуп, игаӡоуп.
Саҳәшьа еиҭамҳәа дхәычӡоуп,
Ацәарҭа шәыгәҭан иҟатцоуп.

Амза, уҭахызаргьы уҷапшьа,
Ҿыц ианхыстуа аҳапшьа.
Хәычҭцас еснагь сара сышәшьа,
Схәыцра анаршәало апша.

Аамҭа ӡиас сагәылсны сцоит,
Шәҭқәак еснагь еипш исыцәканӡоит.
Сыбзиабараз цәгьак рҳәацәоит,
Сара саатгылом, зны сшәыхьӡоит.

УРҬ РОУП САШӘАҚӘА ЗҬАХХО

Мир – сад, и люди в нем – цветы!
Дживани

Адунеи абаҳча – шәҭыла иҭәуп,
Ажәҩан аблақәа гәыӷрала ипшуп.
Амахә ирхьысуа апшалас шәаҳәоит,
Ихәыцраха амзаҿа хыхьӡа илашоит.

Адунеи анапсаргәыҵа – ааҧын, амаахыр,
Апшӡара, ақьиара – аҩыза ижәҩахыр.
Адәы иқәу аҽеуыракәа рлахьынҵа,
Насыҧ умоуп знык уанрыхьӡа.

Адунеи алакә – ақәыпшра, аҿара,
Ҭагалан аҵлақәа рбыгьқәа ркаҧсара.
Акәаракәа рашәа аккараҿ иго,
Аӡиас гәыжәлацәгьа – зегь зырхәашо.

Адунеи ахәыцра – абзиабара, агәбылра,
Адгьыл азышәаҳәаҩ, асаби иира.
Аҧсҭазаара ҧсҭазаараан еснагь икаҧхо,
Урҭ роуп сашәақәа наӡаӡа изҭаххо.

АМРА

Амра Рауф-иҧҳа Есаа
лгәалашәара иазкны

Амра быхьӡын, амрахь бцама?
Аштаҿ ацәашьы лаӷырӡ кашит.
Ҳазшаз балхны быхьӡ иҳәама,
Заацәан бымҩа быцәгәышит.

Ех, иҟоузеи? Бхәыцран бсылсуеит,
Ҳажәҩан пҭа еиқәала ихәашьит.
Рыжәтәҭцас хьаа хәымгак сылсуеит,
Разҟык беижьан ихынҳәит.

Ақәа ауӡомызт, амза ҭәымҭан,
Ашәҭыц, ашәҭыц – бышәҭқәа бшьит.
Апсҭазаара апхызқәа бышьҭа рылган,
Ахьаа ахықәаҿ бара быржит.

Ҳааигәа иҟаз, шьҭа ба бцәызны,
Быхьз лаӷырзҭцас иҳацәкаҭәоит.
Хара бцагәышьеит, аҩны бдәылтцны,
Блахьынтца ашәҭқәагь ҳацәканӡоит.

АӠИАС

Бжьыла уеихсыргьы иузынкылом,
Уи иазылху мҩак иануп.
Амш абласаркьақәа ихнакылом,
Маӡак аҭцх акәаҿ итцәахуп.

Ашьха аҩытцаҿ амҩа азҭаз,
Жәҩангәашә ааҭцраҿ дынкабеит.
Ицәаз ашьха, асыпса иаҭҟәаз,
Апхыз цәызқәа шьҭа икабеит.

Зны иҳамҭан адгьыл иқәҭәаз,
Адгьыл алымҳаҿ шәак аҳәеит.
Иҟан, дадхеит, зны иҟәышқәаз,
Аӡиас апсҭазаара агәра ргеит.

Уи нахысгьы дгьыли жәҩани,
Ирылшом, џьымхеит, иахьдырхәырц.

Ахшаа дшырбо еипш аби ани,
Аӡиас ықәныҟәоит иара арахәыц.

* * *

Лак сеишуеит, аеҵә иацәгәааз,
Шәапшьуп сгәатҵаҿ исцәыбылуаз.
Атҳх еиқәа, сҽы зыркараз,
Иароуп шьыжьынӡа сызгауаз.

Исцылеит шәахәак абла ӡышо,
Аӡаӡа қәыпшуп – имбаӡац.
Ашәҭ шьытцәрақәа сгәырӷьа-гәырӷьо,
Зана лзы – исмыҟәшәаӡац.

Ах, измааноузеишь, сеидру иҟоу,
Псҭазаароуп суаҩра збылуа.
Баша ус, сара адәы сыцәхалоу,
Ма пшак сацлома сгииуа?..

* * *

Ақәа ашьҭыбжь еипшуп атцәыуабжь,
Амаалыкь жәҩанаҿ дхәаҽуеит.
Апсҭазаара ҽ-ура иахыкәшоит адәеиужь,
Аҽыҩ чкәын иҽыжәу, длахәуеит.

Иаццаз дарбану аӡы ахьышьҭра,
Амшынаҿ апсызқәа гәыкуеит.
Иҭацәгәышьоит сынтәатәи атцыстра,
Агәырҩеи ахьааи еилацәҟәуеит.

Сеидру, иатцашьыц аҽуырақәа рхақәитра,
Лабахыла цьоукы амҩақәа ркуеит.
Хагак дагәылахәоуп атцыс аҿымтра,
Уахагьы хәыштаарак аблақәа цәаакуеит.

Ақәа хага са сышьҭа иазҵааауеит,
Амҩан исхьымӡар, ашьац былуеит.
Ақәа хага...

* * *

Амза ҿысхуан хәылпазы,
Быччапшь шәҭы иеипшыз.
Акгьы нсыжьуамызт схазы,
Быгәхьаагароуп сгәы зреицьыз.

Сзыҟои схала сзатҵәны,
Апша мҩасоуп издыруа.
Бызбалоит аетцәақәа рыгәҭаны,
Саналоу апхыӡ суазыруа.

Быгәхьаагара мца былуеит,
Атцх еиқәа сангароу.
Инцәытцаӡан сышықәсқәа ҿыпуеит,
Дысзыпшаауама зегь зхароу?

* * *

Ашәаргәында ипа ашәаргәында,
Иҽытцәахны зны дтәалоит.
Дзаҟәытцгәышьом – аҟәындҟәындра,
Аҟәыд аха ирҳәазоит.

Ҳаи, шьыри, тцәыцак иркында,
Афырхатцараз, дықәпаҩхоит.
Бысҭахьк иҿазтцо ма дыртәында,
Аишәа дахытцаанӡа рыцәгьа иҳәоит.

Абас узшада, сҩыза иҩыза,
Аҩсҭаацәа рабду уитәну?

Иуарҳәозаргьы – уара аџыза,
Угәартахьоумашь уштацәу?

Саныҟоугьы зназы сзышо,
Ухьз саҳәом – иҟьашьуп.
Апсҭазаараҿы зегьы ҳзызшо,
Дҳалахәаахәҭҙом, хыхь дыпшуп.

* * *

Гәык ауп еисуа имшынха,
Гәык ауп, гәык.
Пшакгьы саҩсуеит уажә икәицха,
Санаҿапшуа уа хәык.

Сгәеисра апхыз хаа исзалаз,
Уи дышәтышт сара сылбар.
Амшын цәқәырпа схәыцра иаркараз,
Иалшоит цьара исыцәтахар.

Гәык ауп еисуа ишәмаҳаӡакәа,
Атцх ауапа итәашьшьы.
Ишәмаҳаӡакәа, уа имтцааӡакәа,
Иароуп изыршәтуа сыпс хәычы.

* * *

Ажәҩан аблақәа аахәашьит,
Мачк аҳардан ҩы иаҳцәашьит.
Аетцәа ицәыртцуа уаха зны,
Аптақәа ирылатәоуп рыҽӡаны.

Абарт зегьы ҿыц избоит,
Мыцхәы ашәапшь лаша ҽырбоит.
Апша ҟьалеипш саагәыкны,
Амра гәыдыскылоит сахьӡаны.

Ашәҭ шьытцәрақәа сеимдырххоит,
Рышҟа сымҩахытцырц рҭаххоит.
Амҩа иқәу сара саӡәуп,
Слахьынтцамҩа сахьыпшуп.

* * *

Зегьы рхьаа схьааӡам.
Ауаҩы ихьаауп сызбылуа!
Апсҭазаараҿ сгәааӡом,
Сырҿаччоит ауп сызҭиуа.

Уара ухьаа схьааӡам,
Сара схьаа ухьааӡам.
Ашышкамс реипш ҳаивыслап,
Уаҩрак ҳашьҭоушәа ҳапшаалап.

Пхьаҟа ус-ус ҳнеихалап,
Ҳамш гәнаҳақәа пхьаӡатәхап.
Уара ухьаа схьааӡам
Сара схьаа ухьааӡам.

Ибашамкәа акы ҳәатәуп,
Ахьаатцәҟьа ҳажәлар.
Уаргьы саргьы ҳхәаҽны
Еицьӡами заа еилаҳкаар?

Уара ухьаа схьааӡам.
Сара схьаа ухьааӡам.

ЖӘАӨАКӘАРА

Рыхцәы дыртлан жәаҩакәараа, снырхьыпшит,
Сшымгәыӷӡоз, сылапш рыдхалт, ҳаи, сыхьҭашьит!
Қаруа лыхны, бырфын лаԥшқәа еикәапсон,
Урҭ сышрыхәапшуаз, сыԥсы ашәҭеипш,
исыцәкапсон.

Аԥҭа хыҵцын рҿырҩашьа ҵаќа илбаапшит,
Аиатҵәара злысхьаз аԥсабара аҩы иаҳцәашьит.
Жәаҩаҩык сырҳәозшәа напы пшқарахқәак
еикәшон,
Саԥсыуамзи, ԥсыуа ҵасла рыгәҭа са
скәашон.

Жәаҩакәара аҭыпҳацәа рыкәа уа сҭапшит,
Ажәҩан лаша аеҵәара хәычҵас иаагәыкит.
Маӡа исҳәоз сашәагьы еиҳа-еиҳа игәыкхон,
Маӡа-маӡа сычҝәынра жәаҩаԥьара исцәынхон.

Рыхцәы дыртлан жәаҩаԥьара снырхьыпшит,
Сшымгәыӷӡоз, сылапш рыдхалт, ҳаи,
сыхьҭашьит!..

* * *

Сыхьшь блақәа мацәысҵас иаамацәысит,
Снапала иҭысхыртә макьана срымшәиӡац.
Дыхьҭакызшәа лара аӡәк даатрысит,
Лмаахыр блақәа заа дрымҭиӡац.

Абчы зыхьыз хәычҵас сара снеиҭашәеит,
Адунеи апшӡараҿ макьана сымбылӡац.
Уа исыцәшыз сычҝәынра агәы нашәа-аашәеит,
Ах, убри леипш пҳәысхшак слымќаҭәац.

Исыздыруам шьҭа аԥсабара исзалоу,
Ҳалаԥшқәа амшын атцаҿ истцәахуеит.
Сгәы мыжда иахьарнахыс салтцас дахьалоу,
Сасрыҟәа иҳаԥшьа еиԥш мцада исыршуеит.

Сыхьшь блақәа мацәыстцас иаамацәысит,
Сыблақәа ҭысхыртә ларгьы дымшәизац.

БАРА УБАС ИБҬАХЫН

Инцәытцаӡан схәыцраҿ бтцәахын,
Сыда аӡәгьы бизымдырца.
Бараӡәк убасшәа ибҭахын,
Саанхарц быда са суазыруа.

Амҩан сахьцоз исҿагәыбзыгуан,
Зыгәра сзымгоз ԥша хәычҷык.

Нырцәи-аарцәи иахзыԥшын,
Цҳак ҳазхыртцан хьы шәахәала.
Маӡак ацаԥхақәа бтцәахын,
Иаабыртыроуп шьҭа бнаԥала.

Амҩан сахьцоз исҿагәыбзыгуан,
Зыгәра сзымгоз ԥша хәычҷык.

...Инцәытцаӡан схәыцраҿ бтцәахын.

СХЬАԤШИТ СЫШЬҬАХЬҞА

Схьаԥшит сышьҭахьҟа – бабаҟоу?
Сишь! Ԥшак сзасуеит, игәыкны.
Ҳлахьынтца маӡа – убаҟоу?
Мчык сытцгәоит: уҩнашә аарты!

Бсыцны сызҭымсит сдоуҳа кәара,
Бара баныҟам, иҟам хаара.
Аԥсҭазаара аҵәқәырԥ ӡыӡымк ҳаицалоуп,
Зны ажәԥанаҿ Анцәа ҳаибароуп.

Бныжьны зназы сызцомызт агаҟа,
Сҭагьежьуан ҳашҭа ду схагаха.
Сыԥсы аетҵәа цасҳәа иацҭашәомызт,
Амза-ҿа икыдыз сгәырԥа абомызт.

Сишь! Пшак сзасуеит, игәыкны,
Схьапшуеит сышьҭахьҟа – бабаҟоу?

АҬЫЦЬҲА

Аԥсҭазаара ашықәсқәа хәычҵас игәыкуеит,
Аҵәқәырԥақәа лахьынҵала амшынаҿ еикәшоит.
Лара илхареи? Цәашьҵас зны дбылуеит,
Имиц лыхшарагь лгәыҕраҿ илыцәҭахоит.

Зны сԥызцәа рзыҳәа уи дгәынқьуеит,
Дрымбазаап Пақәашь иан҄еыжәла.
Цьоук ажәала аԥы иалыршьуеит,
Ираҭәагәышьам урҭ ахыжәла.

Уажәы иубарҭоуп ԥшӡарак шыӡыз,
Ажәԥан аҭан гәнаҳакгьы ҵәахуп.
Аҭыцьҳа ссир иацы дызцәыӡыз,
Лыԥсыцқьа ашҭаҿ уматҵуԥуп.

* * *

Сеипшуп аҭыс хәыч ихәу,
Саҳәшьеитцыб лшьаркәарсҭоуп сызху.
Гәырҕьарак хара, мап, сагаӡом,
Слахьынтцамԥаҿ пхаррак сызхаӡом.

Аԥсҭазаара аԥхыӡаҿ схы зжьоит,
Усҟан аратцлеипш сдыршәшәоит.
Уа, зны-зынла салоуп мцакы,
Зана лыда дсыхәом ҽаӡәы.

Уахак, уахак схала стәоуп,
Атцх снагәылаԥшыр – қәоуроуп.
Исымҳәозаргьы, исыхьгәышьоит сгәы,
Сан бабаҟоу? Иазыркуада сцәашьы?

Исышьҭоуп, нас гәаҵк тцыхәаршәшәо,
Исыздыруам сара уи сызқәнаршәо.
Урыцҳасшьоит аҵыс хәыҷ ихәу,
Са исзеилкаауам ҳәыцьагь ҳазмыцхәу…

* * *

Ажурнал «Алашара» №1, 2003 ш.
рзы иҭыҵыз аҟны ҳаԥхьоит:
«…ицо, иԥсуа уаҩы иникылахьоума…» ҳәа

Шәара – ҳара, ҳара – шәара,
Адунеи ду ашара.
Иззаанхаз ҩыцьа рхаҿра,
Шәагымыз Аԥсынра!

Шәара – ҳара, ҳара – шәара,
Шәзеилаҳазеи ҳа ҳаԥсра?!
Аҩызцәа рыҭира – шәа шәхаҿра,
Ианышәаӡом ҳхәышҭаара.

Шәара – ҳара, ҳара – шәара,
Амшын агәеисыбжь, ацәқәырԥара.
Шҳамла изырҭәыда ҳаҩцара,
Дыгәхьаазгада Салиери ара?

Шәара – ҳара, ҳара – шәара,
Иашак, амреипш азгәыкра.
Сатҵамшьыцуа шәа шәҿара,
Амҩа иқәзааит са-СУАҨРА…

НАНҲӘА

Аҿа-маҿа,
Адгьыл амаҿа,
Рапхьаӡа ииз,
Рапхьаӡагьы ицаз,
Нан, бныҳәа,
Аԥсны – аныҳәа,
Ахаара-бзаара,
Ҳаԥсҭазаара,
Адгьыл иахылтцыз,
Заа игәылтцыз,
Иқәгылоуп аишәа,
Иазҳәоуп ҳиаша,
Уа шәҿатцахәы,
Ес-уажәааны.
Цәашьқәак аркуп,
Шәыԥсқәа ирзыԥшуп,
Иҳалшо шәаҳҭоит,
Аӡгьы каҳҭәоит,
Анцәа ду иан,
Ҳара бҳазшан,
Бахылаԥш Аԥсны,
Иахьҭоу ҳаԥсы…

* * *

Сыблақәа быҳәон: мратцас беикәаԥха,
Бӡамҩақәа ангәыдыскылоз жәаха.

Сышҟа еитцыбхуан бара бнапқәа,
Са сеипш ибызгәыкуеит илеиуа ақәа.

Иҽыжәлахьоума сгәыҵра бара ибзыпшу,
Иҟалах сеидру, уахак мыцхәы бгәыку?
Быбла гәыҵрақәа, сыбзиабара зхьыпшу,
Исарҳәоишь? Цәашьтцас исызкаҧхару?..

* * *

Ианырбжьо еипш аҽуыра,
Сара слахьынтца уадаҩ рыххоуп.
Сыҧсҭазаара зхагьежьуа алыра,
Сзатцамгылартә иҕәҕәацәоуп.

Сатцытцит шысҳәо уа еидарак,
Ҽакы сҧылоит шарҧазӡа.
Исзырымҳәаргьы, днеиуеит ахәылак,
Ашҭа сықәхоит сзатцәӡа.

Идыруп нас уи «еижьагоуп»,
Аха амҩа сықәуп сыҽкынтца.
Абзиабара лаша са сазгагоуп,
Сажьозаргьы слахьынтца.

ҲГӘЫҴРА АҾЫХӘА

Уи ашықәсан, сыжәлар рыбжьы,
Амшын цәқәырпеипш аҳауаҿ еилашит.
Абызкаҭаҳа изалымтцуа иалахаз абжы,
Сеидру иагәытцашәаз, шьыжьынӡа ихәаҽеит.

Ҳлахьынтца агәашәаҿ цьнышк дчаҧшьоит,
Рыцҳа, издырӡом ихала дышҭахо.
Ҳгәыҵра лаҕырӡ цәашьтцас иҳацәкаҭәоит,
Адунеи иаҿытцакуп ҳаӡбахә еимырххо.

Ажәҩан еиужьра апҭақәа аҿаҳәуеит,
Аҳақ жәылоит ихыш-хыҵәо.
Ҳапсуареи ҳаламыси цьоукы ирҭиуеит,
Иарбан мчу амишәанқәа зымҵахырхәо?..

Аҧсны, улахьынҵамш аалашеит,
Шьҭа инаӡароуп уҵеицәа рыгәҭыха.
Идыруп, нас, амрагьы аашеиишеит,
Ҳашҭа иакәшоит ҳгәыҕра аҽыхәа.

* * *

Саргәаҭеиуеит хьаак инхәыҵак,
Иҵьасшьоит ҳапсҭазаара зеипшхаз.
Ишьҭызхуаз ҳаиҩызараз ҵәыцак,
Жәаха иҳазгәамҭаӡеит дышҭахаз.

Аҧсны иалаиҵон ла ҟьалак,
Нас маӡала уа иҵҳарц.
Амаҵура деипхызуа ахәылак,
Игәҭакы еиқәатцәа наимыгӡац…

Цьара дыкҿоуп апсы хьшәашәа,
Шьҭа ауаа рзы дхарацәоуп.
Иҳазҳәагәышьом ахәра ашәа,
Бзамыҟәк ихкаараҿ зегь ҳаизцоуп…

Цьоукы рымҩа хьыӡла ианысыз,
Ишьҭыхны иркуп дара рбираҟ.
Амаамын шықәсаз ашьаҟа иадырсыз,
Рбаҕьқәак ықәтәан ҳақәҿырҭуеит наҟ-ааҟ.

* * *

Амаамынқәа реиҳабы,
Баҟак изыргылатәхоит ҽааны.

Усгьы идыруп, уи дынцәоуп,
Ибжа шкәакәоуп, егьи еиқәатҵәоуп.

Амаамынқәа цқьа дрымбац,
Рапхьагыла ду Кәадац.
Атҵла иахьықәтәоу иҿамҟәоит,
Џьоукы каканқәак аздыршәшәоит.

Нас абна инылалоит иқрамҽо,
Иабалакгьы аҿы иҭаҟәшәо.
Зыхьтҵас уи ашьа иазхьуеит,
Апхын шоураз ихьҭакуеит.

Аха зны иара аамҭа цап,
Ацәҳәы ҟьантазқәа зегьы еизап.
Ирапхьагылаз изакәытҵәҟьаз рҳәап,
Иаанхаз тҵәыцақәак ҭадырпҟап!..

* * *

Хьаак сышьклахысуеит сара сахьцо,
Сеидру, дызусҭадашь бзиа сызбо?
Бзиабарак сашьҭоуп, сыпшааует,
Сыпсҭазаара апхызқәа сасра исзаауеит.

Иҽыцу гәыгроуп пхьаҟа сызго,
Среиуам адунеиҿ зегьы згәапхо.
Пшак асуеит, ицоит иааует,
Сабик агараҿ дыхьҭакуеит.

Хык сықәшәозаргьы сара сызго,
Иҟоуп џьымхеит изгәапхо.
Исҳәарц исҭаху, хәҭак ҳәаӡам,
Џьоукы ҟәындҟәындуеит, сырҭахӡам.

Иссируп амра иахьа исхапҳо,
Иароуп сыпсҭазаара пхыз сгәазырпҳо.
Аӡын сыжәлашт, сык сзауеит,
Сгәашә илагылоу аацынгьы пытуеит.

* * *

Иҟаӡам урҭ акы иацәшәо,
Аҟәа иалоуп итцыхәаршәшәо.
Амаамынқәа Аҟәа еизеит,
Амаамынқәа Аҟәа ргеит.

Абна илхоз шәырқәак ҟәшәо,
Уажә иааизыҩҩит иҿамҟәо.
Уа ирапхьагылаз, еилагак,
Иршәны иаҳгәыднаџоит лапҟьак.

Атрышә иасуеит, уа аҽашьит,
Жәҩан иатцәара агәыштца аахәашьит.
Араҟа далырхуеит реиҳабы,
Ара, дҟаларуп дара ртәы.

Амаамынқәа шьтәак ршьуеит,
Амаамынқәа ачара руеит.
Иахьа иҟоуп ипшӡаӡа,
Агәыргьын ахартцазаап реиҳабӡа.

* * *

Ҳазтцаарақәа зегь ӡбоуп,
Ҳазшаз иаҳзишахьеит лахьынтцак.
Ҳсасны адунеи ду ҳаҭоуп,
Иаҳтынхозеи? Илаҳтцаз жәлақәак.

Апсҭазаараҿы псҭазаарак лашоит,
Гәыҕроуп, гәыҕрақәак хдырпхап.

Ашьшьыҳәа иҳазгәамҭазо ҳашлоит,
Ҳаӡынра ахәыштаара ҳаҽеҳәатәоуп!..

Уаанӡа, аацынра аҿыҭыбжьы,
Ӡиаск аҟәыцәаҿ ҳаӡсоит.
Апхыӡқәа рыхаара, рышәшьы,
Ашықәсқәа иргәылган ҳцоит.

Иҳазгәаҭом, башаӡа ҳақәпоит,
Етцәақәак жәҩанаҿ илашалап.
Амшын еиужьӡан иччалоит,
Ҳлахьынтца ишлахьынтцоу иаҳзынхап.

* * *

Кама Лашәриаԥҳа бахь

Ҳаԥсадгьыл Аԥсны, аԥсҿыхра иазыԥшын,
Атрышә еиԥш ахызатцәқәа еиҿасит.
Ахацәа ахьыҟамыз, ахатцара аарԥштәын,
Аԥсҭазаареи аԥсреи рҳәаа еилысит.

Уа, ашҭа дызҭымтцуа иадхалаз абҟәыл,
Арасамахә ашәшьыраҿ иҽхиҩон.
Ашәишәи рбаҕьқәа ирылахаз аҟәарыл,
Иҭахоз атцеицәа рныҳәаҿала иҽԥижәон…

Ааскьа ҳаԥсуа Виктор Хара[1]даапшит,
Дырзынкылом, абцьаргьы икыхуп.
Псра хьшәашәак харантә днахьыпшит,
Дааҟәымтцзо усӡбарак даҿыхуп.

Дааишьҭызшәа хыхьынтә Ҳазшаз,
Иара иакәтцәыҟьоуп Аиаша збаз!

[1] Виктор Хара – Чилитәи поетуп.

Абас иҟоуп аусқәа ара,
Алашә данаху ахҭынра!

***

Ашҳам уҿыҵыкәкәоит сашьа,
Иухьзеи, иузыҟалазеи?
Иузырҳәагәышьеит, ахҭыпшша,
Ухьӡ узалахәмарзеи?

Зны исашьаз, уажәы атәым,
Агәнаҳа узатҵалазеи?
Сшыҟац сыҟоуп, исҳәом иҳәатәым,
Уара иугәытцашәазеи?

Иушагәышьоит, ишатәым,
Уӡыхьқәа зҭаурбазеи?
Душьуеит ажәала, ишьтәым,
Ӡбаҩыс узыҟалазеи?

Укылнагартә еипш иахьакәым,
Уажәақәа зыҭурҟьазеи?
Урышьҭагәышьоуп уа узтәым,
Хаҭала иузынхазеи?..

***

Бара сыпсҭазаара арыц,
Нтцәара зқәым сара сыпхыӡ.
Быбла гәыграқәа садыршьит,
Ацәа иалаз иеипш саапшит.

Бара сыпсҭазаара арыц,
Нтцәара зқәым сара сыпхыӡ.

Адунеи сықәуп еснагь сеимдо,
Ибеиҕьыз дызбаӡомызт исгәапхо!
Бара быда зегьы хәашьуп,
Сымшқәа алаҕырӡ рҿашуп.

Бара сыԥсҭазаара арыц,
Нҵәара зқәым сара сыԥхыӡ.

Қәак аургьы зны ихкәоит,
Амра бырлаш еиԥш беикәаԥхоит.
Хыцк иакыргьы зны сыԥсы,
Сбыхәоит, баасҿачча баагәыкны.

Бара сыԥсҭазаара арыц,
Нҵәара зқәым сара сыԥхыӡ…

АЕШЬА ИХЬҴӘЫУАРА

Виачеслав Ҷыҭанаа
игәалашәара иазкны

1

Ҳцоит ҳара. Ҳгәы хьшәашәарак ныҵак,
Анышьқәа зху амшын ахь ҵаҟа лбаа.
Ашәқәа аркуп. Аҵхәтәантәи алаҕырӡ
цырак
Нарықәҭәеит ашәҭқәа, иԥытхьаз сынтәа заа.

Ҳцоит. Иҿаҳа-дагәоу амҩақәа ҳархымҟьарц,
Ҳхьаԥшӡом ҳашьҭахьҟа, о, уаҳа маԥ.
Амҩа ҳахьықәу ҳлахьынҵа ҳамжьарц,
Аԥсҭазаара аидара ҳшаҵоу ҳцалап.

Ҳцоит. Ҳапхьа ишьҭоу мшкы ҳапхьоит,
Апша атцасуа ҳамшгьы, ҳама хара ицап.
Ҳгәы змырҿыгьуа ацәқәырп дуқәа хаха
ижәылоит,
Заа ҳзацәымцар, ҳгәыгра цыххааса иргап.

Ҳцоит. Иҿаҳа-дагәоуп амѳақәа ҳархымҟьарц,
Ҳхьапшӡом ҳашьҭахьҟа, о, уаҳа мап.
Амѳа ҳахьықәу хлахьынтца ҳамжьарц,
Апсҭазаара аидара ҳшатцоу ҳцалап.

Уара Чалдон, сара Басҭанаҟәа,
Абас хьызқәас иҳазҭаз рыгәра аагалап.
Рҭып икәтцо ианаамҭоу, ҳусқәа
еиламыжькәа,
Ҳмаашьакәа зны-зынла Цақәашьҟа ҳцалап.

2

Апслымӡ алаӷырӡқәа. Ахаҳәқәа шуп,
Азхарагьы итцәыуап амшын.
Алагамҭеи алгамҭеи рҳәаақәа хәашьуп,
Ажәѳан тцаула узыпшын.

Аапынра цеит, цьым, ишцара,
Сақәшәагәышьом сахьцара.
Ах, аӡхьампш, цкьа ҳаназхьампш,
Ахьаа ахықәаҿ иахцәыӡит ҳамш.

Агәалашәара ӷба уажәы хҭоуп,
Усахьа лаша зны еихтцәашт.
Ухынҳәӡом шьҭа, уахьыҟоу хароуп,
Убжьы хаа зынӡа еицакшт.

Зегь мариоуп, ицәгьоу акоуп –
Уда апсҭазаара ахгара…

Слахьынҵа агәашәқәа зны иаартцәоуп,
Мҩак сангылоуп, исзымдыруа сахьцара…

3

Апсабара зегь шәҭит Ҧақәашь,
Абҳәасагьы ҟәашза.
Ашҭа иқәхәмарт хәылҧ шәапшь,
Аблақәа ҟәышза.

Ҭышә икәара ак аҳәоит,
Ҳхәычра ашәоу?
Адәы иатцәараҿ ашәҭ ҳаҟәшәоит,
Гәнаҳарак ҳатцоу?

Иаачырчырит тцыс иатцәак,
Атцла иалшәоу?
Ажәҩан иналазуеит пҟақәак,
Урҭ урыццоу?

Хьаақәак ықәхәмарт иахьа адәы,
Ҳапсҭазаара пхызуп.
Кац иҳабла агәатца хәны,
Назаза иныжьуп.

4

Иуҭахызаргьы азхьампш уаҿыхәа,
Адәы ицәхалацәеит сгәырҩа аҽыхәа.
Ахьаа, ацеипш, ашьамхы тцаруп,
Кац иҳаблан пхыз хаақәак тцәахуп.

Псызтцас иҭазсоз Ҭышә икәара,
Иахьа уабаҟоу, сынужьт сымацара.
Еснагь иугәалашәон Пахәалеи Қьысқьынцьи,
Аамҭала инужьыз уабацәа рцьынцьи.

Апоезиа аштаҿы уа утып тацәуп,
Вова Ахьиба илапш хаа ухуп.
Аапынра абаҟоу? Асы ҳтанасит,
Угәыгра пхызқәа аҩы иаҳцәашьит.

Апстазаара псаатәтцас уналпрааит заа,
Апсуа поет Виачеслав Чытанаа.
Умҩа даныпшылоит дыгәжәажәо Аинар,
Псыхәас иумоузеи уи думбалар?..

5

Быгъкапсан ацәа уаалтцрашәа збауеит,
Аамта еикәшоит.
Уан лылагырӡқәа ашьац рбылуеит,
Амшқәа ццакцәоит.

Уабаҟоу сҩыза? Сара сцәыӡ,
Уалымшәаӡои са сыпхыӡ?
Схьаа атцх еиқәареипш илашьцоуп,
Кьаҿтцас исшәуп.

Ҳхәычра шықәсқәа ҳашлараҿ ибылуеит,
Иузымто ӡыхьуп.
Ҳлахьынтцамҩаҿ етцәақәак еилацәҟәысуеит,
Исызхымго угәыхьоуп.

Кац иҳаблан убжьы хаа саҳаӡом,
Ари адунеиаҿ уҳазхаӡом.
Ҳаи абаапс, уцеит униас,
Улахьынтца уаҳцәагеит ирлас…

6

Тцышә икәара апхыз уалоуп,
Апша угара артцысуеит.

Зны даҿа дунеикахь ҳцароуп,
Иузыӄалазеи? Уара уласуеит.

Кац иҳабла, ҳхәычра апҳызқәа,
Уахьынтә ҳаицҿыжәлан ҳаицаауеит.
Аалӡга иаҳцәагаз ҳа ҳапҳызқәа,
Сыԝуа срышьҭоуп, сыпшаауеит.

Уара иузымҳәаз уашәа ҿыцқәа,
Атҵар иумырдан ицырцыруеит.
Алаӷырӡ каҭәоит ацәашьы иаҿыҵыкәкәа,
Сара схьааҿы сбылуеит.

Уара уабаӄоу? Сара сабаӄоу?
Слахьынҵамԝаҿы зны схәаҿуеит.
Абас мацара адунеи ҳацәызуоу?
Ҳашьҭахь – ҳаҷкәынцәа гәыкуеит…

* * *

Исыхь сыздыруам, Анцәа иныс,
Дгәыхьха дсоуит уи апҳәыс,
Лапшы хааӡак сазыршьыз,
Шәара ари аԝыза шәаниахьоу,
Ус маӡак џьара итҵәахӡоу,
Аҳапшьа ихту еипш ҳазҭапшуоу?

Сеипхыӡуам шьҭа лҿара,
Апша ҭашәышәыргьы лахҭынра,
Сеидру, лахьынҵала сызтәыз?
Схәыцра дагәылпраан днаскьоит,
Сгәы алаӷырӡқәа сыцәҭаҭәоит,
Баша ипшгәышьоуп сара сҿыз…

Ҿа дунеикаҿ зны цьара,
Уалны исықәуп лыхьӡара,
Уаанӡа сгәыҕрақәа шәҵәахыз,
Ари адунеиаҿ лара дсыцәцеит,
Илызку ашәақәа кыр сҳәахьеит,
Гәашәс иҟоу зегь шәаартыз…

* * *

Уа, хараӡа са сыда бзаҵәуп,
Иацы еипш, асоура иаҿуп.
Игәхьаазгоит исцәызыз быбжьы,
Бзиабарала сзырҿыхоз шьыжьы.

Ас-цырақәа еинааланы икапсоит,
Урҭ сдырпхошәа збоит.
Ацх аблақәа лассы иеикәапсоит,
Сыпхызқәагь бышҟа сыргоит.

Адыд мацәысыргьы сгәаҿы,
Зана, бысхашҭуам бзанцы.
Ашықәсқәа исхырҟьаргьы рҟамчы,
Аацынра сацылоит шьыжьы.

Ажәҩан апхызаҿ аацынроуп,
Аха уажә изҿу – асоуроуп.
Издыруеит шьҭа, ба бхароуп,
Сыцсы мыжда баацраҿ иҿаҳәоуп…

***

Сара схьаа, сара исгәыхьуп,
Ҳамҭас исҭаӡом аӡәгьы.
Схәыцра еиқәара зны ихыхьуп,
Сышьҭа ихгәышьоуп иахьагьы.

Аилашәшәымҭаз мацәыск сгәылќьеит,
Избада сыгага иҭахаз?
Ахьааи агәырҩеи уа сеинырќьоит,
Сара аиаҭым хаз инхаз.

Псаатәушәа схәыцрақәа пхьарылоит,
Сышықәс ҵхызқәа ирцәынхаз.
Ашәапшь лашараҿы еипхныҩлоит,
Аӡаӡа пќышқәа икаҭәаз…

Сара схьаа, уара ухьаа…
Адунеи иулшозеи?.. Асаби ихьаа…

«ЕҴӘАЦЬАА»

«Еҵәацьаа», «Еҵәацьаа» – ажәҩан аагәыкит,
Апсуаа ҳапсы, Дырмит Ду иҽыхәа
Агәра дырххазаргьы – аҽеиужь иаацкакит,
Саркьал бжьык ахыҩит: «Ма уара усыхәа!»

Ажәҩан ду еиужьра аблақәа хтуеит,
Апсадгьыл атцеира иахьатәи рыгәҭыха.
Аҭоурых иаҿыхәаз ушќа ихынҳәуеит,
Иҽыжәлан инеиуа ирымам апшыха.

Амшын ҵаула ҳаатцраҿ ишьқьыруеит,
Ахақәитра абираќ – ҳапсуара аныха.
Адунеи аҳәааҿ амцәыжәҩақәа цырцыруеит,
Аамҭа ҳаќьозаргьы, иҳамҭаӡо псыхәа.

«Еҵәацьаа», «Еҵәацьаа» – сбызшәа хаа аҽыхәа,
Хьатцра уқәымкәа ушьамхқәа ҵарыз.
Узнысран иќоу, еснагь угәы иҭыхо,
Наунагӡа ушьҭақәа бзиабарала иҭәыз.

* * *

Абнахьтә абгақәа рыбжьы аадыргеит:
«Уабаҟоу ҳҩыза, уахак унхацәеит,
Ҳаҩны ҳгәара зынӡа иҭадырцәхьеит,
Акырҵьара, акырынтә ҳарҭ ҳахтцәахьеит…»

Ишәасҳәои сҩызцәа, шәхьаала сгәырҩоит,
Шәареи сареи ҳабжьара аиаҭымра ҿиоит.
Убас ҳаршазаап, иҳамоуп лахьынтҵак,
Сзықәымсит шәышҟа сназгоз сара цҳак.

Абнақәа рыбна, шәтҵәыуабжь зтҵәахуа,
Иҟамлеит ауаа реипш зны шәыртҭиуа.
Иуаам рыбжьара, ах, сыбгахоит,
Сиашара ишеихсуа – рхы ҭадырхоит…

* * *

Сынтәа… Абзиабара иашықәсоуп,
Иаалырҟьан стҵас иаҳзауит.
Ас еипш иацлоит есышықәса,
Ҳаигәырҕьап, ибзиан иауит.

Сынтәа… Амца еиқәтҵоуп,
Ирымҳәарц: «Ҳаи, шәлаҳәит!»
Абзиабара ашықәс хьантҭоуп,
Ах, апсабара аагәкит.

Сынтәа… Анасыпҟәа ааигәоуп,
Жәҩангәашә шара ҳзаатит.
Шьынтца-кьынтца кәашароуп,
Шәҭтцас азҕабцәа сааргәӡит…

…Сынтәа!

* * *

Ҳааигәа дыҟоуп – даҳзымдырӡо,
Адауы, адауапшь.
Жәақәак дрышьҭоуп дреиҩаӡо,
Иҿапхааная ашәапшь.

Аетцә шаша иааицрымшәаӡо,
Изыпшуп уи хыхь.
Хьаак ашьҭақәа инымтцәаӡо,
Издыртцысуеит агәыхь.

Цас, алахьынтца данымшәаӡо,
Ишьҭыхуп ибираҟ.
Уара, ашьыцра уицрымшәаӡо,
Уипыртцишь наҟ!

Ҳааигәа дыҟоуп – даҳзымдырӡо,
Иеипшу адауапшь.
Жәақәак дахьрышьҭоу дреиҩаӡо,
Дҿыжәуп Арашь…

* * *

Схы мҩапызгалоит схәыҷӡоушәа,
Быбла маахыркәа сыртапшуеит.
Баргьы бынсыхәапшлоит сыбҭахӡоушәа,
Сара усҟан шәҭтцас сышәҭуеит.

Абас гәыграк, иахьа цәыртцрак,
Апсҭазаара агәбылра снаркуеит.
Сыбжьаӡозаргьы, бара санбызхәыцлак,
Смаалыкьушәа мыцхәы сгәыкуеит.

Схы мҩапызгалоит схәыҷӡоушәа,
Быбла маахыркәа сыртапшуеит.

Баргьы бынсыхәапшлоит сыбҭахӡоушәа,
Сара усҟан шәҭҵас сышәҭуеит…

БЫЦӘОУП БҬАХӘХӘА

После полуночи сердце ворует,
Прямо из рук запрещенную тишь.
О. Мандельштам

Быцәоуп бҭахәхәа, ҵхызгьы сыббом,
Амза хьышәахәақәа бқьышәқәа ргәызуеит.
Бызхәыцра хьаахеит, сгәы бабаӡом,
Еҳ, иҳауеи, хәычҵас сбызгәыкуеит.

Буада сҽаваӡо харантә сыбзыпшуеит,
Атҳх, уаҳаракыра, сымаӡа зыгәҭаку.
Схьаа унапаҿы саaҟәымҵӡо иҿсырпуеит,
Ҳаи! Усызныҟәа уара ишуҭаху.

Атҳхи сареи ҳамаӡа акоуп, итцәахуп,
Аӡиас иҭашьқьыруаз сыпҟа цыруеит.
Уаха Лана мыцхәы хәычҵас дгәыкуп,
Сахьлызхәыцуа сгәы шәҭҵас ишәҭуеит.

…Ах, Лана!

* * *

Иааигәам, ицәыргам, сара схароуп,
Атамашәҭқәа, атамашәҭқәа, ах, аацынроуп.
Ҽыхәатцас аӡын ацамҭаз изқәыршәашәеит,
Акәапаҳәа ҳапхьа аацынра нкашәеит.

Зыблақәа хызтыз еитцыхуп ҳнапы,
Зыхьтцас амҩа ҳақәуп, лашароуп ҳгәахәтәы.

Ашьыжь иацҿыхаз атцар еицшәаҳәоит,
Пстҭазаарак шыҟоу еитҭа агәра ҳдыргоит.

Жәфанаҿ аптақәа чарҳәара еиццоит,
Фыцьа ақәыпшцәа уаха еибагоит.
Гәыргьароуп иҟоу, изыпсоузеи аҿара,
Ашьыцра иаркараз, издыруам дахьцара.

Иааигәам, ицәыргам, сара схароуп,
Атамашәтқәа, атамашәтқәа, ах,
ааҧынроуп…

* * *

Аамтҭа агәеисыбжь – ҳашәа зтҭаххо,
Атцыс ашәа – сыпстҭазаара.
Атцлаҿ ажьыргәыцқәа рыбла еикәапхо,
Афыжәраҿ ирбартҭахоит ҳхатцара.

Уара Есенин, сара Агындиа,
Адгьыл ҳазишеит хьӡык ҳахтцаны.
Урыстәыла аҟарматцыс Шагане лқьиа,
Сымфа урлашоит мратцас усыхьӡаны.

Ашәақәа рашәа, апстҭазаара зырпшӡо,
Самоуп схыхны, сшами саӡәны.
Ажәфан саркьа абзиабараз изышо,
Цааимбартцас исхылапшуеит зны
иааигәаны.

Сахьак ауп иҟоу, сыбла ихгылоу,
Уқәыпшра аҳәааҿ упстҭазаара тҭахеит.
Аси амацәыси уашәақәа ирылгоу,
Ааҧынра ҳтҭаазшәа, наунагӡа ишәтҭуеит…

* * *

Ты меня не любишь, не жалеешь,
Разве я немного не красив?
Сергей Есенин

Ашәҭқәа, ашәҭқәа ргәы иҭатцәыуон,
Арыжәтә умыржәӡакәа, дарбан уазыршьыз?
Амза шәахәа маӡа икапҳхауан,
Абзиабара аатцраҿ уара уаныпҵшыз.

Шагане амҩа дықәуп, лхы шьҭыхуп,
Ҳаи, аурыс ҷкәын, зынӡа урыҭҟәаӡеит.
Хыбаарак ашьҭахь угәаҿы илхуп,
Иузгәамҭаз шәҭыцкгьы уцәканӡеит.

Бзиа сбымбаӡои? Пҳәызбак илоуҳәом,
Шәаӡызарак уҭаан, иухҟьеит.
Уаха затцәык акгьы уаҳәом,
Ашҭа анҭытц лақәак уцәгәышуеит.

* * *

Ахызатцә жәылоит, уа шәаанҿас,
Аха, ахацәа рзы иҟоу пхьацароуп.
Сҩыза ичкәын Қап Алмас, –
Ҳазшаз дизымдырӡеит, уи дхәычӡоуп.

Аҳауаҿ агәырҩа хьаа тцарычҷеит,
Аҳбҩы, абас улахь зеиқәузеи?
Апсҭазаара гәшаҭа, шьҭа иуҭахузеи,
Ах, мратцас асабицәа нкаурбеит.

Псаатәтцас иаҳхапырyеит рыпсы,
Хдунеи ҭшәараҿ зны иазымкыз.

Узҵаара дыргамзт цьым, Аҧсны,
Зыҧсҭазаара узызкыз, укәа иҭаршәыз.

Зны игәыҕраз, ашәы ашәҵоуп,
Ани ахшареи аҳәаа рыбжьаҵоуп.
Жәӡан наӡарахь, хыхь сыҧшуп,
Агәыҕра, агәыҕра, ах, уа ушьуп.

Ахызаҵә жәылоит, уа шәаанҿас,
Аха, ахацәа рзы иҟоу ҧхьацароуп.
Сӡыза иҷкәын Қап Алмас –
Ҳазшаз дизымдырӡеит, уи дхәыҷӡоуп.

* * *

Дызлаҟамыз дашьҭан аханатә ауаӡдура,
Ашәа рыциҳәон ҿыц игылоз аиҳабыра.
Жәлар рпоетраз даҿгәышьоуп ауазырра,
Аха, хьӡыкаҿ дааныжьуп, иҿыжуеит илыра.

* * *

Аҧсҭазаараҿы уи дашьҭан аиаша,
Изырҳәомызт иаргьы абаша-маша.
Ус, ус дшаауаз аамҭа кыр цеит,
Аиашара дацәхьаҵын, ҟым-ҟымраа дыргеит.

Уажәы дыбжьахеит дзыбжьымҵуа агәарабжьара,
Ашәа ициҳәоит игәыла Мажьара.
Ихдырра ицәзырӡыз аамҭа хәашьуп,
Арыжәтә ижәызаап, аанда дыхшьуп.

Ахықә дхықәгылан хара дыҧшлоит,
Илаҧш иҵигаз Нарҵьхьоу иеиҧш ихаҳәхоит.
Аҧсҭазаараҿы аҧсабара ҧхыӡ избаӡом,
Лашәи цыркьи иӡызцәоуп, – урҭ дырцәынхом…

* * *

Эта женщина в солнечном свете.
Поль Элюар

Уи апҳәыс, схәыцраҿ итцәахыз,
Маӡа-аргама зны сызҭахыз.
Ҳәыҳәтцас сгәатца дтыпраан дцеит,
Лцамҭаз лыхьтәы мтцәыжәҩақәа лҟьеит.

Уи нахыс са сҿара лашәхеит,
Мап скызаргь ҿеаӡәы сылҭаххеит.
Исҳәара сақәшәом, слыхьӡома шьҭа,
Схы-сгәы дтытцуам, слызхәыцуеит еиҭа.

Уи апҳәыс – шәахәатцас цьара дкапхоит,
Арыжәтә сылсызшәа сшьапқәа уахь
сыргоит.
Хыхьӡа ашьхараҿ пааимбартцас дыпшуп,
Икынхалаз сыбзиабара лыжәҩа иахшьуп.

Аӡмыжь изалымтцкәа ихәаҿыз са сыпхыӡ,
Слахьынтцамҩаҿ исоуртә изыҟалеи ацәыӡ?
Апсҭазаара умра капхара мыцхә
ипшӡацәоуп,
Ах, Зана сгәапхара, сыпсы атцан бтцәахӡоуп.

...Уи апҳәыс.

* * *

Буадақәа ҳаракуп,
Апенцьырқәа аартуп.
Изымтәаӡо сыпсы, –
Аатцраҿы ипшуп.

Сахьавоу аҩны,
Срымбондаз уахазы.
Издыруеит бысзыпшуп,
Сгәы амца ҭашуп.

Сакыргьы хьҭакы,
Мацҟ иаасчҳап.
Исхылапшуа етцәак,
Гәыла сарпхап.

Амза ихәытцыҷҷо,
Исалацәҟәысны иччап.
Сгәырҕьара хышхытцәо,
Нас аҩныҟа сцап.

* * *

Узыхьӡаша зны уахьӡа,
Иҟаутцаша зегьы ҟатца.
Ухы иазумҳәартә «агаӡа»,
Бџьартцас аиаша уҟәынтца.

Амҩа узқәу нагӡа,
Баша уамыслан атцәтцәа.
Иреиҕьу уусқәа уҽырхьыгӡа,
Умгылан ақәа ухьытцәтцәа.

Иҳәала нас уара уҳәатәы,
Иугәҭакыми хара уцарц.
Ани итәы, сара стәы,
Цқьа узакәытцәҟьоу рымбарц.

* * *

Ночь зарю целовала в
холодные губы.
Поль Элюар

Аҵх хьшәашәа сгәыднакылоит,
Иеиҩаӡо сара сыԥсы.
Ахызаҵәқәа сышьҭа ихылоит,
Иеиԥхыӡуа, ах, сразҟы.

Сҩыза лаша уа икьаҭаз,
Санузхәыцлак, исзыхгом.
Адәы иацәа ашьа иқәҭәаз,
Адгьыл иахәаҽеит, иаҳбом.

Аԥсҭазаара аԥхыӡ хьшәашәа,
Уӡиасаҿ цьоукы хәаҽуеит.
Иеиқәтәаахьоу аҵар рашәа,
Цәашьҵас абнараҿ ибылуеит.

Ашьыжь ушәаԥшь лашара,
Сеиԥхыӡуа аҵх сыршоит.
Ахызаҵә, иумазаргьы агәынхара,
Идыр, сразҟы уцәцоит…

СШЫҞАЗ СХАМШҬЗЕИТ

И сердце в шар земной стучится:
Мы жили в мире – не забудь.
А.Прасолов

Идыруазаргьы зегьы рыцәцашьа,
Акырԥ-акырԥ етҵәақәак снархьыԥшит.
Ада иалагылом ашьа ицаша,
Ашәышықәсқәа ргәы хәашьит.

Саниз, ииультәи мра капҳхара,
Атҵла ашәшьыраҿ сышьҭанакит.
Апсҭазаараҿы, пҵтазаарак агәапхара,
Схәыцра аԥенцьыркәа сцәакит.

Аха, зны-зынла сгәы зыртрысуа,
Садхоит наунагзатәи агәашә.
Сеидру исышьҭархәа мҩақәак сызнысуа,
Исзасуа дарбанушь атрышә?!

Схәычра-шықәсқәа – азыхьқәа ргәыхтыра,
Сыԥсы хаара рыкәаҿ иртҵәахит.
Анаҟә ауқәа – назазатәи рпыртҵра,
Санаазхәыц псаатәтцас слаҳәит.
Сшыҟаз схамштзеит.

* * *

Схәытхәытуа быхьз сҳәоит,
Атҵла абыгьқәа еилышәшәоит.
Иац еипш, иахьагьы ихәлоит,
Абагыркәагьы ашәак рҳәоит.

Схьаа спыртцуан уа хрыжь-хрыжь,
Сахьхықәтәалоу сара азмыжь.
Схәыцра саҳәоит, иахьак сааныжь,
Ма, исызхутцар сгәыгра анышь.

Псаатәтцас сымтцәыжәҩақәа сҟьалап,
Хәык ашҟа сышцац сцалап.
Сыцсы хара жәҩан иазцап,
Быда сшыҟаз, зны ирҳәап.

Цыжь! Исаҳәишь абас ҳазшаз,
Абзиабара амра ҳара ҳазбылуаз.
Сеидру, сеидру заа изҭашәаз,
Иарбан гәаҟроу уи зықәшәаз?

АШЬАЦ

О чем тебе рассказывает камень,
Когда, трава, ты на могилах спишь?
Хулио Кортасар

Ашьыжь шара убла хты,
Апҳхыз ҳшалоу хара ҳамцарц.
Амра игәнаалоу ушәахәа аарты,
Идагәоу усгьы имаҳаӡац…

Ихәытхәытуа маӡак аҳәоит,
Адгьыл иқәкәашо ашьац.
Ахаҳә усгьы уаҟа инхашт,
Шәак аҳәозаргь – исмаҳаӡац.

Аҳардан алаҕырӡ – аҳапшьа,
Қьафла узыртәыда иахьа?
Анышә иафахьоу саҳәшьа,
Дшьацны деитҵеизар, ҩапхьа?

Нас, бмыцәан, ацәа баалтц,
Ахаҳә абжьгьы набырҳа.
Сбыҳәоит ибмыргьежьын сыблахатц,
Бшьацзаргьы бхы сырба.

САРА СХЬАА

Сара схьаа, имгьаӡо бзантцы,
Слахьынтцамҩаҿ изыспугалеи Апсны?
Иуцәызыз утцеицәа наӡаӡатәи рҳақ,
Ирызгомашь иааҟәымтцӡо иҳаишуа, аақ.

Апсҭазаараҿы, амҩақәа рацәоуп,
Икьаҿқәазаргьы, иоуқәоу пшӡақәоуп.
Аӡаӡа ахәыцра, амш шьыжьы,
Ашәҭқәа рышәҭра, абзиабара аҿыҭыбжьы.

Аҵсадгьыл узхәыцра сара слахьынҵа,
Акәаҧ дыргылоит ашәақәа анынҵәа.
Ахьаа хәеыга ахәырбӷьыц сыцәканӡоит,
Саaӄәымтцӡакәа Уарада гәышьаӡа сҳәоит…

* * *

Ус иҳәеит: «Сара соуп иӄоу».
Ус иҳәеит:
«Исыздырцәом шәара ишәеиҧшқәоу,
Шәҿы шәызӡәӡеит».

Ршьамхы адырсит, имтцахырхәеит,
Абгасса ҳәҳәеит.
Амшә аҭыԥраҿ аҵәца шьҭырхуеит,
Ақәыцьмақәа кәашеит.

Ус рҳәеит: «Ҳаи, абаапс, иӄалазеи?»
Зегьы еизтцаауеит:
«Ҳхьаа шьҭа изхәышәтәуазеи?»
Ацәашьқәа былуеит.

Нцәак иоуп иӄоу, ҳзымтцахырхәо,
Игәра ҳамгеит.
Дарбанушь анаӄа знапы еиныз‌ӄьо,
Ишӄа ҳаҧшуеит.

* * *

Иан дыҧсгәышьеит, дыӄаӡам уаҳа,
Абри адунеиажә игәыӷреиҧш иҭацәуп.
«Амшә аҭыԥреиҧш» асаса раҳа,
Ихәыцатәан, шьҭа хьаак изыҧшуп.

Дызбада, дызбада, мшәан дзаҳада,
Шәак игәытцак амԥақәа дырнуп.

Ҳаи, рыцҳа ачҟәын узҭынхада,
Цьоукы урцәынхазшәа ашәаҳәара уаҿуп.

Ҿыҭуа уаҳа уан-заҵә душьҭам,
Узҵаара дыргоуп, џьым, умыцхәуп.
Апсҭазаара лаша уара иуаҭәам,
Улахьынҵамҩа шәыга еиқәаҵәала ишәуп.

… Дызбада, дызбада, мшәан дзаҳада,
Шәак игәыцак амҩақәа дырнуп.
«Амшә аҭыҩреицш» асаса раҳа,
Ихәыцатәан, шьҭа хьаак изыпшуп.

* * *

Шьаликәа Камкиа
игәалашәара иазкны

Быжь-ныхак рашҭа, Апсны ашҭа,
Ауаҩы гәыҭбаа зны дахшеит.
Шәашьҭамлан џьоук иҟам рышьҭа,
Шҭак наӡаӡа ара иаҳзынхеит.

Дыҟанаҵ уи дыҟан дшамшамуа,
Ижәҩа иныҵпраaз ҳрацәаҩхеит.
Аха иҟахуп зны ианамуа,
Ианамуа ҽа усқәак рххатәхеит.

Гәыҕрақәак рышьҭа зны урхыӡылоит,
Гәыҕрақәак узыпшлоит ҽа зны пхьаҟа.
Ацәқәырп еипш хьаақәак ӡхыцлоит,
Ацәқәырпгьы зны ихьаҵуеит шьҭахьҟа.

Апсабара қәа лаҕырӡны дахьыкәкәеит,
Ашамҭаз, ашамҭаз ажәҩан дазцеит.

Ауаҩы лаша Шьаликәа ҳамҩақәа дрынӡам,
Ҳапстазаара пхыз, идыруп ихытҳәааӡам.

* * *

Саҳәшьа заа дсыцәцахьан,
Уажә дысцәыӡит ҽаӡәы.
Ақәа усгьы ихкәахьан,
Мроума схьаақәа збылы?

Гәыҕрак аҳәааҿ сзатцәуп,
Пшак асуеит ипхашьо.
Пхыӡ хаақәак сырзыпшуп,
Хәыцроушәа атцх иаҿышәшәо.

Гәнаҳак сашьталан сцаӡом,
Хьаа ҳатгәынуп зегь злаӡо.
Еитаҳам ашәтқәа канӡаӡом,
Мза шәахәоуп ацхаҿ икапхо.

Сгәырҩа хҽыга, ацәашьы апсымта,
Пша лаҕырӡума иацәкапсо.
Уахак исхалашо амза тәымта,
Сызатцәра науруп иснарбо.

* * *

Абар, дырҩегьых апсуа-абаза жәлара,
Ҳапсуа цьынцьаҿ урт еизеит.
Цьым, Дырмит Дуӡӡа ихәыштаара,
Агәы шаҳәшаҳәуа абла ччеит.

Шьта инхаз – ахақәитраз, шьаҿакоуп,
Нырцәи-аарцәи бираҟқәак ҽырбоит.
Ипшьоу ҳныха – хьыпшымра ажәакоуп,
Зегьы аӡәыкны ҳажәлар еизнагоит.

Уари дада, Анцәа Ду ҳгәаҭа,
Ҳхьаа гәырҩа зегьы здыруа!
Самҵаныҳәоит – быжь-ныхак рашҭа,
Сшәыҳәагәышьоит, ма цьара шәсыхәа.

Адунеи Ду исзалаҵом аӡыӡ,
Лахьынҵак ауп еснагь сзыхӡыӡо.
Мшәан сызцагәышьом ус сынкылаӡ,
Сашҭа-гәараҿ ахаҟәитрашәа мкаҩӡо.

* * *

Зегьы збарҭоу, зегь зыӡбо,
Хыхьынтә дҳахәапшуеит ҳџьашьо.
Ара иҟамлаӡазаргьы оумаӡак,
Амхы иаҳцәалалеит рахәҟәак.

Уанаџьалбеит, игәра аагон,
Ишиҭахызтҵәҟьа ҳныҟәиҵон.
Уажәы иаҳбарҭахеит аргамаду,
Ҳамҩа дшантәалаз абгаду.

Џьоукы ҳарҭахушәа ргәы ҧшаауеит,
Арахь ҳгәашәҟәа ҳцәадыркуеит.
Иҳашьҭоуп ҳахьҭаркша иахьа амацәаз,
Харантә агәы рҭынч иҳахәапшуеит Кавказ.

Ахәышҭаара иҽҳәабылуаз, амишәан,
Ҟәрышьла идырҭәызаап имакәан.
Иҳахьыз сеидру, зегьы ҳаршәиу,
Иҳаздырӡом цьым, уатҵәы иаҳзыҧшу.

* * *

Иуҭахызар ауҕә рықәҵан уцәаҕәала,
Иҿыртҕәышьом ус аламала.
Изҭымтцит ахәура еиқәатцәа изҭаз,
Уажәы иҭалагәышьоит еиҳа еицәаз.

Шәишәи рбаҕьк ахәаҿы икакоит, –
Уамоуп иаҳзыҟалаз, агәашәқәа аркӡоуп.
«Уаа ҳаидҿаҳәалан нырцәҟа ҳаргоит,
Шәаах уара абензин, абылра ҳахәҭоуп».

Патриотк дҩагылан акәыкәу дыҳәҳәеит,
Амра иадибалт шәыга ссирк анырра.
Ахәшҭаара изыҽҳәымтцуаз уахьынтә иҳәҳәеит,
Сышгылоу сҭахааит, сытцыжәга ашәшьыра.

Ҳақалақь иалалт абгасса еихьыс-еивысуа,
Ақыҭаҿ ирцәынхаз акәтыжь иазгәышьуеит.
Мҩа еиқәатцәоуп урҭ иахьатәила изнысуа,
Ауаҩра агәашәқәа тцәымҕ жьакцала
ирчапеит.

... Агәаҕ еилашуеит.

* * *

Зны ажәа бзиа анҳәатәу,
Уара уабаҟоу Микаел Чкәыту.
Ихәаахәҭуеит, ҳаимдырххоит,
Маҷк ауп иҳагу, ашьа каҭәоит.

Уа, ҳаилоуп уа утәы, са стәы,
Деилкааӡам изкытцәҟьоу апсҟы.

Ҳдыршәагәышьоит ных, цьым, цьым,
Ҳлахьынтца далахәмаруеит атәым.

Ҳазтҭаху зегь ргәы ҳахшәоит,
Аатцра иавоу аҟәрышь рыҟәшәоит.
Хыдак ирапхьагылоу уа Пақәашь,
Ицәырфазаап ихәы ақашь.

Бгассак Аҟәа иалоу млашьуеит,
Ирхылапшуа бгадукгьы аҿашьуеит.
Амца ззеиқәым – ҳхәыштҭаара,
Ҳаҿгәышьоуп ашьшьыҳәа аҭархара.

* * *

Асаркьалқәа ҿыртҳом, ҳажәҩан хәашьуп,
Ауаа шәабаҟоу? Хьааюп игәаҟ-тцәаҟуа.
Хшыҩтцак инапала ҳгәашәқәа аркуп,
Гәырҩоуп икыдччало иахьа ҳҟәаҟәа.

Дтцәаа-тцәаауеит сабик, ҳаи, дыхьҭакит,
Илахьынтца гәаҕшақә еиқәатцәала изшәыда?
Ипшьаз ҳуахәама ашә ҳцәакит,
Ҳузтцааyеит шьҭа зыгәра гатәыда?

Асаркьалқәа ҿыртҳом, ирхьыкәкәоит асыпсы,
Агәыҕра лаша утцааршәха унзыжьда?
Апсны пшӡа, зегь иаҳтәыз Апсны,
Утцеицәа роума? Абџьар уқәызкыда?

Мап, аиакәым узиуӡом – атәым,
Гаӡақәак рнапала ашьажәҩы уҭаирхоит.
Упсы еивугоит – хьаак анухым,
Аха, иабаҟоу мақаррак абжьы гоит.

Асаркьалқәа ҿышәтҳом…

* * *

Аасқьа ҟәараанқәак,
Ачара руан.
Уа еада ҩардаҵк,
Рыгәҭан итәан.

Ажәа рибаҭомызт,
Аныҳәаҿа зҳәақәоз.
Ашәагьы рызҳәомызт,
Ҩыжәран изҿзаз.

Ус, ажәҩан агәыштца,
Иаалацәҟәызшәа иаахәашьит.
Гәалақәак неигәыдтцо,
Аҟәараанқәа нацырит.

Аблақәа ҟәысҟәысуа,
Ҩардаҵуп инхаз.
Жәҩанаҿ иҟыжуа,
Ирхьыпшуан ипыруаз.

* * *

Цәгьак еибырҳәоит газақәак,
Акаҳуажәырҭаҿы иахьак.
Амчра рымазҭгьы тцаны,
Ҳархәаеуан ҳахәда тцкааны.

Анцәа сақәиҭитәит, сыччоит,
Уаҩрак ауаҩразы исыхьчоит.
Исыхьчагәышьоит схәыштаара,
Шьоукы шәашьтазаргьы сҭархара.

Мшынтцас аԥсҭазаара цәқәырԥоит,
Аԥсны улахьынтца ҳацәкаҭәоит.
Ныхак ҳашьҭоуп, иаҳҿашәиит,
Мҩак ианылеит «ашәит, ашәит».

Асеиԥш ԥсҭазаашьа жәбахьоу,
Иҳацәкаҳаз ианеицырҳәо ауоу.
Ԥсы зхам шәҭқәак сыцәканӡоит,
Анцәа азин сиҭеит, сыччоит.

* * *

Насыԥ ссирк иашьҭоуп аӷыс иаӷәа,
Аха анасыԥ анаԥшааура анбыкәу?
Мушьни Миқаиа

Шәахьоу, ҩашоу амш шара,
Аԥсҭазаара анасыԥ азы ишоуп.
Агәыӷра бзантцык изқәым ҵыхәаԥтцәаара,
Дгьыли жәҩани еицрыбжьоуп.

Амахә иныкәԥрааит ҵыс иаҵәакгьы,
Уи ашәала сгәы хырҷоуп.
Мҩақәак сырнызго са сылашарагьы,
Сыԥхыз дунеиҿ ашә аартцәоуп.

Ашҭа сҭызго сымра аҿашра,
Адгьыл иахьықәԥсо агәы лашоуп.
Схәыҷра дунеиахь иахьа схьаԥшра,
Амаалықь иԥхыз еиԥш ихаацәоуп.

Сыԥсҭазаара адәеиужь акаршәра,
Схьааи сгәырӷьареи насыԥк рзыԥшӡоуп.
Сазхьаԥшӡом џьым, мраҭашәара,
Сыжәҩан етцәа, ажәҩан ԥшӡацәоуп.

* * *

Я выдумал тебя –
Я существую.
Хулио Кортасар

Апсҭазаараҿы сара бысхәыцит,
Аиашаз, аиашаз, ихатәа!
Амза шәахәа атәх иацәызит,
Ҳамҭас ибысҭоит ахәдахатәа.

Иҿыжәу ацәқәырпақәа уа иргәылцо,
Псызқәак нарцоит ипхатәа.
Ацәыкәбарқәа сзамҩа иахьаҿатҟәацуа,
Бжьык рхылтцуеит апҟаца.

Апсҭазаара ҙиас цхызуп,
Знык уанхыла узсала.
Уаха атәх иагәылычча ҙыхьуп,
Уи уаҿыхәарц уазцала.

* * *

Апша ҭашәышәуеит абна алымҳа,
Идагәаахаз, абна алымҳа – алакәымҳа.
Рбагьқәак рыпхыз акәа иҭапшуеит,
Анхаҩы игараҿ амаалықь дцәырҳауеит.

Амаалықь иоума аамҭа иашьклахысыз,
Дфырхатцатцәҟьоуп ашьыцрамҩа ианысыз.
Псҭазаарак апхызқәа раатцраҿ ҳкаршәуп,
Ҳазтцаара дырган – амш ҳазныжьуп.

Аилашәшәымҭаз Пахәала иқәатцан ҳаизгоуп,
Ҳхәыштаара алҩа афҩы хаацәоуп.

Сеидру, изыркьаҿда уи лыҿҳәара,
Рита қәрахьымӡа, наӡаӡа ҳа ҳгәыкра.

Ашәҭқәа реипш, ажәҩан аагәыкышт,
Згәыӡра сызхьымӡаз бқьышәқәа садыршьит.
Аԥсҭазаара ҭахәмаруеит абна алымҳа,
Алаԥш иацәыхьчоу схәыҷра – алакәымҳа…

УШԤАЌОУ?

Ушԥаќоу? Шьҭа исыцәтәыму,
Ухагара ашәҭқәа сыќәшәоит.
Уеиҭазҳәода? Ахьча, ихьыԥшу,
Агәыґрақәа быгьҵас уацәкаԥсоит.

Ушәоит. Ухы еилаԥсазар?
Усгьы ќалоит, уршәшәатәхоит.
Узҭахыда? Агәаґ уцәшызар,
Агәашә заҵәгьы арктәхоит.

Урыцҳауп. Акаканқәа уќәшәоит,
Узаҵәра амҩа уануп.
Ҳгәыла ихәыштҭаара уарԥхоит,
Сыхьчала агәашәаҿ усзыԥшуп.

…Ушԥаќоу?

* * *

Роман Цыгрыц-иԥа Аргәын изкны

Баша избахә шәымҳәалан,
Ҳаҷкәын бзиахә Роман.
Лагәлаа иифыз ароман,
Шьыжьӡа даԥхьаны дтәан.

Далагылоуп ашәӄәқәа рызмыжь,
Ҳааидгылоит: уа иҳазҭыжь.
Баша ҳкаламқәа ныӄәаҳцом,
Иара усгьы мап икӡом.

Сабитҷас аҩымҭақәа ииуеит,
Урҭ дреигәыргьо, дышәҭуеит.
Идыруп, усгьы иуаҩра,
Имариами ҳаргьы ҳжьара.

Лахьынҵала уи дҳазшан,
Ҳаҷкәын бзиахә Роман.
Ажьиба иҩымҭақәа рхабар,
Ицәгьамызт аӡбахә ааҳаҳар.

Аха, сшәыҳәоит, шәа ишәымҳәан,
Заа ашәӄәқәа рҭыжьра ихәҭан.
Избан? Избан? Избан? Избан? –
Уи иччапшь хаала шәҿаҳәан.

* * *

Ас убналаны узцои,
«Суал» иуқәу умшәаӡои?
Издыруеит Қап Руслан,
Иахьа уажәраанӡа уеилахан.

Аҳаракыра амардуан,
Саргьы саҿаланы сцоит.
Аӡәгьы сипҵырхагам, шәымшәан,
Шьаҿақәак пхьаӄа иӄастҵоит.

Исылухуазеи анхаҩы, –
Уаатҵра ианавоу аӡәырҩы.
Дырмит Дуӡӡа имхырҭа,
Уалагылоуп иахьа агәҭа.

Цьара гәылара уцаӡом,
Уаарыхра уца иазкӡом.
Иуҭахуп зегьы урыхьӡарц,
Академикрахь шьаҿак ҟартцарц.

АСАХЬАҬЫХǾЫ ИШӘЫГАҚӘА РҾЫ ЕИЗГОУП...

Асахьаҭыхǿы ишәыгақәа рҿы еизгоуп,
Аԥсабара агәҭыха-шәа ҳәоуп.
Зыхьтцас аԥсҭазаара аԥшӡара ацәкаҭәоит,
Дгьыли жәǿани рыбжьара иԥшӡахоит.

Шаҟа гәыргьара, аетцәақәа анцәыртц,
Илаԥсахьоузеи ашьыжь аӡаӡа.
Агәыҕрақәа рҳәаа зны иантҧыц,
Иԥшаара уашьҭазароуп уахьӡаанӡа.

Иамаӡамшәа зынӡа агәала,
Имǿасны ицоит иара атәала.
Ашьацра илаԥсаргьы аԥҿыха,
Ахаҳә узагәыдтцома аныха?!

Адунеи ду ашәҭқәа рыҟәшәааанӡа,
Ахьтәы цсыз аӡиас иҭоуп.
Аԥшӡара ацыԥхьқәа ҳакәабаанӡа,
Асахьаҭыхǿы иаатцраҿы хтәоуп.

Аԥшӡара аштаҿы шәаҳәароуп...

* * *

Сара исзымдырауа аӡәы,
Сышьҭа дхылоит шьыжьы.
Еитцыхуп сыдгьылеиԥш инапы,
Арахь исмаҳаӡац ибжьы.

Иакуеит жәҩанаҿы ацәашьы,
Акы уацәымшәан схәыҷы.
Узбарц шԥастәаху са схьы,
Уара сыԥсҭазаара, сыԥсы.

* * *

Бзиарак иҭахын,
аха дақәмшәеит аӄатцашьа,
Нахьхьи ан дшақәшәаз еипш ҳалатцашьа.
Ҳнаганы зегьы
ҳанхықәиргылеит ахықә,
Ӡәыр изхьаауа шәыӄазар,
ишәҭахызар дышәнықә.

Днаганы аҽы дақәдыртәеит,
дақәымшәеит аӄамчӄьашьа,
Ирацәаҩхеит, нас иӄаутцои,
изгәамԥхаз ицашьа.
Жәлар рtцеира даԥсамхози ах, шьыри! –
Драцлабуа дыӄамызҭгьы
Сасрыӄәеи Абраскьыли.

* * *

Атцх шкәакәа аатцраҿы ҳаиқәшәап,
Амза шәахәа бираӄтцас иаҳхакны,
Наӄ ашьацра ҳнылатәап, ҳнаскьаны,
Атцх шкәакәа аатцраҿы ҳаиқәшәап.

Амш ҭаца аетцәақәа уа иаалашап,
Изеиныимиаз ҳагәқәа аҭынчра рыцәӡаны,
Ҳамаӡа шмаӡоу наӡаӡа ихьчаны,
Амш ҭаца аетцәақәа уа иаалашап.

Апсҿыхҩы атцыс иатцәа аашәаҳәап,
Ҳаҩнқәа ҳардәылтцып уаха ҳаҽӡаны,
Уаха ҳаҽӡаны, ҳаиқәшәап ҳаизгәыкны,
Апсҿыхҩы атцыс иатцәа аашәаҳәап.

Апсҭазаараҿы насыпк агәра аагап,
Нас ҳаццап абзиабара абжьы,
Абзиабара аӡиас ҳаицырп абыржәы,
Апсҭазаараҿы насыпк агәра аагап.

...Атцх шкәакәа аатцраҿы ҳаиқәшәап.

* * *

Сынтәа акәукәу заа ҿнаҭит,
Аапын ацәашәтцатәгьы рӡахит.
Аҭәақәа еиқәыртцаанӡа еиқәырчаҟәа,
 Артцу нылпеит капа-чапа.

Жәҩанаҿы ашәапшь неибакит,
Ашьшьыҳәа мраҭашәара инаҿашәит.
Зегьы азеипшны ашьха-ага,
Ашьацра инылашәҭуеит ашьац аагага.

Сынтәа акәукәу заа ҿнаҭит.

* * *

Асаби дантцәыуа Ҭырқәтәылан,
Ацәа иҭаӡыӡоит Апсны.
Ацәқәырп шәацьҳәаҩцәа жәылан,
Ирхәаҽуан ҳпеипш, ҳразҟы.

Ҳабдуцәа рыбжьы ҿаца заҳада,
Идагәан адунеи, ухатцкы.
Ҳазшаз ҳимшеит, џьым, лахьынтцада,
Сапсуоуп, унапы сыркы.

Асаби дантцәыуа Ҭыркәтәылан,
Ацәа иҭазызоитАпсны.

* * *

Амш – иеилыху апҳәыс,
Амра амаҭәа лышәнатцоит.
Ашәахәақәа лыкәа ианҭыс,
Лыгәра гатәхоит, лыгәра гатәхоит.

Жәҩанахьтә иаагалоит бжьык,
Атцх амаӡақәа тцәахтәхоит.
Ашәҭқәа ирхагьежьуа апарпалыкь,
Амаалыкь инапсыргәытцаҿ инатәоит.

Адгьыл агәеисыбжьы – аӡыхь,
Ашәа ҿыцк ацнатцоит.
Апсҭҳәақәа еилахәмаруа хыхь,
Хьызрацара иҽыжәлан ицоит.

Амш – иеилыху апҳәыс.

* * *

Арбаҕьқәа уаха еиқәҿыртит машәыршәа,
Машәыршәа етцәакгьы
жәҩанынтә илацәҟәуеит.
Абзиабареи агәхьаагареи шьҭа шәеинышәа,
Хәык аҟынтә сыпсҭазаара ҿнаҭуеит.

Ажәҩан аатцраҿы ҽыхәак иахьыпшыша,
Авараҿ агага аҽкаршәны изыҭуеит.
Ашьац иатцәара иадмыркырц аӡыша,
Ахы иныҟәсуа апшазатцә шәышәуеит.

Ҳазшаз иҿапхьа сақәымшәо ахҿыхшьа,
Пхыӡ ҳаракны, пҳәызбак слызгәаҟуеит.
Уртҭ сышықәсқәа срықәымшәо рныхшьа,
Џьықәреитҵас уа сымшқәа ҿсырпуеит.

Дырҩегьых, мшы хаарак сзырбаша,
Ашьшьыҳәа сытцх агәашәқәа аатуеит.
Сеигәырӷьо амра шәахәа акапхашьа,
Маалықьтҵас Зана лӡамҩақәа сыгәӡуеит.

* * *

Ахысбыжь иацәымшәоз – уи апҳәыс,
Ашьеи алаӷырӡи дырнаалоит.
Апсабара абжьы – иҿызтҭыз амацәыс,
Ашьацраҿ ашьҭақәа аннатцоит.

Зны иҭоурыхын иаалырпшуаз ахшыҩ,
Змарахә мыӡыз, уажәы дацыҩуеит аҽыҩ.
Ҳаи, абаапс абас лыхшыҩ згазеи,
Лықәра хьанҭа дшашьаҳауаз зырымбазеи?!

Апсны ашә -гәашәқәа ззаатыз залыркуазеи,
Анацәа рцәашьы лаӷырӡ аӡы зақәылҭәозеи?
Ҩ-дунеик дрыбжьагылоуп, руак ааигәацәоуп,
Уртҭи ҳареи ҳабжьара сиак дантҵоуп.

Дрыцҳауп, амшын цәқәырпашьа зызгәамҭаз.

* * *

Ахацәа игылаз, дрытҵаҳәҳәон зааӡа,
Амца шәзеиқәтцом, шәарҭ ахацәа.
Итҟьар лҭахын рабцьар шааӊза,
Џьоукы алҭарц наӡаӡа ацәа.

Аа, дрытцаҳәҳәоит изҿыцәаа шәымца,
Еиқәырхатәуп Аԥсны, агырқәа иргаанӡа.
Амацәыс агәылҟьоит ажәҩан атца,
Уф, гәышьа! Ҳаҟоуп иахьа уажәраанӡа.

Ицәеит амца... Зцашьа ҳамбаз...

* * *

Иҳаздыруам Андропови Горбачови риаша,
Сеидру, лахьынтцала ҳара ҳзыниаша.
Аха, мрак ҳазкаԥхеит аԥсуаа ҳзырԥхаша,
Аԥсуаа ҳзырԥхаша, адунеи ду иахьӡаша.

Харантә иазыԥшыз ҳаҷкәынцәа рҭахашьа.
Уажәы ирбаауит ҳтцеира рыкәашашьа.
Ҳазшаз иоуп издыруа шьҭатәи ҳаҿиашьа,
Бжьык ауп иаҳныҩуа пхьаҟа ҳазгаша.

Дҟалеит Мариа Магдалина дзыхьчаша,
Иақәымшәаз ҟалеит ахаҳәеиқәатцәа аршәшьа.
Иҟалазаап аамҭак ауаатәыҩса аныԥхашьаша,
Ажәҩан уажәы иабама рылахь аԥхӡаашьа.

Иҳаздыруам Андропови Горбачови риаша,
Сеидру, лахьынтцала ҳара ҳзыниаша.
Аха, мрак ҳазкаԥхеит аԥсуаа ҳзырԥхаша,
Аԥсуаа ҳзырԥхаша, адунеи ду иахьӡаша.

Иҟоума адунеиаҿ џьара иашак?..

АЛАФ

Мызкала иҩу ароман,
Авторс дамоуп «агрофоман».
Даҭашәымҵан, дышәмырцьан,
Ҟәрышьқәак аныпсалоит исаан.

Ишәҟәы афырхацәа ааизан,
Уи идырҳәазаап «аман».
Дҭагьежьуа школшҭак дҭан,
Изыпшын Гәылрыпшь шанхан.

Лассы ҳаблак дазцауан,
Ашьшьыҳәа ҩнқәак иҭиуан.
Нас Аҟәаҟа дгьежьуан,
Иацҵо иҿааихон ироман.

Ицазатцә шәҟәыла ирҭәуан,
Иҭацәымызт џьымхеит, имакәан.
Ааскьа хыхьӡа џьа дырган,
Апсны афырхатца, ахьӡ ихтцан.

АМРА АҾЫ АЗӘЗӘОИТ

Амра аҿы азәзәоит,
Ашьыжь аҿы азәзәоит,
Ашьац иатцәа цәытцпрааит,
Шәахәа лашак хәытцпрааит,
Пстазааран икапхаларц,
Саркьалтцас абжьы галарц.

Атцарақәа акы сарҳәоит,
Ашьхыцқәа акы сарҳәоит,
Быбла гызмалқәа ччоит,

Быбла гызмалқәа сыржьоит,
Ианыӡааит, иҟам ҳарамра,
Ажәҩан ду икыднатцы амра.

Адәы иакәшоит амархәац,
Пшакгьы иашьҭоуп иахьӡарц,
Ари иеигӡу амш ҟамлаӡац,
Игәҕәоуп сышәҭқәагьы рдац.

Амра аҿы аӡәӡәоит

* * *

Пауль Целан иҿырҧшны

Шәы-мҩак ирнысуеит уаха аҽқәа,
Амза шәахәа ҟамчыс ирхакны,
Атцх иагәылсуеит иааццакны,
Шәы-мҩак ирнысуеит уаха аҽқәа.

Хыхь ажәҩанаҿ, хыхь хара,
Апстҳәа гәыцқьа агәы пжәаны,
Иалгахьеит уаҟа дамрак ҳазжны,
Хыхь ажәҩанаҿ, хыхь хара.

* * *

Қырттәыла – апсра хьшәашәа артцаҩы,
Асабицәа хш-царак ржәуеит,
Ақәыцьмақәа урҭ рыматц руеит,
Қырттәыла – апсра хьшәашәа артцаҩы.

Мрагылара уа ашьа аҿаршәуп,
Ишьҭоуп аамҭа хьаала ихәаҽны,
Дамракаҿ ҳаржырц зегь ҳаизганы,
Мрагылара уа ашьа аҿаршәуп.

Қырҭҭәыла – аԥсра хьшәашәа арҵаҩы,
Асабицәа хшы царак ржәуеит,
Ақәыцьмақәа урҭ рымаҵ руеит,
Қырҭҭәыла – аԥсра хьшәашәа арҵаҩы.

* * *

Дынцәамызт уи ахаҵа, дынцәамызт,
Ҳгәыӷрақәа иҭазкуаз амацәаз.
Захра зцәыӡуаз уаҳа дхәарҭамызт.
Имаҵура аҳроуп дызхәаҽуаз.

Дзықәшәазеи, ичҳара ицәхыҵуан,
Деиҧшын ибжьамыз амархәац.
Аҽышькылкыҩцәа игәашәаҿ иҽыжәҵуан,
Иҽхәапхьыӡ макьана цқьа ирымҳәац.

Уи ибарҭамызт аԥҭақәа шхалоз,
Цәқәырԥакгьы ижәлон, еилыҽҽон.
Уажәы ахаҵареи ауаҩреи зцәыӡуаз,
Изгәамҭаӡо ҟәыҵәак дҭанархон.

Ҳаи, ауаҩымра ахықәаҿ днаӡгеи,
Акгьы игым аҩсҭаа ухаиршәуеит иҟәараӷ.
Ухьӡ зхыҵәахьоу ашьхеи агеи,
Ҿымҭӡо игылоуп ирымамшәа угәаӷ.

ИСЫЗДЫРУАМ

Исыздыруам шәа шәҟны сахьынӡаҟоу,
Аха сақәтәамызт аҽуыра, аҵша.
Шәсырҿыхом саԥхьа адгьыл аанзыжькқәахьоу,
Сара ашәҭқәа рыблаҿы сшәыԥшаа.

Аӡиасқәа амшын агәаҿы ицәахьоу,
Шәышьҭақәа сзырхылом сара шьҭа.
Сашәақәа сашҭа иатцәа иҭыпраахьоу,
Ҳзеиқәшәару жәҩанаҿы еиҭа.

Исыздыруам…

* * *

Иахьа ажәҩан мгәааӡеит,
Лаҕырӡтцас қәакгьы амуӡеит,
Адгьыл зегьы-зегь алаӡеит,
Афырхацәа рыхьӡ камшәаӡеит.
Ахақәиҭра лаша иахьымӡаӡеит,
0, урҭ баша иҭамхаӡеит.
Ҩ-дунеик рҳәаа иалаӡҩеит,
Ахызатцә аҿапхьа рҿырымӡеит.
Март мза ахьаа азымтцәахӡеит,
Анацәа рылаҕырӡ рҿамбаӡеит.
Ҭацак аапын дарбааӡеит,
Насыпк ахәашҟа ихалаӡеит.
Адунеи ҳбираҟ азгәамҭаӡеит,
Изҳәада, ҳхьыпшымра азхарымтцеит?
Ҳапсадгьыл Апсны аҿарпшӡеит,
Ҳазшаз илапш ҳатцаӡеит.
Иахьа ажәҩан мгәааӡеит,
Лаҕырӡтцас қәакгьы амуӡеит,
Адгьыл зегьы-зегь алаӡеит,
Афырхацәа рыхьӡ камшәаӡеит.

ААЛӠГА АХЫҚӘАН

Аалӡга ахықәан, Аалӡга ахықәан,
Ҳәаса какал – аапынра шәҭхьеит.

Ҳәаса какал – оумашәа быцшӡахеит,
Аалӡга ахықәан, Аалӡга ахықәан.

Амра шәахәақәа еикәапхо рцәашьы,
Идырчыхәчыхәуеит бӡамҩа гәыдкылан,
Идырчыхәчыхәуеит сӡамҩа гәыдкылан,
Амра шәахәақәа еикәапхо рцәашьы.

Аԥшалас затцә хәмаруеит адәаҿы,
Бхала бхәычҿа шықәсқәа брызныжьуп,
Схала схәычҿа шықәсқәа срызныжьуп,
Аԥшалас затцә хәмаруеит адәаҿы.

Дгьыли жәҩани рылапш гәыкцәоуп,
Зызлан ҭыԥҳацәа бхыхны брымгаӡеит,
Зызлан ҭыԥҳацәа схыхны срымгаӡеит.
Дгьыли жәҩани рылапш гәыкцәоуп.

Аалӡга ахықәан, лараӡәк сылӄаҭәеит.

* * *

Ашьацраҿ ихәмаруеит ацәыкәбар,
Хьы еимхәыцқәан быкәа иҭапсар,
Хьы шәахәақәан сыкәа иҭапсар,
Ашьацраҿ ихәмаруеит ацәыкәбар.

Уи ҳнылалап ҳшьапқәа хтны,
Шәахәақәак бнапы иаркны,
Шәахәақәак снапы иаркны,
Уи ҳнылалап ҳшьапқәа хтны.

Аӡаӡа бырлашқәа еикәапхо,
Бшьапы арчыхәчыхәуеит бахьцо,
Сшьапы арчыхәчыхәуеит сахьцо,
Аӡаӡа бырлашқәа еикәапхо.

Атџарақәа рашәабжь аагар,
Амра мпахьшьыла бҿы арбар,
Амра мпахьшьыла сҿы арбар,
Атџарақәа рашәабжь аагар.

Амш ҳаццап хара иахьцо,
Гәыҕрақәак ба бзы илатцо,
Гәыҕрақәак са сзы илатцо,
Амш ҳаццап хара иахьцо.

...Зегьы рзы гәыҕрақәак латцо.

ЗНЫЗАТЏӘЫК

Знызатџәык апсҭазаара сызхоит,
Знызатџәык гәыкала сарпхоит.
Дырҩегьх, аа, ишан, ихәлеит,
Амра шәахәақәа сгәы иҭапсеит.

Иахьа сара сгәы аасыртуеит,
Сгәатцан чаракгьы зуеит.
Маӡа-аргама схьаақәа ныпхьак,
Инцәытцаӡан ибзысҳәап ашәак.

Уи ашәа аблақәа шәҭуеит,
Апырпылецш бқьышәқәа былуеит,
Ных-ных, бараӡәк быпсы сызхомызт,
Бааныжь цьаргьы схала сызцомызт.

Дырҩегьых, аа, ишан, ихәлеит,
Амра ашәахәақәа сгәы иҭапсеит.
Ных-ных, бараӡәк быпсы сызхомызт,
Бааныжь цьаргьы схала сызцомызт.

Знызатџәык апсҭазаара сызхоит...

* * *

Апоезиа – аԥсҭазаара ахысбжьы,
Сартәом ҭынч сара бзанҵы.
Иҿыцәаарц залшома сцәашьы,
Апоезиа – аԥсҭазаара ахысбжьы.

Аԥааимбар Дырмит ду имҭаны,
Улахьынҵамҩа нагӡахеитАԥсны,
Адунеи ҿнаҭырц ҳахьӡ ҳәаны,
Аԥааимбар Дырмит ду имҭаны.

«Ацынҵәарахи»
«Асдуи» рӡиасқәа срырны,
Хәыкаҿ саатәап ҳамҭакы,
Нас саргьы саныларц мҩакы,
«Ацынҵәарахи»
«Асдуи» рӡиасқәа срырны.

Апоезиа –
сыԥсҭазаара ахысбжьы…

АМРЕИ АМЗЕИ

Амреи амзеи – анхәеи ҭацеи,
Изеибамбацкәа аамҭа шԥацеи.
Мрада амш аԥыцькәа шәшьуп,
Мзада аҵхқәа зегь лашәуп.

Амшыни аӡиаси – анхәеи ҭацеи,
Еиқәшәааанӡа раамҭа шԥацеи.
Аҵла махәқәа бгьык рыхшьуп,
Аӡамҩа ҭытҵәрааура иҟапшьуп.

Амши атцхи – анхәеи ҭацеи,
Еиқәҿыртаанӡа аамҭа шпацеи.
Аамҭа аҽыԥ ҷкәын дапсоуп,
Ашьацраҿ абырлашқәа капсоуп.

Амреи амзеи – анхәеи ҭацеи.

* * *

Ажәԥан иацәкашәоз ақәа,
Илеиуеит абыгьқәа ирхьыкәкәа,
Ӡиаск шлеиуаз еилашы,
Уажәы игаӡом абжьы.

Сытцхаҿ сзыргәаҭеиуа рацәоуп,
Сызнысхьо сымԥақәа ааигәоуп.
Скәачаб хәычы абартца,
 Иарлашоит сара сқәатца.

Уаҳа сышьҭахьҟа схынҳәӡом,
Стцыс иатцәа ашәа саҳаӡом.
Псаатәтцас сгәыгракәа цырхьеит,
Саапынра кырынтә ибыбышӡа ишәҭхьеит.

Ҭагалантәи аҿымҭраҿ еизакуп,
Сдәы иатцәа, ашәҭ, адәыкрын,
Сашәақәа с-Зана илызкуп,
Саагәалҭар сыԥнашә аалыртрын.

* * *

Аапынра шәҭуеит ипшӡаӡа,
Бара агаӡа, сара агаӡа.
Сара схәычуп, бара бхәычуп,
Ачаи бгьы аҿыхра ҳаҿуп.

Аацын еипш, бышәҭышуп, быцшӡоуп,
Аӡаӡа емхәыцқәа быхәда иахацсоуп,
Амра ацара наҟ инасхыжь,
Быблақәа сырхыцшылоит Џыжь.

Аӡәгьы иҳазиамҳәо маӡоуп, имаӡоуп,
Ҳцәаныррa ҟәымшәышәқәа ҳакәа иҭоуп.
Ҳа ҳзыҳәан имаӡоу ихтуп ахаҿы,
Сыцәгьа рҳәомашь, ма быбзырӡы?

Ашкол ҳазҭазгьы иаркгәышьоуп ашә,
Усҟан издыруеит иабыркӡомызт шәгәашә.
Бзиа иаҳбоз амыҵмыцьқәа шлахьеит,
Ҳлахьнтца еипшха рыгәқәа еиҟәцеит.

* * *

Убыгьқәа аацсама ҭагалан,
Ацсабара аблақәа урҭакуп.
Псаатәқәакгьы ажәҩан иалан,
Уажәы иҟаӡам, ҳарзыцшуп.

Утҵх ссирқәа ирнаалан,
Адгьыл ацәашьқәа узаркуп.
Атҵла махәқәа рҽыргәаан,
Ацәа иалоушәа ихьышьшьуп.

Ажәҩан-гәы пштәы иатҵәаран,
Иахьа ушьҭақәа ирхуп.
Сынтәагьы заа уаҳҭаан,
Ухы пхьоукырц угәҭакуп.

Ихәытцаччоит хара игылан,
Ажәҩан агәашәқәа аартуп.
Апша хага иқәрахьымӡан,
Уарҳалтцас хыхьынтә илашьҭуп.

* * *

Дырҩегьх, дырҩегьх, ишыҟәс ҿыцуп,
Дырҩегьх, дырҩегьх, гәыӷраҟәак ҳацуп.
Дырҩегьх ҳашҭа ҿыцла уҭала,
Иргәырӷьа хәычҷгьы дугьы хаҭала.

Дырҩегьх, дырҩегьх, ҳбираҟ шьҭышәх.
Дырҩегьх, ҳажәҩан иарлашап ҳҭоурых.
Шьҭа Нхыҵи-Аахыҵи агәашә аартуп,
Аҧсны ахьыҧшымра ҳнапы иакуп.

Дырҩегьх, дырҩегьх, иазыҟәҧатәуп аиаша,
Аҧсны-пшӡа, Аҧсны, абзиара ианиаша.
Аҭыпҳацәа инеиуа иҭацәымзааит шәнапы,
Дгәыӷыртәоуп ижәдыруаз, ишәку аӡҟы.

Дырҩегьх, дырҩегьх, ҽаанызбиала, Аҧсны,
Уара сара сыхаара – уаҵҵәәи сразҟы.
Дырҩегьх, дырҩегьх, ҟәыпшроуп, ҿароуп,
Сынтәагьы сара стәылан аацынроуп.

* * *

Сан дыҟам, сабгьы дыҟам,
Аиаҭым иааҵраҿы слаҳәуеит.
Схьаа агәырҩа, сызҟәыгам,
Аблаҟәа лаӷырӡыла иҭәуеит.

Лашьцарак иахәаҽуеит сҟәатҵа,
Ихымкәаӡо ҟәак ауеит.
Хьшәашәарак нҭалоит сгәатҵа,
Цәашьык ахара ибылуеит.

Абас сыҟоуп, абас мацара,
Слахьынҵамҩа агәы цшаауеит.
Апша, исныруеит уара уцара,
Сылҩа ажәҩан ахь ипшуеит.

АДУНЕИ АМАЗА

Адунеи амаӡа – апҳәыс,
Сара сгәыгра́ҿы дҵәахуп.
Шәахәа хаак анылхьыс,
Амш шареипш даартуп.

Шьҭа акгьы сымам гәалас,
Анцәа итцысцшқа сахьыпшуп.
Адәы иқәыхәмаруа апшалас,
Ашәҭқәа рыблақәа реипш ихтуп.

Кыр исымазаргьы сара пштәыс,
Хьаак сгәатца́ҿ исычҳароуп.
Лыӡбахә аӡәгьы исҭом ҳәатәыс,
Уа, сызатцәра́ҿ лара дсыхьӡароуп.

АПСҬАЗААРА

Апсҭазаара́ҿ цсҭазаарак еикәапхоит,
Шҭак аҿы и́еырбоит атцәа еихаҳа.
Бзиабарак ашәҭқәа сыҟәшәоит,
Усгьы бара ибымам саха.

Баацынрами, шәҭтцас б́еырбоит,
Ашәҭшьытцәрақәа исырҭом хгарҭа.
Адунеи ду бычча́пшь ала илашоит,
Бара быда иҭацәгәышьоуп сашҭа.

Ыбла гәыҕрақәак рҳәоит ихәыҭ-хәыҭуа,
Быблақәа, быблақәа – сгәыфақәа рмал.
Наӡаӡа быпшӡароуп сара схызхуа,
Сынасыԥ зырлашо, бара ссаркьал!

* * *

Избан? Изыӷалазеи? – азтцаарақәа рацәоуп,
Ауаа ы инапсыргәытцаҿ ахьаақәа еизгоуп.
Аамҭа еикәшараҿ ӡиаск хәашьӡоуп,
Зџьынцьи иахытцыз рҳаҭгәын хараӡоуп.

Ажәаан ихгәышьоуп иҭамхац аԥсаатә,
Шьыцрак ҳзалымтцит рыжәтәтцас иаҳхыԥсаартә.
Иаҳахьчо ҳзыхьчо ҳаздыруам иахьанатә,
Ҳабдуцәа рытцәаншьап иазыԥшыда харантә?

Пстазаарак зцәыӡыз итцәыуоит адәы,
Ажәаан ахь ихалоит уарбак рҳаны.
Ашьыжь иҿыхода Урҭа ахәаны,
Рытцәаншьап адырсзар арха илбааны.

Дунеик абжьара аа-цьара еиӷәшәеит,
Уахьи-арахьи лахьынтцақәак еизынхеит.
Руслан Чачхалиа фырхатцарыла дтахеит,
Иџьынцьи азатцәараҿ иԥсы рыԥсаӷьеит.

* * *

Иацтәи амш, иахьатәи сыԥхызқәа,
Сашьҭоуп, исзыԥшаауам ацәызқәа,
Лыбла гәыҕрақәа, схьы еимхәыцқәа,
Ашьшьыҳәа сгылоуп срызхәыцуа.

* * *

Ирымҭаӡо аӡәгьы ԥсгаха,
Дыҟәгылалон инапы рхаха.
Хара даныҟаз, данхәыҷыз,
Идыргәышьон зегь зҿыз.

Игәытцашәазеи? Ҳаи, дыҳәҳәоит,
Ибжьы ҿацала урҭ ипҟоит.
Имҩа уаԥымлан ахатца,
Ҭынч данцәытцатәо аҟәатца.

Иҭахгәышьоуп хьӡык игар,
Иԥсы илышәшәоит шьак ибар.
Уи дишаҭом ауаҩԥсы,
Зегьы ирылаитцоит атцәы.

Иараӡәк дыҟоуп, егьырҭ хтцәацәоуп,
Дшьаҳаушәа рашҭа дҭоуп.
Амра ԥхаргьы уи игәаԥхом,
Ауаа рыгәҭа шьҭа дзынхом.

РАДА

Рада хәыҷы, о, Рада,
Быӡбахә змаҳацда?
Рада хәыҷы, о, Рада,
Бара ас бзыршәада?

Рада хәыҷы, о, Рада,
Ибыцрартцеит амца.
Рада хәыҷы, о, Рада,
Ибиааиӡазаап «ахацәа».

Рада хәычҵы, о, Рада,
Сара схьаа, аҳәатәхамҵа.
Рада хәычҵы, о, Рада,
Бҭаршәуп Аҧсны агәатҵа.

Рада хәычҵы, о, Рада,
Быӷоуп еснагь, бқәыпшӡоуп.
Рада хәычҵы, о, Рада,
Аҧсны пшӡа бахақәиҭроуп.

* * *

Иӷан абзиабара,
Абзиабара ыӷам.
Иахьӡада агәыкра,
Атҵх аныцәам.

Аӷәара ҿнаҭуеит,
Амшын ихыҟәтәалан.
Ашәахәақәа ҿыпуеит,
Ацәқәырпақәа ирынтәалан.

Нышьқәак аатгылом,
Иӷоу, иӷам рыхьчоит.
Псызқәак зтцәыуом,
Рылагырӡқәа рҿабоит.

Шьҭа ҳзеипҵылом,
Ҳабзиабара цьабоит.
Аӡәгьы сникылом,
Абахҭахь сыргоит.

Иӷан абзиабара,
Абзиабара ыӷам…

АШӘҬҚӘА ҬАКУП

Абзиабара аштаҿ харантә ипшуп,
Адгьыл анапсыргәытцаҿ иара тцәахуп,
Ашәҭ ҭакуп.
Ашәҭ ҭакуп.

Адунеи апшзара шәҭыда изатцәуп,
Дгьыли жәҩани рҳәаа еилыргатәуп.
Ашәҭ ҭакуп.
Ашәҭ ҭакуп.

Иара ада апстазаара зегь хазуп,
Аацынра пшуп, аацынра пшуп.
Ашәҭ ҭакуп.
Ашә аартуп.

Псаатәтцас иҭыпрааит адгьыл агәатца,
Ҳәыҳәқәан ихырҟьоит дара ҳқәатца!
Ашә аартуп.

ГӘБАА-ДӘЫ

Иахьа узбахә рҳәоит Гәбаа-дәы,
Аубла тәыла, аублаа рынцәахәы.
Аха иабаҟоу урт, рышьтақәа збазом,
Рашәа уазқәа шьта ирызҳәазом.

Утцецькәа атцаа хьшәашәа рҿашәуеит,
Узыхь лакьтақәа бжьыда ихәаҿуеит.
Убызшәа абаҟоу? Апсабара иацәынтцәеит,
Уашта агәара агәашә адыркхьеит.

Иахьа узбахә рҳәоит Гәбаа-дәы,
Дыҟоума, уҳақ зызхымго, ихәаҿуа азәы?
Псаатәтцас адунеи уахыпраап, ирҳәалап,
Утцеицәа рхы зыхтнырттаз, иртцәахлап.

* * *

Аилашәшәымҭа иагәылпрааит,
аилашәшәымҭа,
Аилашәшәымҭа ҳазныжьны ицеит,
Ашәарыцаҩ, икамшәаз уара ухымҭа,
Акы иашьҭоуп, иашьҭоуп ипшаауеит.

Аҵламахә иаҿаршәу ажьыргәыцқәа,
Ажьыргәыцқәа абла хыркуеит.
Сеидру, уахак ардәына зызхәыцуа,
Апсҭазааразы, псҭазаарак гәыкуеит.

Аилашәшәымҭа иагәылпрааит…

* * *

Урҭ аблақәа еинаалеит, еинаалеит,
Абзиабара ашҭа еицҭалеит.
Ашәахәартаҿ агәқәа рашәа еиниеит,
Амза аблақәа аалашеит.

Машәыршәа, машәыршәа акгьы ҟамлаӡеит,
Урҭ ргәыхәтәы наӡеит,
Адәы иатцәа, адәы иатцәа, дәыкрынла иҭәит.
Рышҟа аацынра ааццакит.

АПОЕТЦӘА

Мушьни Лашәриа изкны

Мушьнии Ҳафизи гәыкала еиқәҿыртит,
Рпоезиа аҽыхәа дәыпшӡак иазыҩит.
Иҟалаз шәаҳама? Деимаркзаап ашана,
Пҳәызба тцәрышкәак, изҿаршәу ашьана!..

Мушьнии Ҳафизи шәҭышк ихнахит,
Змарыхә мыӡыз, лара акыркыр дыччоит.
Бухареи Самарканди аԥшӡараз иҭииуп,
Аҟәа ԥшӡеи Гагреи харантәи иԥшуп.

Ꙩыцьа апоетцәа рыбзиабара еилашуеит,
Ꙩыцьа апоетцәа ҳқәыԥшра рхәышәтәуеит.
Идыруп, Мушьни иумаӡам гәнаҳа,
Зызланк дзалымҵуа далоуп уӡаҳра.

Уӡаҳра ихнахыз уашәақәа срызгәыкуеит,
Ушьҭа схылан ашьшьыҳәа саауеит.
Аҟәеи Бухареи рышәҭқәа ирыфꙩызи,
Нашанак азы изҭиуаз Мушьнии Ҳафизи?!

Мушьнии Ҳафизи гәыкала еиқәҿырҭит,
Рпоезиа аҽыхәа дәыԥшӡак иазыꙩит.
Иҟалаз шәаҳама? Деимаркзаап ашана,
Пҳәызба ҵәрышкәак, изҿаршәу ашьана!..

* * *

Хаша-хәашала даацәыртцуеит ҳꙩызак.
Хаша-хәашала гәыкала ҳаиҭахуп.
Уаанӡа димоуп лашәык диꙩыҵрак.
Ишԥаиури, уи аӡәк иматц утәуп.

Нас, аамҭа аҽыꙩ ааҵраҿ иузынкылом.
Фарҭынк насыр, быгьтцас ҳаилнаршәшәап.
Еснагь еиԥш ҳꙩыза унапы сзынкылом,
Усхьаазаргьы, ишԥаҟастцари ууаныжьны сцап.

* * *

Зны абнара ианылтц,
Акәарачча иҟәашхеит ахапыц.

Акәараҷҷа угәала, ианазхәыц,
Унапы иантәалап абӷьыц.

Атцлақәа рызатцәра иазынхеит,
Азатцәра ашәа ҳәатәхеит.
Апсаатә абаҟоу? Ипырхьеит,
Ажәҩан иатцәара иазцеит.

Азынра аауеит уазыпшы,
Гәыкала угәыднакылап асы.
Умахәқәа ашәыб рхьыссы,
Асасцәа узымҩахытцуан ҳамҭакы.

Аапынрагь ааип иаапырны,
Атцаргьы шәаҳәашт иузгәыкны.
Умахәқәа зегьы ааптны,
Абнара, илашашт ухы-уҿы.

Зны абнара ианылтц,
Акәараҷҷа иҟәашхеит ахапыц.
Акәараҷҷа угәала ианазхәыц,
Унапы иантәалап абӷьыц.

* * *

Урҭ атцарҭышагаҩцәа иахьа акы рҳәахуеит,
Иацтәи аархашҭын, хшыҩк ҳдыртцахуеит.
Аа, абаапс рҽырымшьындаз сгәахәуеит,
Аҳапқәа ирхәытцатәаз, рапсуара сахәуеит.

Заа сышықәсқәа псаатәтцас шәыпрыма,
Сгәыгра аҳәааҿ сыбзиабара аҽашьит.
Инцәытцаӡан быхьӡ-пшьа сҿакызма,
Быхьӡ-пшьа са сгәатцан иаашәҭит.

Уи нахыс, сеидру са сзырҟьалаз,
Исызхамтцаӡо даҿа насыҧкаҿ саапшит!
Сыҧсҭазаара гәыҧҵәага баша исыркараз,
Ачхаха саӡаанӡа ҧсҭҳәоушәа иаашәшьит.

Уажәы саазқәылаз бысҭаауеит ҧхыӡла,
Пхыӡла дырфегьых сқәыҧшра снахьыҧшит,
Мшаҿенеипш исызбыҟәгом сара сыбла,
Быхьӡ нкаршәны саацын ныццакит.

Ҭагалан ахкаараҿ иҳәуеит сҿыхәа,
Ах, шьыри!
Ҭацаагарашәак иазгәышьуеит.
Сыҟанатц имаӡоуп, имаӡагәышьаз сыгәҭыха,
Маӡа быхьӡ шысҳәо, шьыжьла саапшуеит.

* * *

Уҿхәумжәан сара сҿыхәа,
Зны уааҭгыл, иаашьа уҧсы.
Пшак иарӡсозаргьы уҵыхәа,
Улахьынҭца уацныҟәа ҳамҭакы.

Нас уахьнеиуа угәыгра сацыз,
Ҵыси ҳәыҳәи ашәак рҳәалап.
Сқәыҧшра хага ашҭа исыцәҭыҵыз,
Анаур харантә снахьыҧшлап.

Шьҭа сеидру умфа ахьнагоу.
Адунеи лакәаҿ цьоукы ҳрыниап.
Ҳлафсып наҟ аҧҳәызба иҧагьоу,
Инцәыҭцаӡан Зана лызбахә ҳҳәап.

Аҧсҭҳәа быбыш сылапш зхьымӡо,
Хьаак амоурц сара исыхьчап.

Зымҩахәаста сану уи сихӡыӡо,
Давид дынҽыжәлан сашәахә наигӡап.

...Сыцстәазаара аҽыхәа уҽхәумжәан.

* * *

Красноиарск. Аӡиас пшӡа Енисеи,
Уара сутәаит, Агындиа Сергеи.
Ухаҳәтә шьаҟала ажәҩан тцыргәоуп,
Анцәа илагыр ӡ еипш аиатцәара ухьыршоуп.

Красноиарск. Урыстәыла ду ауасхыр,
Ӡәыр иақәитцахьазма убга акәадыр?
Атәоурых ӡиас уагәылаччо уцоит,
Шьауардынтцас умтцәыжәҩақәа уҟьоит.

Красноиарск. Аӡиас пшӡа Енисеи,
Уара сутәаит, Агындиа Сергеи...

* * *

Ацәашьы тартәоуп адунеи алымҳа,
Адунеи алымҳа, идагәоу алакәымҳа.
Ашьа тыкәкәоит ашьҩы ицынтца,
Ҳаптцас итылашьцаауп ақәылаҩ илакытца.

Дыҳәҳәоит «чвени митца, чвени митца»
Иурцәарц узалагеи цьым, сымца?

Ан илхымшаз, ан лыбжьы змаҳаз,
Уара уакәӡами сгәашәаҿ итахаз?
Қырттәыла алахьынтца унапала ирхәашоуп,
Шьта узыҽҳәымтцуа ухәыштаараҿы утәоуп.

....Идагәоуп адунеи.

АЗАТЦӘРА

Иаадыды-мацәысит, џьара ихысит,
Сшымгәыӷӡоз уи сышҟа иаамҩахытцит.
Иадырызшәа усҟан сара схьаа,
Азатцәра стааит сынтәа заа!

Уажәы сахьцалакгьы иара сыцуп,
Истахы-истахым сыжәҩа иқәтәоуп.
Ҭахак сымҭо иароуп сзызхәыцуа,
Уа сышықәсқәа ирыцуп иргәыбзыӷуа.

Маӡак ыҟоуп, акәа старшәуп,
Ҳамҭас сапхьа сызатцәра, каршәуп.
Сгәыӷра нышьуп амшын ихыло,
Иароуп ҭынхатцас шьыжь испыло.

Сара сеипштцәҟьа иаргьы затцәыхуп,
 Сыпсы аҳҭынраҿы иҟәитӡа ипшыхуп.
Сызатцәра исумҭан сара апсыха,
Ашьыжь шараз уараӡәк сырҿыха!

УИ ДЫМҨАСИТ

Уи аупшәыл пшӡа сапхьа дымҩасит,
Афасит, скәыпшра ӷәӷәала исҿасит.
Иахьанӡа баша адунеи агәра згозма,
Лыблақәа рызмыжьаҿ ас стахозма.

Сышықәсқәа фарҭынтцас наҟ имҩасит,
Сгәыӷра ацәызқәагьы апша имтцанарсит.
Схала саауеит, шьҭа бара бабаҟоу,
Ма дунеикаҿ ҳҩыцьегь ҳамкуоу?

Дады-мацәыстцас аԥсҭазаара сагәылсит,
Адунеи хымкаах ашҭа сҭысит.
Хара еибафоит арԥаш хьшәашәа,
Мракгьы каԥхоит аԥсы ахшәазшәа.

Лара дымԥасит сызатцәра сазныжьны,
Лыда саанхарцу сара сшьаҳиҭны,
Уи ауԥшәыл ԥшӡа уаҳа дмаанҿасит,
Афасит, сқәыԥшра ҕәҕәала исҿасит…

* * *

Сара сҭынчра анҭахо, нас ишԥа?
Нас, изхәода сашәа ахала ишынхо.
Хьаак сзалтцыр, нас сабацои, нас иаба?
Сԥыза, дарбан уааигәаара сынзырхо?

Ажәԥан аҭынчра, адгьыл аҭынчра зегь еиԥшуп,
Сыԥсы ҿырхит, сыԥсы шҿырхуа шәсырҳаӡом.
Мԥак сызныз ҳәаак нымхаӡеит, сыԥшуп,
Араҟа зегьы-зегь сшырнаалахьоу сызҳәаӡом.

Схьааи сгәырԥеи рҳәаа еилаӡԥахьеит уажәшьҭа,
Цҳак сныҟәсит, уи саныҟәсуаз сымбаӡеит.
Атцх ашамҭаз, бжьыда стцәыуомызт шьҭа,
Баша аԥша тцәыуеит, стцәыуан ицаӡеит.

Схы сазныжьуп, сыԥшуижьҭеи кыр тцуеит,
Гәахәаак ныжьуп, зегьы рцасҳәа, сынхалап.
Цыра-цыра сашәа гәҭыхашәа сыԥшаауеит,
Ҳәаас иҟоу, сырхысны, сҭынчра сҽаԥшьалап.

* * *

Сҟәаҟәа иқәтәоу аамҭоуп,
Алашә иоуп издыруа уи анынтцәо.
Абгьы узынкылом атцла иаҿшәоит,
Амахә лаҟәуама амтцәыжәҩа ласхоит.

Сыцсҭазаара аӡиас бӡамҩа иаҿыкәкәо,
Рыжәтәтцас инабылсып зны санҭахо.
Быгәхьаагара сыжәлоит, атцх затцәхоит,
Имрашәахәоу схәыцрақәа быкәа иҭапсоит.

Хьӡык оуп иҟоу, хьӡык сызгәапхо,
Аапынраказ ҳаипцылап амра анкапхо.
Апшалас хага харантә иҿнаҭуеит,
Бжьык ауп сзырхаго, бжьыкаҿ сӡыҭуеит.

Сҟәаҟәа иқәтәоу аамҭоуп,
Алашә иоуп издыруа уи анынтцәо.

* * *

Сгәы ацапха асмыркӡеит,
Лыбзиабара аатцраҿ исцәынхеит.
Уа, адәы иахьыцәхалаз иаалаҳәит,
Ас цыра ихьааха инаҿашәит.

Зегьы аасгәалашәеит санҿыха,
Цәгьарак шыҟастцаз ауха.
Шьҭа исазҳәода ла лыгәҭыха,
Исымҭан ашҳам данаҿыхәа.

Сгәы ацапха асмыркӡеит,
Лыбзиабара аатцраҿ исцәынхеит.
Шьҭа исазҳәода ла лыгәҭыха,
Исымҭан ашҳам данаҿыхәа.

Ус, ашьыжь иаакьыркьырит сеыхәа,
Аха самыҳәеит цьара усыхәа.
Гәнаҳак сатцоуп, сахьыпшуп,
Сыблақәа лағырӡыла итәуп.

Гәнаҳак сатцоуп, сахьыпшуп,
Сыблақәа лағырӡыла итәуп.
Сгәы ацапха асмыркӡеит,
Лыбзиабара аатцраҿ исцәыпхеит.

АТАҲМАДЕИ АҲӘЫҲӘҚӘЕИ

Еитцыхыз анапқәа ирықәтәон аҳәыҳәқәа,
Ажәҩан иалпраз тынчрак рыхьчон.
Ажәҩан ду атцаҟа итцәыуомызт аҳәыҳәқәа,
Амш агәтыха изалымтцуа дара тахон.

Дгылан ахатца, дгылан дтынчӡа,
Алапш зхьымсуаз гәыграқәак дрыхьчон.
Абаҳчара итцысуаз хаҿсахьақәак цәышӡа,
Илапш инытцганы гәаныла дыччон.

Зегьы рзыҳәа иахьак ииҳәо иашәараӡа,
Апстазаара, маӡа-ргама далаӡон.
Илахьынтцамҩаҿ маӡа-ргама имаӡа,
Ихьаа ицеамтакәа, имаӡақәа ичапшьон.

Амра иабылӡеит ихәыцра абгьыцқәа,
Амра ишаблыз хьаасгь иҟаимтцаӡеит.
Рышьта дырӡит ихәра аӡыхьқәа,
Акгьы ихарам, ихаратцәҟьам, дыҳәҳәаӡеит.

Шьта игәалақәа ихала дрызныжьны,
Саргьы сцарыма дсымбозшәа цьара?..

* * *

Саныҟоу аастә, саныҟам еиҳахап,
Ашьшьыҳәа сашәаҟәа еиқәтәап.
Сызгәалашәо дҟалоумашь усҟан аӡәыр,
Ҿыхәак иақәтәоу, зеахазкуа акәадыр?

Ҭагалантәи абыгьқәа кырынтә икапсап,
Аҿар иҩагыло рашәа ҿыцқәа рҳәалап.
Урҭ ирытцашьыцуа изыҟалом са сыпсы,
Апсшәа ықәыҩуанатцы сыпсадгьыл Апсны.

Аӡиас ҭрысқәа амшынахь иццаклап,
Ҭыси ҳәыҳәи жәҩанаҿы иеырбалап.
Амра гәыраз адунеиаҿы ипханотцы,
Атцыс иатцәа ашәа
еиқәтәашам бзантцы.

Гәырҩа хьаада аапынқәа мҩаслап,
Зыхьтцас ахәыцқәа рыччабжь галап.
Сара усҟан наӡаӡа сымҩасуеит,
Наӡаӡа усҟан сашәақәарҿ сыржуеит.

Сара сыда адунеигьы зны изатцәхап.

* * *

Атцх шомызт уаха уаҳа,
Иамаӡамызт зынӡа гәнаҳа.
Амза шәахәақәа тцаҟа икапсоит,
Гәыграк шьтыпаан, апша наскьоит.

«Шьышьи нани» уаха ирҳәама.
Хәычи дууи ацәа рыхьӡама?

Арбаӷь аикеипш цәашьык лашоит,
Цәашьык лашоит, аамҭа гәагәоит.

Исзымцәахуа ных, сара сгәала,
Ахәыштҭаара сыҽеҳәатәоуп уа схала.
Атцх лашьцара уҳапшьа хызтуа,
Уанбацәыртцуа ашәапшь ҳазҿызтуа?

* * *

Заур Кәарҷиа игәалашәаразы

Шьҭа сазтцаап исымбо унаур,
Уажәы уабаҟоу? Узҿузеи Заур?
Упоезиа мхы рашәаны уеилгеит.
Уеаҩра барақьаҭ агәра ргахьеит.

Удгьылтә хьаақәа рыжәтәтцас инаухпсаап,
Рымтцәыжәҩа еитцырхып угәыґрақәа рпсаатә.
Ашәа ззуҳәоз цқьа уӡбахә раҳап,
Уашәа агәашьамх шыгәӷәоу агәра ргап.

Шьҭа сазтцаап исымбо унаур,
Уажәы уабаҟоу? Узҿузеи Заур?
Еимхәыцтцас угәалақәа аки-аки еихапсоит,
Акы уацәшәома,
иуцәыбналаз урыхьӡоит.

Иубомашь, зшәыгақәа зцәынтцәаз Алхас,
Апоезиа ашҟа диасызаап хәычтцас.
Апсҭазаара аҩыцьбара
шҳамтцас инҭауркәкәеит,
Уаҳа царҭа абаҟоу, ухшара урыниеит.

Шьҭа сазтцаап исымбо унаур,
Уажәы уабаҟоу? Узҿузеи Заур?..

* * *

Иҽыжәлан иахьнеиуа адауаԥшьқәа,
Сишь! Ак еибырҳәоит, исаҳауеит.
Аԥсны гәыҭбаа, уи агәашәқәа,
Ахи аҵхәеи цқьа ирбауеит.

Дуӡӡак ҳазиҳәом, џьара ак ҳаҭи,
Уахьыԥшуазаргьы џьым, инаур.
Ҭынч еицәажәоит Дырмити Баграти,
Ибаха ҳазҭода шьҭа Даур!

Ахьиба иҽыхәа аакьыр-кьырит,
Аҵнариа дыҟазам, даагәашәҭ.
Виачеслав Ҷыҭанаа хьаак инырит,
Дабаҟоу Саида, Аԥсны ашәҭ?

Иҽыжәлан иахьнеиуа адауаԥшьқәа,
Аԥсны иҟоузеи, еизҵаауеит.
Адәы иахыкәшоит арашьқәа,
Сасрыҟәа дҽыжәлазаап, даҳзаауеит.

АЖӘҨАН

Ажәҩан саҵаԥшуеит шарԥазы,
Ԥсҭазаарак идырым - аҳаԥы.
Суҵашьыцуеит убла хтны,
Гәахәарак уа снаԥы иаркны.

Уҳаԥы сҭакуп, хара сызцом,
Машәыршәа бӷьыкгьы џьа икашәом.
Сымш лашара цқьа усызбом,
Сыԥсы хаара зегьы ирыхьӡом.

Слакә хәыҷ – хкаарашьҭынуп адунеи,
Лахьынҵак пхадырсит, изынииеи?
Еиҿахәмаруеит асыҭәҳәеи апшеи,
Амра упхашьа-пхатцо узкапхеи?

Ашәҭ шьытцәран апстҳәа хуп,
Апша иатцасуа ашьамхы ласуп.
Ҳәаак ыҟазам, агәашәқәа аартуп,
Дгьыли жәҩани рыбла схуп.

Ажәҩан сатцапшуеит шарпазы,
Пстҭазаарак идырым аҳапы…

* * *

Латцарамза – латцароуп,
Рашәарамза – рашәароуп.
Акәукәу убжьы ааигәоуп,
Аапын ушьҭа арахь иаагоуп.

Аапын ашьац иатцәа апсы,
Аӡаӡа еимхәыцқәа ахьыссы,
Арбагь ика ҟапшь абжьы,
Иарҿыхаз, заа шәаапшы.

Атцарақәа еиқәҿыртуеит, ҷит-ҷит,
Амра аштақәа иртапхоит,
Хара апстҳәақәа ҽыт-ҽыт,
Ажәҩан анапсыргәытцаҿ инатәоит.

Шьҭа хара изымцо ныҟәара,
Иҿымтӡо хаҳәқәак ықәыршоуп аҟәара.
Игәыргьа ныҳәоуп урт рҿара,
Шьыжьы аҷнышқәа иаҿуп кәашара.

Латцарамза – латцароуп,
Рашәарамза – шәаҳәароуп.

АЦӘАШЬЫ

Гьаргь Гублиа уахь

Ашықәсқәа ракәзам аус злоу,
«Уԥаҭхь» ҭаурцәыроуп иузҭаҭәоу.
Аԥсадгьыл угәеисыбжь ианыҩуеит,
Уашәақәа рымҵәыжәҩа еиҵырхуеит.

Умҩа ду амҩахәастақәа урызхәыцуа,
Узқәыз амҩаҿ џьара умҟьалаӡац.
Ҳазшаз ихсаалаҿ усахьа ҭыхуа,
Унеилап, иузарку уцәашьы лашаларц.

Алахьынтҵа анакәха, дырҩегьых уҽыжәлоит,
Иувакыз усҟан, аԥсуа идоуҳа,
Улахь шаша ашәахәақәа игәыдыркылоит,
Гәырӷьарак ҭахәмарит иахьа ухҭарԥа.

Акакала агәашьақәа аурсуеит,
Ихан-тҵәцароуп иургылаз абаҟа.
Иушьклаҳаз ухьааи угәырҩеи еиԥушьуеит,
Ахааназ ушәа-зызо ухьапшзом, шьҭахьҟа.

Ашықәсқәа ракәзам аус злоу,
«Уԥаҭхь» ҭаурцәыроуп иузҭаҭәоу.

* * *

Роберт Биорнс иҿырҧшны

Быблаҟәа срымжьааит, Зана,
Быблаҟәа срымжьааит.
Заа бышҟа сымҩахыҵцит, Зана,
Заа бышҟа сымҩахыҵцит.

Бара быблаҟәа ҏеыргызмалны,
Уа, аҩны баадәылтцит.
Абзиабара – исзымшәо уалны,
Аҧсҭҳәаҟәа жәҩан ихытцит.
Быблаҟәа сырцәымӡааит, Зана,
Быблаҟәа сырцәымӡааит.

Быгәра сызгашам, Зана,
Быгәра сызгашам.
Сгәеисыбжь баҳашам, Зана,
Сгәеисыбжь баҳашам.

Ирҭахызар аҧсаатә шәаҳәалааит,
Аҧсаатә шәаҳәалааит.
Нас наӡаӡа сымҩасны сцааит,
Наӡаӡа сымҩасны сцааит.
Быблаҟәа срымжьааит, Зана,
Быблаҟәа срымжьааит.

Ех, сара с-Зана…

* * *

Апоет Мушьни Миқаиа уахь

Атцыс бызшәа, апсҭазаара бызшәа,
Псаатәтцас Тур ихәы иныкәпраит.
Апааимбар мҩас лағырӡык ицәкаҭәазшәа,
Мушьни изыхь ашьшьыҳәа инытцхәраит.

Аӡыхь ацашьа, амтцәыжәҩа аҟьашьа,
Избаз ажәҩан аблақәа ҭгәыргьаит.
Ипоезиа шәахәа жәлатцас икапсашьа,
Махәҭа ссирқәак апсшәа иахылҿиааит.

Заа иҽыжәлахьоу, аа, ишьҭа нагоуп,
Асахьаҭыхҩы иҿапхьа апсабара хырхәоит.
Апсҭазаара агәеисыбжь
ацәқәырп дрылгоуп,
Шәҭык апшӡара абна ицәылтцоит.

Имҩа хара ақәыц аныпсалам,
Ииатцә шашоуп уи дыззыпшу.
Адоуҳа абнаршәыраҿ уи дузырҟьалом,
Ҳазшаз ицәашьы акәзар изарку?

Атцыс бызшәа, апсҭазаара бызшәа,
Псаатәтцас Тур ихәы иныкәпраит…

2005, ииуль 25, Аҟәа

ИЗХАШҬДА

Изхаштда? Аалӡга ҳшьала иркәабон,
Ахызатцәқәа Апсны акәа иҭапсон.
Ажәҩан лағырӡышо, иҿыблаауан ашәапшь,
Ҳтцеира иршанхеит усҟан Багапшь.

Изхаштдa? Анацәа рылаӷырӡ уа ишкаҭәаз,
Ешбеи Лакобеи рҳақ бжьы шдыдуаз.
Аишьцәа Лашәриаа, Кәаӷәаниаа, ҳгәыӷырҭа,
Инаргәыдҵан ишьымзи ҳаԥсадгьыл агәҭа.

Изхаштдa? Аԥсуаа рылахь еитцыхзар,
Иҟамлаӡои, адунеиаҿ иаргьы дыҿиалар?
О, иаадыды-мацәысит Сасрыҟәа ибжьы,
Абрыскьылгьы даатытцит илашьцаз иҳапы.

Изхаштдa? Нхытцаа-аахытцаа шеиқәҿырҭыз,
Ирбарҭахеит аишьцәа рбираҟ иапштәыз.
Иаҳцәыӡны иҟаз ҳаԥсҭыҩра Кәыдырҭа,
Сабитцас ипышәырччеит изымччоз алакҭа.

Изхаштдa? Аалӡга шьала иркәабон,
Ахызатцәқәа Аԥсны акәа иҭапсон.
Ажәҩан лаӷырӡышо, иҿыблаауан ашәапшь,
Ҳажәлар драпхьагылеит агәеицамк Багапшь.

БЖЕИҚӘА-БЖАШЛА

Бжеиқәа-Бжашла ҽык кьыркьыруеит,
Иаасыцрымшәо хьаақәак снырует.
Пҭа црышқәоуп жәҩан иху,
Сеидру, қәоумашь иаҳзыпшу?

Иҳазныжьуам атцх ахала,
Иҳамазаргьы егьа гәала.
Апша амҩан ишьацәхыртәуеит,
Гәыӷрак ашҟа зны ҳапшуеит.

Си-мацәыси храк иаҿысуеит,
Амшын шыҟоу цьара иҭахысуеит.

Еиқәтәаахьоума арҩашқәа рыбжьы,
Зиаск леиуеит цьара икашьшьы.

Бжеиқәа-Бжашла ианыруеит хьаак,
Изҭымтцуа иҭагьежьуеит уи ҳәаак.
Гәнаҳак аға хәымга изгаӡом,
Аламала хатцак дҭахаӡом.

* * *

Уа, иадыруазшәа сышзатцәу,
Абнахьтә иҿнаҭуеит акәукәу.
Мҩа хароумашь исзыпшу,
Кәу-кәу, кәу-кәу, кәу-кәу, кәу-кәу!

Уа, сымшқәа быда ианҭацәу,
Сыпсы иацәыӡуеит хаарак.
Сыжәҩан шаша зыбла сху,
Иацәыӡшам бзантцык пхарак.

Уа, исытцазҳәода иахьцатәу,
Афасит, сызмырит кәарак.
Қәа лабжышла апҭа иҭәу,
Шьҭа иқәныҟәом пҟарак.

Уа, сыпхыз еипш имаӡоу,
Салахеит атцх еиқәарак.
Апсҭазаараҿы са исызшоу,
Ных, иаансыжьуеит гәамтцрак.

АМШИ АЦХИ

Амши аҵхи еиҵылоит,
Абыҕьқәа урҭ гәыдыркылоит.
Амра аблақәа аапсеит,
Иаҳзымызбо хара ицеит.

Аҵх иалашәҭуа аӡыркәиқәа,
Аҵла иҿоу ашәыр ҭаҷкәымкәа.
Зегьы ихьыҵәцараха еикәапхоит,
Зана мыцхәы сылгәапхоит!..

Еиужьуп шьҭа ахкаарақәа,
Ҭынч имѡасуеит акәарақәа.
Мза шәахәакгьы лакьҭоит,
Гәыҕрак цәашьшәа илашоит.

Амши аҵхи еиҵылоит,
Абыҕьқәа урҭ гәыдыркылоит.
Хыхь ажәѡан ахь хараӡа,
Етцәақәак лашоит ипшӡаӡа!

МИРОД

Мирод Гәажәба игәалашәара иазкны

Нас, нас дуаѡын уи, дуаѡын,
Дыҟан
Дыҟоуп,
Дҟалоит,
Аха, нас
Дҳацәцеит.

Нас, нас изылшода ауаѡра,
Аныҟәгара,

Аччара,
Атцәыуара,
Хатцатцас
Атахара.

Нас, нас ахатца иапсуара,
Псаатәтцас,
Апырра,
Шьауардынтцас,
Ахаракыра,
Абла атапшра!

Нас, нас иҟоуп ажәак,
Ашәак,
Апсны,
Ахақәитра.
Абираҟ,
Мирод...

* * *

Аҟәара алагырз – азиас,
Уаха мыцхәы итынчуп.
Амза шәахәа цоит иниас,
Иахатәи апхыз иаҩызоуп.

Аетцә жәҩанаҿ игәыкуа,
Алапш хаа сыцуп.
Хьаак хьааха сызбылуа,
Иҟьалан амҩа иқәуп.

Сгәыгра ибышьтоу итцәааауа,
Баштa иантал иапшәымоуп.
Еснагь сыблақәа бзыпшааyа,
Баныpбо насып рымоуп.

Аҟәара алаӷырӡ – аӡиас,
Уаха мыцхәы иҭынчуп.
Аетцә ажәҩанаҿ игәыкуа,
Алаԥш хаа ҳацуп.

Сыблақәа ахьаа рыхӡам

* * *

Я вас люблю всю жизнь
и каждый день.
Марина Цветаева

Иахьа сыблақәа ахьаа рыхӡам,
Амра ашәахәақәа сҿаԥсоит.
Ҳаԥшьак ԥеуп ҩы зҭаӡам,
Ҩаӡамакьат ухәрақәа сырӷьоит.

Ажәҩан ҭынчуп, агәы хысӡом,
Амацәыс ашьҭақәа аӡоит.
Абзиабара аӡышьҭра хытцӡом,
Гәыҕрақәак сгәатцаҿ ишәаҳәоит.

Амш мҩасгьы хынҳәра ақәзам,
Мшын шкәакәак џьа ицәқәырԥоит.
Бара быда, саргьы сакәзам,
Аилашәшәымҭаз ӡыркәиқәак срыпҟоит!..

Зегьы сгәалашәоит, акгьы схашҭӡом,
Аԥсҭазаара амшқәа ҽырбоит.
Бышьҭамҭа ада ҽа мҩак сашьҭам,
Уи сшахымҟьогь агәра згоит.

... Иахьа сыблақәа ахьаа рыхӡам.

* * *

Иаакьыркьырит ҿыхәак, иаакьыркьыр,
Атҵх агәҭан иаргәамҵуамашь акыр?
Иҿыжәу амза абартҵаҿ ипшуп,
Нарҭаа рҳапшьазатҵә ԥҿуп.

Шьҭа ихәҭан уи ахатца даар,
Зәыр дазтҵаахьоума
Сасрыҟәа ихабар?
Апша ныҟәа ашьха ика ихшьуп,
Ҵлақәак рымахәқәа бгьыда иҭацәуп.

Иаҳныруеит аӡын бырлаш анаур,
Ицәгьамызт иаарласны сык ҳзаур.
Ацәқәырԥ гәымшәаҿ нышьқәак ираҳҭынроуп,
Изжәымлаз ӡиаск ашьамхқәа кәадоуп.

Ашәышықәса иаҿытцыкәкәоит ацәыкәбар,
Иныкәба ицомашь мра цак аакапхар?!
Еихьымӡа-еиԥымӡо атҳи амши еишьҭоуп,
Агәыгракәа бзибаран аатҵраҿ икапсоуп!..

БХЫНҲӘЫ

Бхынҳәы, бхынҳәы, бхынҳәы,
Пшак ҿнаҭуеит.
Бнапы сыркы, исыркы,
Сыблақәа гәыкуеит.

Сыблақәа гәыкуеит, истцәахуеит,
Ашәҭқәа шәҭуеит.

Ихастцоит, ихастцоит бҳәатәы,
Етцәак бызҿысхуеит.

Быгәхьаагара сзалҵуам, бзанҵы,
Сыбзиабарала бхысхуеит.

Сыблақәа гәыкуеит, исҵәахуеит,
Ашәҭқәа шәҭуеит.

Бзиабарала бхысхуеит, ҽааны,
Бышьҭақәа сныҟәуеит.
Хьаак самгарц схәаҽны,
Бсахьа ҭысхуеит.

Сыблақәа гәыкуеит, исҵәахуеит,
Ашәҭқәа шәҭуеит.

* * *

Иҟан, иҟан аамҭақәак,
Иҟасҵарц анысҭахыз зегь рҭак.
Апсҭазаара салан снапыршьышьуа,
Бзиа избацәон ақәа анауа.

Ицәаара збомызт сара стәык,
Снапы ианызҵаша џьара утәык.
Уа, сара стәала сшәаҳәаҩын,
Иашҭа сызҭамло агәашәқәа аркын.

Сара исцәыӡыз сыпсҭынха,
Аӡәгьы далацәажәом еимырхха.
Уажәгьы сыҟоуп, акы саҿуп,
Алапҟьа сгәыдызҵо рацәаҩуп.

Жәаха илыргаз ашәгәашә,
Дашьҭоуп иаиркырц ҳгәашә.
Шәҟәык дамыпхьац, дҿаҳауп,
Цәгьак аҳәаразы уи дыртәоуп.

…Ҳарҭагылеит аамҭақәак.

* * *

А что было снаружи мира?
Мишель Уэльбек

Адунеи аҳәаа знык уанҭыҵ,
Иҟоу сеидру, ҵьымхеит, ҵьымхеит.
Асы леима, мшәан, шьханхыҵ,
Џьара саатгылеит, џьара схырхәеит.

Шьаҿак еихугазар, даҿа шьаҿак,
Ашьац иатҵәара ушьҭа анылеит.
Рбаҕьҿыҭын дцәырҳаит ҭыпҳак,
Етцәак жәҩанынтә илалацәҟәысуеит.

Ҳашьҭоуп, ҳашьҭоуп аиаша риаша,
Ҳлахьынтҵа апхызқәа зегь маӡоуп.
Идырым, идыруп ҳара ҳзықәшәаша,
Иаҳпеипшу здырyа уи дааигәоуп.

Псы хаак адгьыл ианӡалом,
Жәҩан ҳаракырахь иара пшуеит.
Баша-маша адунеи ҳпыртцуам,
Еиқәырццак рбаҕьк хынтә ҿнаҭуеит.

АЦЫС ИАТЦӘА

Ацыс иатцәа, ацыс иатцәа,
Усхыпрааны умцан.
Ацыс иатцәа, ацыс иатцәа,
Сымаӡа хумыртлан.

Ацыс иатцәа, ацыс иатцәа,
Сааигәа упшыз.
Ацыс иатцәа, ацыс иатцәа,
Сыбзиабараз ушәҭыз.

Атцыс иатцәа, атцыс иатцәа,
Сааныжьны уанцо.
Атцыс иатцәа, атцыс иатцәа,
Ашәакгьы узҳәо?

Атцыс иатцәа, атцыс иатцәа,
Сымаӡа маӡаз.
Атцыс иатцәа, атцыс иатцәа,
Усыцнатц сыпшӡаз!

* * *

Шьҭа акыр тцит, акыр тцит,
Исгәалашәоит хаҿсахьак.
Уи ахатца харантә снаихьыпшит,
Дақәтәан бгеиқәатцәа-ҽыхәак.
Абла кәицқәа насхьыпшит,
Бгеиқәатцәак, блақәак.

Аамҭа мҩасит, кыр сыпшит,
Исгәалашәоит хҭысқәак.
Дырҩегьх, ауаҩы еиқәатцәа дашшит,
Дреихсуеит гәыграқәак.
Шьҭа, урҭи кырцхи шәҭит,
Атцх иалапсуеит пшаласк.

Ҳәаак ыҟаӡам, ажәҩан шәшьуп,
Аамҭа маӡа, маӡак.
Амахә кнаҳа амза ихшьуп,
Уахатәила иҭацәуп, қәатцак.
Ҟамчтцас шәахәак уаҟа искуп,
Ихысҟьап бгеиқәатцәа, хатцак.
...Бгақәак схьыпшуп.

АШЬХАҚӘА

Ашьхақәа – рхы, рыԥсы,
Ашьхақәа ирықәнауеит асы.
 Адгьыл иақәыршәу акасы,
Аԥштәы ԥшӡа, агәыкы!

Ажәҩан аблақәа хнатуеит,
Ажәҩан аблақәа гәыкуеит.
Ҭыс иатцәак цьа илаҳәуеит,
Ҭыс иатцәак зны ихынҳәуеит.

Иазныжьуп аилашәшәымҭа аԥштәы,
Иумоума аилашәшәымҭа аҳәатәы?
Атцх еиқәара, ушә аарты,
Амза шәахәа зегь ҳзыхты.

Атцла рымахәқәа лаҟәуеит,
Ашәыб ирықәжьу иацәгәышуеит.
Аккараҿ ӡиаск цҵакуеит,
Аккараҿ рдәынак хьҭакуеит.

Ашьхақәа – рхы, рыԥсы,
Ашьхақәа ирықәнауеит асы.
Адгьыл иақәыршәу акасы,
Аԥштәы ԥшӡа, агәыкы!

КАЦИҲАБЛЕИ УРҬЕИ

Кьыршьал Чачхалиа ихьӡынҩылоуп

Кациҳаблеи Урҭеи ирыбжьашәышәуеит аԥша,
Кациҳаблеи Урҭеи срыбжьаӡит, сшәыԥшаа.

Кациҳаблеи Урҭеи сыгәхьрааган ипшуп,
Кациҳаблеи Урҭеи сыпшаара иаҿуп.

Кациҳаблеи Урҭеи дрылиааит Кьыршьал,
Кациҳаблеи Урҭеи р-Боча Цьынцьал.

Кациҳаблеи Урҭеи рылахь еиқәуп,
Кациҳаблеи Урҭеи рышкол ду блуп.

Кациҳаблеи Урҭеи ирцәызыз рҿар,
Рцәа иҭаӡыҭуеит рыӡбахә раҳар.

Кациҳаблеи Урҭеи хьаақәак рыҟәнуп,
Анарасқәуеи Чыҭанааи рыда изатцәуп.

Кациҳаблеи Урҭеи шәышьҭахьҟа шәхынҳәы,
Рлакҭа шәырччап шәызҭаху аӡәырҩы…

Кациҳаблеи Урҭеи шәашәахә раҳап,
Кациҳаблеи Урҭеи ҷкәынтцас шәҽырбап.

Кациҳаблеи Урҭеи ирыбжьашәышәуеит апша,
Кациҳаблеи Урҭеи срыбжьаӡит, сшәыпшаа…

ҲАЗНЫШӘО ИҞОУ ЛАХЬЫНҴОУП

Амш шкәакәа, амш шкәакәа,
Аапын ҭаца ҳааигәа дтәоуп.
Ашьац аагага ҳамырбааӡакәа,
Ашьҭа-мышьҭа ҳашҭа иҭгоуп.

Иҟан, иҟоуп иахьатәи апхыӡгьы,
Арҵу зҿузеи? – шәаҳәароуп.

Ожәшьҭа сашьҭалом аҵх ацәызгьы,
Апша ҟәандоуп, ихарацәоуп.

Иуарҳалуп ашьац иаҵәара,
Зана лыблаҟәа зны иааигәоуп.
Ҳааигәа игылазаргьы ахан хьыҵәцара,
Ацапха зцәызда, ашә аркӡоуп.

Ҳамшҟәа еишьҭалашт ашәахьа, аҩаша…
Ажәҩан акәаҿ зегьы ҳаизгоуп.
Шьҭа дарбанушь издыруа иҟалаша,
Ҳазнышәо иҟоу лахьынҵоуп…
Лахьынҵоуп…

БЫЖЬ-ХАҲӘК

Быжь-хаҳәк ианырхыс,
Быжь-блак лашоит.
Быжь-хаҳәк ианырхыс,
Быжь-мрак еикәапхоит.

Хаҳә цыпхьаӡа гәалак,
Хаҳә цыпхьаӡа хьаак.
Хаҳә цыпхьаӡа цәызҟәак,
Хаҳә цыпхьаӡа ҿыцрак.

Быжь-шьхак аапшуеит,
Быжь-шьхак ааҭгылоит.
Быжь-шьхак еихәапшуеит,
Быжь-ҳапшьак хдыртлоит.

Быжь-хаҳәк ианырхыс,
Быжь-ныхак еиҟәҿырҭуеит.
Быжь-хаҳәк ианырхыс,
Аӡы-абжьы ацәхыҵуеит…

БГАК АБЛАҚӘА

Бгак аблақәа еиқәыхьшәашәа,
Еиқәыхьшәашәа харантә иаапшуеит.
Агәы ахшәазшәа абна ашәа,
Абнахьтә аарла абжьы гауеит.

Атҵла амахә иаҿшәазшәа,
Амза аблақәа ҭаауеит.
Ҳауак азымхо ихәаҽуазшәа,
Алашьцараҿ иара тҵәаауеит.

Иҟоуп, иҟоуп зегь ҳзыцәшәаша,
Ҳзыцәшәаша егьа ҟалауеит.
Абга – ашәак уцызхәаша,
Уааимдар, ҳабжьара иупшаауеит!..

* * *

Бжеиқәа-Бжашла жакьак иҿаршәуп,
Амҩа даными ихы ҟәыншьо.
Ихылҧа еицаҟьоуп, иеиқәа кьаҿуп
Дарбан, сеидру, зыцәгьа ихәо.

Аа, дахьнеиуа деиҵьып-еиҵьыҧуа,
Атцаа-рдәынеипш ак иҟәшәоит.
Ҩымҭак даҿуп зны иаҳзикуа,
Аҳҭынра агәашәаҿ иараӡәк дҷапшьоит.

Зытҟәак дтыргоит арыжәтә анижәуа,
Дадаҳ имҿырҟәараҿ ипхӡы катәоит.
Уардынк дақәтәоуп злыра ҿыжуа,
Бгақәак рыгәҭан ҭынч днаиоит.

Дхаҧыц хьаан ҳамш дацуп,
Гызмал икәараҿ чарак иуеит.

Атцх еиқәара гәыґрак изацуп,
Амышә аҭыԥраҿ ишә аатуеит…

Бжеиқәа-Бжашла жакьак иҿаршәуп,
Амԥа даными ихы ҟәыншьо.
Ихылпа еицаҟьоуп, иеиқәа кьаҿуп,
Дарбан, сеидру, зыцәгьа иҳәо!..

* * *

Иҟоу, ҳазҿу – мыцхәароуп,
Зны ҳхаразаргьы, ҽазны ҳааигәоуп.
Џьмак ажакьагьы ҳартцысуам,
Бамба сыкгьы шьҭа иаҳзауам.

Еибаҳҳәом усгьы ҳзакәқәоу,
Шәак еицҳазҳәом инароу.
Гызмалк лыҟәџьал еилашуеит,
Ҳабла ҭаа зегь хҭапшуеит.

Изоухьада асеипш ацәыӡ,
(Ҳаҳ дахырҳәеит иаха пхыӡ).
Шьҭа иҳаздыруам дзеиуоу,
Ма даанкылоу, ма даауоу.

Иашҭа-игәара уаԥ дахӡам,
Уажәы иззаҳҳәода – уаҳҭахӡам.
Жакьа еицаҟьараа иматцуцәа,
Ахартцәы иашьызаап, иныжь данца.

Иҟоу, ҳазҿу – мыцхәароуп,
Зны ҳхаразаргьы, ҽазны ҳааигәоуп.
Џьмак ажакьагьы ҳартцысуам,
Бамба сыкгьы шьҭа иаҳзауам.

АЦӘАШЬҚӘА

Уи иахьӡын аԥсҭазаара, аԥсҭазаара,
Амза аԥыцьқәа былхьеит.
Аҟәа аҳаракыра, хыхь ашьхара,
27-ҩык рцәашьқәа былуеит.

Ибылуеит ацәашьқәа лаҕырӡны,
Аԥсҭазаара анапсыргәыҵа ианҭәалоит.
Хьаак хәыҵыԥхоит ҳхәыштәаара икәицны,
Ҳгәалашәара амшын ихтәалоит.

Амшын иазеиқәыртәом ҳгәыҕра ашыра,
Ґәґәала ҳҵәыуаргьы иаҳнаалом.
Амра ахәлаччоит иахьа Ешыра,
Шьҭа ахақәиҭраз Гәымсҭа ҳаруам.

27-ҩык рлахьынҵа уа бираҟҵас,
Аԥсадгьыл ахақәиҭраз уаҟа иарсуп.
Ҳлахьынҵа азырбгома аԥша инаҵас,
Ҳазшаз урхылаԥш, уара иуҳақуп.

Аҟәа аҳаракыра, хыхь ашьхара,
27-ҩык рцәашьқәа былуеит…

* * *

Бысхьымҵәыуан, саргьы сбыхьҵәыуом,
Жәҩан лаҕырӡуп, қәак ауеит.
Сгәыҕра лашәгьы саштҭа изҭыцуам,
Псаатәк амҵәыжәҩаҿ ибылуеит.

Амшын ахықәаҿ шьҭа ҳаиццәыртцуам,
Ерцахә цагьа еиԥш ҳашлахьеит.

Сгәы иало – бышьҭа сызхытцуам,
Знык банызба – бысгәапхеит.

Ҳашықәс мҩасқәа шьҭа сзырнышәом,
Лакә дунеикахь наҟ сыргеит.
Зана, Зана, амшын бызхыцзом,
Ацныш рашәаҿ бара бынхеит.

Бысхьымтцәыуан, саргьы сбыхьтцәыуом,
Жәҩан лағырзуп, қәак ауеит.
Зана, Зана, амшын бызхыцзом.
Ацныш рашәаҿ сара сбылхьеит…

АПСАБАРА АБЛАҚӘА

Ацсабара аблақәа мыцхәы игәыкын,
Адәы иатцәа арпшзон адәыкрын.
Шьҭа аапын еыжәлан иццакуеит,
Ажәтцыс лассы арахь ихынҳәуеит.

Апсызқәа хәмаруеит азы иахьтоу,
Апсаатә рашәа цәырыргоит инароу.
Апстазаарахь иахьа шьаҿак ҟазтцо,
Асаби акы уацәымшәан уахьцо.

Амш аҭынчраҿ мрак капхоит,
Аапын ҭаца атамашәт капсоит.
Аҳаракырахь цқьа унапшыр,
Махәык иқәкәашоит абағыр.

Аамҭа уҳәеит ҳәа, ицьашьатәуп,
Ауаҩы адгьыл азы дыхәшәуп.
Гәыграк иҳацу зны интцәашам,
Дгьыли жәҩани ргәы еиқәыптцәашам.

* * *

Алыҟьса Гогәуа ихьзынҩылоуп

Адыди амацәыси ахысыбжь еимырдеит,
Быжь-хаҳәк ианырхыс, аӡиас ццакит.
Ҽыхәак сынҽыжәлан даараӡа сеимдеит,
Елана сышлышьҭаз ԥшак насҿахәит.

Ҳҭоурых аԥьбарара аҭцанӡа изжәхьада?
Сасрыҟәа изыруи? Қьалышьгьы дшьуп.
Даныҟоу афырхаҭца ибзарӡы зҳәаахьада,
Ашьыцра иахәаҽеуа, руаҩра шәшьуп.

Дыҟоуп ахаҭца ҳгәаҭца зырҿыхо,
Саркьалтцас ибжьы хаа Аԥсны иаҳауеит.
Хдауаԥшь иҿапхьа аԥсабараҭцәҟьа хырхәо,
21-ашәышықәсазы ас-дук ҳзауеит.

Бираҟтцас ҳаԥсадгьыл иаласоу иажәа,
Дунеи ҭшәак иазымкыз ҳәаак иахысит.
Ҳаԥсуара ҭызго Иԥсҿыхгоу иашәа,
Шьауардынтцас Ерцахә ду иаҿысит.

Адыди амацәыси ахысбыжь еимырдеит,
Быжь-хаҳәк ианырхыс, аӡиас ццакит.
Хдауаԥшь иҿапхьа аԥсабараҭцәҟьа хырхәо,
21-ашәышықәсазы ас-дук ҳзауеит.

* * *

Ауаҩы иуаҩымра ачҳара!
Цьума Аҳәба

Ауаатәыҩса рыбнаршәыра сылаланы сцоит,
Цьара илашьцароуп, цьара илашароуп.
Идагәам рзыҳәа асаркьал быжьқәа гоит,
Дырмит иаштаҿ мракгьы капхароуп.

Ауаҩы иуаҩымра ҳапстазаараҿ еикәшоит,
Шьаҟатцас цьоукы ргәарпаҿ ирзарсуп.
Агәаҕ шьыцраҿ гәылакгьы дтахоит.
Ақәыцьмақәагьы хьчатцас аӡәы дырзацуп.

Сахьитахым сашьа, сылаҕырӡқәа капсоит,
Аӡәгьы сипырхагам, ажәҩан шаҳатуп.
Исыхь сыздыруам схьаақәа рацәахоит,
Ауаҩымра иалтцыз рзы сгәы рахатуп.

Атцх иеипшха ҟәараанк шәаҟьоит,
Гәыҕрак ҽыжәуп зны иҳахьӡап.
Аапынра амахәтаҿ апатҟәыркәа шәаҳәоит,
Ачҳара иамыркараз мҩак ипшаап…

Ауаатәыҩса рыбнаршәыра сылаланы сцоит.
Цьара илашьцароуп, цьара илашароуп.
Идагәам рзыҳәа асаркьал быжьқәа гоит,
Дырмит иаштаҿ Ауаҩра еиқәхароуп!

* * *

Лахьынтҵак ауп иӄоу, дад, лахьынтҵак,
Еихугарц уҭахызар, еихга ҽа-шьаҿак.

Хаҭала иудыруаз, – иутәу, иҳәатәу, –
Аҽнышьыбжьон уақәымтәан цьым, абгаду.

Ақәыцьмақәа уанрылаз, иухашҭит узыниаз,
Қәыцьматҵас ууан, ацәашьқәа анбылуаз.

Хьтәы шькылк уангылан уҳәацәон,
Агара игараз асабигьы дуцәшәон.

Атҵх лашьца уахәлаӡит. Укыдхалт цьара,
Зы хәашьуп, иҭыҵыз зыҭра.

Умаалықьхан, цьым, ҳамҩақәа урнын,
Арахь иаҳзымдырӡо ақәыцьмақәа урхын.

Ухы абахоу? Ҳузжьаӡом шьҭа идыр,
Иузеиҕьхап узаныҵыр атәымуаа ркәадыр.

Гәнаҳак ушаҵоу хара узцаӡом,
Ахааназ иудыруаз аҳақ узгаӡом.

* * *

Аацынранӡа жәамш агуп бысзыпшы,
Ууанӡа снеилап сгәыҕрақәа рымҩала.

Иаарласны ацсабарагьы ацсахып апштәы,
Сыӡынгьы наскьазгап сара гәырҩала.

Аацынранӡа жәамш агуп, бысзыпшы,
Сыблақәа еихаччоит сашҭа бынҭалар.

Аамҭа суҳәоит маҷк уаацҵакы,
Идыр, уахагьы саанхоит схала.

Аацынра жәамш агуп, бысзыҧшы,
Сгәыҕреи схьааи рҳәаа еилахәама?

Сыҧсҭазаара амҩа сангылоуп сзаҵәны,
Быхьӡ шысҳәо сыршоит, сеилагама?

Аацынра жәамш агуп, бысзыҧшы,
Аацынра агәашәаҿ уа ҳаиҧылап.

Зана, Зана сыҧсҭазаара, сыҧсы, –
Ашәҭқәа рдунеиаҿ баҟаҵас ҳаидгылап.

Аацынранӡа жәамш агуп, бысзыҧшы…

413-МШЫ

Урҭ амшқәа, урҭ амшқәа,
Шәыга еиқәаҵәала ишәӡан.

Урҭ амшқәа, урҭ амшқәа,
Аҧсҭазаара иацәҕьычыз маӡан.

Урҭ амшқәа, урҭ амшқәа,
Ҳаладыргылон ахьааи агәырҩеи.

Урҭ амшқәа, урҭ амшқәа,
Ирлахьынҵан алаҕырӡи аҧсреи.

Урҭ амшқәа, урҭ амшқәа,
Иацәшәааз хаҵак дҟамлаӡеит.

Урҭ амшқәа, урҭ амшқәа,
Наӡаӡа ҳааныжьны имцаӡеит.

Урҭ амшқәа, урҭ амшқәа,
Аҟәа игылоу баҟоуп.

Урҭ амшқәа, урҭ амшқәа,
Ахақәитра ҳзаазгаз ирҭынхоуп…

* * *

Зегь акоуп, зегь акоуп,
Амра пҳароуп.
Зегь акоуп, зегь акоуп,
Атҵар шәаҳәароуп.

Иҭынхадан, иҭынхадан,
Икыдхаҽоз ақәа.
Ишцәан, ишцәан, ишцәан,
Бара бнапқәа.

Ихәмаруан, ихәмаруан,
Адәны ашәахәа.
Ихьаазгон, ихьаазгон,
Амш ашәахьа.

Ҭагалан, ҭагалан,
Апҟақәа ааит.
Сгәы ак алан, ак алан
Сыпхызаҿ бсыпшааит.

УАШЬЦӘА ИРЕИԥБУ

Алықьса Лашәриа
игәаларшәара иазкны

Ушьапқәа хтын,
Ихтымызт сшьапқәа…
Ԥыс иатцәак шәахәон,
Итцәуомызт ақәа.

Уа, мрак уазыԥшын,
Аха иужәлон ацәқәырԥа.
Амшынгәы хәашьын,
Агәыштца еиҟәырԥа.

Акәарачча Чачал,
Ацәгьахәаа дантал,
Аӡиас ааилашит,
Ажәаангьы шәшьит.

Ушьта ихым
Иахьа ууаара,
Абзиабара анцәахәы,
Еилыршәшәоуп лхахәы.

Мҩамшк уа узныз
Уажәақәа ацәынтцәеит.
Уашьцәа иреиԥбыз,
Уашәахә наигӡеит.

Еизакны са смал,
Уашта ду сантал,
Исыхәтоугьы ухәап,
Уаатраҿ сынурхап…

АШЫҚӘСҚӘА

Ашықәсқәа, ашықәсқәа еишьҭаланы ицо,
Сара сырбарҭоума, ара сахьынхо.
Сыжәгома, сыжәгома шәымала шәахьцо,
Сыҧсы шәзынсыжьуама исхыҧраан ианцо.

Маӡакгьы ҵәахызар, маӡакгьы ааҧшып,
Суа, сықәлацәа рнапы аасдыркып.
Иласҵахьоу ашәҭқәагьы рыблақәа хтып,
Исцәадыркуаз агәашәқәагьы зны иаасыртып.

Сыҟан сара схала сиҳәомызт аӡәгьы,
Аха аҧсҭазаараҿы иҟан, иҟан са стәгьы.
Сҽыхәа сыршәомызт исҟьомызт аҟамчгьы,
Саамҭа аҿылас иғәғәан ашьамхгьы.

Сеиҭарҳәоу, сеиҭарымҳәоу, срыхьҵәыуа стәаӡом,
Сҩызак снаицәхасны итәык сызгаӡом.
Аамҭа мҩаслааит, исхырҟьааит рҟамчы,
Гәнаҳак аныҟам, уахәаҿӡом аӡҭачы.

* * *

Сыҧсадгьыл аҟны убасшәа ҭынчроуп,
Уцәҳарц уҭахызаргьы, уцәҳа.
Џьоукы ираамҭоуп, аамҭа ӡхыҵроуп,
Алашә дирҿхәаацәоит, аҿаҳа.

Мардуанк кыдгылоуп жәҩан ихало,
Изҭаху ҳазшаз ишҟа шәашшла.
Зиаск ҳамхәаҿырц зны ихышхыҵәо,
Аӡсашьа здыруагь иззымдыруагь шәызсала.

Аамҭа ҽыԥуп, зны умцанарсуеит,
Иуаҭәоу иуаҭәам зегьы еизга.
Баҟа ҭыԥказ аҵәԥан аурсуеит,
Ахьӡ иухыртцаз агәра га.

Уԥыза дыҟам, уқәла дыҟам,
Иуӡбоит ишуҭаху рлахьынҵа.
Шәҟәи газеҭи ухьӡ аныҵуам,
Еиҭа узышьҭои, уҽекынҵа?

* * *

Кырҵуеит сыҟоужьҭеи схала,
Азаҵәра сыхьҵәыуа иаауеит.
Исыздыруам згәы нсырхаз џьара акала,
Сан слышьҭоуп, дсыԥшаауеит.

Схалазаҵә амԥаду санхалан,
Сцәырҳаны шьыжьла сааԥшуеит.
Бғьыцтцас сыҿшәома зны ҭагалан,
Ууанӡа Кациҳаблаҟа сыԥшуеит.

Цшоума сызгаша сымҵарсны,
Абыгьқәа ашьшьыҳәа ихьҭакуеит.
Исзоужьу ашықәсқәа сырҭысны,
Слахьынҵамԥа санысны сааует.

Иҭаҵәахуп схьаа са исыцу,
Шәҭтцас иузҿыхуам, иҵәахуп.
Шьҭа сан банызбара ианбыкәу,
Бара быда сыжәԥан ҭацәуп.

Сабитцас исымада сзыхьҵәыуо,
Уахынла ма сыԥхыӡаҿ шәысбар.
Исыԥсҭазаарахон амш сызԥыло,
Зааӡа са сытцх, сызшар…

* * *

Шьҭа иаамҭоуп, аҩныҟа сцоит
Губанов сышҟа сасра дызгоит.
Дсыздыруамызт,ааскьа ҳаибадырит.
Ҽыхәак ахәаҟынтә иаакьыркьырит.

Дазусҭада Губанов – аӡәы дҭцаап,
Саргьы смыццакыкәа аҭак исырҳап.
Урыстәыла агәеисраҿы иара дыжәбауеит,
Апоезиа аҳҭынраҿы иара дхәаҽхеит.

Аҩежәатәи ашәышықәсазы иара дшьуп,
Даараӡа Иури Кузнецов илахь еиқәуп.
Блоки Есенини зӡаӡа иҿаҳәыз,
Апшьа ҭыпаҿ зцәашьхәы аркыз!

Амза иазгәамҭаӡакәа машәыршәа иаалацәҟәыр,
Усҟан ишәбарҭахоит исыцҷапшьо инаур.
Сгәыгра аҳәыҳә пшқа ашьапқәа ҟапшьуп,
Уа слахьынҵамҩа дақәныҳәарц ҵәыцак икуп.

* * *

Арбагь ҿнаҭаанӡа, ирцәшаанӡа
Днаргон Гарсиа Лорка,
Днаргон Гарсиа Лорка,
Ашьыжь ишьацқьа аҿаҭәаанӡа.

Шьыжьтәи ашәапшь ашьа аҿашәит,
Дырҭиит Гарсиа Лорка,
Дырҭиит Гарсиа Лорка,
Зааӡа, зааӡа арбагьгьы ҿнаҭит.

Апсра ԥсраӡам уи ихьӡаанӡа
Дыԥсадгьылхеит Гарсиа Лорка,
Дыԥсадгьылхеит Гарсиа Лорка,
Амра ҭашәааанӡа, амра ҭашәааанӡа.

Зааӡа арбаҕьгьы ҿнаҭит…

* * *

Аише, Аише, Аише, Аише,
Сара сгәатцан бзынхеи?
Усҟан бсаԝсны бызцеи,
Аише, Аише, Аише, Аише?

Аише, Аише, Аише, Аише,
Дырԝегьых, сдунеи злашеи?
Амца сыцралартә сзыниеи,
Аише, Аише, Аише, Аише?

Аише, Аише, Аише, Аише,
Зны бышәҭыцны бсымбахьеи,
Бымԝа сшықәыз сынзырхеи,
Аише, Аише, Аише, Аише?

Аише, Аише, Аише, Аише,
Шьҭа иныцакны ашәак сызҳәеи,
Инцәытцаӡан са сгәы ҟатцеи,
Аише, Аише, Аише, Аише…

* * *

Аԥсатцлақәа рчараҿ амра лацәҟәуеит,
Ласбатцас ацәқәырԥақәа шьыжьнатцы ишуеит.
Амтцәыжәԝа еитцыхуп ачныш згәы ԥшаауа,
Сеидру, шьҭа Аԥсныҟа бара банаауа.

Сара ауахәамаҿ Анцәа иҳәара саҿуп,
Былаҕырз каҭәоушәа цәашьқәак абылра иаҿуп.
Ҟәаракаҿ ашьшьыҳәа зны уа баатәа,
Харак имгакәа сыбҭаауеит сынтәа.

Еибабаз, еицыртцыз ԥсаатәқәак сырхьыԥшуп,
Зны сгәыҕрақәа иеыжәыз баатцраҿы ишьуп.
Атцх сагәылагылан ԥхызқәак зны исыхьчоит,
Амза шәахәа сызатцәра аатцраҿ ичапшьоит.

Амшын агәеисраҿы суахта уа итцәахуп,
Исышьтҭалан иааиуа ршьапқәа хтуп.
Дгьыли жәҩани ргәыблра еибакуеит,
Шьынтца-кьынтца аԥсҭазаара шьацәхыртәуеит.

Аԥсатцлақәа рчараҿ амра лацәҟәуеит,
Ласбатцас ацәқәырԥақәа шьыжьнатцы ишуеит.

УԤСЫ НЫРЦӘ ИНЫМХАЗЕИТ

Џьамал Абыгба игәалашәаразы

Атәым дгьыл ҿатцак,
Атәым жәҩан ҿатцак,
Иԥсада зегьы-зегьы,
Ҿатцақәак, ҿатцак, ҿатцак…
Алаҳәа еиқәатцәа аразҟы,
Угәы иафаз ҿатцак.
Ҭырқәтәылантә ԥсаатәк,
Амҩа иқәуп иааԥсаны.
Иатцоуп еидара хьантак,
Аԥсныҟа иаанагоит ашәак.
Уи ирзымшьыз – Аԥсы,
Иҭыԥраатит ихьшәашәаз гәык,

Машәыршәа иацәцаз гыгшәыгк,
Агыгшәыг иацәтәыму Аԥсны.
Ҳаи, абаақәа, напқәак,
Урҭ еиҵыхыми иахьак?!
Нарцәы инымхаӡеит уԥсы,
Атәым дгьыл ҿатцак,
Атәым жәҩан ҿатцак,
Ҿатцақәак, ҿатцак, ҿатцак...

* * *

Ты как улыбка родника,
Улыбка чистая цветка.
Василий Казанцев

Машәыршәа снабҿапшит, машәыршәа баасҿапшит,
Машәыршәа, машәыршәа ԥшакгьы нашәышәит.
Рыхқәа шьҭыхны ажәҩанахь атҵлақәа напшит,
Машәыршәа уаҟа ҳалапшқәа еизгәыкит.

Машәыршәа аӡыхь абжьы, атҵыс бжьы натҵысит,
Машәыршәа ҳалапшқәа ӡынроушәа иҭанасит.
Машәыршәа снапшит, машәыршәа баапшит,
Быблақәа ршәахәа, машәыршәа иҿсырпит.

Машәыршәа, машәыршәа аӡыхьгьы ццакуеит,
Ашәҭқәа рӡамҩа царпалыкьқәак иргәыӡуеит.
Машәыршәа бзиабарак амца еибакуеит,
Ах, машәыршәа баргьы саргьы ҳбылуеит.

Ах, машәыршәа!..

АӠИАС

Аӡиас, аӡиас – ушԥацо униас,
Аӡиас цагьа – уазнымкыло ахымҩас.
Уара усҿатцәо сқәыԥшра зукәабазеи,
Уажәы сышықәсқәа схыхны узырццакуазеи?

Зны акы ҳамыхуа, нас иаҳнаҭо,
Ҳуалқәа ршәара угәы ианбаҭоу?
Ҳразҟы, ҳгәыҕра шьҭԥааны уцахуеит,
Аамҭа агәымбылцьбара ҳахуеит, ҳахуеит.

Ашьха иаҿыҭцшәо кәарма-кәарма,
Ихәаш-хәаша изықәутцои иацгылоу умҩа?
Адау имахәҿа еиԥш узыҕәҕәоузеи,
Аха, амшынахь уаннеилакь, узҭахозеи?

Аӡиас, аӡиас – ушцацо униас,
Аӡиас цагьа – исызнымкыло схымҩас...

* * *

Сааит ари адунеи ахь,
Исҭахузеи?
Слахьынтцамҩа – адунеи агәыхь,
Сызхәарҭоузеи?

Ажәҩан гәытбаа – аҿаҭахьы,
Уӡиас сзыруоу?
Иҿырԥым аԥсҭазаара ахьы,
Ҳамҭас исуҭоу?

Схьаақәа ахәышәтәуеит ашәаԥшь,
Шьыжьӡа сызҿыхар.

Сӡамҩа ианхалоит лара лҵәапшь,
Лқьышәқәа сзырҿыхәар.

Сгәеисра – аӡиас ацәқәырпа,
Амшын ду уацәызуеит.
Сапсуара – ашьхақәа рыхҭарпа,
Саатгылан иузҿысҭуеит.

Сымҩа кнаҳа – уеиқәхару?..

* * *

Ашамҭаз…
Атцх ссир ацамҭаз
Адәы иныкәлеит апша!
Ашамҭаз…
Машәыршәа аетцәа иҿшәаз,
Адгьыл ашәит ашьа.
Ашьыжь аблақәа хәашьуп,
Аӡәы – дашьуп,
Егьи – дыпшуп.
Ашьац иатцәа пшуп,
Амахәқәа аӡыжәра иаҿуп.
Аӡы иатцәа
Сқыҭа иатцәа,
Амҩахәастақәа
Ирнымтцӡо
Ирнуп.
Ашамҭаз…
Саби, сани, сахәшьеи
Рҳаҭгәынаҿы,
Иеиқәтәаз апшеи,
Цәашьыки абылра иаҿуп…
…Ашамҭаз.

* * *

Аӡын – Асҭыпҳа,
Ашьхара дызхытцуоу,
Дызхымтцуоу, –
Асыҭәҳәа,
Ашьхақәа знапхаз.
Нас ашьшьыҳәа,
Ажәҩан абла хнатит.
Мшәан исызгәакьаз
Лгәы цапхакгьы,
Сзалыркит.
Ашьха дызхытцуоу,
Ма дызхымтцуоу, –
Азыпшра зызхымго,
Аамҭа ззымхо,
Апша еитцнахит анапкәа.
Амахә иқәкәашо ацәыкәбаркәа,
Атцарақәа рыбжьи,
Адгьыл иқәыхәмаруа,
Асыпсақәа рҿыҭбжьи.
Адунеи анҭытц
Бхала затцәык быҟаӡоу?
Аӡын –
Асҭыпҳа.

* * *

Ажәҩан икыдшәаз етцәақәоушәа,
Аҳауа иалоуп икәашоушәа.
Сышҟа иааиуеит иццакуа,
Х-ҳәыҳәк гәыдеибакылоит еизгәыкуа.

Урҭ ажәҩанаҿ шаҟа ипшӡоу,
Сара сыда ӡәыр ижәбахьоу?

Дара рыбзиабара ҳәаак ихытцуеит,
Иаагәыдеибакылоит, нас еиҧыртцуеит.

Кыр аамҭа урҭ сшырзыҧшыз,
Исхаштит с-Зана дшыҧшыз.
Бзиабарак амца са искит,
Нас, сышзахәоз лышҟа сыццакит.

Ах, хыхь ҧстҳәоушәа иҧыр-цыруа,
Х-ҳәыҳәк еиҧылоит игәыкуа.
Саргьы скәаруа ҧхьаҟа сцоит,
Сҟарматцыс ссир зны сбыхьӡоит.

* * *

Дгьыли жәҩани рҳәааҿ,
Исцәыӡхьаз зны ҧҳәызбак,
Дгылоуп уа аҟәараҿы,
Дзалымтцуа иахьагьы ҧхызк.
Асқьала изадымтцыз аґбеиҧш,
Сҿара лыдымтцуа илзыҧшып.
Ацәқәырҧ илзырҳәо ашәеиҧш,
Амза аӡамҩақәа цәаакып.
Саргьы саацәыртцып,
Ицәахьоу амца сгәаҿы,
Ҧслымӡтцас скаҧсоуп лшьапаҿы…

* * *

Бара бахьцо, бахьцо, бахьцо,
Сара сыбгома, сара сыбгома?
Инцәытцаӡан баалацәҟәыр,
баалацәҟәыр,
Мамзар,
ҭагалан бҭакәажәха бажәуама,

Баразәк бацсоума
сбыргха саабзыпшыр?
Сеидру исарҳәо,
ашықәсқәа исарҳәо,
Ашьашьалқәа сбартцаҿы ишәтыр,
Ма пша тцәытцәык
слымҳаҿ иаашәышәыр,
Адәы иатцәа, сҿы иатцәа зықәлома?
Сҿы иатцәа кыраз сутаххома,
Ушьапы иатцәа ќапшьыла иршәыр.
Шәтыла изаху тцкык бшәыбтцома,
Ҩ-ҳәыҳәк ибгәытцаршәу зтазар.
Атцх еиқәараҿ мцак сарыпхома,
Баатцраҿы иҿымтзо тынч саатәар.
Уахагьы бара быда исзыршома,
Иќастцои, атыҩарҩар ааҿнатыр?
Ҳаи, абаапс сыпсы сацәшәома,
Иалшоит тцаатцас зны сзытыр.
Бахьцо сыбгома, бахьцо сыбгома,
Ма сызатцәраҿ, сара сҭахома?..

* * *

Я знаю, откуда ты,
Я забываю, откуда.
Пауль Целан

Уара уабантәаауа,
Аибашьҩы имшынтца угәытцакны?
Абҕьыцқәа узрылои упшаауа,
Узтәалои, атәым лахьынтца упыракны?
Уеилкааҙам, уи мариаҙам, –
Аиашьа игәнаҳа ухьыкәкәо,
Узтоу удоуҳа шта хкааҙам,

Уҳатҭгәынҟәа ишрыцлаз узгәатo?
Уара уабантәаауа,
Дуазтцаап зны апсҿыхҩы.
Иуҭихьоу ууаҩра тцәаауа,
Ицап наҟ инаупцыртцны.
Унатәартә хара унапшуа,
Мрагылара наҟ инаухыжьны,
Мраҭашәарантә псык гәыкуа,
Инаскьап ухала уныжьны.
Алаҳәа еипш аӡба уаркуа,
Адунеи иныҟәлар упсы ухытцны.
Дарбан, усҟан узыхьчара,
Уцахьазаргьы угәы уацәҭгьычны,
Уара уабантәаауа,
Сеидру, усхаштхьеит…

* * *

Ажь итаауеит иахьа Рауль,
Амтцәышә итцигоит Енвер,
Анатол дзасӡом шьҭа адаул,
Зҭалара диццеит Цьамфер.

Сара исызәӡәоит ауалыр,
Аҩы зҭахҭәо ипхеипхеиуа.
Уа ныҳәаҿакәак заа иаҳазкыр,
Ҳҟалоит нас ҳцеипцеиуа.

Амтцәыжәҩа еитцыхуп ҳҿара,
Ахацәа ҳаицны ҳахьнеиуа.
Аха, ҳаҿуп ҳашыҟәсҟәа рыршәара,
Амшҟәа ҳацуп игәаҭеиуа.

Иҟоуп ачҟәынцәа ҳазхьчара,
Ҳашьтаӡамызт хара иахтәымыз.

Апсҭазаара аӡиасаҿ ахәаҽра,
Уахь, хара џьара иҽыжәыз.

Ажь иҭаауеит иахьа Рауль,
Амцәышә ицигоит Енвер,
Анатол дзасӡом шьҭа адаул,
Зҭалара диццеит Џьамфер.

Изырхынҳәуада, ҳҿара?..

* * *

Когда я теряю себя в пустоте...
Татьяна Снежина

Сеидру, адунеиаҿ ҳзыхьӡо,
Гәыҵрак цәқәырҧоит ихараӡоу,
Ажәҩан иатцәа иҳаракӡоу,
Ҳаҧсы хаара зҭакӡоу.

Исызҿыҭы бара банцо,
Апсҭҳәа быбышқәа ныҟәызцо,
Сыҟаӡам ашәак сызҳәо,
Аимгеимцараҿ санҭахо.

Хыхь, хыхьӡа еикәапхо,
Амра аблақәа аншәаҳәо,
Ҵлак амаӡақәа анкапсо,
Апша имтцанарсуеит еизыҳәҳәо.

Иахьа сыҟазароуп сигәапхо,
Сара сышьҭахь сыхьӡ зҳәо,
Мҩак санылан са сахьцо,
Насыпк схалоит сызгәапхо.

Сыгагоуп ара исҭынхо...

* * *

Аԥсҭазаареи аԥсреи еиҿаԥшӡом,
Ҳәаакгьы ирыбжьоу ҳазбаӡом.
Атҵхи амши инымтҵәаӡо рыԥхыӡ,
Аԥсроуп аамҭала ҳазцәыӡ.

Ажәҩан агәы аанартуеит,
Пшак ахала ишәаҳәауеит.
Мҩак ҳаныланы ҳаауеит,
Етҵәак жәҩанынтә илаҟәуеит.

Хыхьӡа иаалырҟьан иандыды,
Аӡиасқәа ирыцәхытҵуеит рыбжьы.
Уааҭгыл мачҷк, абыржәы
Амра аҿы аӡәӡәоит шьыжьы.

Ааԥыни ҭагалани ҳрыбжьоуп,
Ҳаԥхьа шәахәақәак каԥсоуп,
Гәыҵгракқәак рыкәаҿ ҳтҵәахуп,
Ажәҩанаҿы аӡәы даҳзыԥшуп.

Жәҩанаҿ амаалыҟь дыԥшуп!..

* * *

Сорос ифонд иарцәыцәыз,
Ҳҩызак иахьа даацәыртҵит.
Усҟан иашәақәа зызкыз,
Хыхь, аиҳабыраҿ даанрыжьит.

Абас дыҟоуп аҟәараанқәа реинрал,
Ашьшьыҳәа уи зегьы шәинаал.
Еснагь ауаа рахь уцәырызгаша,
Ҩызак думазароуп, уцәгьа зхәаша...

* * *

Ихьчо дышгылаз Аԥсадгьыл аҳәаа,
Аԥсҭазаара аӡиас дахәаҿеит заа.
Агәы еилахәашь амацәыс иҿасит,
Ишәа-изыӡымкуа илахьынҵак дыннажьит.

Ахыкәаала итцнаблааит Кациҳабла агәатца,
Дыжәбарҭоума уаха сашьеитцбы ахатца.
Уатцәтәи аԥеиԥш иараӡәк дзанаалом,
Иԥсы зыҿҳәараз Аалӡгагьы дзаҭаалом.

Ишықәсқәа абаќоу? Иҿшәаз ахәрыбӷьыц,
Блақәак ирԥеиԥшын лаӷырӡыла иҭәырц.
Уаҳа иҿыхәа иахиќьом уи иќамчы,
Ҳлымҳа изҭаԝуам ҳаибашьԝы ибжьы.

Атцлақәа ирҿыкьаса абыгъқәа каԥсоит,
Пшаласшәа иныτцԥрааз, ԥсҭазаарак ҭахоит.
Иацтәи ҳамш амбатәӡа згәаӷьыз,
Иахьа иаԥугалода ублақәа ишәҭыз?..

ААМҬАК ИҬАМЗАЗ

Аамҭак иҭамӡаз, аамҭак аамҭак,
Ашьшьыҳәа дышьҭнахит аӡлеира.
Иуашәшәыран дныӡкылоз махәҭак,
Ибаша-машан настәи игәаҭеира.

Дызҭысуаз ашықәсқәа, иԥсҭазаара аразќы,
Ашә-гәашә инылахеит игәхыршәаган,
Изынкыломызт илахьынтца аԥсќы,
Аӡеибафараҿ алуқәа игьежьы хынҳәуан.

Зны ас иҳәап, ҽазны арс иҳәап,
Абгаблақәа ицәалаӡуеит алашьцара.
Изгәамҭаӡо иқәра ԥхьаӗа инаскьап,
Атцх еиқәа далоуп имацара.

Агырқәа раҳкәажә лҿытбжьы,
Лыбжьы хаа иаҳауеит ишиаҳалац.
Даҩызоуп акаҭа иалахаз абжы,
Иӗаитцои, мҩак дықәуп длыхьӡарц.

Аамҭак иҭамӡаз,
Днеиуеит лахьынтцак ихьчарц…

* * *

Умтцәыуан атцыс иатцәа, умтцәыуан,
Уӗоуп иахьагьы Виачеслав иашәа угәаларшәо,
Уашәа лаҕырӡ уахәаҽуеит дыгәхьааган,
Пицунда даҭаарашәа збода длашо?

Избоит атцыс иатцәа ушыгәаҭеиуа акыр,
Апоет имцахә иарцәахьеит адунеи.
Шьҭа уацәымшәан ажәҩан аадыдыр,
Адәы уцәхалар, баша умбааӡеи.

Амшынгьы зны ухыпшылоит уеиқәышьшьы,
Ацәқәырп агәеисыбжь амшын иагәытцшәоит.
Умтцәыуан атцыс иатцәа, са схәыцы,
Ашьыжь аблақәа алаҕырӡ аҿабоит.

Пицундатәи аԥсақәа хьаак рыхьчоит,
Апсҭазаара аӡиас измыруа.
Атцхи амши иааҭгылом еикәшоит,
Сараӡәк соуп ара иуазыруа.

Виачеслав Цыҭанаа, утцыс иатцәа абаӗоу?..

* * *

Иҟоу ҳаздырӡом, ҳаздырӡом, ҳаздырӡом,
Иҟоу ҳаздырӡом…
Аӡәгьы ҳазхәыцӡом, ҳазхәыцӡом, ҳазхәыцӡом,
Аӡәгьы ҳазхәыцӡом…

Сеидру? Иалнахуа уаргьы-саргьы ҳауа,
Ашықәс нтцәаанӡа састцас изтҭаауа?
Дыҟоума аӡәыр иақәшәаахьоу уи ацәцашьа,
Баша уақәымгәыгын иутцарсу улабашьа.

Иҟоу ҳаздырӡом, ҳаздырӡом, ҳаздырӡом,
Иҟоу ҳаздырӡом…

Цьым, аидара мыцхәы иархәоит хҟәаҟәа,
Нас, иарбан ԥсыцәгьароу ас ҳзыргәаҟуа,
Ҳаҿгәышьоума иахҭахым рыԥсхыхра,
Ма ҩызак дцәыртцуама иашьҭоу аԥсҿыхра?..

Аӡәгьы ҳазхәыцӡом,ҳазхәыцӡом, ҳазхәыцӡом,
Аӡәгьы ҳазхәыцӡом…
Издыруада?..
Аԥхыӡ еиԥш ихаазар, аԥсрагьы…

* * *

Аԥсаатә еиԥш бнықәԥраан бцеит,
Аԥсақәеи сареи ҳхала ҳаанхеит.

Амшын цәқәырԥоуп быгәхьааган иԥсуа,
Сеидру, шьҭа издыруада банааука?
Бара быда сгәатцаҿ амра зыԥхом,
Сыԥсҿыхга ԥсаатәк ушьҭа, ишәаҳәом.

Икарахеит сыблақәа бымҩа ишазыпшыз,
Сыҩнагьежьуеит суада быда иҭацәыз.

Мышкызны дыспылома – сразҟы сазҵаауеит,
Сишь!.. Игәазҭаз сызатџәра, цшаласк шәышәуеит.

Аӡынра ашьҭахь аапынра, ибыбышӡа ишәҭуеит,
Сараӡәк уа сымала, наӡаӡа сыбзыпшуеит…

* * *

Ажәҩан аблақәа хнатуеит шьыжьнатцы,
Ашәахәақәа убла ихыҷҷалоит уаапшуанатцы,
Иааигәахоит…
Иааигәахоит…
Иааигәахоит…

Улымҳа иҭасуеит ацәқәырп ахәмарра абжьы,
Ацәа уаламхарц уара узырҿыхо аҿыҭыбжьы,
Ицоит…
Ицоит…
Ицоит…

Апсҭҳәа быбшқәа жәҩанаҿы аҳра руанатцы,
Ассир иалаҟоу аҭыпҳацәа иршәырхуеит рытцкы,
Изсоит…
Изсоит…
Изсоит…

Сишь!.. Ас сызтәома, ас сызтәома сеиқәышьшьы,
Стцыс иатцәа ашәа цәырнагоит шьыжьнатцы,
Сшәыхьӡоит…
Сшәыхьӡоит…
Сшәыхьӡоит…

* * *

Ауаҩы еиқәатцәа, акаҳуа еиқәатцәа ижәуеит,
Акаҳуажәыртаҿ еилыхароуп, иматц руеит.

Матцурак зызныҟәымгаз, изаҳроу уҳәан-сҳәан,
Зматцурақәа ирымырҟьаз дрылатәоуп аҟәараан.

Икәша-мыкәша иҟоу рзы иара дынцәоуп,
Иараӡәк дынцәоуп… Егьырт зегьы нхацәоуп.

Ауаҩы еиқәатцәа драпхьагылоуп «зегь здыруа» ар,
Игәалашәоит, анкьаӡа, дизааигәан аҳәынтқар.

Ипхыз хааҿ, ихала затцәы, еснагь дзатцәуп,
Зхала икнаҳау амҟәыба еипш дтацәуп.

Дгьыли жәҩани драабуам ажәҩан шәшьуп,
Ҳаи абаапс «пхьагыларада» иара дшьуп.

Изурызеи, адунеиаҿ ус дшоуп, ус дшоуп,
Дызнысхьоу имҩақәа атцхқәа реипш
илашьцоуп.

Иархәо иарбан, иархәо иарбан гаӡақәак?..
Аху-суҳәа иахьеиҿашуа цәгьаҳәацәақәак?..

Иҟаитцарызеи, иҟаитцарызеи пхыз хаак зны ибап,
Ианамуӡах, ипхызаҿ президентс ихьӡ рҳәап…

* * *

Уаныҟоугьы, уаныҟамгьы,
Атҵар шьыжьла еиқәҿырҭуеит.
Сынтәагьы, ҽаангьы, –
Аԥсуа ибираҟ шьҭытҵуеит.

Игәазырхҿагоуп адунеи,
Амра шаша анухаԥха!
Ах, аԥсҭазаара аҭарчеи,
Стәыла ԥшӡа ацаԥха.

Еицын, игәаҭеиуан,
Ақәыԥшреи, аҿареи.
Абзиабара шьацәхартәуан,
Даниуаз атҵеи.

Уаныҟоугьы, уаныҟамгьы,
Аԥсҭазаара шәахҿалоит.
Унаԥшыргьы, уааԥшыргьы,
Амшын цәқәырԥалоит.

* * *

Бцахьоума, быҟоума
Исыздыруам о, маԥ.
Нас бышьҭа схылома,
Лаԥшыла бсыԥшаалаԥ.

Иахьагьы саанхеит сымала,
Аҟәараеиԥш сзатҵәуп.
Сыззыҟоу ашәҭқәа гәыкала,
Иаагәыдыскыларц сҭахуп.

Нас уаҵәгьы быспылома,
Аҷнышқәа бызбахә сдырҳап.
Амшын ҵкгьы бшәыбҵама,
Сцынхәрас ацәқәырпақәа брыхьчап.

Ах, апсҭазаараҿ зегь пхызума,
Апхыӡ хаакгьы зны ишап.
Бара наунагӡа бысцәызуама,
Сбышьҭаз нас, бсыпшаалап.

Бцахьоума, быҟоума?..

* * *

Лара дзаҵәуп, дзаҵәуп, дзаҵәуп,
Аапын аҵкы иаҵәа лшәуп.
Амра шәахәа лара дызкәабо,
Лыкәа иҭысуеит аблақәа ччо.

Сара сыпшуп, сыпшуп, сыпшуп,
Гәыҕрак ааҵраҿ џьара сҵәахуп.
Амшын ацәқәырпақәа ашәа зҭынхо,
Уи насыпуп – зегь ҳзырпхо.

Баша аҷнышқәа хара шәыпшын,
Бжьык ауп исныруа изыргәаҭеиуа амшын.
Лара дзаҵәуп, дзаҵәуп, дзаҵәуп,
Аапын иаҵәараҿ лара дҵәахуп.

* * *

Ацәыкәбар сара сеипш изаҵәуп,
Иахьак иааҟәымҵӡо аҵәыуара иаҿуп.
Асҵәҟьа иҵәыуо сымбац иахьеипш,
Издыруада еипшызар ҳара ҳпеипш?

Азатҵәра изалымҵыз, ӡиаск аҽеашьуеит,
Ҧшеи фарҭыни адунеи аадыртуеит.
Амшын цәқәырҧа агәеисыбжь хазуп,
Царҧалыкьҭцас амшын аҷнышқәа хуп.

Ҧсыцәгьа, цгәеиқәаҭцәак аҭцхәа шьҭассы,
Цәыкәбарқәак ирымҭцасуеит агәы азҭаны.
Ажәҩан ҳәаада гәҭыхак змаӡам,
Аҧсҭҳәақәа рыхәмаррагьы маҧ, еилкааӡам.

Абас иҟоуп ҳамш, иҟауҭцои шьҭа,
Агәазхара иҭцәыуеит, алаҕырӡ нкаҭәа.
Пицунда ҳәыҳәуп, ишьҭыҧраар ҟалоит,
Ҧсааҭәҭцас аҧшӡара, адунеи иазцоит.

* * *

Едик Игор-иҧа Шьанаа
игәалашәаразы

Иихәоз иашәа аҧсы еиқәырхага,
Имҭцарсны иагон аҧша хага.
Нырцәи-аарцәи ибжьы заҳада,
Гәымсҭа ихьҭцәыуоит, ма деиқәханда.

Едик Игор-иҧа Шьанаа,
Ихәычра шьҭыҧрааит заа!

Жәҩан ихылом ҳәыҳәи ҭцыси,
Аҧсҭазаара, асаби иқәкны ушҧахыси!
Аамҭа ушҧацои цьым, умақаруа,
Зны аҧсҭҳәа хуцон ухәмаруа.

Едик Игор-иҧа Шьанаа,
Ихәычра шьҭыҧрааит заа!

Иалырӄьаны амш аблақәа хәашьит,
Амаалықь илахьынтца ашьа аҿашәит.
Псаатәтцас иныкәпраант уи иашәа,
Амра наиқәыпхеит еиқәыхьшәашәа.

Иихәоз иашәа апсы еиқәырхага,
Имтцарсны иагеит апша хага…

* * *

Уааӄәымтцзо уаҿыз ақәа алеира,
Уӡыхәашь аҿы ҷкәынцәак ӡсалап.
Уртҭ апсуаразы иаҿушәа агәатҭеира,
Ҳалхрақәа рҿы ӄәрышьқәак дырҳалап.

* * *

Ажәҩан апарда лашьтуп,
Амыш алакта цәашьуп.
Ах, деиқәызкуада ҳамтакы,
Мхедрионаа рҳамта, рыгәкы.

Лыбла лызцәыргом, «дыпхашьоит»,
Ақәыцьма дахьақәтәоу дкәашоит.
Илтахузеи, мшәан, цьым-цьым,
Иааирак лцәигазар атәым?

Ӄәрышьқәак рзы ҳазтиуаз,
Уажәы илдырҳәоит ауаз.
Аатцра илцәавахаз лӄәарыл,
Имтцәагәышьазаап имал.

Илаҳәатәуп хыхь бнапшы,
Лаҳәшьа дахьтәоу дылзыпшны.
Уи гәнахак зны илгахьеит,
Псаатәтцас ажәҩанахь дпырхьеит.

Абгасса данрылоу дшәаӡом,
Аха, ауаа рыгәҭа дзынхаӡом.
Илури, илзыԥсахуам лҟазшьа,
Абгақәа ракәзар, дзыхша?..

* * *

Иқәас-ӡысуеит иахьак ақәеи аси,
Иразҳәо дрымаӡам шьҭа шәааласи.
Лаҕырӡҵас ажәҩан аӡԥсы еизыкәкәоит,
Наҟ, адгьыл акәа инҭакәкәоит.

Аӡын заа ишьацәхартәит сынтәа,
Абырг аҽеҳәаҿы маҷк унатәа!
Абыҕьқәа атҵлақәа ирҿышәшәоит,
Рышьҭа схылан хьаак сыҟәшәоит.

Исыхьӡаны иахьа амыш сызнаԥхо,
Нас, исауҳәар ҟамлари сызхурҟьо?
Адунеи уенцьыр ывҵраан сыԥшуп,
Амшын цәқәырԥаҿ сгәыҕракгьы ҵәахуп.

Шьҭа саацын уабаҟоу, снахьыԥшуеит,
Сыԥхыӡ лакәаҿ инҭаӡны исҵәахуеит.
Аацраҿ сықәҿызҭуа аурҭ абжьқәа,
Исцәалаӡуеит амацәыс, асы, ақәа.

Атҵлақәа рхала игылоуп, саацынрахь иԥшуа…

* * *

Зны амал змоу диҩызоуп,
Изыргылан далгаанӡа иҩны ахан.
Днеиԥыртцуеит, еаӡәы дишьҭоуп,
Дырзеилкаауам, аҳра ихәҭан.

* * *

Уа, уара, еимызтцәоз амал,
Уажәы рыхәда икылахозаап амгьал.
Ирзымгаз аҳәынтқарра мал иазгәышьуеит,
Аҳтынрахьы рхы рханы «ипшуеит».

* * *

Схәыштаара акәицқәа – атцх апхызқәа,
Аеҳәа нзыжьыз ацыгәқәа хьтәашьуеит.

* * *

Иҿызтуа ашьа абжьы ахьырмаҳауа,
Ипшьатыпума, ауаа еиқәатцәақәа ахьиуа?...

* * *

Амра игылаз аалашан,
Ашьха иныхшәеит шьыжьымтан.
Ҳтоурых тцаулантә ароман,
Ҳапхьа иныкәитцеит В. Маршьан.

* * *

Сматә Давид уахь

Уа шьыжьыбзиа, сымш бзиа,
Уара саапынра хазы.
Сбаҳча иагәылпхо уара абиа,
Сызын аблақәа – асы.

Ибла ихаччоит амра сгәыхаа,
Сыпсатыӡра, уи даагәоуп.
Иччабжь сҿапсоит сыпсы хаа,
Дбаагәароуп, длахьынтцоуп.

Уи макьана ашҭа дҭымҵӡац,
Ахәыштаарақәы ицоуп аҧырҕы.
Ахәы ҳаракқәа дырхымҵӡац,
Иҵәызгода урҭ уаҵәы.

Сыҵсадгьыл алахьынҵа дагымхароуп,
Аҧааимбарцәа рдоуҳала ухьчаз!
Иугәыҭҵакны уаҩрак наугалароуп,
Сара уабду малс истынхаз!

Уа шьыжьыбзиа, сымш бзиа,
Давид, сааҧынра ашьамхы,
Жәҩан иагәыҭцаршәу аеҵә қьиа,
Аӡыркәиқәа рызхытҵра – хәылҧазы.

Сыҵсҭазаара акакаҷ – уааласы!

* * *

Сажәеинраалақәа еснагь сара срыцуп,
Уахьынтә хынҳәрада амҩа сықәуп.
Итәаа-тәаауа Палестина ашараз ақәытыбжьы,
Аҧсны узықәшәазеи, изеилагылои ухәы-ужьы?

Ахәыҷқәа ыцәоуп, макьана имаапшӡац,
Ирҧеипшу ӡхытҵроуп, аӡсашьа рымҭаӡац.
Ҽыхәак кьыркьыруеит аҧсҭазаара аханы,
Ашьшьыҳәа ҳатгәынқәак шьҭоуп ргәырҿанны.

Аилашәшәымҭаз сзыхынҳәру аҩныҟа?..

* * *

Аҟәара иныла ҭәаз амш аҧхӡы,
Аӡиас ахаҧыцқәа иҟәашӡа иаршәҭит.
Атҳ лашьцара иалакнаҳаз ахьуарӡы,
Изызгәамҭаз ашьыжь шара иацәхытҵит.
Аҧсабара ааччеит.

* * *

Сылацш быдхалоит, сылацш, сылацш,
Сылацш быдхалт аханатә.
Амшын ихылаз аҷныш, аҷныш,
Са сгәы иҭыпраaз апсаатә.

Ацәқәырп агәеисыбжьы бысцәагома,
Аӄәара сықәхацәеит саразәк.
Хара сбышьҭаланы сзынаскьома,
Самхәаӷыкәа уа цәқәырпак.

Сгәыґреи схьаақәеи еицжәылоит,
Ашәахәа сҿахәмаруеит алушәак.
Абзиабара асиа санхалоит,
Зыжьтцас сызлахаз улакә.

Сылацш быдхалоит сылацш, сылацш,
Сылацш быдхалт аханатә.
Амшын ихылаз аҷныш, аҷныш,
Са сгәы иҭыпраaз апсаатә.

* * *

Ажәҩан иатцаӷырбоит амра кахха,
Шәахәак ҳзаӄьоит, егьамчым уаҳа.
Апҭа аӷыҩқәа шәаґәра шәааха,
Адгьыл иныкәыпшырц амра каххаа.

Амшын иакәашьым зынӡа атәаха,
Ацәқәырп гәаҭеиуеит еснагь ишәахха.
Адгьыл иагәеисыбжьу быжьқәак сныҩуеит,
Апсҭазаараҿы тәаха сымам, сыҩуеит.

Сасрыҟәа дшыҟаз, анкьа дааигәаны,
Итцабыргхаҭан иадыруеитАԥсны!
Убастцәҟьа Пахәалеи Ҟьысқьынцьи,
Ашәарҭа иҭагылан, рыԥсадгьыли рцьынцьи.

Цәҟьаратцас иаехысхьан сыԥсы аԥсаатә,
Ҳазшаз дахылаԥшуан слахьынтцамҩа аханатә.
Саԥсыуаны сахьиз, сара сзы имшуп,
Исышьҭанеиуагьы лашарак рзыԥшуп!

Ажәҩан иатцаҽырбоит амра каххаа,
Шәахәак ҳзаҟьоит, егьамчым уаҳа.
Абраскьыл дшыҟаз, анкьаӡа зны,
Ажәҩан дадыруеит ҩәҩәала иандыды.

* * *

Ари аԥсҭазаараҿы иҟоуп измам ааибышьа,
Быжь-шьхак урхытцыргьы, адунеи харацәоуп,
Амшқәа реиԥш исгәаԥхоит
аԥҳәызба быԥшышьа,
Бгәатца изҭымпраауа ҩ-ҳәыҳәқәак ҭатәоуп.

Шьҭатцәҟьа, шьҭатцәҟьа сара агәра згарцу,
Ҩ-ҳәыҳәк сыԥсҭазаара аӡхытцра, адунеи.
Сгәаҳәареи сгәахәареи шьҭа еиқәшәарцу,
Аацынра аҳәааҿ сгәыҩрақәа шәзынииеи?

Абас ауп ишыҟоу, ирымам ааибышьа,
Быжь-шьхак урхытцыргьы,
адунеи харацәоуп.
Амшқәа реиԥш исгәаԥхоит аԥҳәызба быԥшышьа,
Бгәатца изҭымпраауа ҩ-ҳәыҳәк ҭатәоуп.

* * *

Сызбарц зыхәҭоу сырбаӡом,
Сара сҿыҭыбжьгьы раҳаӡом.
Исаҩсны ицоит икәаратцо,
Еилацәҟәуа, џьыт ҟатцо.

Снеилап ус хәыч-хәычны,
Акгьы саҳәаӡом схазы.
Аҵха сықәсаанӡа сыццаклоит,
Амза ашәахәақәа ацәкапсоит.

Ашьха катцәаранӡа акрыбжьоуп,
Ахәы инхытцыз уи дынцәоуп.
Апсҭазаара аӡеибафара саналашәа,
Уатцәынӡа сназароуп сгәы акаламшәа.

Сгәыгракәа ҽыжәлоит рхала,
Ашәҭқәа исцәырӡалоит ргәала.
Сара сзы зегьы иреиҳау,
Ҿыхәак сақәтәоуп, ишәаҳау?!

* * *

Иаадыдыр, атцх лашоит,
Абраскьыл иҿы изәӡәоит.
Ажәҩан аблақәа каҷҷоит,
Уаха етцәак хатца ицоит.

Амҩа иқәу ҭацаагара,
Рашәа наҩуеит хара.
Аси амацәыси рҿара,
Иҽҳәатәоуп ахәыштҭаара.

Дгьыли жәҩани еиқәшәоит,
Инеипыртцыр, ҿыц ишоит.
Псаатәкгьы абжьы хнатцоит,
Ҽакы зҭахыда уи ҳазхоит.

Уатаҧ Аҧсны аҭҵан ҵьара,
Адгьыл ирцәажәоит хара.
Изымгәагьуа ҭцыск ашьра,
Агәашьа дазыпшуп ибла ҭаа.

Аҧсҭазаара – адыд бжьы,
Сеиҭауҳәоит, зны ухынҳәы.

* * *

Аҧсызқәа рылагырз адырган иантәалоит,
Адырган иантәалоит, иаҳцәызырц наӡаӡа.
Амшын цәқәырпа аҷнышқәа хтәалоит,
Псҭазаарак рҿытцак инылатәоит аӡаӡа.

Аҭынчра иалаҳәҳәоит гәеисрак абжьы,
Ахьаақәа рхьаа аҧсызқәа рыпсҭазаара.
Ихәытҟьоит жәҩанаҿ ацәаҟәа ашәшьы,
Аӡы агәеисроуп изхәаҽыз аӡы аҳра.

Нырцә-аарцә еимаздо аамҭак,
Гәыграқәак згәатцан изтцәахыз.
Атцх иагәылпраз псаатәк,
Абзиабара ашәоуп иаҭынхаз.

* * *

Аӡәгьы симыҳәаӡеит: сара сышәша,
Адгьыл иахаанхарц са слахьынтца.
Слахьынтца адгьыл ахсаала иантцоуп,
Сеыхәа уа аҳатцаҿы иҿаҳәоуп.

Суԥшаазар, мшәан, уаҟа аԥша,
Усҟан усиа џьара сантҵа.

Сара истахәамызт шәышҟа саарц,
Ауаҩы ихьаақәа зегьы срыниарц.
Исыздыруам сгәыграқәа
рымтцәыжәҩа зҿахәоу,
Акгьы стахымызт мамоу, мамоу.
Иахәтан нас зны ара исызхәарц,
Аԥшзара азмыжьаҿ ашьшьыхәа схәаҽаларц.

Шьта издыруеит шәа шәеиԥш сынхаҩуп,
Аҽаҩра аарыхны исышьтанеиуа изы итцәахтәуп.
Уа сышьтахь џьоукы сызтцаалап,
Сшьаркәарста ихыланы хара ицап.
Сара сабаҟоу, сара сабаҟоу, сабаҟоу? –
Среиуоуп Кациҳабла ушҟа зымҩа нагоу.

* * *

Аибашьҩы имҩа схыларц стахуп,
Ашьхарахь асыԥса зытааанӡа.
Ишьтыху атцәаца атанӡа итыркәкәатәуп,
Аԥстазаара ахьта алалаанӡа.
Схьаақәа амш аблаҿ итцәахуп,
Иҟьалаз ахызатцә саԥшаанӡа.

Амҩа сахьықәу сыбжьы раҳаӡом,
Ахьта иареицьыз, мцак сарԥхаанӡа.
Издыруеит, Члоу сара срызхаӡом,
Лаганиахә Тцәыцьаа сатцәцахә дыртәаанӡа.
Дгьыли жәҩани, ах, срыбжьаӡом,
Аибашьҩы итоурых сахьзаанӡа.

Лабашьак сыҭоуп, сыԥсы аҿҳәароуп,
Аԥсны ахы-атцхәа наӡа-ааӡаа,
Сыԥсадгьыл анапсаргәатцаҿ са сыхьчоуп.
Сасрыҟәеи иашьцәеи ара исыхьӡаанӡа,
Уажәы ашьшьыҳәа сқәатцаҿы стәоуп.
Ҿаанбзиала! – хатца ҕьеҩк иҳәаанӡа.

* * *

Сабду Пахәала игәалашәаразы

Кәазмаа рхәы ахьшь ықәсма,
Хәблаа рчаирҭа абла блуп.
Пахәала ишьҭа Аԥааимбар дахьысма,
Схәыҷра аԥхызқәа саԥхьа иԥшуп.

Иара исаиҳәон сара Цәаҳа,
Ааԥынтәи ажәтцыс аблақәа сырхәып.
Кациҳабла сыхьтцәыуом уаҳа,
Уажәы Аҟәа мҩақәак сырнуп.

Зны аԥсҭазаара атцан сызхытцып,
Сышьҭахь споезиа цәаҳәақәа латцо!
Наунагӡа мҩак сара санхалап,
Гәыҕракгьы сыцзааиуеит сахьцо.

Аха инхозеи, инхозеи, саатҕылап,
Сашәа ишьҭыԥрааз сызбаӡом.
Спатҟәырны аԥсабара сагәылшәап,
Са сеиԥш сзых хәыҷ зҭабаӡом.

* * *

Иаха зааӡа арбагь ҿнаҭит,
Ҳазшаз урҭ ииаанӡа шаҟа бжьоузеи?
Адгьыл-пшьа Палестина ашьа аҿашәит,
Гәнаҳак иатҵамшәа ауриацәа зҿузеи?
Адгьыли ажәҩани еилыргам рус,
Сеиҳа зхытҵуа ахаҳә аршәҭит.
Аӡәы ида изҳәаахьада усыс,
Саргьарахьтәи сӡамҩа шәымтцаскит.
Арбагь аҿыҭыбжьы – аҭиҩы иашәа.

* * *

Цьоукы ҭоуба руеит,
Цьоукы ҭоуба руеит.
Аҳаҭгәынқәа хьҭакуеит,
Аҳаҭгәынқәа амца ркуеит.

Ҿымҭӡо ачкәынцәа аапшуеит,
Ҿымҭӡо ачкәынцәа аапшуеит.
Ашьшьыҳәа рылаҕырӡ аауеит,
Урҭ рылаҕырӡ ахаҳәаҿ ишәуеит.

Амшынаҿ апсызқәа шьқьыруеит,
Псаатәқәак ҳныжьны ипыруеит.
Хьтәы шькылк иангылоу ҳаиҭиуеит,
Ицәахьоу атцеира хьҭакуеит.

Иараӡәк дыҟоуп – ҳадгьыл Анцәа,
Зык измыржәыз, – зегьы атәцәа.
Гәаҕла рхапыцқәа еихакшоит,
Аҩыстаа ихызатцәқәа рыҟәшәоит.

Цьоукы ҭоуба руеит,
Цьоукы ҭоуба руеит.

Ашьшьыҳәа рылаӷырӡ аауеит,
Урҭ рылаӷырӡ ахаҳәаҿ ишәуеит…

* * *

Кәазмаа рхәы инхыҵит амра,
Амра шәахәақәа сашҭа инҭапшит.
Макьана ицәырмҵыц ашьыцра ҳарамра,
Аапынроума? Аиаҵәара заа иҿнаҭит.

Издыруада ашьыжь хаарас иатҵоу,
Агәырӷьара ихнахыз апшалас ццакуеит.
Сабду Пахәала иччапшь иацу,
Атамашәҭқәа, сбаҳчаҿ игәыкуеит.

Лакә ҿыхаран иахьатәи ашьыжь,
Адунеи иныҟәыххны ицаз гәырӷьаҿҳәашан.
Ҳаҟоуп иахьатәи ашараз зегь ҳааныжь,
Шьҭа абзиабара иаамҭан, сыпшӡан.

Саауеит абзиабара ашҭа сҭысны,
Сҟәыпшуп. Пхыӡла ҭыпҳак дсыпшааует.
Ажәҵаракәа рымҵәыжәҩақәа насхьырсны,
Сгәыӷракәа иргәыҵак хара ипыруеит.

* * *

Зегьы раҵкыс ихәыҷыз аҵыс,
Апсҭазаара махә иқәтәоуп ихырсыс.
Ицәоушәа-ицәамшәа абла хнаҩоит,
Атҳхи амши ирыбжьыпшны игәырҩоит.

Аӡынра ааигәахоит иамкындаз хьҭакы,
Суҳәоит аапынра маҷк уццакы.

Убжьы хаа анымго са слаҳәуеит,
Уа уда, уа уда азынрахь схынҳәуеит.

Азынра еиҩырҿан иакуп аҟамчы,
Иуҭахызаргь аҩны уҽыҩнакы.
Аҩны абарҭа иахьынҳалоит ашьашьал,
Наунагӡа иамымҵәо азынра амал.

Ахәыштаара амцеи акәици ирымоуп маӡак,
Ирзеибымҳәаз арбану ицәамызт иахак.
Избоит, избагәышьоит сара снапшны,
Сҵыс хәыч дырҩегьых уцәахалт адәы…

* * *

Дыҟанаҵ ирҳәон ибзарӡы,
Иацы дыҟан,
Иахьа дыҟам,
Изба хә рҳәаӡом аӡәырҩы.

Аамҭа апхыӡ, апсҭазаара ацәыӡ,
Дыҟоушәа- дыҟамшәа,
Дшоушәа-дшамшәа,
Кәыбыртцас цьоукы ирылаитцон аӡыӡ.

Иаалырҟьаны ҳазшаз дигеит,
Изхьампшит.
Изхьампшит,
Аҳаҭгәын ихалазатцә дазынхеит.

Ушпашоу цьым, ауаҩы,
Зны уҟоуп,
Нас уҟам,
Илаҕырӡшо унаскьаргоит шьоукы…
Ах, ишпаҟоушь уразҟы?…

* * *

Аамҭа ҳусӡбаӷь,
Ҳаӄоуп уҳәаауҿ.
Ҳанпшыло унапы,
Ҳазхәыцуеит ҳразӄы.

Угәеисыбжь цәқәырпо,
Пхьаӄа ҳазго,
Изаҳауада убжьы,
Ҳанҿыхо шьыжьы.

Уара – ҳҭазырхо,
Зны – ҳаиқәзырхо,
Гәыӷрак цшуп,
Иҿымҭӡо ҳахьыпшуп.

Зегьы-зегь злаӡо,
Акгьы мҳәаӡо,
Ҳхьаақәа зхәышәтәуа,
Харантә ҳанаауа…

Аамҭа ҳусӡбаӷь,
Ҳаӄоуп уҳәаауҿ…

АЕЦӘ РЫПХРА

Аецә рыпхреи апша ӄәандеи,
Уахак ирытӄәеит сара сҿара.
Ажәӷьан саркьеи амза шашеи
Быӡбахә сарҳәома сгәапхара…

Ах, бсызхымгаӡо сгәатца быӡҭалеи,
Бара схьаа – ҽазных сгәырӷьа.
Усгьы, быда сымра зҭамшәеи,
Зны баша исҿаччозма апшаӷьа.

Нас ишсабҳәара сара исхарои,
Сышәҭыш быблақәа ихызх сҿара.
Бнасԥырымшәо сыԥхыӡ бзалои,
Бара быда сақәшәом сахьцара.

Сқәыԥшра иацуп бгәырҕьа-ччара,
Слахьынҵа мҩаӄны беикәаԥхоит.
Амза гәылҭәааи, аԥша ӄәандеи,
Сара сеиԥшҵәӄьа – быргәаԥхоит!..

АУАҨЫ ЕИҚӘАЦӘА

Амш данаалом ауаҩы еиқәацәа,
Ашьшьыҳәа имҩасуеит иҵх цгәеиқәацәа.
Жәҩан дкыдыԥшылоит инаԥы рхаха,
Измада џьым, уажәы иаха…

Ауаҩы еиқәацәа… Ахҭырԥа еиқәацәа,
Амза изыкнаҳауп ачуан еиқәацәа.
Ахьтәы шькылқәа уаҳа дгәарҭом,
Дадаҳ иҿыхәагьы иара дзақәтәом.

Дылахеит, ииури, абна еиқәацәа,
Уахьынтә илцоит ажьа еиқәацәа.
Аиаша аԥарда ҭџаӄа илашьҭуп,
Аҳҭынра агәашәаҿ џьоукы дырзыԥшуп.

Асар рҿыҭыбжьы…
Ахьча ауаҩы еиқәацәа,
Асаркьал бжьы изацәшәои уԥсы еиқәацәа?
Дыԥсҿыхҩуп арбаҕь ҿнаҭааӡа,
Арбаҕь ҿнаҭыр… Ҳаԥшуп ҳаиҭиааӡа…

Зегь ҳаиқәзырхо арбаҕь аҿыҭбжьы…

* * *

Апстҳәа шкәакәақәа рымаӡа,
Атцець атцан итапсоуп.
Аетцә бырлашқәа инцәытцаӡа,
Уа сыхьӡ рҿакӡоуп

Иааихьоумашь са сықәранӡа,
Икеи-кеиуа сыжәҩан пшӡоуп.
Ишәтуа ашәтқәа ирыхькьысааанӡа,
Рӡамҩақәа амца ацроуп.

Исҳәо, изуа сымтцәааанӡа,
Сеыхәа иадыруеит, пхьацароуп.
Аха сгәыгрaқәа ансцәыканӡа,
Ацәқәырп иадыруеит, тахароуп.

Мачк дырҩегьх иаасашәараӡа,
Сыпсадгьыл шәахәала итахәхәоуп.
Знык аҳаракырахь санынаӡа,
Сара схәынтқарраҿ – аапынроуп…

АХҚӘА

Харантәи иааува иоуп хара ицо. *Р. Лашәриа* 3
Мышкызны 11
Аамҭа шәхәыцит 11
Апсҭазаареи ахызатцәқәеи 12
Манана 12
Иалшоит сыблыр... 13
Роза 14
Амшыни сареи 14
Ҩ-псҭазаарак 15
Агәы 16
«Атцх еиқәара кьаҿтцас инасшәыхны...» 16
Уҭынчым, сара сыпсадгьыл... 17
«Салахеит сызлымтцша...» 18
«Аҳауа еипш бсызхаӡом, схәаҽуеит...» 19
«Ах, шьыри, сара сыпсыхыр...» 20
Ҭагалантәи ақәа 20
«Аилашәшәымҭаз, сабду ихаан еипш...» 21
«Ажьа ашьҭеипш икәаратцоит са сымҩа...» 22
«Схы сзымхьчо, схәычқны амҩа сангылоуп...» 22
Амҩа сахьықәу... 23
Румыниа иатцәа 23
Бара бхы бҩаха 24
Днеиуан апҳәызба гаҿала 24
«Уара, атцх, иукуп сара сымш...» 25
Быгәҭыха 26
Сеыхәа неиуан иццакуа... 26

Бӷьы иатцәароуп 27
«Бқьышәқәа амырхәага иқәыхәмаруа…» 27
Амра агылара… 28
«Саҳәшьа рита лгәалашәара иазкны…» 28
Еихьӡашьа змам 28
…Атцх ацәа хаа ианалоу 29
Ашьыжь 30
Бареи сареи 30
Аацынра ашыкьымҭаз 31
Амаӡа 32
Нереида 32
Ашацәа ианыршоз 33
Схәыцуан, бысхаштит ҳәа бара… 34
Абааш баагәара 34
Бышҟа снеиуан 35
Бара багхеит… 36
«Абар, иароун анапқәа…» 36
Рыжәҩахыр шьҭыхны ашьхақәа 37
Мышкызны 37
Сыбхаштма? 38
Зана 39
Мшынгәыла инеиуеит 39
Азыпшра 40
«Ажәҩан еилгамызт, ихәашьын алакҭа…» 40
«Уаха иҭынчуп еиҳа амшын…» 41
«Исцәыӡыз атцхқәеи амшқәеи срыхьтцәыуом…» 42
«Амҩа сахьықәу каҭак самҳарц…» 42
«Узбылыз уара дуздырӡом…» 43
«Зегь зымчу, ипшьоу уҭыпаҿ…» 43
«Сыҟан, сыҟоуп сара схала…» 44
Сылахь еиқәуп 44
Амаӡа 45
«Сара сҿымҭра – итцәахуп сгәаҿы…» 45
«Ицьабымшьан…» 46

«Бара баныччо – иацлоит…» 46
«Бара бынахыс, са…» 46
Абла цқьақәа 47
Кациҳабла 48
«Гәаныла зны схазы сагьлоит…» 49
Арбат иахьа 50
Уи ауыха 50
Аԥсар уахь 51
«Атцх еиԥш, агәырҩа еиқәатцәа схатәеит…» 51
«Ауахәама иахыкны ажәҩан кеикеиуан…» 52
Сыбхаштҙар ҟалоит… 52
Ажәҩани амшыни рыбжьара 53
Сынасыԥ 54
«Изыхәҭоугьы изыхәҭамгьы зегь мҩасуеит…» 54
Агәхьаагара 54
Ақәыԥшра 55
Ааԥынра 56
«Ҳаԥсҭазаара иеиԥшуп аԥхыӡ хаа…» 56
«Былаԥш ԥагьа сара сабаӡом…» 57
«Ажәтцыс-ҕрачкәын аҭра ихытцит…» 57
Ақәа 58
Дырҩегьх, гәаларшәароуп… 59
«Сара сажәа – сышьхақәа реиԥш агәра згоит…» 59
«Иацтәи амшаз исцәыӡыз сыԥшааӡом…» 60
«Бызатцәра салахеит…» 60
«Сыԥсҭазаара бысҭан – маԥ ацәыбкит…» 61
«Аккараҿ ианасуаз аԥшалас…» 62
Азатцәра 62
Варлам Шаламов иҩны-музеи аҿы 63
«Амҩан игәасҭоит иаапсоу ахаҿсахьақәа…» 63
Ԥақәашь азхәыцра 64
Сара сбызшәа 65
Схынҳәит сара 65
«Ԥақәашь иауз асы ауыха сашьит…» 66

Аацын азхәыцра 67
«Аԥсҭазаара абнаршәырахь агьежьра сҭахны...» 67
«Аԥша аԥҭақәа ԥханатцоит...» 68
Ашьапышьҭыбжь 68
«Атцх еиқәара салаланы сахьцо...» 69
«Исзатцымдырит аԥсабара амаӡа...» 69
«Аԥенҵьыр еиԥш...» 70
«Уажәы лсахьа саԥхьа ара иахьықәу...» 71
«Сырҭаахьазшәа араӄа зны...» 71
«Уи асакараҿ ицын ахьааи аԥшеи...» 72
«Амра сабиуп, ажәҩан хара иалоу...» 73
«Скаҳар сгылоит, скаҳар сгылоит...» 73
«Аӡынра атцламахә иқәтәан...» 73
«Итцәаа-тцәаауа адәахьы аԥша аапкит...» 73
«Аԥсҭазаараз исымазаргьы сара агәала...» 74
«Уахак ажәҩан аетцә агәытцаҷҷо...» 75
«Ах, шьыри! Сара сыԥшандаз...» 75
«Ажәҩан тцаула аԥҭақәа зхым...» 76
Аԥсатцлақәа 76
Аӡыхьқәа ччоит 77
«Сыԥхыӡ аӄны иччоз быблақәа...» 77
«Иԥеит, еиҭаԥеит ихыдоу аԥша...» 78
Хәҩык 79
Уахагьы сзыцәом 79
«Сара соуп зегь зхароу...» 80
«Итцәыуоз атцлақәа ҩежьхан...» 81
«Бара быблақәа – амацәыси алаҕырӡи...» 81
«Иӄалаз сыздырӡом, сцәа сҭаӡызоит...» 82
Ицәоу адәҳәыԥшаҿы 82
«Иузҳауама? Ашәҭ, уԥытраамҭа?..» 83
«Са соуп изба...» 83
«Шәымҭак азы ашәҭ анышәҭуа...» 84
«Бзиа сбымбаӡеит» 84
«Уара сӄәыш, уара схага...» 85

«Амҩа иныжьыз зны ҭагалан...» 86
Быблақәа аныччауа 86
«Сыбзеилымкааит, сара избоит...» 87
«Сара дызбоит, дызбагәышьоит иахьагьы...» 87
«Азтҵаара шәипхьӡқәа...» 88
«Амарџьа, аҳәаа уахымсын ишәарҭоуп...» 89
«Ишәҭахузеи? Уа хәра мыжда сазымгазар...» 89
Ажәылара 90
«Уа, дыҟаӡами ахатҵа...» 91
«Пстазаарак иазхаша ашәақәа узҳәаӡом...» 91
«Аӡы сҿатцәон Гәмысҭа...» 92
Ацикл 92
Сҩыза уахь 95
«Ушьапы ахьургылаз...» 95
Апҭа ҟьала 96
Иҟоуп аамҭак 97
«Ихәытцыҷҷаз амацәыс ҟьала...» 97
Избан, иараби? 98
«Салызгода ари атцх, салызгода...» 98
«Сыҩнахыби сыҩнашәи еицнатцы...» 99
«Апстазаара мҩасуеит тцакыдан...» 99
«Зны ғәғәала укаҳар ҟалоит...» 99
«Апарпалыкьқәа амш хааз иаакылсуеит...» 99
«Сара игәныскылт бара быпшышьа...» 100
Хатца дцон Манон 100
«Иадвига, иахьа ба былахь еиқәуп...» 101
«Зегьы рцасазгьы, сара бзиа бызбоит...» 101
«Базымхәыцлан ус бзиа бызбошәа...» 102
«Тымитышак цьара иҭытцуаз...» 102
«Ус блахаала бысмыхәапшын...» 103
«Иахьа уи амш аҳәҳәыҳәа итцәыуоит сабитцас...» 103
Ақьапҭа 104
«Исыздыруам аиашаз аҿымҭра зызку...» 105
Аиҭым 105

Аҟәара аныцәоу 106
«Аӡыхь еипш акәапеи ухыршәылаӡам…» 106
Сара апхызқәа рыгәра згоит 107
«Уи аӡиас мҩасуан уаха…» 107
«Сара соуп издырыуа – сшыҟам шәыгәҭа…» 108
«Ианыҟаз араҟа ажәа рызхомызт…» 109
Агәнаҳа 110
Саб игәалашәара иазкны 110
Сара схьаа 111
«Аетҵә рыблақәа ҭыцьцьоит…» 112
«Сара сгәырҩон, аамҭа ашьшьыҳәа…» 112
Ирхәыцгоу атҳ 113
Аилашәашәымҭаз 114
Бара быда 114
«Салыргон сара аҽпныҳәа…» 115
«Сара сгәырҕьоит ба банызбо…» 115
«Саапсеит, скарахеит, ах, сызбода…» 115
Сан даныржуаз аҽны… 116
«Акгьы ыҟаӡам, зегьы пхыӡуп…» 116
«Аӡы рхьымсыц бшьапкәа…» 117
«Уахагьы бара быда, гәырҩала сшьуп…» 117
«Сыпсҭазаара – цырроуп псаатәтцас…» 118
Ахақәитра 118
Агәашьа ҭысит! 119
Дәрыпшьтәи абаҟа 120
Сҩызак иасҳәом ҳамаӡа 120
«Аҳәса рылагӡырӡ еипш…» 121
«Быхьӡ пшӡа…» 122
Ақыҭа нрыжьуеит 123
Грышьа 123
«Адунеи агәҭыха… Ахәычы…» 124
«Аиатцәара пшӡа – аапын ҭаца…» 125
Витали Амаршьан уахь 126
Асаркьал асҩы 127

Ари – сара соуп 128
Кәашароуп 129
«Ашьыжь. Амра. Акапҳхара...» 130
Ҳнеихәапшит 130
«Уахак атҵх сгәыднакылоит...» 131
«Уа Цьгьарда инужьыз...» 131
Бзиа избо аблақәа 132
«Дырҩегьых ипхоит амра шаша...» 133
«Сааншәыжь зегьы...» 133
«Напык аҟны сара сеизгоуп...» 134
«Етҵәа ссирк, тыпҳа ссирк...» 135
«Ҩ-дунеик...» 135
Бзиа избаӡом 136
«Бара бныжьны сара сцар...» 137
«– Адунеиаҿ зегь здыруада?..» 138
Мышкы еицҭахеит 138
«Сыпсы ахьаа Александр Бардодым...» 139
Адунеи ақәыпшра 139
«Уа, раида гәышьаӡа, сызҿу хыҭҳәаам...» 140
Ҩажәа шықәса 141
Ҭали бахь 142
Аӡаӡа бырлашқәа рчара 142
Акыр изҳәома? 143
«Абла гәыгрaқәа ирбаӡом...» 143
Быхьӡ схашҭит 144
Цыжь 144
Агәаҕь 145
Заур Гындиа 146
Иахьа сыдгьыл еиҳа исбарҭоуп 154
Атҵх еиқәараҿ 154
Сара сзатҵәуп 155
Изеипшроузеи? 156
Издыруада?.. 156
Сыҟоуп схала 157

«Аацтра ахәтца иавшәеит амра...» 158
Аацынроуп 159
Сықалақь Аҟәа 159
Бхьы еимхәыцуп 160
Владимир Ахьиба 161
Анцәа иҟынтәи 162
Абзиабара аетцәа 163
Сыматә ҩыза 164
Ацәаҟәа аӡы ажәуеит 164
«Еицыртцуеит иахьала аби ацеи...» 164
Ацсра адәеиужь 165
Руслан 166
Бца быспыртцны 166
Сматанеиуа... 167
Ацсны алахьынтца 168
Шьаид 169
«19-тәи ашәышықәса...» 169
Изхарада? 170
Очамчыра 170
«Атцла амахәқәа хьантахоит...» 171
Ахьаа 172
Итынчыз упсы 173
Сан дзааӡом сбара 174
Апоет лаша 175
Уажәазы 175
Ажәҩан еиужьраҿы 176
Ашьашьалқәа 177
Гәтыхак 177
Сҩыза 178
Шьаҿа-шьаҿала 179
«Ихаан ацхыӡ...» 179
Бара бцара 180
Ирыздырӡом 180
Са соуп сгәы ахьаа здырыуа 181

Сахьбыхәаҧшуа аҩы сашьӡом 182
«Сдырҿыхом сара уаҳа аҧхыӡқәа…» 182
«Аҵх шкәакәаҿ…» 183
Сентиабр 10 184
Ҩ-ҳәыҳәк 184
Акәаҧ 185
«Иахьатәи амшаз, сара сныҳәоуп…» 186
Исыхь сыздыруам 186
Цәгьарас иҟарҵазеи 187
Аҵхаҿ ажәҩан ҵәахуп 187
Ацәалашәара 188
Ацәашьы алағырӡ 189
«– Доусы инцәа дибааит, – иҳәеит…» 190
Ааҧын бышәҵаны 190
«– Ҵьоукы быҵашьыцуеит, бзыхдырҟьоузеи?..» 190
Иараӡәк битәуп 191
Аҩы ҭсыркәкәоит 192
Жәаа шықәса бара быда 192
Уахак салоуп аҧхыӡ 193
Аамҭа хага 194
«Амшын еиҧш угәы меисуази…» 194
Иҟалазеи? 195
Аҧсуа хҿақәа 195
«Иахьагьы-уахагьы сгәы бҭысуеит…» 195
«Сыҧсҭазаара еиҧш, бара быҧхыӡуп…» 196
«Иуқәҿиоит рҳәеит алирика…» 196
«Сбылуеит сҳәеит. Сызблыда?..» 196
«Акакан агәы ҩ-дунеик еицҭаӡоит…» 196
«Абнаршәыра амаӡа – абноуп издыруа…» 196
«Амшын – уччозаргьы…» 196
«Иабаҟоу ахацәа?..» 196
«Ахра иалҟьоит арҩаш кнаҳа…» 196
«Аӡиас анхыҵ – аҟәара сылағырӡ нылаҭәеит…» 197
«Аҵх лашьцаҿы…» 197

«– Ара сыҟаӡам сара, сзыпшаауада?..» 197
«– Саамҭа мааицзар акәхап иахьагьы?» 197
«Аамҭа ауп шьҭа имыцхәхаз…» 197
«Ацәқәырԥи ацәқәырԥи еинҟьозаргьы…» 197
«Ауаҩы затҵә, амҩа затҵә дануп…» 197
«Деиқәыхьшәашәа атҵааршә даҩызоуп…» 198
«Ажәҩанаҿ аԥсаатә амтҵәыжәҩа аҟьоит…» 198
«Аматҵура акәзаап аус злоу…» 198
«Еиҭымтҵас сынзыжьыз ҭагалан…» 198
«Аԥҭа ҟәашқәа ирылԥрааит…» 198
«Иацтәи амш – быччаԥшь сцәагеит…» 198
Баргьы саргьы ҳаԥхашьоит 198
Еснагь сузҭода 199
Сыблақәа 199
«Базымӡырҩын уи аччабжь, Изольда…» 200
Иччо аӡиас 200
Уахынлатәи гәҭахәцрақәак 201
Ажәеинраала 202
Аӡиас 202
Иахьа бабаҟоу? 203
Аҟәараан 203
«Амҩа иқәуп ажьа шкәакәа…» 204
«Уаха атцхи сареи ҳаинаалон…» 204
Быблақәа исарҳәон 205
«Аца иаҩаӡоит ашшагьыч…» 206
«Ҵис ауп аҳәынаԥ хәыч зкыз…» 206
«Иҟалазеи, дида хаас…» 207
Ахш 207
Аласба 207
«Аҳәынтцәраԥшь хәыч, аҳәынтцәраԥшь…» 207
Ацәыкәбар атцәыуара 208
Мҩак са сықәуп 208
Асаркьалқәа рҿытбжьы 209
«Адунеи ду цәқәырԥоит…» 209

«Цышә икәара атцх игароуп…» 210
«Иҳанаҳәеи апсҭазаара?..» 211
«Аамҭа азырҩаш сыхьнаршоит…» 211
«Аетцәқәа рыгәра шәымган…» 212
Иалаҳхуада рыуа 212
Асида Гыцпҳа илызкны 213
Быҟаӡам шырҳәоз 214
«Ҳаи, ҳаи! Ных, ных!..» 215
«Ипрыз ӡынраӡам. Сара соуп…» 215
«Баргьы шьҭа бааӡом…» 216
«Анцәа иситцеит напынтцак…» 217
«Уа, сыбжьы адагәа иаҳаӡом…» 217
«Санбыхәапш акалашәа быблақәа пхашьеит…» 218
«Иаҩыстаауама бара быблақәа…» 219
«Бара быда сара сзатцәуп…» 219
«Атцла шкәакәа ашәҭ еиқәатцәа аҽалеит…» 220
«Касыда, касыда, касыда, касыда…» 220
«Псаатәк аҳауа иалаӡуеит ипеипеиуа…» 221
«Сашҭа аханы ашьаҟа арсуп…» 221
«Акгьы шәымҳәан…» 222
«Иахьада уи цәырымтцыцшәа…» 223
Сгәы аналаҟам 224
«Иҟаҳтцарызеи?.. 224
Сгәыҭра иатцәа аҽыхәа 225
Кәыдырҭа 225
Жәҩан тцаулаҿ 226
«Апстҳәақәа хытцып, инеилытцып…» 227
«Аӡлагара азышьҭа ҭабахьеит…» 227
«Апсаатә руалпшьа цырроуп…» 228
Ҩ-дунеик 228
«Адунеи уаара, апсҭазаара нагӡа…» 229
Бышпапшӡоу 229
«Сара сзы…» 230
«Ажәҩан иаҳәон: «Сара дыстәӡам»…» 230

«Иаҳзыҟамҵозаргь зегьы рҭак...» 231
Быблақәа 232
Мацәысҵас схәыцраҿ 233
Бхарахоит 233
Амза лашоит 234
Аблақәа ахьаа анырху 234
«Аилашәшәымҭаз аҵар пхьарылоит...» 235
Атцх шана 235
Аҿыц 236
«Атцх ахьаа зегь еизакны...» 237
Зхьаа иамырҭынчуа 237
Мшынтцас аамҭа цәқәырпоит... 239
Аӡәгьы издырӡом... 244
«Пшак бжьашәышәуеит амҿырҟәара...» 245
Хьаак ҳазныжьны... 246
«Ҟамчы бжьык бнытцак...» 247
«Исызгәамҭаӡакәа хьаак ҭцаарҷҷо...» 247
«Амацәыс атцаҷҷоит ажәҩан агәы...» 248
«Зиастцас аамҭа хышхытцәар ҟалаӡом...» 249
Исымчгәышьоузеи... 249
«Анхәа. Мыс икәара...» 250
«Истахӡам шьҭа Пақәашьҟа...» 251
«Амаӡақәа рымаӡа, сгәы амаӡа...» 251
«Иҟастцозеи Кәтол сахьнеиуа...» 252
«Бара бҿымтра ашәа саҳарц,...» 253
«Аамҭа ҽыҩлас амҩа иқәуп...» 254
«Ҭцыси ҳәыҳәи, атцәа еихаҳеи...» 255
«Асас дахь иеипш ҳашта иҭалаз...» 256
«Уара уабацеи уҽӡаны...» 256
«Иаҳзымдырӡо агәы иалаз...» 258
«Ҽыҩтцас аӡиас агәыжәла цәгьоуп...» 258
«Адунеи ду ахьаа...» 258
«Сара срымкааит иахьа гәалас...» 259
Каман 260

«Хәык аҟынтәи уи лбаапшын...» 261
Ашәак ыҟоуп 262
«Еидтәалан Баграти Тараси...» 262
Агәыҕра 263
«Шьыжьымҭанк зны сбышьҭалан сцап...» 264
«Ажәҩан – ари сара соуп...» 264
«Адгьыл хәыштаара хара изыҽеҳәымтцыз...» 265
«Амаӡақәа рымаӡа акгьы еилкааӡам...» 266
«Апсҭазаара аҿытбжьы иахьа исгәылсит...» 266
«Аира мшы, амш ныҳәа...» 267
«Азатцәреи аипыртцреи рҳәаа еивтцоуп...» 268
«Акгьы ҿыцзам, дырҩегьх ажәҩан шәшьуп...» 268
«Аапын ашәқәа аатит...» 269
«Аапынроуп. Ашьац иатцәаза...» 270
«Ҳара даҳтәуп, – рҳәеит...» 270
«Зны хдагәоуп, зны ҳлашәуп...» 271
«Ҳразҟы иахыкәласуаз ҟәараанқәак...» 272
«Снапсыргәытца апсҭҳәа антәалоуп...» 272
«Етцәак жәҩанаҿ илацәҟәысроуп...» 273
«Сгәы ахьаа бжьы зхәаҽуада...» 274
«Аҳәса ркалҭ иахьчоз ахатца...» 274
«Уи абжьы хаа иахьа изаҳада...» 275
«Машәыршәа акгьы ҟамлаӡеит...» 275
«Ҳапсуа ажәа агара «Алашара»...» 276
«Уа иҟалазеи, иҟала...» 277
«Уеилагамзаргьы уеилагароуп...» 278
«Урҭ атцеицәа ҳрымҭиӡацызт...» 278
«Дҳашҳашуа амҩа дықәуп...» 279
Ара сыҟаӡам сара 280
Аҟәараанқәа рацәахеит 280
«Апсҭазаареи апсреи еилатцәеит сгәаҿы...» 281
Улжьаӡозар 281
Ҳара уатцәынӡа аамҭа ҳамоуп 282
Ҳәатәыс иумои? 283

«Сара сахьыҟоу хьаас ибымаӡам...» 283
«Амаахырқәа зaa ишәҭуеит...» 284
Урҭ роуп сашәақәа зҭаххо 285
Амра 285
Аӡиас 286
«Лак сеишуеит, аетцә иацәгәааз...» 287
«Ақәа ашьҭыбжь еипшуп атцәыуабжь...» 287
«Амза ҿысхуан хәылпазы...» 288
«Ашәаргәында ипа ашәаргәында...» 288
«Гәык ауп еисуа имшынха...» 289
«Ажәҩан аблақәа аахәашьит...» 289
«Зегьы рхьаа схьааӡам...» 290
Жәаҩакәара 291
«Сыхьшь блақәа мацәыстцас иаамацәысит...» 291
Бара убас ибҭахын 292
Схьапшит сышьҭахьҟа 292
Аҭыцьҳа 293
«Сеипшуп атцыс хәыч ихәу...» 293
«Шәара - ҳара, ҳара - шәара...» 294
Нанҳәа 295
«Сыблақәа быҳәон: мратцас беикәапха...» 295
«Ианырбжьо еипш аҽуыра...» 296
Ҳгәыгра аҽыхәа 296
«Саргәаҭеиуеит хьаак инхәытцак...» 297
«Амаамынқәа реиҳабы...» 297
«Хьаак сышьклахысуеит сара сахьцо...» 298
«Иҟаӡам урҭ акы иацәшәо...» 299
«Ҳазтцаарақәа зегь ӡбоуп...» 299
«Ҳапсадгьыл Апсны апсҿыхра иазыпшын...» 300
«Ашҳам уҿытцыкәкәоит сашьа...» 301
«Бара сыпсҭазаара арыц...» 301
Аешьа ихьтцәыуара 302
«Исыхь сыздыруам, анцәа иныс...» 306
«Уа, хараӡа са сыда бзатцәуп...» 307

«Сара схьаа, сара исгәыхьуп...» 307
«Етцәацьаа» 308
«Абнахьтә абгақәа рыбжьы аадыргеит...» 309
«Сынтәа... Абзиабара иашықәсоуп...» 309
«Ҳааигәа дыҟоуп – даҳзымдырӡо...» 310
«Схы мҩапызгалоит схәычӡоушәа...» 310
Быцәоуп бҭахәхәа 311
«Иааигәам, ицәыргам, сара схароуп...» 311
«Аамҭа агәеисыбжь – ҳашәа зҭаххо...» 312
«Ашәҭқәа, ашәҭқәа ргәы иҭаҭцәыуон...» 313
«Ахызатцә жәылоит, уа шәаанҿас...» 313
«Дызлаҟамыз дашьҭан аханатә ауаҩдура...» 314
«Апсҭазаараҿы уи дашьҭан аиаша...» 314
«Уи апҳәыс, схәыцраҿ итцәахыз...» 315
«Буадақәа ҳаракуп...» 315
«Узыхьӡаша зны уахьӡа...» 316
«Атцх хьшәашәа сгәыднакылоит...» 317
Сшыҟаз схамшҭӡеит 317
«Схәыҭхәыҭуа быхьӡ сҳәоит...» 318
Ашьац 319
Сара схьаа 319
«Ус иҳәеит: «сара соуп иҟоу»...» 320
«Иан дыпсгәышьеит, дыҟаӡам уаҳа...» 320
«Быжь-ныхак рашҭа, апсны ашҭа...» 321
«Саҳәшьа заа дсыцәцахьан...» 322
«Абар, дырҩегьых апсуа-абаза жәлара...» 322
«Зегьы збарҭоу, зегь ызӡбо...» 323
«Иуҭахызар ауӷә рықәтцан уцәагәала...» 324
«Зны ажәа бзиа анҳәатәу...» 324
«Асаркьалқәа еыртӡом, ҳажәҩан хәашьуп...» 325
«Ааскьа ҟәараанқәак...» 326
«Цәгьак еибырҳәоит гаӡақәак...» 326
«Шәахьоу, ҩашоу амш шара...» 327
«Апсҭазаараҿы сара бысхәыцит...» 328

«Апша ҭашәышәуеит абна алымҳа...» 328
Ушԥаҟоу? 329
«Баша избахә шәымҳәалан...» 329
«Ас убналаны узцои...» 330
Асахьаҭыхәы ишәыгакәа рҿы еизгоуп 331
«Сара исзымдыруа аӡәы...» 331
«Бзиарак иҭахын...» 332
«Аҵх шкәакәа ааҭраҿы ҳаикәшәап...» 332
«Сынтәа акәукәу заа ҽнаҭит...» 333
«Асаби данҵәыуа ҭыркәҭәылан...» 333
«Амш – иеилыху аԥҳәыс...» 334
«Арбагәқәа уаха еиқәҿыртит машәыршәа...» 334
«Ахысбыжь иацәымшәоз – уи аԥҳәыс...» 335
«Ахацәа игылаз, дрыҵаҳәҳәон зааӡа...» 335
«Иҳаздыруам Андропови Горбачови риаша...» 336
Алаф 337
Амра аҿы аӡәӡәоит 337
«Шәы-мәак ирнысуеит уаха аҽқәа...» 338
«Қырҭҭәыла – аԥсра хьшәашәа арҵәы...» 338
«Дынцәамызт уи ахаҵа, дынцәамызт...» 339
Исыздыруам 339
«Иахьа ажәәан мгәааӡеит...» 340
Аалӡга ахықәан 340
«Ашьацраҿ ихәмаруеит аҵәыкәбар...» 341
Знызаҭҵәык 342
«Апоезиа – аԥсҭазаара ахысбжьы...» 343
Амреи амзеи 343
«Ажәәан иацәкашәоз ақәа...» 344
«Ааԥынра шәҭуеит иԥшӡаӡа...» 344
«Убыгәқәа ааԥсама ҭагалан...» 345
«Дырәегьх, дырәегьх, ишықәс ҿыцуп...» 346
«Сангьы дыҟам, сабгьы дыҟам...» 346
Адунеи амаӡа 347
Аԥсҭазаара 347

«Избан? Изыҟалазеи? - азтцаарақәа рацәоуп...» 348
«Иацтәи амш, иахьатәи сыпхызқәа...» 348
«Ирымҭазо азәгьы цсгаха...» 349
Рада 349
«Иҟан абзиабара...» 350
Ашәҭқәа ҭакуп 351
Гәбаа-дәы 351
«Аилашәшәымҭа иагәылпрааит...» 352
«Урҭ аблақәа еинаалеит, еинаалеит...» 352
Апоетцәа 352
«Хаша-хәашала даацәыртцуеит ҳѳызак...» 353
«Зны абнара ианылтц...» 353
«Урҭ атцартышагаѳцәа иахьа акы рҳәахуеит...» 354
«Уҽхәумжәан сара сҽыхәа...» 355
«Красноиарск. Азиас пшза Енисеи...» 356
«Ацәашьы ҭартәоуп адунеи алымҳа...» 356
Азатцәра 357
Уи дымѳасит 357
«Сара сҭынчра анҭахо, нас ишпа?..» 358
«Сҟәаҟәа икәтәоу аамҭоуп...» 359
«Сгәы ацапха асмыркзеит...» 359
Аҭаҳмадеи аҳәыҳәқәеи 360
«Саныҟоу аасҭа, саныҟам еиҳахап...» 361
«Атцх шомызт уаха уаҳа...» 361
«Шьҭа сазтцаап исымбо унаур...» 362
«Иҽыжәлан иахьнеиуа адауапшьқәа...» 363
Ажәѳан 363
«Латцарамза – латцароуп...» 364
Ацәашьы 365
«Быблақәа срымжьааит, Зана...» 366
«Атцыс бызшәа, апсҭазаара бызшәа...» 367
Изхаштда 367
Бжеиқәа-бжашла 368
«Уа, иадыруазшәа сышзатцәу...» 369

Амши атцхи 370
Мирод 370
«Аҟəара алаӷырӡ – аӡиас...» 371
«Иахьа сыблаҟəа ахьаа рыхӡам...» 372
«Ииаакьыркьырит ҽыхəак, ииаакьыркьыр...» 373
Бхынҳəы 373
«Иҟан, иҟан аамҭаҟəак...» 374
«Адунеи аҳəаа знык уанҭытц...» 375
Атцыс иатцəа 375
«Шьҭа акыр тцит, акыр тцит...» 376
Ашьхаҟəа 377
Кацихаблеи Урҭеи 377
Ҳазнышəо иҟоу лахьынтцоуп 378
Быжь-хаҳəк 379
Бгак аблаҟəа 380
«Бжеиҟəа-бжашла жакьак иҿаршəуп...» 380
«Иҟоу, ҳазҿу – мыцҳəароуп...» 381
Ацəашьҟəа 382
«Бысхьымтцəыуан, саргьы сбыхьтцəыуом...» 382
Аԥсабара аблаҟəа 383
«Адыди амацəыси ахысыбжь еимырдеит...» 384
«Ауаатəыҩса рыбнаршəыра сылаланы сцоит...» 385
«Лахьынтцак ауп иҟоу, дад, лахьынтцак...» 386
«Ааԥынранӡа жəамш агуп бысзыԥшы...» 386
413-мшы 387
«Зегь акоуп, зегь акоуп...» 388
Уашьцəа иреитцбу 389
Ашыҟəсҟəа 390
«Сыԥсадгьыл аҟны убасшəа ҭынчроуп...» 390
«Кыртцуеит сыҟоужьҭеи схала...» 391
«Шьҭа иаамҭоуп, аҩныҟа сцоит...» 392
«Арбагь ҿнаҭаанӡа, ирцəшаанӡа...» 392
«Аишe, Аише, Аише, Аише...» 393
«Аԥсатлаҟəа рчараҿ амра лацəҟəуеит...» 393

Уҧсы нырцә инымхаӡеит 394
«Машәыршәа снабҩапшит…» 395
Аӡиас 396
«Саанит ари адунеи ахь…» 396
«Ашамҭаз…» 397
«Аӡын – асҭыҧҳа…» 398
«Ажәҩан икыдшәаз етцәакәоушәа…» 398
«Дгьыли жәҩани рҳәаааҿ…» 399
«Бара бахьцо, бахьцо, бахьцо…» 399
«Уара уабантәаауа…» 400
«Ажь иҭаауеит иахьа Рауль…» 401
«Сеидру, адунеиаҿ ҳзыхьӡо…» 402
«Аҧсҭазаареи аҧсреи еиҿапшӡом…» 403
«Сорос ифонд иарцәыцәыз…» 403
«Ихьчо дышгылаз Аҧсадгьыл аҳәаа…» 404
Аамҭак иҭамӡаз… 404
«Умцәыуан атцыс иатцәа, умцәыуан…» 405
«Иҟоу ҳаздырӡом, ҳаздырӡом, ҳаздырӡом…» 406
«Аҧсаатә еипш бныкәпраан бцеит…» 406
«Ажәҩан аблакәа хнатуеит шьыжьнатцы…» 407
«Ауаҩы еикәатцәа, акаҳуа еикәатцәа ижәуеит…» 408
«Уаныҟоугьы, уаныҟамгьы…» 409
«Бцахьоума, быҟоума…» 409
«Лара дзатцәуп, дзатцәуп, дзатцәуп…» 410
«Ацәыкәбар сара сеипш изатцәуп…» 410
«Иихәоз иашәа аҧсы еикәырхага…» 411
«Уааҟәымтцӡо уаҿыз акәа алеира…» 412
«Ажәҩан аҧарда лашьҭуп…» 412
«Икәас-ӡысуеит иахьак акәеи аси…» 413
«Зны амал змоу диҩызоуп…» 413
«Уа, уара, еимызтцәоз амал…» 414
«Схәыштаара акәицкәа – атцх аҧхызкәа…» 414
«Иҿызҭуа ашьа абжьы ахьырмаҳауа…» 414
«Амра игылаз аалашан…» 414

«Уа шьыжьыбзиа, сымш бзиа…» 414
«Сажәеинраалақәа еснагь сара срыцуп…» 415
«Аҟәара инылаҭәаз амш аԥхӡы…» 415
«Сылаԥш быдхалоит, сылаԥш, сылаԥш…» 416
«Ажәҩан иатцаҿырбоит амра кахха…» 416
«Ари аԥсҭазаараҿы иҟоуп измам ааибышьа…» 417
«Сызбарц зыхәҭоу сырбаӡом…» 418
«Иаадыдыр, атцх лашоит…» 418
«Аԥсызқәа рылаӷырӡ адырган ианҭәалоит…» 419
«Аӡәгьы симыҳәаӡеит – сара сышәша…» 419
«Аибашьҩы имҩа схыларц сҭахуп…» 420
«Кәузмаа рхәы ахьшь ықәсма…» 421
«Иаха зааӡа арбагь ҿнаҭит…» 422
«Цьоукы ҭоуба руеит…» 422
«Куазмаа рхәы инхытцит амра…» 423
«Зегьы ратцкыс ихәыцҷыз атцыс…» 423
«Дыҟанатц ирҳәон ибзарӡы…» 424
«Аамҭа ҳусӡбаҩ…» 425
Аетцә рыԥхра 425
Ауаҩы еиқәатцәа 426
«Аԥсҭҳәа шкәакәақәа рымаӡа…» 427

Сергеи Арушьан-иԥа Агындиа

Иалкаау

Ажәеинраалақәа

Сергей Арушанович Агындиа

Избранное

Стихи

Аредактор *Света Ладариа*
Акорректор *Нанули Шьамаҭаа*
Асахьаҭыхҩы *Руслан Габлиа*
Компиутерла еиқәлыршәеит *Наала Картозиа*

Аформат 84x108 1/32. Атираж 300.
Иҟаҵә. акь. бӷь. 14.
Инықәыр. акь. бӷь. 23,5.
Аҿаҵапҟа №....